İSA'NIN SON SIRRI

Roman

JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS

PEGASUS

Pegasus Yayınları: 1540
Bestseller Roman: 674

İSA'NIN SON SIRRI
JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS
Özgün Adı: O Último Segredo

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Zeynep Şehiraltı
Düzelti: Okan Ağgez
Sayfa Tasarımı: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2017
ISBN: 978-605-299-082-7

Türkçe yayın hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2017
Copyright © José Rodrigues dos Santos/
Gradiva Publicações, S.A., 2011

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Gradiva Publicações, S.A.'dan alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS

İSA'NIN SON SIRRI

Fransızcasından Çeviren:
HASAN CAN UTKU

PEGASUS YAYINLARI

Karım Florbela ile kızlarım Catarina ve Inês'e

"Dileyin, size verilecek;
Arayın, bulacaksınız;
Kapıyı çalın, size açılacaktır."

HAZRETİ İSA

UYARI

Burada sunulan bütün tarihsel ve bilimsel veriler gerçektir.

GİRİŞ

Boğuk bir ses Patricia'nın dikkatini çekti.

"Kim var orada?"

Bu gürültü onun bulunduğu el yazmaları inceleme salonunun hemen yanındaki envanter salonundan geliyor gibiydi. Ancak Patricia anormal bir şey fark etmedi. Kitaplar orada, Vatikan Kütüphanesi'nin bu kanadının fazlasıyla süslü raflarının üzerinde dizili olarak, gecenin tozlu kapaklarının üzerine düşürdüğü karanlığın içinde uykuya yatmışçasına duruyorlardı. Burası Avrupa'nın en eski kütüphanesi olmalıydı, aynı zamanda en güzeli de olabilirdi ama akşamları tedirgin edici bir havaya bürünüyordu.

"Tanrım..." diye mırıldandı kadın içini kaplamış olan mantık dışı korkuyu uzaklaştırabilmek için. "Çok fazla film izliyorum!"

Gece görevlisidir herhalde, diye düşündü. Saatine baktı, 23.30 olmak üzereydi. Normalde kütüphane bu saatte halka açık olmazdı ama Patricia Escalona, 2010 yılındaki Aziz Yakup kutlamaları sırasında kendisini Santiago de Compostela'da ağırladığından bu yana *Prefetto*[1] Luigi Viterbo'nun kişisel bir dostu olmuştu. Monsenyör Viterbo, mistik bir krize kapılarak Santiago de Compostela yollarına düşmeye karar verdiğinde ortak bir dostlarının aracılığıyla kendini tarihçi kadının evinin kapısında bulmuştu. Patricia da onu, katedralin hemen arkasındaki bir ara sokağın içinde bulunan güzel apartman dairesinde konuk etmişti.

Patricia, bu el yazmasına bakmak üzere Roma'ya geldiğinde *Prefetto*'ya başvurmakta duraksamamış ve o da Compostela'daki konukseverliğine minnetini göstermek için onun bu isteğini he-

1 (İt.) Başkan. (yay. n.)

men kabul ederek Vatikan Kütüphanesi'nin kendisi için gece vakti açılmasını emretmişti.

Ancak *Prefetto* bundan daha fazlasını da yapmış, Patricia'ya eserin orijinalinin verilmesini de emretmişti. "Aman Tanrım, hiç gerek yoktu," diye karşılık vermişti Patricia biraz utanarak. Mikrofilmler onun için yeter de artardı bile. Ama Monsenyör Viterbo, ona karşı ihtimamı esirgemiyordu. Böyle büyük bir tarihçi için orijinalden aşağısının uygun olmayacağında üstelemişti.

Hem de ne orijinal.

Galiçyalı araştırmacı kadın, eldivenli parmaklarının uçlarıyla sofu bir yazmanın özenli elleriyle yazmış olduğu kahverengi harfleri ve eskimiş parşömenin zaman içinde lekelenmiş, şeffaf filmlerle özenle korunmakta olan sayfalarını okşadı. Bu el yazması ona *Marchaliamus* ya da *Rossano* el yazmalarını anımsatır biçimde oluşturulmuştu, ama onlardan çok daha değerliydi.

Benzersiz kokuyu derin derin içine çekti. Eski kâğıtlardan çıkan bu toz kokusuna bayılıyordu... Özenle dizilmiş bu minicik harflere sevgi dolu gözlerle baktı, süssüz, büyük harfsiz, sanki her bir satır tek bir yükleme bağlıymış, Tanrı'nın zamanın başlangıcında fısıldamış olduğu bitmek bilmez ve gizemli bir gizli yasaymış gibi sözcükleri birbirine bağlanmış, yuvarlak ve düzenli Yunan harflerine. Noktalama işaretleri tek tüktü, şurada burada birkaç boş alana, kutsal adların kısaltmalarına ve daha önce *Alexandrinus* el yazmasında da gördüğü üzere tırnak içine alınmış Eski Ahit alıntılarına rastlanıyordu. Ancak şu an Patricia'nın gözlerinin önünde bulunan bu el yazması, şimdiye dek görmüş olduklarının hepsinden daha değerliydi. Sırf başlığı bile insanda saygı uyandırmaya yetiyordu: *Bibliorum Sacrorum Graecorum Codex Vaticanus B.*

Vaticanus el yazması. Dördüncü yüzyılın ortalarından kalma olan bu eser, İncil'in en eski ve en eksiksiz Yunanca el yazmasıydı ve bu da onu Vatikan Kütüphanesi'nin en değerli hazinesi kılıyordu. Akıl alır gibi değildi. Üniversitede kimse buna inanamayacaktı.

Tarihçi kadın, sanki parşömene saygısızlık etmek istemiyormuşçasına sonsuz bir özenle sayfayı çevirdi ve hemen metnin içine daldı. İbraniler'in ilk bölümünü gözden geçirdi, aradığı şey hemen başlarda bulunuyordu. Aramakta olduğu sözcüğü buluncaya dek Yunanca cümleleri bir tekerleme tekrarlıyormuş gibi mırıldanarak satırları gözleriyle izledi.

"İşte burada!" diye haykırdı, "*Phaneron.*"

Elbette ki bu sözcüğü daha önce duymuştu; ancak üniversitenin yemekhanesindeki bir masada sözünün edilmesiyle burada, Vatikan Kütüphanesi'nin orta yerinde, İmparator Konstantin'in Hıristiyanlığı benimsemiş ve Ortodoks inancının İznik Konsili tarafından yerleştirilmiş olduğu dördüncü yüzyılda bir kâtip tarafından kaleme alınmış halini görmek aynı şey olmuyordu. Tarihçi kadın kendinden geçmişti.

Yine bir gürültü duyarak düşüncelerinden sıyrıldı.

Patricia ürkerek kendine geldi ve el yazmalarının envanter salonunu bir kere daha gözden geçirdi.

"Kimse var mı?" diye sordu sesi titreyerek.

Kimse yanıt vermedi. Salon ıssız görünüyordu ama burası o kadar uçsuz bucaksızdı ki emin olamıyordu. Yoksa bu sesler Leonina salonundan mı geliyordu? Öyle olup olmadığına bakamıyordu çünkü görüş alanının dışında kalan, karanlığa gömülmüş bu salon tüylerini diken diken ediyordu.

"*Signore!*" diye seslendi İspanyol aksanlı İtalyancasıyla *Prefetto*'nun onun hizmetine vermiş olduğu görevliyi bulmak için. "*Per favore, signore!*"[2]

Mutlak bir sessizlik vardı. Patricia bir süre için oturduğu yerde kalarak el yazmasını incelemeyi salonun bu ağır havası içinde sürdürmeyi düşündü ancak duyduğu sesler ve çevresini sarmakta olan bu sessizlik onu rahatsız ediyordu. Bu görevli hangi cehenneme

2 (İt.) Lütfen beyefendi. (yay. n.)

kaybolmuştu böyle? Bu sesler nereden geliyordu? Bunları çıkaran görevli idiyse ne diye seslendiğinde yanıt vermiyordu?

"Signore!"

Açıklanması mümkün olmayan bir huzursuzluğa kapılmış olan tarihçi, sanki içindeki korkuyu uzaklaştırmak ister gibi aniden ayağa kalktı. Bir daha asla gece vakti bir kütüphanede tek başına kapanıp kalmamaya ahdetti. Bu karanlığa boğulmuş haliyle her şey gözüne uğursuz ve tehlikeli görünüyordu.

Tarihçi birkaç adım atarak görevliyi bulmaya kararlı bir halde kapının dışına çıktı. Karanlığa gömülmüş el yazmaları envanter salonundan içeri girdi ve ayaklarının dibinde beyaz bir leke fark etti. Yere eğildi. Yerde yatan tek bir kâğıt parçasıydı bu.

Merakla diz çöktü ve kâğıda dokunmadan, iyice üzerine doğru eğilerek hayretle onu inceledi.

"Bu da ne böyle?" diye sordu kendi kendine.

Tam o anda karanlığın içinden çıkarak üzerine doğru atılan bir gölge fark etti. Yüreği yerinden oynadı, haykırmak istedi ama kocaman bir el ağzının üzerine yapışmış olduğundan yalnızca boğuk ve hırıltılı bir dehşet iniltisi çıkarabildi.

Kaçmaya çalıştı. Ancak bu güçlü kuvvetli yabancı hareket etmesine engel oluyordu. Kadın saldırganın kim olduğunu görebilmek için başını çevirdi. Yüzünü seçemedi ama karanlığın içinde parıldayan bir şeyi belli belirsiz ayırt edebildi. Son anda bunun bir damla gözyaşı olduğunu anladı.

Tarihçi kadın daha başına ne geldiğini anlayacak fırsatı bulamadan boynuna bir acının saplanmış olduğunu hissetti. Bağırmak istiyor ancak soluk bulamıyordu. Boynunu delmiş olan soğuk

nesneyi tutarak çaresizce onu durdurmaya çalıştıysa da bu şey bütün gücüyle derisine gömülmüştü ve kadının kuvveti de gitgide azalmaktaydı. Göğsünün üzerine sıcak bir sıvı yayıldı ve son bir hırıltı içinde Patricia bunun kendi kanı olduğunu fark etti.

Son düşüncesi bu oldu ve çok geçmeden görüşünü önce bir ışık kapladı, sonraysa karanlığa gömüldü.

I

Fırça, taşın üzerinde yüzyıllar boyunca birikerek en küçücük gözeneklerin bile içine sızmış olan toprağı süpürdü. Kahverengi toz bulutu dağıldığında Tomás Noronha, yeşil gözlerini çalışmasını incelemekte olan bir miyop gibi taşa doğru yaklaştırdı.

"Amma da angarya!"

Derin bir iç çekerek elinin tersini alnında gezdirdi ve gücünü toplamaya uğraştı. Bu hiç de sevdiği türden bir iş değildi ama boyun eğdi. Yeniden çalışmaya koyulmadan önce kendine küçük bir dinlenme hakkı verdi. Başını çevirdi ve gümüş rengi bir haleyle görkemli Traianus Sütunu'nu çevrelemekte olan dolunayı seyretti. Burada, Roma'nın göbeğinde çalışmak için en sevdiği zaman kesinlikle gece vaktiydi. Gündüzleri klakson sesleriyle buldozerlerin öfkeli homurtuları ortalığı cehenneme çeviriyordu.

Tomás saatine baktı. Sabahın biri olmuştu bile, ama o çalışmasında ilerleyebilmek için Romalı araba kullanıcılarının uykuda olduğu zamandan yararlanmaya kesin kararlıydı. Burayı ancak saat altıda, arabalar yeniden sokakları doldurup da Roma yaşamının gürültüsü çınlamaya başladığında terk edecekti. Ancak o zaman Del Corso Caddesi'ndeki küçük oteline dinlenmeye gidebilecekti.

Cep telefonu çaldığında çok şaşırdı. Bu saatte onu kim arıyor olabilirdi ki?

Annesinin telefonun öbür ucundan çınlayan sesi her zamanki gibi endişeliydi.

"Yavrum, eve ne zaman döneceksin? Çok geç oldu!"

"Anne sana yurtdışında olduğumu söylemiştim ya," diye açıkladı Tomás sabrını kuşanarak, çünkü aynı şeyi yirmi dört saat içinde bu üçüncü tekrarlayışı oluyordu. "Gelecek hafta döneceğim. Gelir gelmez de seni görmek için Coimbra'ya geleceğim."

"Neredesin oğlum?"

"Roma'dayım." Bunu kim bilir kaçıncı keredir söylemekte olduğunu da eklemek istediyse de içindeki öfkeyi bastırdı. "Merak etme, Portekiz'e döner dönmez hemen seni görmeye geleceğim."

"Roma'da ne işin var ki?"

"Taşları temizliyorum," diye yanıtladı. İçinden de, *yalan da değil hani*, diye geçirdi fırçasına hoşnutsuzlukla bakarak. "Gulbenkian için çalışıyorum," diye ekledi sonunda. "Kuruluş, Trajan'ın forum ve pazar yerlerinin yıkıntılarını onarmaya katkıda bulunuyor. Ben de çalışmalara göz kulak olmak için geldim buraya."

"Ne zaman arkeolog oldun ki sen?"

Güzel bir soruydu bu! Muhakemesini zaman zaman bulandıran Alzheimer'a karşın annesi bu defa son derece yerli yerinde bir soru sormuştu.

"Arkeolog olmadım. Ama sen de biliyorsun ya, forumda iki büyük kütüphane var, eski kitaplar için..."

Konuşma fazla uzun sürmedi ve Tomás telefonu kapattığında öfkesine hâkim olamamaya bu kadar yaklaştığı için suçluluk duydu. Hastalığının neden olduğu unutkanlıklar annesinin suçu değildi ki. Durumu kimi zaman iyiye gidiyor, kimi zamansa kötüleşiyordu. Şu sıralar aynı şeyleri bin defa sormasını gerektirecek kadar kötü olmalıydı. Bu bellek boşlukları elbette yorucu oluyordu ama yine de daha sabırlı olması gerekirdi.

Fırçasını yeniden eline alarak süpürmeye koyuldu. Yıkıntılardan yükselen buluta bakarken her yere sızan bu lanet olasıca toz yüzünden, ciğerlerinin tıpkı bir madencininkiler gibi şimdiden kapkara olmuş olması gerektiğini düşündü. Bir dahaki sefere yanında bir

cerrahi maske getirmeliydi. Aslında daha da iyisi bundan sonra bu angaryadan uzak durarak kendini Traianus Sütunu'nu süsleyen rölyeflere vermesi olurdu. Başını kaldırıp anıta baktı. Kendisinin yalnızca kitaplardan bildiği Daçya fethinin, bu sütunun üzerine kazınmış olan sahnelerini incelemeyi eskinden beridir düşlemekteydi. Hazır şimdi bu kadar yaklaşmışken, neden onlara daha yakından bakmıyordu sanki?

Arkasında bir hareketlilik sezip başını çevirdi. Onarım çalışmalarının sorumlusu olan Profesör Pontiverdi kravatlı bir adamla konuşuyor, tiz bir sesle ve ellerini kollarını oynata oynata ona kımıldamamasını emrediyordu. Sonra yüzünde saygılı bir gülümsemeyle Tomás'ın yanına geldi.

"Profesör Norona..."

"Noronha," diye düzeltti Tomás, kimsenin adını doğru düzgün telaffuz edemeyişini eğlenceli bularak. "Sizdeki *nya* sesi gibi, *dünya* ile uyaklı."[3]

"Ah, öyle ya! Noronha!"

"İşte bu!"

"Kusura bakmayın profesör ama burada sizinle konuşmak için üsteleyen bir polis memuru var."

Tomás gözlerini, onlardan on metre kadar ötede, iki duvar kalıntısının arasında forumu aydınlatan projektör ışığının önünde profilden belirmiş kravatlı adama doğru çevirdi. Herhalde üniforma giymediği için olacak, hiç de kanun kuvvetlerinin bir temsilcisi gibi durmuyordu.

"Gerçekten polis mi o?"

"Adli polis."

"Beni mi istiyor?"

"Biliyorum, çok can sıkıcı. İnsanların bu saatte rahatsız edilemeyeceğini söyleyerek onu savuşturmaya çalıştım elbette. Saat sabahın biri yahu! Ama sizinle konuşmak için çok üsteledi, ben

3 Portekizcede "Noronha" "Noronya" diye okunur. (yay. n.)

de ne yapacağımı şaşırdım. Söylediğine göre çok önemliymiş, çok acilmiş, falan filan!" Başını eğip, gözlerini kıstı. "Profesör, eğer onunla konuşmayı istemiyorsanız söyleyin yeter. Gerekirse onu bakana şikâyet ederim! Hatta cumhurbaşkanına kadar çıkarım! Sizi rahatsız etmeye hakkı yok." Teatral bir hareketle forumu gösterdi. "Traianus bize bu muhteşem yapıtı bıraktı ve sizler de kalkıp buraya kadar onu korumamıza yardımcı olabilmek için geldiniz. Böylesine yüce bir şantiyede ufak tefek polis meselelerinin ne önemi kalır sanki?" İşaret parmağını Tomás'ın burnuna doğru uzattı. "Gerekirse cumhurbaşkanına şikâyet ederim!"

Portekizli tarihçi küçük bir kahkaha attı.

"Sakin olun Profesör Pontiverdi. Polisle konuşmakta hiçbir sakınca görmüyorum ben. Sinirlenmenize gerek yok!"

"Siz bilirsiniz profesör! Nasıl isterseniz!" Parmağını kravatlı adama doğru çevirerek sesi hâlâ öfke dolu devam etti. "Bu sersemi, bu gerizekâlıyı cehennemin dibine yollamamın hiç de zor olmayacağını bilin de!"

Hâlâ uzakta durmakta olan sivil polis diklendi.

"Bana mı gerizekâlı dediniz siz?"

İtalyan arkeolog, bütün vücudu öfkeden tir tir titreyerek, parmağını suçlayıcı bir biçimde adama doğru uzatmış, kollarını çılgınlar gibi sallaya sallaya polis memuruna döndü.

"Evet, size dedim! Sersemin tekisiniz! Gerizekâlısınız!"

Bu işin sonunun kötüye varacağını gören Tomás, Profesör Pontiverdi'yi kolundan yakaladı.

"Haydi ama, sakin olun," dedi olabildiğince yatıştırıcı bir sesle. "Ortada bir sorun yok profesör. Beyefendiyle konuşabilirim. Pireyi deve yapmaya hiç gerek yok."

"Bana hiç kimse gerizekâlı diyemez," diye itiraz etti yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuş polis memuru yumruğunu sallayarak, "hiç kimse!"

"Gerizekâlı!"

"Sakin olun!"

"Sersem!"

Tomás, bu iki adamın hiddetlerini dizginlemeyi başaramayacağını anlayınca polis memurunu tutup bir kenara doğru uzaklaştırdı.

"Benimle konuşmayı mı istiyordunuz?" diye sordu tarihçi, adamı kolundan çekiştirirken. "Haydi, benimle gelin."

Sivil polis, Profesör Pontiverdi'ye iki hakaret daha savurduktan sonra onun peşinden gitmeye yanaştı.

"Ah, ne felaket!" diye haykırdı Portekizli'ye doğru dönerken. "Kendini ne sanıyor bu... Bu soytarı? Gördünüz değil mi? Adam kafadan sakat!"

Tomás, Biberatica Sokağı'na yaklaştıklarında durup karşısındakinin yüzüne baktı.

"Buyurun, sizi dinliyorum. Benden ne istiyorsunuz?"

Hâlâ sinirli olan polis memuru derince içini çekti ve cebinden bir not defteri çıkarıp bir yandan ceketinin yakasını düzeltirken notlarına göz gezdirmeye başladı.

"Yeni Lizbon Üniversitesi'nden Profesör Tomás Noronha'sınız, değil mi?"

"Evet, benim."

Polis memuru Trajan Forumu'nun yıkıntılarını daha yukarıda bulunan sokağa bağlayan tahta merdivenlere doğru dönüp başının bir hareketiyle ondan kendisiyle birlikte gelmesini rica etti.

"Sizi Vatikan'a götürmem emredildi."

II

San Pietro Meydanı'nın tam karşısındaki, normal zamanlarda gecenin bu saatinde sakin olan Papa Pio XII Meydanı ateşli bir hareketlilik içindeydi. Tepe lambalarının mavi ışığı jandarmalarla beyaz gömlekli sağlık görevlilerinin gidip gelmekte olduklarını düşündürüyordu.

"Neler oluyor?"

Polis memuru soruyu duymazdan geldi, zaten Roma'nın ıssız sokakları boyunca yaptıkları kısa yolculuk boyunca her şeyi duymazdan gelmekteydi. Görünüşe bakılırsa Profesör Pontiverdi ile forum yıkıntılarında giriştikleri tartışma keyfini fena kaçırmıştı.

Fiat marka sivil polis aracı Porta Angelica Caddesi'ni geçerken hızlandı ve ani bir fren yaparak Porta Angelica yakınlarında, Vatikan'ın yüksek surlarının dibinde durdu. Polis memuru arabanın kapısını açarak bir homurtuyla Tomás'a onunla birlikte gelmesini bildirdi. Yolcu arabadan inerek başını kaldırıp gece karanlığının içinde uykuya yatmış bir deve benzeyen Aziz Petrus bazilikasının aydınlatılmış, kocaman kubbesine baktı.

İtalyan hızlı adımlarla yürüyordu, tarihçi ise olup bitenden hâlâ hiçbir şey anlayamamış bir halde arkasından gelerek Belvedere bölgesindeki Vatikan'a doğru yol aldılar. Polis memuru sağ elini şakağına götürerek Porta Angelica'nın yakınında onları beklemekte olan, sarı ve mavi çizgili rengârenk bir takım elbise giymiş, başında siyah bir bere olan uzun boylu bir adamı selamladı.

"Profesör Noronha," dedi İsviçreli bekçi onu selamlayarak, "benimle gelir misiniz lütfen?"

"Nereye gidiyoruz?"

"Beklendiğiniz yere."

Çok komik, diye düşündü Tomás. Hiçbir şey söylemeden yanıt vermek böyle olurdu işte.

"Her zaman bu kılıkta mı dolaşıyorsunuz?" diye sordu Portekizli küstah bir tavırla.

İsviçreli rahatsız olmuş gibi baktı.

"Hayır," diye yanıtladı kıyafetinin beğenilmemiş olmasına şaşırmış gibi huysuz bir sesle. "Beni acil olarak çağırdıklarında, Portone di Bronzo'da bir geçit töreninin provasındaydık ama artık bu saatte orası kapandı."

Adamın apaçık belli olan hoşnutsuzluğu karşısında Tomás boyun eğer bir tavırla omuzlarını kaldırdı ve Vatikan'ın avlu ve geçitleri boyunca adımlarının sesi tok bir şekilde yankılanırken kılavuzunun peşinden sessizce ilerledi. Elli metre kadar yol aldıktan sonra Kutsal Katedral'in zengin mimarisiyle çevrelenmiş, orta yerindeki yuvarlak kulesini ise tarihçinin görür görmez tanıdığı bir avluya vardılar. Bugün l'Istituto per le Opere di Religione[4] kurumunun bulunduğu, eski Ambrosiano bankasının merkeziydi burası. Fransız jandarmasını andıran, İsviçre muhafız birliğinden farklı olan Vatikan polis gücüne ait bir karakolun önünden geçtiler ve biraz ileride, sağ tarafta da bir eczane gördüler.

"İşte burası," dedi İsviçreli bekçi.

Adam konuğu gizli bir kapıya doğru yönlendirdi. Bir merdiveni çıkarak kendilerini bir güvenlik kapısının bulunduğu camlı bir holde buldular. Tam karşılarında duvarları kitaplarla kaplı olan bir oda görülüyordu. Güvenlik kapısından geçip salonun içine girdiklerinde Tomás, Vatikan Kütüphanesi'nde olduklarını anladı.

4 (lt.) Din işleri enstitüsü. (yay. n.)

Pencereler Belvedere avlusuna bakıyordu ama tarihçinin dikkatini büyük Leonina salonunun kapısında duran bir grup insan çekti. İki İsviçreli bekçi, üç İtalyan jandarması, iki din adamı ve birkaç sivil alçak sesle konuşmaktaydılar. Kimi çok meşgul, kimiyse işsiz güçsüz görünüyordu.

Kılavuz Tomás'ı sivil bir adama teslim etti, o da tarihçiyi Leonina salonundan içeri soktu. Koyu gri tayyör giymiş bir kadın, masanın üzerine eğilmiş, bir binanın kocaman planını anımsatan bir şeyi incelemekteydi.

"Müfettiş, şüpheli burada."

Şüpheli mi?

Tomás kendisinden söz edildiğinden emin olmak için az kalsın dönüp arkasına bakacaktı ama burada başka kimse yoktu. Şüpheli mi? Neyin şüphelisi olabilirdi ki? Neler oluyordu? Bütün bunlar ne anlama geliyordu?

Müfettiş başını çevirip yüzüne baktığında tarihçi kendini rahatsız hissetti. Kadının omuzlarına dökülen dalgalı saçları, sivri bir burnu ve koyu mavi, berrak gözleri vardı.

"Neyiniz var sizin?" diye sordu kadın onun yüzündeki heyecanı görünce. "Hortlak görmüş gibisiniz!"

"Hortlak değil," diye karşılık verdi Tomás kendini biraz olsun toplamaya çalışarak, "melek."

Müfettiş sinirlenmiş göründü.

"Bir bu eksikti!" diye haykırdı gözlerini devirerek. "Bir zampara! Romalıların Portekiz'de soy bıraktıkları nasıl belli..."

Tomás kızardı ve başını önüne eğdi.

"Özür dilerim, kendime engel olamadım."

İtalyan kadın bir elini ceketinin iç cebine sokarak bir kartvizit çıkardı.

"Benim adım Valentina Ferro," dedi. "Adli polis müfettişiyim."

Konuk gülümsedi.

"Tomás Noronha, zampara. Boş zamanlarımdaysa Yeni Lizbon Üniversitesi'nde öğretmenlik ve Gulbenkian Vakfı'nda danışmanlık yapıyorum. Acaba bu kadar tehlikeli bir saatte, böylesine egzotik bir yerdeki bu buluşmanın şerefini neye borçluyum?"

Valentina hoşnutsuz bir tavır takındı.

"Sizin için sakıncası yoksa, burada soruları ben sorarım," diye karşılık verdi kaskatı. Sözlerinin üzerinde yaratacağı etkiyi ölçmek için gözlerini karşısındakinden hiç ayırmıyordu. "Profesör Patricia Escalona'yı tanıyor musunuz?"

Bu isim Tomás'ı şaşırttı.

"Patricia'yı mı? Evet, elbette. Santiago de Compostela Üniversitesi'nden bir meslektaşımdır. Çok eski bir arkadaşımdır. Galiçyalıdır. Portekizliler ve Galiçyalılar kardeş halklardır, bilirsiniz ya." Birden endişeye kapılarak İtalyan kadının yüzüne baktı. "Neden sordunuz? Ne oluyor? Başına bir şey mi geldi yoksa?"

Kadın bu yanıtın içtenliğini tartmaya çalışır gibi onun yüzünü inceledi. Bir süre sessiz kalarak kartlarını açıp açmamaya karar vermeye çalıştı.

Sonunda kararını verdi.

"Profesör Escalona öldü."

Bu haber Tomás'ın üzerinde bir tokat etkisi bıraktı. Gözlerini kocaman açarak bir adım geri çekildi, az kalsın dengesini yitirecekti.

"Öldü mü?" Birkaç saniye ağzı bir karış açık öylece kalarak haberi özümsemeye çabaladı. "Ama bu... Mümkün değil! Nasıl... Ne oldu?"

"Öldürülmüş."

"Ne?"

"Bu gece."

"Ama..."

"Burada, Vatikan'da."

Haberin sarsıntısıyla Tomás, Vatikan'ın planının yayılmış bulunduğu masaya doğru sendeledi ve geniş bir iskemlenin üzerine çöktü.

"Patricia mı? Öldürülmüş ha? Burada, öyle mi?" Yavaş yavaş konuşuyor, sanki duydukları hiçbir anlam ifade etmiyormuş, bunları anlamakta güçlük çekiyormuş gibi başını iki yana sallıyordu. "Ama kim? Neden? Ne olmuş?"

İtalyan kadın usulca yaklaşarak bir elini merhametle onun omuzunun üzerine koydu.

"Ben de bunu öğrenmek için buradayım," dedi. "Ve siz de öyle."

"Ben mi?"

Valentina gırtlağını temizledi.

"Bir cinayet soruşturmasında kurbanla hayattayken temas kurmuş son kişi araştırmaya yön verebilir."

Tomás öyle sarsılmıştı ki güçlükle tepki verebildi.

"Yani?"

"Profesör Escalona'nın ölümünden önceki son iki saat boyunca yaptığı aramaların listesine baktık," diye ekledi kasıtlı bir yavaşlıkla konuşarak. "En son hangi numarayı aramış olduğunu biliyor musunuz?"

Nasıl olur da Patricia öldürülmüş olabilir diye düşünmeye devam ediyordu Tomás. Bu haberin hazmı öylesine güçtü ki karşısındaki kadının söylediklerini dinleyemiyordu bile.

"Efendim?"

Valentina derince içini çekti.

"Sizin numaranız."

III

Dublin'in soğuk havası, az önce yere inmiş olan küçük ve lüks Cessna Citation X uçağından inen yalnız yolcuyu karşılıyordu. Saat sabahın ikisini geçiyordu ve havalimanı kapılarını birkaç saatliğine kapatmaya hazırlanıyordu. Bugünün son uçağı buydu ve bir sonraki uçuş sabah saat altıda yapılacaktı.

Yalnız yolcunun tek bir bagajı vardı, siyah deriden küçük bir el çantası. Tek başına kullanmak üzere kiraladığı çift motorlu küçük jet, mütevazı bir havaalanından kalkmış olduğundan herhangi bir incelemeden geçirilmemişti. Yolcu, çıkış tabelalarını takip ederken karşısında gümrük bürosunu bulunca küfrü bastı. Uçuşu Avrupa Birliği sınırları içinde gerçekleşmiş olduğu için ne diye belge göstermesi gerektiğini anlamıyordu. Ancak kaygısının yersiz olduğunu anladı, çünkü İrlandalı gümrük memuru uykulu gözlerini pasaportunun üzerinde dalgınca gezdirmekle yetinmişti.

"Nereden geliyorsunuz?" diye sordu mesleki zorunluluktan çok merakından.

"Roma'dan."

Koyu bir Katolik olduğu anlaşılan İrlandalı hüzünle içini çekti. Kıskanmış olmalıydı ama yine de bu, hafifçe gülümseyerek ona geçmesini işaret etmesine engel olmadı.

Yolcu terminalin holüne girer girmez cep telefonunu açtı. PIN kodunu girdi ve şebeke bekledi. Bu iş iki dakikaya yakın sürdüğünden o da bu arada bankamatikten para çekmek için fırsat buldu.

Uçak yolcusu ezbere bildiği uluslararası bir numarayı tuşladı ve karşıdan yanıt bekledi. Telefon yalnız iki kere çaldı.

"İndin mi Sicarius?"

Yolcu, havalimanının otomatik kapılarından geçtiğinde Atlantik gecesinin buz gibi serinliğinin yüzünü kamçıladığını ve bütün bedenini ele geçirdiğini hissetti.

"Benim efendim," diye doğruladı. "Az önce indim."

"Yolculuk iyi geçti mi?"

"Evet."

"Şimdi gidip dinlen. Havalimanının yakınındaki Radisson'da sana bir oda ayırttım ve..."

"Hayır, hemen harekete geçeceğim."

Hattın öbür ucunda bir sessizlik oldu ve Sicarius, efendisinin ağır soluk alışını duydu.

"Emin misin? Roma'da çok iyi iş çıkardın ama gereksiz risklere girmeni istemem. Görevin çok büyük dikkat gerektiriyor. En küçük bir zayıflık ölümcül olabilir. Dinlenmeni tercih ederim."

"Bense hiç zaman yitirmemeyi tercih ediyorum. Gece vakti her zaman daha sakin olur. Hem saldırı ne kadar hızlı olursa düşmanın da tepki vermek için zamanı o kadar az olacaktır."

Konuştuğu adam içini çekti ve boyun eğdi.

"Pekâlâ," dedi. "Madem kendinden bu kadar eminsin... Ben bağlantımla buluşunca seni arayacağım."

"Aramanızı bekliyorum efendim."

Hattın karşı ucunda yine bir sessizlik oldu.

"Dikkatli ol."

Telefon kapandı.

IV

Ceset, üzerine beyaz bir örtü örtülmüş olarak yerde yatıyor, yalnızca ayakları görülebiliyordu. Bir ayağında topuğu kırılmış bir iskarpin vardı, diğeriyse ayakkabısızdı. Zeminin üzerine kan lekeleri yayılmıştı ve birkaç adam delil arıyorlardı. Saç telleri, kan damlaları, parmak izleri, onları katile ulaştırabilecek herhangi bir iz.

Valentina cesedin yanı başına diz çöktü ve yüzünde endişeli bir ifadeyle yanına gelen Tomás'a doğru başını kaldırdı.

"Hazır mısınız?"

Tarihçi önce bir yutkundu, sonra da başıyla onayladı. Adli polis müfettişi beyaz örtünün bir köşesini yakaladı ve cesedin bir kısmını açıkta bırakacak şekilde usulca açtı, yalnızca başını. Tomás, teni kurşuni bir renk almış, cam gibi gözleri korku ifadesiyle donakalmış, aralık dudaklarının arasından çarpılmış dili görünen, boynu ise kalın bir kurumuş kan tabakasıyla lekelenmiş Patricia'nın yüzünü tanıdı.

"Tanrım!" diye haykırdı Tomás elini ağzına götürüp dehşet içindeki gözlerini İspanyol meslektaşının cesedinden ayıramadan. "O... boğulmuş mu?"

Valentina başını iki yana sallayarak boyundaki lekeyi işaret etti.

"Gırtlağı kesilmiş," diye düzeltti. "Tıpkı bir koyun gibi. Görüyor musunuz?" Parmaklarını deriyi yırtan yarığa doğru götürdü. "Bir bıçak kullanmışlar ve..."

"Zavallıcık! Korkunç bir şey bu! Böyle bir şey nasıl olabilir?" Bu manzarayı daha fazla seyretmeyi reddederek başını çevirdi. Sanki ölüm, arkadaşının bütün haysiyetini elinden almış gibiydi. "Böyle bir şeyi kim yapmış olabilir?"

İtalyan kadın cesedin örtüsünü örttü ve yavaşça ayağa kalkarak tarihçinin yüzüne baktı.

"Biz de bunu öğrenmeye çalışıyoruz zaten. Bunun için de yardımınıza ihtiyacımız olacak."

"Elbette!" diye haykırdı kelimenin üstüne basa basa ve kadına hiç bakmadan. "İşinize yarayacak her ne olursa."

"O halde telefon konuşmasıyla başlayalım. Yaptığı son aramanın size olmasını nasıl açıklıyorsunuz?"

"Çok basit," dedi Tomás, nihayet müfettişin gözlerinin içine bakarak. Polisin kendisine şüpheli gözüyle baktığı düşünülecek olursa bu sorunun hayati bir önem kazandığının farkındaydı. "Ben buraya Trajan Forumu'nun onarım çalışmalarına katılmak üzere, Gulbenkian Vakfı'nın talebiyle geldim. Vakıf için danışmanlık yapıyorum. Patricia da Gulbenkian için benzer çalışmalar yapıyor... Yapıyordu yani. Onunla biz, birlikte yürütmüş olduğumuz kimi uzmanlık görevleri sırasında tanıştık. O Roma'ya dün akşam gelmişti, benim de burada olduğumu bildiği için de beni aradı. Hepsi bu işte."

Valentina duyduklarını değerlendirirken çenesini ovuşturdu.

"Sizin Roma'da bulunduğunuzu nasıl öğrenmiş?"

Tarihçi duraksadı.

"Doğrusu... bilmiyorum."

Bu bilgileri bir not defterine kaydetmekte olan müfettiş yazmayı bırakarak başını şüpheliye doğru kaldırdı.

"Nasıl bilmiyorsunuz?"

"Bilmiyorum işte," diye yineledi adam. "Herhalde vakıftaki birilerinden duymuştur..."

"Söylediğiniz her şeyi doğrulamaya çalışacağımızı biliyorsunuz, değil mi?"

Tomás saf bir tavır takındı.

"Buyurun, rica ederim," dedi cep telefonunu çıkararak. "İsterseniz size Lizbon'daki Profesör Vital'in telefon numarasını hemen verebilirim. Genel olarak Patricia ve benimle iletişim kuran o olur." Birkaç tuşa bastı. "İşte bu: 21..."

"Numarayı sonra alırım," diye onun sözünü kesti yapılan açıklamadan tatmin olmuş görünen ve zihninin daha önemli başka konularla meşgul olduğu anlaşılan Valentina. "Buraya ne yapmaya geldiğini size söyledi mi?"

"Hayır. Hatta bana bu konuda biraz çekingen davrandı gibi geldi."

"Çekingen mi?"

"Evet, bu konuyu bana telefonda açmayı istemedi. Ancak yarın birlikte öğle yemeği yemek üzere sözleştik, orada bana her şeyi anlatacağını sanıyordum." Tomás'ın bakışları el yazmaları inceleme salonunun raflarına doğru kaydı. "Demek Roma'ya, Vatikan Kütüphanesi'nde araştırmalar yapmak üzere gelmiş..."

Valentina artık onu dinlemiyor gibiydi. Kenarlarına notlar alınmış, yorumlar yapılmış birkaç fotokopi kâğıdını dikkatle okumaktaydı. Portekizli, belgelere bir göz attığında kendisinin eski bir fotoğrafını da görünce şaşırmadan edemedi. Demek ki bu onunla ilgili bir rapor olmalıydı.

"Burada gördüğüm kadarıyla yalnızca tarihçi değil, aynı zamanda da kriptolog ve eski diller uzmanıymışsınız."

"Doğrudur."

Müfettiş yana doğru iki adım attı ve yerde duran beyaz bir kâğıt parçasını gösterdi.

"Bunun ne anlama geldiğini bana söyleyebilecek misiniz?"

Tomás İtalyan kadının yanına giderek daha yakından incelemek üzere yerdeki kâğıdın üstüne doğru eğildi.

"Tuhaf!" diye mırıldandı. "Tanıdığım hiçbir dile ya da alfabeye benzemiyor bu..."

"Emin misiniz?"

Tarihçi birkaç saniye daha bu tuhaf simgeleri incelemeyi sürdürerek onu bir çözüm yoluna götürebilecek herhangi bir ipucu aradıktan sonra doğruldu.

"Kesinlikle eminim."

"Bir kere daha bakın."

Tomás muammaya bir kere daha gözünü dikti. Simgelerden bir tanesi, en sonuncusu dikkatini çekmişti. Diğerlerinden belirgin biçimde farklıydı bu. Simgeyi değişik bir açıdan görebilmek için kâğıt parçasının çevresinde birkaç adım döndü. Yeniden yere doğru eğilerek karakterleri bir daha inceledi. Bir süre sonra dudaklarında bir gülümseme belirdi ve müfettişe yaklaşmasını işaret etti.

"Gelin bakın."

Valentina onun yanına gitti ve o da kâğıt parçasının üzerine eğilerek gizemli yazıya ters açıdan baktı.

"Alma mı?" diye mırıldandı kadın tersinden bakmakta olduğu kâğıttan gözlerini ayırmadan. "Ne demek oluyor bu?"

Tarihçi başını eğdi.

"Haydi ama!" diye haykırdı. "Bilmiyor musunuz?"

"İtalyancada *alma* ruh anlamına gelir..."

"Portekizcede de öyle aslında."

"İyi ama burada ne anlama geliyor olabilir ki bu?"

Tomás bilmediğini göstermek için dudaklarını büktü.

"Bilemeyeceğim. Belki de katil acı çeken bir ruh olduğunu anlatmaya çalışıyordur? Ya da belki bir ruh gibi ele geçirilemez olduğu için asla yakalanmayacağını ima ediyordur."

Etkilenmiş gibi görünen Valentina cesaret vermek istercesine adamın omzuna vurdu.

"İşinizde iyisiniz, buna kuşku yok," dedi övücü bir tavırla. Sonra da doğrularak ona meydan okurcasına baktı. "Belki başka bir muammayı daha çözmeme yardımcı olabilirsiniz..."

"Gösterin bakayım."

Müfettiş ona kendisiyle birlikte gelmesini işaret etti ve yerde yatan cesedin çevresinden dolaşarak el yazmaları inceleme salonunun tam ortasında bulunan büyük okuma masasına yaklaştı. Masanın cilalı ahşabı üzerinde sonlara doğru bir sayfası açılmış olan, kocaman bir eser duruyordu.

"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"

Tomás yerdeki ipuçlarına zarar vermemek için binbir özen göstererek kadının yanına gitti. Masaya dayanıp, kitabın üzerine eğildi ve bunun çok eskilerden kalma bir belge olduğunu hemen anladı. Birkaç satır okuduktan sonra kaşlarını çattı.

"Aziz Pavlus bu," diye teşhis koydu. "İbraniler bölümünden bir alıntı". Birkaç yüzyıllık parşömenin kendine özgü kokusunu içine çekti. İncil'in ilk nüshalarından biriydi bu. Elbette Yunanca yazılmıştı. İtalyan kadına soran gözlerle baktı. "Hangi el yazması bu?"

Valentina kitabı eline aldı ve kapakta köşeli harflerle yazılmış olan başlığı gösterdi.

"*Codex Vaticanus*."

Tarihçinin ağzı bir karış açık kaldı. İnanmaz bakışlarını yeniden el yazmasının üzerine dikti. Eskiliğinden emin olmak için parşömeni bir kere daha inceledi, şaşırıp kalmıştı.

"Bu gerçekten *Codex Vaticanus*, öyle mi? Orijinal metin?"

"Evet. Şaşırdınız mı?"

Tomás, el yazmasını müfettişin ellerinden alarak sonsuz bir özenle okuma masasının üzerine yerleştirdi.

"Yeryüzündeki en değerli el yazmalarından biridir bu," dedi kınarcasına bir tavırla. "Yalnız eldivenle dokunulması gerekir. Tanrım, benzersiz bir şey bu! Paha biçilemez! El yazmalarının Mona Lisa'sıdır bu, anlıyor musunuz?" Sanki Papa hemen kapının dışındaymış da böylesi bir hazineye karşı daha büyük bir özen göstermediği için onu kınıyormuşçasına endişeli gözlerle kapıya doğru baktı. "Böyle bir orijinal belgeye ulaşmanın bu kadar kolay olduğunu bilmiyordum. İnanılır gibi değil! Böyle bir şeye izin verilmemeli! Nasıl mümkün olabilir bu?"

"Sakin olun," diye karşılık verdi Valentina. "Kütüphanenin *Prefetto*'su bana bu eserin aslının normal olarak hiç kimseye verilmediğini açıkladı, yalnızca kopyalarına bakılabiliyormuş. Ancak anlaşıldığı kadarıyla kurbana özel bir izin verilmiş..."

Tomás beyaz örtüyle kaplı cesede bakarak öfkesini yuttu.

"Öyle demek..."

Madem *Codex Vaticanus*'un aslına ulaşmak için özel bir izin verilmiş, o halde söylenecek bir şey de yok diye düşündü.

"Bu el yazmasının neden bu kadar özel olduğunu merak ettim doğrusu."

Tarihçi dikkatini yeniden esere yönlendirmişti.

"Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden kalmış bütün İnciller içinde *Codex Vaticanus* en güvenilir olanıdır." Elini neredeyse iki bin yıl içinde sararmış olan parşömenin üzerinde gezdirdi. "Dördüncü yüzyılda yazılmıştır ve Yeni Ahit'in çok büyük bölümünü kapsar. İmparator I. Konstantin tarafından ısmarlanmış olduğu anlatılır." Sayfayı heyecanla okşadı. "Bir hazine bu. Günün birinde dokunabileceğim hiç aklıma gelmezdi." Yüzü kocaman bir gülümsemeyle aydınlandı. "*Codex Vaticanus*! Kimin aklına gelirdi?"

"Profesör Escalona'nın bu sayfalarda ne aradığına ilişkin bir fikriniz olur mu?"

"Hiç yok. Bunu neden bu görevi ona vermiş olan kişiye sormuyorsunuz?"

Valentina içini çekti.

"Mesele de bu zaten," diye itiraf etti. "Görevi kimden aldığını bilemiyoruz. Dahası kimsenin de bilmediği anlaşılıyor. Kocası bile. Sanki Profesör Escalona bu çalışmayı bir devlet sırrı gibi gizli tutmuş."

Bu benzetme Tomás'ın merakını uyandırdı. Devlet sırrı demek? Tarihçi el yazmasına yeni bir gözle baktı. Artık onu göz kamaştıran bir tarihsel kalıntı olarak değil, yeni işlenmiş bir suçun içinde merak uyandırıcı rol oynamış bir unsur olarak görüyordu.

"Kitap Patricia'nın açık bıraktığı sayfada mı duruyor?"

"Evet. Kimse el sürmedi. Neden?"

Tomás yanıt vermeyip metni daha büyük bir dikkatle bir kere daha okumayı tercih etti. Bu satırlarda arkadaşının ilgisini uyandırmış olan şey ne olabilirdi? İçlerinde ne türden bir sır gizleniyordu? Metni zihninden tercüme ederken bir sözcükte takıldı ve onu yüksek sesle söyledi.

"*Phaneron.*"

"Efendim?"

Tarihçi el yazmasının satırlarından birini gösterdi.

"Bakın, burada yazıyor."

Valentina yuvarlak karakterlere dikkatle baktı, içlerinden biri ona üzeri karalanmış gibi görünüyordu. Sonra da başını iki yana sallayarak güldü.

"Hiçbir şey anlamıyorum. Çince mi bu?"

Tomás gözlerini kırpıştırdı.

"Ah, kusura bakmayın! Kimi zaman Yunan alfabesini herkesin okuyamadığını unutuyorum." Dikkatini yeniden o satıra yöneltti. "Yeni Ahit'ten Aziz Pavlus'a ait bir mektup bu. İbraniler olarak

bilinir. Bu birinci babın üçüncü ayeti, üzeri karalanmış olan sözcükse *phaneron*. Yani *tezahür etmek*. Bu satırda Pavlus, İsa'nın 'evreni sözlerinin gücüyle tezahür ettirdiğini' anlatıyor. Ancak İncil el yazmalarının çoğunda bu kısımda *pheron* fiili kullanılır ki bu da *desteklemek* ya da *devam ettirmek* anlamına gelir. Başka bir deyişle, bir versiyona göre İsa evreni gösteriyor, diğerlerine göreyse devamı ettirir. Anlatabildim mi? Bu ikisi birbirinden tamamen farklı anlamlar." Üstü karalanmış sözcükle, el yazmasının kenarına not alınmış bir yorumu işaret etti. "Şuna bakın."

"Evet..."

"*Codex Vaticanus*'u inceleyen bir yazman *phaneron*'u okuyunca bunun bir hata olduğuna kanaat getirmiş. Bunun üzerine ne yapmış? Sözcüğün üstünü karalayarak, yerine daha yaygın olan *pheron* fiilini koymuş. Daha sonraysa başka bir yazman bu karalamayı fark etmiş ve o da *pheron*'u silerek yeniden asıl sözcük olan *phaneron*'u yazmış." Tomás, sayfanın kenarındaki notu gösterdi: "Cahil sersem! Bu kadim metni rahat bırak, değiştirmeye kalkma!"

Valentina kaşlarını çatarak bu açıklamadan soruşturmasına yardımcı olabilecek bir anlam çıkartmaya çabaladı.

"Aslında bu çok ilginç," dedi hiç de öyle düşünmediği açıkça görülürken. "Bu bizim ilerlememize nasıl yardımcı olabilir peki?"

Tomás kollarını kavuşturup çenesini ellerinin üzerine dayayarak yapmış olduğu bu keşfin olası sonuçlarını düşündü.

"Çok basit," dedi. "*Codex Vaticanus* üzerindeki bu karalama İncil'le ilgili en büyük sorunlarımızdan birini yansıtıyor." Sanki aklından bir fikir geçiyormuş gibi başını yana doğru eğdi. "İzninizle size bir soru soracağım: Sizce İncil kimin sözlerini aktarır?"

İtalyan kadın güldü.

"Soru diye buna derim ben!" diye haykırdı. "Tanrı'nın sözlerini elbette. Bunu herkes bilir!"

Tarihçi onun kahkahasını duymazdan geldi.

"Yani bana İncil'i yazanın Tanrı olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Şey... Tam olarak değil, hayır," diye kekeledi Valentina. "Tanrı yazarlara ilham vermiş... Yani tanıklara... Kitab-ı Mukaddes'i kaleme almış olan yazmanlara."

"Peki, sizce bu ilahî ilhamın anlamı nedir? İncil'in yanılmaz bir metin olduğu mu?"

Müfettiş duraksadı. İlk defa böyle bir soru üzerinde düşünmek zorunda bırakılıyordu.

"Sanırım öyledir. İncil bize Tanrı'nın sözlerini aktarmaz mı? Bu anlamda, yanılmaz olduğunu kabul edebiliriz sanırım."

Tomás *Codex Vaticanus*'a bir göz attı.

"Peki ya size Patricia'nın muhtemelen Yeni Ahit içinde bulunan hataları araştırmakta olduğunu söylesem?"

Müfettiş sorgulayıcı bir tavır takındı.

"Hatalar mı? Hangi hatalar?"

Tarihçi onun gözlerinin içine baktı.

"Bilmiyor muydunuz? İncil hatalarla doludur."

"Nasıl yani?"

Tomás kimsenin onları dinlemediğinden emin olmak için çevreye bir göz attı. Ne de olsa Vatikan'da bulunuyordu ve bir olay yaratmaya da hiç niyeti yoktu. Leonina salonuna açılan kapının yanı başında duran iki din adamına baktı, içlerinden biri kütüphanenin *Prefetto*'su olmalıydı. Ancak aralarındaki mesafenin duyulmamaları için yeterince uzak olduğuna hükmetti.

Sır verir gibi bir tavırla kadına doğru eğildi ve ona neredeyse iki bin yıllık eski bir sırrı ifşa etmeye hazırlandı.

"İncil, içindeki binlerce hatayla kirletilmiştir," diye mırıldandı. "Buna sahtekârlıklar da dâhildir."

V

Dublin gecesinin sessizliği, tiz bir telefon çalışıyla bozuldu. Sicarius, havalimanının dışındaki kuytu bir köşede bu aramayı yirmi dakikadır bekliyordu. Cep telefonunu cebinden çıkardı ve yanıtlamadan önce aramanın kaynağını kontrol etti.

"Sana gerekli olan bilgiyi edindim," dedi telefondaki ses. "Görünüşe bakılırsa dostumuz şu anda Chester Beatty Kütüphanesi'nde bulunuyormuş."

Sicarius not defteriyle tükenmez kalemini çıkardı.

"Ches... ter Bi..." Duraksadı. "İkinci sözcük nasıl yazılıyor?"

"B... E... A... T... T... Y," diye heceledi efendisi hattın öteki ucundan. "Beatty."

"Kütüphanesi," diye tamamladı Sicarius. Not defterini kaldırıp Roma'ya göre bir saat geride olan Dublin zamanına göre ayarlamış olduğu saatine baktı. "Burada saat sabahın iki buçuğu, adamımız gecenin bu saatinde kütüphanede miymiş?"

"Tarihçilerle işimiz var..."

Sicarius hafifçe kıkırdadı ve yirmi metre kadar ilerisindeki taksi durağına doğru yürümeye koyuldu.

"Doğru! İşim gücüm hep bu kitap kurtlarıyla..." diye yakındı. "Bana yakınlarında olan başka bir yer söyleyin."

"Başka bir yer mi? Ne diye?"

"Taksi şoförüne Chester Beatty Kütüphanesi'nin adını vermek istemiyorum. Yarın haber gazetelere çıktığında şoförün gecenin geç saatinde oraya bir yolcu götürdüğünü hatırlaması iyi olmaz..."

"Ah, anladım. Haritaya bakıyorum... Bu neymiş? İşte, Dublin Şatosu. Kütüphane şatonun hemen yakınında bulunuyor."

Sicarius not aldı.

"Başka bir şey var mı?"

Karşısındaki boğazını temizledi.

"Beni dinle, hemen harekete geçeceğini düşünmediğim için binaya nasıl gireceğinle ilgilenemedim. Bir şeyler uydurman gerekecek. Ama sakın riske girme, anladın mı?"

"Merak etmeyin efendim."

"Sakın yakalanayım deme. Ama olur da yakalanırsan ne yapman gerekeceğini de biliyorsun."

"Merak etmeyin."

"İyi şanslar!"

Sicarius cep telefonunu kapattı ve taksi durağının önünde durdu. Durakta terk edilmiş gibi görünen iki araç duruyordu. Pencereler soğuktan korunmak için sıkı sıkıya kapalıydı, şoförleri de uyukluyor gibiydiler. Yolcu öndeki aracın camına vurdu ve içindeki şoför irkilerek uyandı. Önce şaşkın gözlerle müşteriye baktı, sonra da gözlerini ovuşturarak kendini topladı ve adama işaret etti.

"Binin!"

Sicarius arka koltuğa yerleşip camın hemen yanına oturdu ve siyah, deri çantasını da dizlerinin üstüne koydu.

"Beni Dublin Şatosu'nun önünde bırakın lütfen."

Taksi yola çıkarak havalimanından yavaşça uzaklaştı. Caddeler ıssızdı ve sokak lambaları sisin üzerine bir çeşit hale düşürüyordu.

Yolcu keskin hareketlerle çantasını açtı ve içindeki değerli nesneye baktı. Hançer billur gibi parıldıyordu. Adam metal kısmı inceledi ve hiç kan lekesine rastlamadı, temizlik kusursuz olmuştu.

Büyülenmişçesine uzunca bir süre bu parıltıyı izledi. Hançerin eğri ve sivri keskin ucu gerçek bir sanat eseriydi ve ilahî lütuftan ilham almış olan binlerce yıl önceki atalarının maden dövme konusunda ne kadar ustalaşmış olduklarını kanıtlıyordu.

Adam elini çantanın içine sokarak kesici silahı kavradı. Parmağını keskin uç boyunca gezdirerek onun yırtıcı gücünü hissetti. Hançerin keskin yüzeyi dışarıdaki ışıkları yansıtıyordu. Sicarius sonsuz bir özenle hançeri yeniden yerine yerleştirdi. Bu tertemiz görünüşünü fazla uzun süre koruyamayacağını biliyordu.

VI

Valentina Ferro'nun yüzündeki rahatsız ifade Tomás'ı telaşlandırmıştı. İncil'de binlerce hata bulunuyor olabileceği düşüncesi müfettişin pek de hoşuna gitmemiş gibiydi. Portekizli, en hassas konular arasında dinî inanışların her şeyden daha çok özenle ele alınmayı gerektirdiğinin farkındaydı. Gerçekleri söyleyerek bile olsa insanları incitmeye ya da gücendirmeye değmezdi.

Bir kurtuluş yolu bulabilmek için belli ede ede saatine baktı ve şaşırmış gibi bir ifade takındı.

"Ah, ne kadar geç olmuş!" diye haykırdı. "Artık Trajan Forumu'na dönsem iyi olacak. Onarım çalışmaları şafağa kadar sürüyor ve Profesör Pontiverdi de bu konuda bana güveniyor."

Müfettiş bozulmuş gibiydi.

"Ben izin vermedikçe hiçbir yere gidemezsiniz."

"Neden? Bana hâlâ ihtiyacınız var mı?"

Valentina hâlâ yerde yatan cesede doğru başını çevirdi.

"Aydınlatmam gereken bir cinayet var ve sizin uzmanlığınız benim için yararlı olabilir."

"Peki ne bilmek istiyorsunuz?"

"Kurbanın yürütmekte olduğu araştırmanın neden ibaret olduğunu ve bunun cinayetle nasıl bir ilgisi olabileceğini anlamayı istiyorum. Bu beni doğru yola yönlendirebilir."

Tarihçi başını iki yana salladı.

"Ben bir ilgisi olduğunu söylemedim ki!"

"Ama ben söylüyorum."

Bu açıklama karşısında Tomás şaşakaldı. Bir an cesede, sonra yeniden müfettişe baktı.

"Nasıl yani?" diye sordu hayretle. "Patricia'nın araştırmaları yüzünden öldürülmüş olduğuna mı inanıyorsunuz? Bunu nereden çıkardınız peki?"

Valentina'nın yüzü yine asıldı.

"Kendimce nedenlerim var," diye mırıldandı gizemli bir tavırla. Sonra da elini *Codex Vaticanus*'un üzerine koyarak konuşmayı yeniden asıl önemli bulduğu konuya doğru çekti. "Şimdi bana İncil'de bulunan ve Profesör Escalona'nın bu el yazmasının içinde araştırmakta olduğu şu hatalardan söz edin."

Tarihçi duraksadı. Nereye varacağı hiç belli olmayan bu yola gerçekten girmeli miydi? İçgüdüleri girmemesini söylüyordu. Söylemek zorunda kalacağı şeylerden bir kısmının inançlı birini sarsacağının farkındaydı ve bunu yapmanın yerinde bir hareket olacağından pek de emin değildi. Her insanın inancı kendineydi ve o kim oluyordu da bu inançları sorgulamaya kalkıyordu?

Yalnız, başka bir şey daha vardı. Ne de olsa bir arkadaşı cinayete kurban gitmişti ve olayı soruşturmakla görevli olan müfettiş onun uzmanlığının ve bilgilerinin suçun aydınlatılmasında yararlı olacağını düşünüyorsa yardımını neden esirgemeliydi? Dahası bu vakada şüpheli konumunda bulunduğunu da unutmamalıydı. Soruşturmaya işbirliği yapmayı reddederek hakkındaki kuşkuları daha da güçlendirmiş olacağını sezinliyordu.

Derin bir iç çekti ve kendini boşluğa bırakmaya hazırlanan bir paraşütçü gibi bir an için gözlerini yumup en korktuğu o adımı attı.

"Pekâlâ," diye başını salladı. "Ama önce ben size bir soru sorabilir miyim?"

"Buyurun lütfen."

Tomás gözlerinin Valentina'nın gözlerinin içine dikti.

"Hıristiyansınız sanıyorum?"

Müfettiş başını hafifçe sallayarak yakasından ince bir gümüş zincirin ucunda asılı duran küçük bir haç çıkardı.

"Katolik", dedi kadın küçük haçı göstererek.

"Şu halde, anlamanız gereken çok önemli bir şey var," dedi adam ve elini göğsüne götürdü. "Ben tarihçiyim. Tarihçiler araştırmalarının temelini dinî inanca dayandırmazlar. Vardıkları sonuçlar daha çok geçmişten kalmış olan ipuçlarına dayalı olur: arkeolojik kalıntılar ya da metinler gibi. Yeni Ahit söz konusu olduğunda en çok el yazmaları esastır. Bunlar İsa'nın devrinde nelerin yaşanmış olduğunun anlaşılabilmesi için çok önemli bir bilgi kaynağı oluştururlar. Yine de onlara yaklaşırken çok temkinli davranmak gerekir. Bir tarihçinin her şeyden önce her bir yazarın kendine özgü olan niyet ve koşullanmalarını kavrayabilmesi gerekir ki altında yatan unsurları keşfedebilsin: Bunun için de satırların arasını okumayı öğrenmesi gereklidir. Örneğin Sovyetler Birliği zamanından kalma bir *Pravda* gazetesinde 'devrimi tartışmaya açan bir emperyalist uşağına karşı adalet yerini bulmuştur' şeklinde bir haberle karşılaşırsam, bütün ideolojik söylemleri soyutlayarak haberin arkasında gizli olan asıl gerçeğe varmam gerekir: Komünizme karşı çıkmış bir kişi infaz edilmiş. Takip edebiliyor musunuz?"

Valentina'nın bakışları buz kesti.

"Hıristiyanlığı komünizmle karşılaştırmaya mı kalkışıyorsunuz?"

"Elbette ki hayır," diye karşılık verdi adam aceleyle. "Ben yalnızca her metnin yazarının niyet ve koşullanmalarını dışa vurduğunu anlatmaya çalışıyorum. Bu yüzden de bir tarihçi metinleri doğru okuyabilmek için bütün bunları hesaba katmak zorundadır. İncil'i yazan kişiler yalnızca İsa'nın yaşamını anlatmak niyetinde değildiler, aynı zamanda onu yüceltmeye ve inanmayanları da onun Mesih olduğuna ikna etmeye uğraşıyorlardı. Bir tarihçi bunu göz ardı edemez. Anlıyor musunuz?"

İtalyan kadın başını salladı.

"Elbette, aptal değilim. Aslında bir dedektifin de yapması gereken aynı şey değil midir zaten? Bir tanığı dinlediğimizde onun söylediklerini kişisel durumunun ve niyetlerinin aracılığıyla yorumlamamız gerekir. Söylediği her şeyi harfi harfine doğru kabul edemeyiz. Bu benim için çok doğal bir gerçek."

"Kesinlikle," diye haykırdı nihayet anlaşabilmiş olmalarından çok hoşnut kalmış olan Tomás. "İşte biz tarihçiler için de durum bunun aynısıdır. Bir anlamda bizler de geçmişin dedektifleriyiz zaten. Ancak, büyük bir tarihsel kişiliği incelerken, ona kayıtsız koşulsuz hayran olan kişilerin kimi zaman bazı şeyleri görmezden gelmeyi tercih ettiklerini fark ettiğimizi anlamanız çok önemli. Bunlar... Nasıl söylemeli? Çok hoş olmayan türden şeylerdir. Ama yine de gerçektirler."

Bu noktanın yeterince özümsenmiş olduğundan emin olabilmek için burada bir süre sustu.

"Yani?" diye sordu Valentina sabırsızlıkla.

"Yani, şunu merak ediyorum: Acaba İsa ve İncil konusunda söyleyeceğim şeylerden bir kısmı sizin dinî inanışlarınıza ters de olsa beni yine de sonuna kadar dinlemeye hazır mısınız? Her bir sözümde bana karşı hiddetlenmenizi istemem. O zaman susmayı tercih ederim."

"Peki bu sözlerin... Gerçeği yansıttıklarından kesinlikle emin misiniz?"

Tomás başını salladı.

"Bilebildiğimiz kadarıyla evet." Hafifçe gülümsedi. "Biz bunlara... uygunsuz gerçekler deriz."

"Peki, anlatın bakalım."

Tarihçi, İtalyan kadına sanki içtenliğinden kuşku duyuyormuş gibi dikkatle baktı.

"Emin misiniz? Söyleyeceklerimi duyunca beni hapse atmayacaksınız ya?"

Bu soru buzları eritmeye yetti.

"Kadınlardan bu kadar korktuğunuzu bilmiyordum," dedi kadın gülümseyerek.

Tomás güldü.

"Yalnızca en güzel olanlarından çekinirim."

"Haydi bakalım! Beyefendinin aynı zamanda bir zampara olduğunu unutmuştum," diye karşılık verdi İtalyan kadın yüzü kızararak. Ancak adam ona yanıt vermeye fırsat bulamadan Valentina elini *Codex Vaticanus*'un üzerine koyarak konuşmayı sürdürdü. "Neyse, sizi dinliyorum. İncil'i kirleten bu hatalar nelermiş bakalım?"

Tarihçi, kadına okuma masasının başına oturmasını işaret etti ve kendi de geçip masanın başında yerini aldı. Nereden başlayacağına karar vermeye çalışırken parmaklarını cilalı tahtanın üzerinde tıklattı. Anlatacak o kadar çok şey vardı ki işin zorluğu yalnızca bir plan yapabilmekteydi.

Sonunda kadının yüzüne baktı.

"Hıristiyan olmanızın nedeni nedir?"

Bu soru müfettişi hazırlıksız yakalamıştı.

"Şey..." diye kekeledi, "bunun nedeni... şöyle diyelim ailem Katoliktir. Dolayısıyla ben de bu dinin içinde büyüdüm ve Katolik oldum. Bunu neden sordunuz?"

"Yani bana Hıristiyan olmanızın tek nedeninin aile geleneği olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Hayır... Her ne kadar atalarımın geleneği doğal olarak bunda önemli bir rol oynasa da tek neden bu değil. Hıristiyan doktrininin değerlerine inanıyorum, İsa'nın öğretmiş olduğu davranış kuralları ve hükümlere inancım var. Beni her şeyden çok bu inanç Hıristiyan yapıyor."

"Peki İsa'nın öğretileri arasında en çok değer verdikleriniz hangileridir?"

"Sevgi ve bağışlama, hiç kuşku yok."

Tomás, bu konuşmanın sessiz tanığı olan *Codex Vaticanus*'a bir göz attı.

"Bana, bu öğretileri en iyi temsil ettiğine inandığınız Yeni Ahit bölümünü tekrarlar mısınız?"

"Zina yapan kadının öyküsü," dedi Valentina hiç duraksamaksızın. "Büyükannem bana bundan sık sık söz ederdi, en sevdiği bölüm buydu. Sanırım biliyorsunuzdur."

"Bilmeyen var mı? İsa'nın doğumuyla çarmıha gerilişi bir yana bırakılacak olursa Yeni Ahit'in en ünlü sahnesi budur herhalde." İskemlesinin arkasına yaslandı. "Söylesenize, zina yapan kadının öyküsü hakkında ne biliyorsunuz?"

Bu soru da İtalyan kadını şaşırtmıştı.

"Herkes ne biliyorsa ben de onu biliyorum işte," diye yanıtladı. "Yahudi yasaları zina yapan kadınların ölünceye dek taşa tutulmalarını emrediyormuş. Günün birinde Ferisiler İsa'ya zina yaparken suçüstü yakalanmış bir kadın getirmişler. Ferisilerin amacı İsa'nın, Musa'nın Tanrı'dan aldığı yasaya ne kadar saygı duyduğunu sınamakmış. Ona bu yasaya göre böyle kadınların taşa tutulmalarının gerektiğini hatırlatmışlar..."

"İncil böyle anlatıyor," diye doğruladı Tomás. "Levililerin yirminci babı onuncu ayetinde Tanrı, Musa'ya, 'Biri başka birisinin karısıyla, yani komşusunun karısıyla zina ederse, hem kendisi, hem de zina ettiği kadın kesinlikle öldürülecektir,' diyor."

"Öyle," diye başını salladı Valentina. "Ferisiler Tanrı'nın bu konudaki emrini mutlaka biliyorlardı ama yine de İsa'nın da fikrini öğrenmeyi istemişlerdi. Suçlu kadını yasanın buyurduğu şekilde taşa tutmak mı gerekirdi, yoksa İsa'nın öğütlediği gibi bağışlamak mı? Elbette ki bu soru aslında bir tuzaktı: Eğer İsa taşa tutulma emri verirse sevgi ve bağışlama konusundaki kendi vaazlarıyla çelişkiye düşmüş olacaktı. Eğer aksine, bağışlamayı öngörürse o zaman da Tanrı'nın yasasını çiğnemiş olacaktı. Ne yapması gerekiyordu?"

"Bu ikilemin yanıtını herkes bilir," dedi tarihçi gülümseyerek. "İsa yere eğilip parmağıyla toprağa çizgiler çizmeye başladı. Adamlar kendisine soru sormaya devam edince ise doğruldu ve

dedi ki: 'İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!' Sonra da yeniden yere eğilerek toprağa çizgiler çizmeyi sürdürdü. Bu sözleri duyan Ferisilerin akılları karıştı, çünkü elbette ki her biri, çok küçük de olsa birer günah işlemişlerdi. Bunun üzerine her biri sırayla oradan uzaklaştılar ve İsa da zina yapan kadınla baş başa kaldı. O zaman ona şöyle dedi: 'Git, artık bundan sonra günah işleme.'"

Valentina'nın gözleri parladı.

"Müthiş bir şey, sizce de öyle değil mi?" diye sordu. "İsa acımasız yasayı ortadan kaldırmak yerine, küçük bir fiskeyle uygulanamaz hale getiriyor. Gerçek bir deha belirtisi değil midir bu?"

"Öykü çok güzel," diye karşılık verdi Tomás. "İçinde dram var, çatışma var, trajedi var ve tam düğüm noktası geldiğinde, taşlanarak öldürülme cezasına çarptırılmış olan zina yapan kadın ve Ferisilerin dokundurmalarına maruz kalan İsa ile gerilim tavana vurduğunda İsa insaniyet, merhamet, bağışlama ve sevgi dolu, beklenmedik ve şahane bir çözüm yolu buluyor. İsa'nın ve öğretilerinin büyüklüğünü tam anlamıyla kavrayabilmek için bu olağanüstü öyküye kulak vermek tek başına yeterli olur." Dudağını büküp parmağını havaya kaldırarak sözlerinin akışını durdurdu. "Yalnız, ortada küçük bir sorun var."

"Sorun mu? Ne sorunu?"

Tarihçi dirseklerini masaya dayayarak çenesini ellerinin üzerine koydu ve bakışını kadının gözlerinin içine dikti.

"Böyle bir şey hiç olmadı."

"Nasıl yani?"

Tomás içini çekti.

"Zina yapan kadının öyküsü sevgili müfettiş, baştan sona uydurmacadır."

VII

Gece aydınlatması şatoya hayaletimsi bir görüntü veriyordu. Projektörler, şehrin orta yerinde uykuya yatmış olan bir gölgeyi koruyan nöbetçileri andırıyorlardı. Kalın bir sis mantosu bütün başkenti örtmüş, sokak lambalarıysa kaldırımlar ile binaların tuğladan cepheleri üzerine tuhaf gölgeler düşüren sarımsı bir hale yayıyorlardı.

Taksi uzaklaşıp gidince Sicarius, şatonun çevresindeki sokakları arşınlamaya koyuldu. Chester Beatty Kütüphanesi'nin yerini bulmanın sandığı kadar kolay olmayacağını çok geçmeden anladı. Elindeki haritada her şey apaçık görünüyordu ama sokakları boğan sis yön duygusunu da bulandırıyordu. Sonunda onu Dubh Linn Bahçeleri'ne doğru yönlendiren birkaç panoyu takip ederek nihayet kütüphanenin girişini bulabildi.

Bina onu şaşırtmıştı. Burasının, sandıklarında gizlemekte olduğu değerli hazinelere yaraşır biçimde heybetli bir yapı olmasını bekliyordu, oysa karşısında gördüğü çok başka bir şeydi. Şehrin tarihî merkezinin tam ortasında bulunan Chester Beatty Kütüphanesi on dokuzuncu yüzyıldan kalmış olan eski Saat Kulesi binasının hemen yakınındaki modern bir apartmandan ibaretti.

Adam bir an için girişteki büyük, camlı kapıyı ve civarı kolaçan etti. Bir elinde bir viski şişesiyle bahçede uyuyan bir evsizden başka kimse görünmüyordu ve o da bir tehdit sayılmazdı. Çevrede başka kimse olmadığından emin olunca ihtiyatla yaklaştı.

Bu geç saatte beklenebileceği üzere kapı kapalıydı ama adam içeride ışıkların yanmakta olduğunu görebiliyordu. Elbette ki bir

gece bekçisi olacaktı. Belki daha başkaları da. Ama asıl önemlisi, efendisinin söylediğine göre şu an burada olması gereken kişiydi.

Hedefi.

Sicarius yüzünü camlı kapıya dayadı. Çember şeklindeki bir tezgâhın başında uyuklamakta olan bir bekçi gördü. Binayı koruyan alarm sistemini inceledi. İçeri girmenin pek kolay olmayacağını anladı. İdeal olanı tıpkı Vatikan'da olduğu gibi içeriden birinin işbirliğine güvenmek olurdu ama burada, Dublin'de böyle bir güvenlik ağından yoksun çalışması gerekecekti. Yeniden alarm sistemini gözden geçirmeye koyuldu. Kırmızı ışıklar yanıp sönüyordu ve duvarlarda, stratejik noktalarda güvenlik kameraları göze çarpıyordu. Hiçbir yardım ya da eylem planı olmayınca fark edilmeden kütüphaneden içeri girebilmek neredeyse olanaksız görünüyordu. Bir şeyler uydurması gerekecekti.

Ana kapıdan giriş ona kapalı olduğuna göre o da pencerelerden birinden içeri süzülme olasılığını düşündü. Bu pencereler yeterince yüksek bir düzeyde bulunuyorlardı ama ilk bakışta ulaşılabilir gibi görünüyorlardı. Onları sokaktan incelerken nasıl hareket edebileceğini düşündü ama bir kere daha, uygun bir hazırlık yapmış olmadığından içeri girişinin fark edilme riskinin yüksek olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.

Sonunda mevcut koşulların elverişli olmadığına kanaat getirerek Chester Beatty Kütüphanesi'ne girmeye çalışmaktan vazgeçmeye karar verdi. Böylece kütüphanenin girişine yakın, kuytu bir köşe bularak buraya yerleşti. Gözlerden uzak bu nokta ona mükemmel görünüyordu.

Siyah eldivenlerini ellerine geçirdi ve küçük, deri çantasının kapağına bastırdı. Hançeri nazik bir hareketle çıkarıp binlerce yıllık ağırlığını hissetti. Kusursuzdu. Kütüphanenin girişine bir göz atarak planını kurmaya başladı. Onu uygulamaya koymak içinse yalnızca hedefinin bir hayat belirtisi vermesine gerek duyuyordu, o kadar.

VIII

"Baştan sona uydurmaca mı?"

Valentina'nın yüzü şaşkınlık ve tiksinmenin karışımı olan bir ifadeyle allak bullak olmuştu. Zina yapan kadının öyküsüyle ilgili olarak bu duydukları onu sersemletmişti.

Tomás onun bu hayretini fark edince kadının inanışlarını altüst edenin kendisi olmasından duyduğu rahatsızlıkla derin derin içini çekti.

"Ne yazık ki öyle."

Ağzı bir karış açık kalmış İtalyan kadın, tarihçinin yüzüne dikkatle bakarak bunun yalnızca zevksiz bir şakadan ibaret olduğunu gösteren bir iz aradı.

"Nasıl uydurmaca yani?" diye sordu kesinlikle inanmaz bir sesle. "Bana bakın, böyle bir şeye inanabilmem için onu sadece duymuş olmam yeterli değil. Söylemeniz yetmez, kanıtlamanız gerekir!" Yumruğunu kütüphanenin masasına vurdu. "Kanıtlamalısınız, anladınız mı?"

Portekizli akademisyen yanı başında sessizce durmakta olan el yazmasına bir göz attı. Âdeta *Codex*'in kadının içinde kaynamakta olan öfkeyi dindirmekte kendisine yardım etmesini bekler gibiydi.

"Eğer kanıt istiyorsanız, ilk önce kimi şeyleri anlamanız gerekir," dedi ağırbaşlı bir ifadeyle. "Her şeyden önce söyleyin bakalım, İsa'nın yaşamına dair, birinci yüzyıldan kalma olan ve Hıristiyan olmayan kaç tane metin bulunuyor?"

"Bir sürü elbette!" diye haykırdı Valentina. "Ne de olsa İsa son iki bin yılın en önemli insanı değil miydi? Yaşamına kayıtsız kalınması mümkün olamazdı..."

"Peki bu metinler nelerdir?"

"Romalıların yazmış olduğu her şey."

"Tam olarak hangileri?"

Müfettiş biraz sarsılmış görünüyordu.

"İyi de ne bileyim ben! Tarihçi olan sizsiniz."

Tomás baş ve işaret parmaklarıyla bir çember oluşturup bunu karşısındaki kadının gözlerinin hizasına kaldırdı.

"Sıfır."

"Efendim?"

"İsa hakkında, birinci yüzyıldan kalma tek bir Roma metni bile bulunmuyor. Ne el yazmaları, ne idari belgeler, ne bir doğum ne bir ölüm sertifikası, ne arkeolojik kalıntılar, ne de şifreli gönderme ya da atıflar. Hiçbir şey. Birinci yüzyıl Romalılarının İsa hakkında söylediklerinin ne olduğunu biliyor musunuz?" Parmaklarını yeniden çember yaptı. "Koca bir sıfır!"

"Mümkün değil!"

"Bir Romalının İsa'ya yaptığı ilk atıf, ancak ikinci yüzyılda Genç Plinius'un İmparator Trajan'a yazdığı bir mektupta, 'İsa'ya bir tanrı gibi tapıyorlar,' diyerek Hıristiyanlardan söz ettiği yerde görülür. Plinius'tan öncesiyse tam bir sessizliktir. Yalnızca Yahudi bir tarihçi, Flavius Josephus, 90 yılında yazmış olduğu bir Yahudiler tarihi kitabında İsa'yla ilgili bir bölüme yer vermiştir. Bunun dışındaysa hiçbir şey bulunamaz. Bu da demek oluyor ki İsa'nın yaşamına ilişkin olarak elimizde bulunan bütün kaynaklar Hıristiyanlara aittir."

"Bundan hiç haberim yoktu..."

Tarihçi gözünü *Codex Vaticanus*'a dikti.

"Peki Yeni Ahit'i oluşturan metinlerin neler olduğunu biliyor musunuz?"

Valentina karşısındaki adamın kendisini uyutmaya çalışıyor olabileceği kuşkusuyla bir kere daha bocaladı. Sonunda, henüz elinde bir kanıt olmadığından şimdilik ona bir şans vermek üzere, içindeki duyguları bastırmak için büyük bir çaba harcaması gerekse de işbirliği yapmaya devam etmekte karar kıldı. Bir soluk alarak belleğinde bu soruya verilebilecek bir yanıt aradı.

"İtiraf edeyim ki bu konuyla hiçbir zaman fazla ilgilenmedim," dedi düşünceli bir tavırla. "Bir bakalım, dört İncil var: Matta, Markos, Luka ve Yuhanna." Duraksadı. "Ayrıca birkaç başka şey daha vardı sanırım, öyle değil mi?"

"Çok doğru," dedi Tomás gülümseyerek. "Aslında Yeni Ahit'in en eski metinleri dört İncil değil, Pavlus'un mektuplarıdır."

"Sahi mi?"

"Evet ya, Pavlus'un yazdığı mektuplar," diye yineledi Portekizli, mektupları iyice vurgulayarak. "Bakın şimdi, Yeni Ahit metinlerinin nasıl doğmuş olduklarını anlayabilmek için ilk Hıristiyanların İncil'in aslında yalnızca İbranilerin Eski Ahit'inden oluşmuş olduğuna inandıklarını akılda tutmamız gerekir. Onlar için ortada şöyle bir sorun vardı: İsa'nın çeşitli takipçileri birbirinden farklı hatta kimi zaman birbiriyle çelişen yollar tutup da her biri konumlarını meşrulaştırmak için onun adını anmayı sürdürdükçe İsa'nın öğretileri ışığında Kitab-ı Mukaddes'i nasıl yorumlayabileceklerdi? Bunların önde gelen liderlerinden biri de İsa'nın sözlerinin yayılmasında etkin bir rol oynamış ve bu amaçla da bütün Doğu Akdeniz boyunca sayısız yolculuklar yapıp putperestleri dinine kazandırmak üzere en ücra yerlere bile gitmiş bir Yahudi olan havari Pavlus'tu. Gittiği yerlerdeki yerli halka yalnızca Yahudi Tanrı'sına tapmaları gerektiğini, İsa'nın bu dünyanın bütün günahlarını arındırmak üzere ölmüş olduğunu, ancak yakında büyük hüküm günü geldiğinde onun da geri döneceğini anlatıyordu. Oysa bu misyonerlik yolculukları sırasında Pavlus, yeni kurmuş olduğu bir cemaatin üyelerinin onun onaylamadığı bir ilahiyatı benimsemiş olduklarını ya da bu cemaatin içinde suistimaller, ahlaksızca davranışlar ve daha başka sorunlar

baş gösterdiğini haber almaktaydı. İnananları yeniden doğru yola sokabilmek için Pavlus, onlara mektuplar yazarak yoldan sapmış oldukları için sitemlerde bulundu ve onları kendisinin doğru bildiği yola dönmeye çağırdı. Bu mektuplardan günümüze kalmış olanlarının ilki Selanik cemaatine hitaben yazılmıştı. Adına Selaniklilere Mektup dediğimiz bu mektup, 49 yılında yani İsa'nın ölümünün üzerinden yirmi yıl bile geçmeden yazılmıştır. Romalılara hitaben yazdığı ve Romalılara Mektup olarak bilinen bir mektubu daha vardır; Korintlilere hitap ettiği Korintlilere Mektup ve işte böyle gider. Bu mektupların yazıldıkları devirde birer Kutsal Metin olarak görülmediklerini, yalnızca basit birer mektuptan ibaret olduklarını unutmamakta fayda var."

"Günümüzün e-postaları gibi yani?"

Tomás gülümsedi.

"Aynen öyle. Tek farkı o zamanki postanın çok daha yavaş olmasıydı," diye şaka yaptı. "O çağda halkın çoğunluğu okuryazar olmadığından bu mektuplar bütün cemaatin huzurunda yüksek sesle okunurdu. Bizzat Pavlus da, Selaniklilere yazdığı ilk mektubu bitirirken bunun 'bütün kardeşlere okunmasını rica ediyor ki bu da bunun o devirde yaygın bir uygulama olduğunu gösteriyor. Zaman içinde, pek çok defa yüksek sesle okunup kopyaları çıkarıldıkça bu mektuplar bir başvuru kaynağı halini alıyor ve bir anlamda bütün cemaatleri bir araya getiren bir birleştirici görevi görmeye başlıyorlar. Toplamda Yeni Ahit, Pavlus'la birlikte Petrus, Yakup, Yuhanna ve Yahuda gibi diğer liderler tarafından da yazılmış yirmi bir mektup içerir. Ancak bunlardan başka mektupların da yazılmış fakat günümüze ulaşamamış olduklarını biliyoruz."

Valentina, *Codex Vaticanus*'a sanki orijinal İncil'miş gibi tuhaf gözlerle baktı.

"Peki ya dört İncil? Onlar da mektup şeklinde mi yazılmışlar?"

"İncillerin öyküsü farklıdır." Tomás, İtalyan kadının gizlice boynunda taşımakta olduğu gümüş haçı işaret etti. "O öykü İsa'nın çarmıha gerilişiyle başlıyor. Romalıların kendilerini de öldürece-

ğinden korkan müritleri kaçıp saklandılar. Sonra diriliş öyküsü geldi ve İsa'nın çok geç olmadan, kıyamet günü için yeryüzüne geri döneceği duyuruldu. Onlar da Kudüs'e yerleşerek beklemeye koyuldular. Beklerken de birbirlerine İsa'nın yaşamına ilişkin öyküler anlatmaya başladılar."

"Ah!" diye haykırdı müfettiş. "Demek dört İncil de böyle yazıldı."

"Hayır, kesinlikle değil! Havariler İsa'nın geri dönüşünün çok yakın olduğuna kesin olarak inanıyorlardı ve bu yüzden de bu öyküleri yazılı hale getirmek için hiçbir neden görmüyorlardı. İsa yakında geri döneceğine göre ne yararı vardı ki? Ayrıca, İsa'nın ilk müritlerinin yoksul ve eğitimsiz, okuryazar olmayan kişiler olduklarını belirtmekte de yarar var. Bu anlatıları nasıl yazıya dökebilirlerdi ki? Bu yüzden de o zamanlar yalnızca tarihçilerin 'sözlü periskoplar' adını verdikleri tek tek, dağınık öyküler vardı."

"O halde İsa'nın yaşamına ilişkin öyküler bu şekilde korundu..."

"Evet ama niyetleri onları korumak değildi," diye üsteledi Tomás. "Müritlerinin gözünde İsa'nın yeryüzüne geri dönmek üzere olduğunu unutmayın. Onlar bu öyküleri, karşılarına çıkan yeni sorunlara çözüm yolları bulabilmelerine yardımcı olabilsinler diye birbirlerine anlatıyorlardı. Bu önemli bir ayrıntı, çünkü anlatıcıların söz konusu öyküleri aktarırken onları özgün ortamlarından çıkarıp yeni bağlamlara yerleştirerek bilinçdışı da olsa, incelikle onların asıl anlamlarında değişiklikler yapmış olduklarını ortaya koyuyor. Zamanla, ilk müritler İsa'nın geri dönüşüne tanık olamadan yaşlanıp öldükçe, çeşitli cemaatlerde yüksek sesle okunarak belleklerde korunması sağlanacak bir yazılı desteğe gerek duyulacağı anlaşıldı. Bunun üzerine sözlü periskoplar papirüslere yazılarak asıl bağlamlarının dışında okunmaya başlandılar. İsa ise hâlâ geri gelmiyordu... Sonunda, inananlar üzerinde daha büyük bir etki yaratabilmek için periskopların çeşitli gruplara ayrılarak, belli bir düzen içinde sunulmasının gerekli olduğu sonucuna varıldı: mucizelerle ilgili olanlar, şeytan çıkarmaya dair olanlar, ahlak dersleri içerenler gibi... Bundan sonraki adımsa bu grupları bir

araya getirerek, başı sonu belli bir öykü anlatacak nitelikte, daha geniş kapsamlı anlatılar oluşturmak oldu ki bunlara da 'ilk İnciller' adı verildi. Sonradan bu ilk İncillerin bir araya getirilip tek bir anlatıya dönüştürülmesiyle de ortaya..."

"Dört İncil çıktı," diye tamamladı Valentina kocaman bir gülümsemeyle. "Büyüleyici!"

Tomás yüzünü buruşturdu.

"Aslında sayıları yalnızca dört değildi," diye düzeltti. "Onlarca İncil ortaya çıkmıştır."

"Onlarca mı?"

"Otuzun üzerinde. İzini bulabildiğimiz ilk örnekleri Aziz Markos İncili ile bugün kaybolmuş olan ve varlığını Matta ve Luka İncillerinden çıkardığımız, bu iki İncil'in de epeyce yararlanmış oldukları anlaşılan Q kaynağı."

"Q mü?" diye sordu Valentina hayretle. "Ne tuhaf isim böyle bu!"

"Almancada *kaynak* anlamına gelen *Quelle* sözcüğünün baş harfi. Bunun yanı sıra yalnızca Matta'nın yararlanmış olduğu M ve sadece Luka'nın kullandığı L gibi daha başka kaynaklar da mevcut."

"Bunların hepsi kayıp mı olmuşlar?"

"Evet," dedi tarihçi. "Sonra daha başka İnciller de ortaya çıkmış, Yuhanna'nın, Meryem'in, Petrus'un, Yakup'un, Filippus'un, Mecdelli Meryem'in, Tomas'ın, Yahuda'nın, Bartalmay'ın... Yani onlarca farklı İncil..."

"Aslında bu konuda bir şeyler okumuş olduğumu hatırlıyor gibiyim," dedi İtalyan kadın. "Ama bunların hepsinin İncil olduğunu bilmiyordum..."

"Sonradan bunlar reddedildiler."

"Öyle mi? Neden peki?"

Bu iyi bir soru, diye düşündü tarihçi.

"Anlıyorsunuz ya, hiçbir İncil yalnızca olayları anlatmakla yetinmez," diye açıkladı. "Bütün İnciller teolojik yönelimlere sahip olan aktarımlardır."

"Bununla ne kastediyorsunuz?"

"Yalnızca her bir İncil'in kendine özgü bir teolojiye sahip olduğunu," dedi adam ciddiyetle, İtalyan kadının bir kere daha öfke nöbetine kapılmasına yol açabilecek herhangi bir tartışmadan kaçınmaya çalışarak. "Tahmin edebileceğiniz üzere bu çeşitlilik inananların arasına nifak tohumları ekti. Kimi İnciller İsa'yı yalnızca insani bir figür olarak sunuyor, kimileri onu ilahî bir figür olarak gösteriyor, kimileriyse hem insani hem de ilahî görünüme sahip bir çifte figür öneriyordu. Kimilerine göre yalnızca müritlerin erişebilecekleri gizli öğretiler bulunuyordu, kimilerine göreyse İsa ölmemişti bile. Kimileri bir ve tek Tanrı'nın varlığından söz ederken, kimileri iki Tanrı olduğunu öne sürüyor, kimileri bu sayıyı üçe, on ikiye ve hatta otuza kadar çıkarabiliyorlardı..."

"Tanrım! Pazar yeri gibi!"

"Çok doğru, kimse birbiriyle anlaşamıyordu," dedi Tomás. "İsa'nın müritleri arasında her biri kendi İncillerine sahip olan çeşitli gruplar oluşmaya başladı. Bunlardan Ebiyonitler, İsa'nın Musa'ya emanet edilmiş olan yasa konusunda çok bilgili ve dikkat çekici derecede namuslu bir kişi olduğu için Tanrı tarafından seçilmiş bir haham olduğuna inanan Yahudilerdi. Petrus ile İsa'nın kardeşi olan Yakup'un bu akımın öncüleri olarak görüldüklerine işaret eden kimi ipuçları bulunuyor. Sonra ortaya Pavlusçular çıktı, bunlar da öğretilerin evrenselleştirilmesini ve putperestlerin dine kazandırılmasını savunuyorlardı. İsa'nın ilahî nitelikler taşıdığını öne sürüyorlar ve esenliğin yasaya saygı duymaktan değil, İsa'nın dirilişine inanmaktan geçtiğini söylüyorlardı. Bundan başka İsa'nın geçici olarak Tanrı cismine bürünmüş bir insan olduğunu düşünen ve kimi başka insanların da kendi içlerinde gizli bir bilgiye ulaşma yoluyla serbest kalacak olan bir tanrısallık parçası taşıdıklarına inanan Gnostikler de vardı. Son olarak, Dosetikler ise İsa'nın tamamen tanrısal bir varlık olup yalnızca insani bir görünüme sahip olduğunu savunuyorlardı. Ne açlık ne de uyku biliyor, bunları yalnızca göstermelik olarak uyguluyordu."

Valentina, sağ kolunun büyük bir hareketiyle Vatikan Kütüphanesi'ni ve çevrelerini kuşatmakta olan her şeyi gösterdi.

"Peki bütün bu akımlar arasında bizimki hangisi?"

Tomás gülümsedi.

"Bizimki mi? Bugünkü Kilise'yi mi kastediyorsunuz?"

"Evet."

"Roma Hıristiyanları," diye açıkladı adam. "İçlerinde örgütlenmeyi en iyi başarabilenler ve kendi cemaatleri içinde bir hiyerarşi ve çeşitli yapılanmalar kurmayı sağlayabilenler onlar oldu. Böylece de kiliseler doğdu. Öteki grupların örgütlenmeleri bu kadar resmî nitelikte değildi. Öte yandan bu Roma Hıristiyanları, putperest dünyası içindeki güçlü Pavlusçu yerleşimlerinden de epeyce yararlanmışlardır. Bir süre daha Hıristiyanlığın merkezinin Hıristiyan Yahudilerin bulunduğu Kudüs olmaya devam ettiğine kuşku yok. Ancak 70 yılında Romalılar Kudüs'ü yerle bir ettiler ve böylece Hıristiyanlığın çekim merkezi de yer değiştirmiş oldu. Nereye geçti dersiniz?"

İtalyan kadın omuzlarını kaldırdı.

"Bilmem."

Tarihçi yeri işaret etti.

"Buraya elbette! Roma, imparatorluğun başkenti değil miydi? Bütün yollar Roma'ya çıkmıyor muydu? Günümüzün baş kilisesi kendini *Roma* Katolik Kilisesi olarak adlandırmıyor mu? Hıristiyanlığı yönetmek için, burada, imparatorluk merkezinde bulunan Hıristiyanlardan daha iyisi düşünülebilir miydi? Bunlar, kendilerine egemen olma olanağı sağlayan ayrıcalıklı bir konumda bulunuyorlardı. Bu konumlarından da sonuna kadar yararlanmayı bildiler. Zaman içinde çeşitli grupların benimsemiş oldukları farklı İncilleri reddettiler ve bunları sapkın ilan ederek yalnızca kendi sahici bulduklarını metinleri yücelttiler. Onların hükümleri, iyi örgütlenmiş görünen, piskoposlar tarafından yönetilmekte olan katı hiyerarşik yapılara sahip oldukları için emirlerin aktarımını kolaylıkla

sağlayabilen bu Hıristiyanlardan geldiği için özellikle büyük bir etki yaratıyordu. Hem zaten sayıları da fazlaydı ve talimatlarını imparatorluğun başkentinden yayıyorlardı. Böylece sapkın olarak görülen İncillerin çoğaltılması durduruldu ve aşamalı olarak baskın öğreti Romalıların meşru gördükleri dört İncil üzerine dayanır hale geldi: Matta, Markos ve Luka İncillerinin yanı sıra, biraz zoraki de olsa Yuhanna'nınki."

"Yani İnciller de bu şekilde mektupların yanında birer başvuru metni olarak yerlerini aldılar, öyle mi?"

"Kesinlikle. Öyle ki bu metinlerden bir kısmı, örneğin Matta İncili ya da Pavlus'un Timoteos'a ilk mektubu İsa'nın sözlerini kutsal kitap ile aynı düzeye yerleştirmişti, anlıyorsunuz ya? Bu şekilde bu sözlerin, Eski Ahit'le aynı otoriteye sahip oldukları ima ediliyordu ve bu da ilahiyat alanında çok önemli bir yenilikti." Teatral bir mimik yaptı. "Şu halde İsa'nın sözleri kutsal kitap ile aynı değeri mi taşıyordu yani? Dahası Petrus'un ikinci mektubunda, 'tıpkı öteki kutsal kitaba yaptıkları gibi' Pavlus'un mektuplarını da çarpıtmakta olan 'eğitimsiz cahiller' eleştirilmektedir. Bu da demek oluyor ki Pavlus'un mektupları da artık kutsal kitap mertebesine erişmiş durumdaydı! Tahmin edeceğiniz üzere bu noktadan sonra mektupların kutsal metinlere dâhil edilmelerine artık yalnızca bir adım kalmış demektir."

"Bu ne zaman oldu peki?"

"Kutsal metinler İmparator Konstantin'in Hıristiyanlığı benimsemesinden birkaç yıl sonra tanımlandı," dedi adam *Codex Vaticanus*'u işaret ederek. "Aşağı yukarı bu eserin kaleme alındığı dönemde, dördüncü yüzyılda yani. Böylece yeni kutsal kitabın yirmi yedi metinden oluştuğuna karar verildi: İsa'nın yaşamını anlatan Luka, Markos, Matta ve Yuhanna İncilleri ile havarilerin yaşamıyla ilgili olan ve adına Elçilerin İşleri denen bölüm ve bir de bizzat havariler tarafından yazılmış olan çeşitli mektuplar. Bütün bunları tamamlayan da Yuhanna'nın Vahiy Kitabı oldu."

İtalyan kadın düşünceli bir tavırla duyduklarını değerlendirmekteydi.

"Sapkın olarak nitelendirilen metinler arasında sahici olanların bulunması da mümkündü," dedi bir süre sonra. "Yalnızca kutsal metinlere dâhil edilen İncillerin tarihsel anlamda doğru oldukları nereden belli?"

"Meşru bir soru bu," diye onayladı Tomás. "Ancak bugün akademik çevreler arasında kutsal metinlerin seçiminin büyük ölçüde yerinde olduğuna ilişkin bir uzlaşma mevcuttur. Günümüzde *apokrif*, yani düzmece olarak adlandırılan bu sapkın metinler, inandırıcılıktan fazlasıyla uzaktırlar. İçleri inanılması çok mümkün olmayan efsanevi söylencelerle doludur. Örneğin bunlardan birine göre çocuk İsa sihir yoluyla başka çocukları öldürür, düşünebiliyor musunuz? Bir başkasındaysa İsa'nın gerildiği çarmıh konuşur. Bir düşünün, konuşan bir haç! Roma Hıristiyanları bu türden fantezilere açık olmadıklarından bu metinleri reddettiler. Bilinen düzmece anlatılar içinde yalnızca bir tanesinde kimi gerçek unsurlar olabileceği düşünülür, bu hangisidir biliyor musunuz?"

Soru karşısında Valentina boş gözlerle bakakaldı.

"En küçük bir fikrim yok."

"Tomas İncili," dedi adam. "Bu İncil'in varlığı uzun zamandır bilinmekteydi ama sapkın olarak tanımlanmasının ardından yok olduğu sanılıyordu. Ancak 1945 yılında, Mısır'daki Nag Hammadi'de rastlantı sonucu çeşitli düzmece el yazması ciltleri bulunduğunda bunların arasında Tomas İncili de vardı. Bu durum ilahiyatçılar ve tefsirciler arasında hararetli tartışmalara yol açtı. İçeriği öğrenildiğindeyse tartışmalar daha da hararetlendi."

Bu bilgi müfettişin merakını uyandırmıştı.

"Öyle mi? Neden peki?"

"Hiçbir öykü anlatım yapısına sahip olmadığı için ilgi uyandıran bir el yazmasıydı bu. İsa'yla ilgili en küçük bir biyografik unsur içermiyordu. Hem de hiç. Çoğu 'İsa dedi' formülüyle başlayan

toplam yüz on dört öğretiden ibaret bir anlatıydı bu. Bunların pek çoğu kutsal metinlerdeki İncillerde de geçiyordu, kimilerindense başka hiçbir yerde söz edilmiyor olsa da bunlar *agrapha* olarak, yani kutsal metinlere dâhil olmasa bile sahici olarak kabul edilen alıntılar şeklinde değerlendirildiler. Öte yandan kimi akademisyenlerse, Tomas İncili'nde geçen bu alıntıların İsa'nın gerçekten söylemiş olduğu sözlere kutsal metinler arasında kabul edilen İncillerdeki alıntılardan daha yakın olduğuna inanırlar. Bu yüzden de pek çokları onu beşinci İncil diye adlandırırlar."

"Madem öyle, neden kutsal metinlerin dışında bırakılmış?"

"Çünkü içerdiği öğretilerden fazlaca ezoterik nitelikte olan kimileri Gnostik olarak yorumlanabilmektedir," diye yanıtladı Tomás. "Bu da gelenekçi nitelikteki Romalı Hıristiyanların mutlaka kaçınmaya çalıştıkları bir şeydi. Ancak Tomas İncili son derece yerinde olabilecek kimi tarihsel bilgiler içeren bir belge olduğundan bu konu, uzmanları hâlâ ikiye bölmektedir. Her ne olursa olsun onun keşfedilmesi, Matta ve Luka İncillerine esin vermiş olan Q kaynağının da Yahudi dinî literatürü içinde örneklerine sıkça rastladığımız türden yalnızca öğretilerden ibaret olan bir metin olduğu fikrini doğrulamış oldu."

Valentina onaylarcasına başını salladı.

"Kuşkusuz bütün bunlar çok ilginç," dedi. "Ama varmak istediğiniz yer neresi?"

Tarihçi, iskemlesinde doğrularak Vatikan Kütüphanesi'nin kitaplarla tıka basa dolu raflarını gözleriyle taradı.

"Şu soruya varmayı istiyorum," dedi karşısındaki kadına dönerek. "Yeni Ahit'i oluşturan bütün bu kutsal metinlerin asılları nerede bulunuyor?"

Yarı yarıya içgüdüsel bir hareketle müfettişin mavi gözleri Tomás'ın bakışlarını takip ederek el yazmaları inceleme salonunda dolaştı.

"Tabii ki burada, Vatikan'da," dedi kadın. "Belki tam da bu kütüphanede." Kadın kendisine dikkatle bakan adamın delici ba-

kışını fark edince yanıtının yanlış olduğunu hissederek duraksadı. "Değil mi?"

Tomás başını iki yana salladı.

"Hayır," dedi ciddiyetle. "Asılları yok."

"Nasıl yani?"

"Yeni Ahit metinlerinin asılları bulunmuyor."

IX

Bir el yazmasını bilgisayar ekranı üzerinden incelemek her zaman için zahmetli bir iştir, ancak bunu şafak vaktine kadar sürdürmekse tam bir işkenceye dönüşür. Alexander Schwarz kan çanağına dönmüş, yorgun gözlerini ovuşturdu ve bedeninin üst kısmını doğrultarak eklemlerinin ağrıdığını hissetti. Çok uzun zamandır aynı konumda oturmaktaydı, gözleriyse karşısındaki ekran ile gözlemlerini not almakta olduğu defteri arasında gidip geliyordu.

"Bu kadarı yeter!" diye mırıldandı. "Daha fazla devam edemeyeceğim..."

El yazmasının dosyasını ve arkasından da bilgisayarı kapattı. Çevresine bakındığında bir lamba ışığının oluşturduğu gölgelerden başka kimsenin bulunmadığı, karanlığa gömülmüş, ıssız salonu gördü. Sonra da en dipteki hole doğru baktı ve gece boyunca kendisiyle ilgilenmek üzere görevlendirilmiş genç memura seslenmek istedi, ancak çocuk yerinde yoktu. *Herhalde tuvalete gitti,* diye düşündü.

Eşyalarını toparladı, karton bardağının dibinde kalmış soğuk kahveyi bir dikişte bitirdi ve ayağa kalktı. İlk adımında sendeledi, bu kadar saattir çalışma masasının başında oturup kalmış olan bedeni kaskatı kesilmişti. Danışma masasına doğru ilerledi ve dört bir yana baktıysa da gece görevlisinden hiçbir iz yoktu.

"Nereye gitti bu böyle?"

Tuvalete gidip baktı, ancak orası da bomboştu. Bunun üzerine delikanlının içecek bir şey almaya gitmiş olabileceğini düşünerek kahve makinelerine doğru yürüdü ama orada da kimseler yoktu.

"Hey!" diye seslendi yüksek sesle. "Hey!"

Yanıt alamadı. Gece karanlığında, tek tük lambaların yere ve duvarlara düşürdükleri tuhaf gölgeler arasında kütüphane kasvetli bir hava içindeydi. Ortamdaki bu ağırlık yavaş yavaş onun da üzerine çökmekteydi.

"Hey! Kimse yok mu?"

Sesi salonda yankılanarak sessizliğin içinde yitip gitti. Görevli gerçekten de ortadan kaybolmuş gibi görünüyordu. Alexander, daha fazla beklememeye karar vererek koridora çıktı. Ancak bütün kat karanlıktaydı ve o da elektrik düğmesinin yerini bilmiyordu. Duvarlara tutuna tutuna, yavaşça ilerledi. Bu karanlık sinirlerini bozmaya başlıyordu ve elinde olmaksızın içini ani bir korkunun kaplamış olduğunu hissetti.

"Amma da ödleksin!" dedi kendi kendine. "Yalnızca çıkış yolunu bulmam gerek, o kadar."

Temkinli adımlarla ilerleyerek sola döndü. O sırada bir gölge fark etti.

"Kim var orada?"

Bir soluk duydu.

"Kim var orada?"

"Benim."

"Ben, kim?"

Karanlığın içinde kendisine yaklaşmakta olan gölgenin yüzünü seçmeye çalıştıysa da başaramadı. Işığa gerek duyuyordu.

"Benim."

Gölge, Alexander'ın karşısına geçip durduğunda adam ne yapacağını bilemedi. Bir klik sesi duyuldu ve arkasından koridor aydınlandı. Karşısında saçları darmadağın, mavi gözlerinin çevresi yorgunluktan halkalanmış genç bir adam duruyordu.

Kütüphane görevlisiydi bu.

"Ah!" diye haykırdı Alexander, birden rahatlayarak. "Nereye kaybolmuştunuz siz öyle?"

Delikanlı elini havaya kaldırarak cep telefonunu gösterdi.

"Kız arkadaşımla konuşuyordum," dedi. "Sizi rahatsız etmemek için dışarı çıkmıştım." Görevli koridorun arka tarafına doğru baktı. "Bu akşamki çalışmanız bitti mi?"

"Evet. Bilgisayarı kapattım. Çok yorgunum." Sanki sözlerini haklı çıkarmak istermiş gibi ağzını kocaman açarak esnedi. "Çıkış ne tarafta?"

Delikanlı ona koridorun öteki ucunu işaret etti.

"Şu taraftan gidip galerileri geçiyorsunuz, sonra da merdivenleri iniyorsunuz. Hole çıktığınızda size kapıyı açarlar."

Alexander teşekkür ederek tarif edilen yönde ilerledi. Bir galeriden geçerken teşhir edilmekte olan eski el yazmaları hazinesine hayranlıkla bir göz attı. Burada biraz önce bilgisayar ekranından incelediği metinlerin asıllarıyla birlikte daha pek çok ender bulunan cevher de vardı, Ölü Deniz parşömenlerinden parçalar, süslü, muhteşem Kuran kopyaları ve eski Hindu ya da Budist metinleri gibi. Bunları şimdiye dek belki bin kere görmüştü ama bu galeriden her geçişinde aynı çekimi, aynı büyülenmeyi hissetmeden edemiyordu. Böylesine ender bulunan parçalar nasıl olup da özel bir koleksiyona ait olabiliyordu?

Bir sonraki galerideyse daha başka harikalar bulunuyordu, Çin'in yeşim kitapları, Japon kakma sandıkları, güzel Moğol minyatürleri ve şahane İran tezhipleri gibi. Bunlar da göze çok hoş gelen nesnelerdi gerçi ama Alexander için el yazmaları galerisinde sergilenen zenginlikler kadar değerli ve ilgi çekici değildiler.

Merdivenleri inerek hole ulaştı. Karşılama masasının başında uyuklamakta olan gece bekçisi, araştırmacının ayak seslerini duyunca uyandı. Ayağa kalkıp çıkabilmesi için ona kapıyı açtı.

"İyi geceler beyefendi."

Alexander onu selamlayarak sokağın soğuk havasına kendini attı. Yorgundu ama işini yapmış olmanın tatminini duyuyordu. Araştırmasında epeyce ilerlemişti ve onu Dublin'e getirmiş olan bu görevi tamamlamak için bir günlük çalışmanın daha yeterli olacağını düşünüyordu. Otele girerken içinde öyle bir heyecan vardı ki el yazmalarından fazla uzun süre uzak kalamayacağını hissedebiliyordu. Sabah uyanır uyanmaz hemen Chester Beatty Kütüphanesi'ne geri dönecekti. Ne de olsa hâlâ yapması gereken...

O sırada arkasında birinin olduğunu hissetti.

X

Codex Vaticanus, birdenbire el yazmaları inceleme salonunda ilginin merkezi haline geri dönüvermişti. Müfettiş Valentina Ferro, sanki az önce duyduklarının sorumlusu oymuş gibi gözünü hiç ayırmadan okuma masasının üzerinde duran bu eski el yazmasına bakıyordu.

"Yeni Ahit'in hiç aslı bulunmuyor, öyle mi?"

Tomás muğlak bir hareket yaptı.

"Hiç gören olmamış," dedi. "Puf!" yaptı sanki saman üflermiş gibi. "Asılları buhar olup uçmuş. Zaman içinde yitip gitmişler!"

"Sahi mi?" dedi Valentina hayretle, önünde duran el yazmasını işaret ederek. "O halde elimizde bulunan yalnızca... bu kopyalar mı?"

Tarihçi buna da olumsuz yanıt verdi.

"Onlar bile yok."

İtalyan kadın kaşlarını çattı.

"Kopyaları da mı yok?"

"Yok."

Kadın elini *Codex Vaticanus*'un üzerine koydu.

"Bu ne peki? Bir hayalet mi?"

"Neredeyse," diye karşılık verdi Tomás, dudaklarında bir gülümsemeyle. "Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinleyin: Elimizde Yeni Ahit'in ne asılları ne de kopyaları bulunuyor. Aslında ne kopyaların kopyalarına, ne de kopyaların kopyalarının kopyalarına sahibiz." Elini önünde açık duran el yazmasının üzerine koydu. "Günümüze kadar ulaşabilmiş olan ilk İncil, 70 yılında, yani birinci yüzyılın

sonlarında yazılmış olan Markos İncili'dir. Oysa *Codex Vaticanus*, her ne kadar Yeni Ahit metnini içeren el yazmalarının kurtarılabilmiş en eski örneklerinden biri olsa da dördüncü yüzyıldan kalmadır! Başka bir deyişle bu eser, Markos İncili'nin aslından yaklaşık üç yüzyıl daha yakın tarihlidir ve bu da onun bugün kutsal metinler dediğimiz eserlerin yazarları tarafından kaleme alınmış asılların kim bilir kaçıncı kopyalarının kopyası olduğunu gösterir."

"Tanrım!" diye haykırdı İtalyan kadın. "Bunu hiç bilmiyordum."

Tomás, daha rahat bir oturuş bulabilmek için iskemlesinin üzerinde biraz kımıldandı ama gözlerini karşısındaki kadından hiç ayırmadı.

"Tahmin edebileceğiniz üzere, bu da bir sorun yaratıyor."

Valentina başını salladı; bir dedektif olarak birincil kaynaklara ulaşmanın ne kadar önemli olduğunu iyi biliyordu.

"Kim bilir kaçıncı kopyanın aslına sadık olduğundan nasıl emin olabiliriz?"

"Tam isabet!" diye bağırdı tarihçi elini masanın üzerine vurarak. "Bir keresinde bir arkadaşıma bir öykü anlatmıştım, o da bunu bir başkasına anlatmış ve o kişi de üçüncü birine anlatmış. O üçüncü kişi dönüp dolaşıp aynı öyküyü bana anlattı. Ancak öykü, üç farklı süzgeçten geçmiş olarak bana geri döndüğünde çoktan değişmişti bile. İnsan tanıklıklarının ve bunların aktarımının kaçınılmaz bir yasasıdır bu. Şimdi, yazmanlar tarafından sayısız kere kopya edilmiş bir öykü düşünün, üstelik de bu yazmanların ilk örneklerinin çok yüksek nitelikli olmayan amatörler olduklarını ve hatalar yapmalarının daha muhtemel olabileceğini de göz önünde bulundurun. Böyle bir öykü kaç değişikliğe uğramış olabilir?"

"Birkaç tane sanırım."

Portekizli akademisyen dikkatini yeniden *Codex Vaticanus*'un açık duran sayfasına yöneltti.

"İşte Patricia'nın araştırmakta olduğu ifade konusunda yazmanın kopyacıyı suçlamak için düşmüş olduğu bu not, bu yüzden

önem kazanıyor," dedi el yazmasının üzerine karalanmış olan yorumu işaret ederek. "Cahil sersem! Bu kadim metni rahat bırak, değiştirmeye kalkma!" Çünkü biri *phaneron* sözcüğünün yerine *pheron* sözcüğünü koymuştu." Tomás, *Codex Vaticanus*'un sayfalarını özenle karıştırdı. "Bakın Yuhanna İncili'nde ne yazıyor." Söz konusu İncil'i açtı ve aradığı yeri buldu. "Yuhanna, on yedinci bab on beşinci ayet. İşte burada. Bu bölümde İsa, insanlık için Tanrı'dan mağfiret dileniyor." Metin Yunanca yazılmıştı ama Tomás onu doğrudan tercüme etti. "Onları dünyadan kaldırman için dilekte bulunuyorum." Tarihçi karşısındakine soran gözlerle baktı. "'Onları dünyadan kaldırman için dilekte bulunuyorum,' öyle mi? Yani İsa, Tanrı'nın insanları dünyadan kaldırmasını mı diliyor? Bu da ne demek böyle?"

Valentina bu tuhaf cümleyi nasıl yorumlayacağını bilemeyerek, şaşkın gözlerle ona bakıyordu.

"Doğrusu... Pek iyi anlayamadım."

Tomás parmağını eski parşömene vurdu.

"Bu bir yazman hatası!" diye haykırdı. "Cümlenin aslı 'Onları dünyadan kaldırman için değil, kötü olandan koruman için dilekte bulunuyorum,' olacak. *Codex Vaticanus*'u kopya eden yazman yanlışlıkla bir satır atlamış olacak ki, 'Onları dünyadan kaldırman için dilekte bulunuyorum,' diye yazmış. Bu türden hatalara *periblepsis* diyoruz. Bir metnin iki satırı aynı sözcük ya da harflerle bittiği zaman yapılabilen bir hatadır. Metni kopyalamakta olan yazman satırı yazmak üzere başını eğdikten sonra gözlerini yeniden metne çevirdiğinde bir sonraki satırda gördüğü aynı sözcükten devam eder ve böylece farkında bile olmadan iki tane aynı sözcük arasında kalan kısmı atlamış olur." El yazmasını işaret etti. "Üstelik de burada Antik dünyanın en profesyonel kopyalama çalışmalarından biri olarak kabul edilen *Codex Vaticanus*'tan söz ediyoruz! Şimdi asılları çoktan ortadan kaybolmuş bütün Kitab-ı Mukaddes içinde, kopyaların kopyalarının kopyalarının kopyalarıyla günümüze ulaşmış haliyle kaç tane hata birikmiş olabileceğini siz hesap edin..."

"Tamam, anladım," dedi Valentina sabırsızlıkla. "Öyleyse ne olmuş? Benim bildiğim, istisnalar kaideyi bozmaz. İçinde bir ya da iki küçük hatanın bulunuyor olması bütün bir Yeni Ahit'i geçersiz kılmaz ki..."

Tomás duyduklarına inanamamış gibi bir tavır takındı.

"Bir ya da iki küçük hata mı? Elimize ulaşmış olan beş bin el yazması İncil içinde bugüne dek kaç hata bulunmuş olduğu konusunda bir fikriniz var mı sizin?"

Müfettiş omuzlarını kaldırdı ve iri cüsseli bir polis memurunun kendisine getirdiği küçük maden suvu şişesini aldı.

"Bilmiyorum," dedi şişenin kapağını açarken. "Kaç? Yirmi hata mı? Otuz mu? Ne fark eder?"

Yanıtı duymakla çok da fazla ilgilenmiyormuş gibi şişeyi ağzına götürdü. Tarihçi öne doğru eğilerek gözlerini maden suyunu içmekte olan İtalyan kadının üzerinden hiç ayırmadan tam sayıyı onun kulağına fısıldadı.

"Dört yüz bin."

Valentina neredeyse boğulacaktı, çenesinden damlayan sular *Codex Vaticanus*'u ıslatmasın diye başını vana çevirdi. İnanmaz gözlerle Tomás'ın yüzüne baktı.

"İncil'de dört yüz bin hata mı var? Şaka yapıyorsunuz!"

Tarihçi başını bir aşağı bir yukarı sallayarak rakamı doğruladı.

"Dört yüz bin tane," diye yineledi. "Aslında daha bile fazla."

"Ama... Bu mümkün değil! İncil'de dört yüz binden fazla hata olacakmış! Haydi canım, saçmalık bu!"

"Bunların büyük çoğunluğunun küçük yanlış anlamalardan ibaret olduğu bir gerçek," diye kabul etti Tomás. "Yanlış yazılmış sözcükler, atlanmış satırlar, bunun gibi kazara yapılmış hatalar." Bir kaşını kaldırdı. "Ancak bunlardan başka kasten yapılmış yanlışlıklar da var. Örneğin İncil yazarlarının uydurdukları şeyler."

"Boş laf!" diye karşı çıktı İtalyan kadın. "Yeni Ahit'te sözü edilen bir kısmın uydurulmuş olup olmadığını nasıl ayırt edebilirsiniz sanki? Orada değildiniz ki emin olasınız!"

"Elbette orada değildim. Ama tıpkı siz dedektifler gibi biz tarihçilerin de verilerin gerçekliğini kontrol etmek için kimi yöntemlerimiz vardır."

"Ne yöntemi? Neden söz ediyorsunuz siz?"

"Metin eleştirisi ölçütlerine dayalı olan tarihsel çözümleme yönteminden söz ediyorum." Tomás elini kaldırdı. "Beş ölçüte dayalı."

"Kusura bakmayın ama sırf basit bir metin çözümlemesiyle bir belgenin üstelik de İncil gibi bir metnin içinde bulunan bilgilerin gerçek mi yoksa uydurma mı olduğuna nasıl karar verilebileceğini pek anlayamıyorum. Elinizde kaç tane ölçüt olursa olsun."

"Hüküm vermeden önce bir dinleyin," diye önerdi tarihçi. "Bu ölçütler doğru uygulandıkları takdirde çok güvenilirdirler. İlki eskilik ölçütüdür. Bir el yazması ne kadar eskiyse onun sağlamlığına olan güvenimiz de o kadar artar. Çünkü eski bir kopyanın metni elbette ki daha yakın tarihli kopyalara kıyasla daha az değişime uğramış olacaktır. İkinci ölçüt kaynak bolluğudur. Aynı şeyi söyleyen birbirinden bağımsız kaynakların sayısı ne kadar çoksa, o şeyin gerçekten yaşanmış olduğuna olan inancımız da o kadar fazla olur. Ancak söz konusu kaynakların birbirinden gerçekten bağımsız olduklarından emin olmamız gereklidir. Örneğin hem Luka hem de Matta incillerinde rastladığımız bir bilginin ille de tarafsız olması gerekmez, çünkü her ikisi de çoğunlukla aynı kaynağı, yani Q el yazmasını kullandıklarından söz ederler. Üçüncü ölçütse rahatsız ediciliktir. Latincede bir deyiş vardır: *proclivi scriptioni praestat ardua*, yani 'zor olan okumalar kolay olanlardan daha değerlidir.' Başka bir deyişle bir bilgi ne kadar rahatsız ediciyse, gerçeğe o kadar yakın demektir."

"Rahatsız edici bilgi mi? Bununla ne kastediyorsunuz?"

"Size Yeni Ahit'ten bir örnek vereyim," diye önerdi Tomás. "Çeşitli incillerde İsa'nın Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edilmiş olduğu anlatılır. Bu bilgi Hıristiyanlar açısından rahatsız edicidir, çünkü onlara göre vaftiz edenin vaftiz edilene kıyasla daha üstün bir manevi kişiliğe sahip olması gerekir. Oysa bu durumda İsa, Yahya'ya kıyasla daha aşağı bir manevi konumda gösterilmektedir. İsa Tanrı'nın oğluysa böyle bir şey nasıl mümkün olabilir? Öte yandan vaftizin amacı kişiyi günahlarından arındırmaktır. Eğer İsa vaftiz edilmişse bu onun da bir günahkâr olduğunu gösterir. Madem o Tanrı'nın oğluydu, onun bir günahkâr olduğu nasıl kabul edilebilir? Bu durumda rahatsız edici niteliği düşünülecek olursa, İsa'nın vaftiz edilişiyle ilgili bu öykünün İncillerin yazarları tarafından uydurulmuş olması fazla muhtemel değildir. İsa'nın hem üstünlüğünü hem de saflığını tartışmalı hale getirebilecek böyle bir anlatıyı yoktan var etmeye neden gerek duysunlar? Yine aynı nedenle tarihçiler İsa'nın Yahya tarafından vaftiz edilişinin gerçekten yaşanmış olduğunu kabul ederler. Bu tarihsel bir gerçektir. Bu kadar rahatsızlık verici olan bir şeyi hiçbir İncil yazarı uydurmazdı."

"Ah, anlıyorum."

"Ölçütlerin dördüncüsüyse bağlamdır. Bir İncil'de verilen bilgiler dönemin bağlamı içinde uygun düşüyor mu? Beşinci ölçüte gelince, o da metnin kendi yapısıyla ilgilidir, yani yazı üslubunu, kullanılan sözcük dağarcığını, hatta yazarının teolojik eğilimini bile kapsar. Örneğin bir bölümde, başka hiçbir yerde rastlanmayan kimi sözcükler görülüyorsa büyük olasılıkla bunlar metne kopyayı yazan yazmanın eklemeleridir. Ancak bütün bu ölçütlerin uygulanmasının körü körüne yapılmamasına da dikkat etmek gerekir. Örneğin bir metin, diğerinden daha eski olduğu halde kimi rahatsız edici unsurları ortadan kaldırmış ya da tam tersine kimi süslü ayrıntılar eklemiş olduğu için tarihçiler tarafından daha yeni tarihli olana göre daha değersiz addedilebilir. Özetle bu ölçütlerin hepsi birden titizlikle hesaba katılmalıdır."

İtalyan kadın başını salladı.

"Kesinlikle, tam bir dedektif işi..." dedi. "Peki ama nereye varmak niyetindesiniz?"

"Yeni Ahit içindeki uydurmaca bölümlere gelmeye çalışıyorum." Sözlerinin etki gücünü artırmak için bir an sustu. "Zina yapan kadının öyküsünde olduğu gibi."

Valentina iskemlesinin üzerinde sıçradı.

"Doğru ya! Bana bu öykünün sahte olduğuna ilişkin bir kanıt verecektiniz. Hâlâ onu bekliyorum."

Tarihçi uyarır gibi kadının yüzüne baktı.

"Uydurulmuş olan tek öykünün bu olmadığını unutmayın. Daha başkaları da var."

"Hangileri?"

Tomás cesareti kırılmış gibi içini çekti. Son yarım saattir İncil'in el yazmalarına ilişkin en temel unsurları açıklayıp duruyordu. Oysa işin en zor tarafına şimdi gelmişti, çünkü bundan sonrası Hıristiyan ilahiyatının kimi yaşamsal noktalarına dokunuyordu. Portekizli akademisyen nihayet cesaretini toplayarak soruya yanıt vermeye başladığında karşısında oturan kadının yüzüne bakmaya cüret edemeden parmaklarıyla okuma masasına vurup durmaktaydı.

"Örneğin İsa'nın diriliş öyküsü gibi."

"İsa'nın... diriliş öyküsü mü?" dedi Valentina telaşla. "Ne olmuş ona?"

Adam sonunda kadının yüzüne bakabildi.

"O da sahte."

XI

Dubh Linn Bahçeleri'nin çimleri sis yüzünden sırılsıklam olmuştu ama Paddy McGrath, bu türden bir rahatsızlığa karşı duyarlı olabilecek durumda değildi. Nasıl olabilirdi ki? Elli iki yaşındaydı, işsizdi, karısı onu terk etmişti ve kendini dünyanın en bahtsız adamı olarak görüyordu.

Yeşil halının üzerine uzanarak elindeki viski şişesini iyice havaya kaldırdı. İçi hâlâ üçte birine kadar dolu görünüyordu ki bu da geçirmiş olduğu korkunç yılın anılarını boğabilmesi için yeterli olacaktı.

"*And it's all for me grog*", diye şarkı söyledi alçak sesle. "*All for me beer and tobacco. Well I've spent all me tin with the ladies drinking gin*[5]..."

Viski onu birkaç saatliğine de olsa mutlu ediyor ya da hiç olmazsa mutsuzluğunun anılarını geçici olarak silebiliyordu, bu yüzden o da bir yudum daha içerek gençlik yıllarında onca eğlencelerini süslemiş olan bu şarkıyı mırıldanmayı sürdürdü. Paddy yaşamının otuz yıla yakın bir kısmını kamu hizmetinde çalışarak geçirmişti. Otuz yıl! Sonra birden kriz meydana gelmiş, bankalar güçten düşmüş, hükümet onları finanse etmiş, kamu bütçesinin açığı büyümüş, IMF devreye girmiş, işten çıkarılmalar birbirini izlemişti. O da personel azaltma çarkına kapılarak bir gün içinde kendini işsiz buluvermişti.

---

5 Bir İrlanda halk şarkısının İngilizce sözleri: Her şey içkim için. Her şey biram ve tütünüm için. Ne meteliğim varsa hepsini hatunlarla cin içerek harcadım gitti... (ç. n.)

Elli yaşını geçmiş bir adama kim iş verirdi ki? Kendini terk edilmiş bir insan enkazı olarak hissetmenin sonucunda bütün dertlerini köşedeki bar olan Mulligan'ın yerinde Guinness biralarıyla boğmaya başlamıştı. Her akşam evine sendeleye sendeleye dönüyordu. Cırtlak sesli ve yılan dilli bir şirret olan karısı birkaç aya kalmadan onu terk etmiş ve Limerick'teki baba evine geri dönmüştü.

"İhtiyar cadı!" diye homurdanıyordu karısı aklına geldikçe. "Kendi zehrinde boğulasın..."

Arkasından bankalar peşine düştüler ve aylık kredi ödemelerini kesmiş olduğu evine el koydular.

"Bu bankacıların topu akbaba!" diye söylenmişti arkalarından, kendi kendine mi konuşuyordu, yoksa dinleyen birileri var mıydı onu bile bilmeden. "Kendi ektikleri boka gömülsün leş kargaları..."

Bununla birlikte Paddy, boka batmış durumda bulunanın onlar değil, sokakta kalmış olan kendisi olduğunu pekâlâ da biliyordu. Son dört aydır Dubh Linn Bahçeleri ona yatak görevi görmekteydi. Başını kaldırıp çevresine bakındı. Elini darmadağın haldeki saçlarında gezdirirken, bundan çok daha kötü yerler de var, diye düşündü. Bu bahçe belki uyumak için düşünülebilecek en rahat yer sayılmayabilirdi, özellikle de soğuk ve nemli kış gecelerinde, ama yine de hiç olmazsa güzel yerdi. Hem üstelik şato gibi, kütüphane gibi gayet saygın komşuları da vardı. Her şeyden de önemlisi sakin bir yerdi. Bunda yakınılacak ne vardı sanki?

Sanki bu düşüncelerini onaylamak istercesine Chester Beatty Kütüphanesi'ne neredeyse şefkatli gözlerle baktı. Gece bekçisinin kapıyı açarak uzun boylu, zayıf ve seçkin görünüşlü bir adamın dışarı çıkmasına izin verdiğini görünce epey şaşırdı.

"Şu işe bak! Bu saatte bile giren çıkan var demek!"

Alkolden kafasının hafifçe bulanmaya başlamış olduğunu hissetti ve sanki ayılmanın en iyi yolu buymuş gibi kafasına bir yudum daha dikti. Sonra da ince ve uzun boylu adamın uzaklaşmasını seyretti. Sonunda uykudan göz kapaklarının ağırlaşmakta olduğunu

hissederek yeniden otların üzerine uzanmaya hazırlanıyordu ki beklenmedik bir hareketlilik dikkatini çekti.

Karanlığa gömülmüş bir köşenin başından bir gölge, şimşek gibi bir çeviklikle fırlayarak kütüphaneden az önce çıkmış olan adamın üzerine atılmıştı. Bir anda karanlığın içinde iki adamın bedenleri birbirine karışıverdi. Arkasından saldırgan acı dolu bir çığlık koparark bir koşu uzaklaştı ve adamı yere uzanmış halde tek başına bıraktı.

Manzaranın sürati ve tuhaflığı karşısında sersemlemiş olan Paddy, gözlerini enerjik bir hareketle ovuşturduktan sonra yeniden açtı. Olayın gerçekleşmiş olduğunu düşündüğü yere doğru baktı ve bir an için her şeyi hayal etmiş olabileceğini sandı ama çok geçmeden yerde uzanmış duran bedeni seçerek duyularının onu yanıltmış olmadığını, olan biten her şeyin gerçek olduğunu fark etti.

Çimenlerin üzerinde sendeleyerek ayağa kalktı ve alkolün etkisi altındaki sesiyle yardım çağırmaya koyuldu.

XII

Güzel İtalyan duyduklarına inanmayı kesinlikle reddederek hiç durmaksızın başını iki yana sallamaktaydı.

"Demek sahte olan yalnızca zina yapan kadının öyküsü değildi?" diye sordu içinde büyümekte olan huzursuzluğu gizlemekte güçlük çekerek. "İsa'nın dirilişi de yalan öyle mi? Neler saçmalıyorsunuz siz böyle? Benimle dalga mı geçiyorsunuz?"

Ses tonu o kadar saldırgancaydı ki Tomás, kadının şakağından aşağıya doğru bir ter damlasının süzülmekte olduğunu fark etti. Bütün bunları anlatmakla büyük bir hata mı etmişti acaba? Hareketinin yerindeliği konusunda ciddi kuşkular beslemeye başlamıştı. Yaptığı şey inançlı bir kadına İsa hakkında tarihsel bir bakış açısı açmak olmuştu. Ancak bu işe bir kere girişmiş olduğuna göre artık geri dönüşü de yoktu. Sonuna kadar gitmediği takdirde bu türden şeyler söyleyip bırakması hiç olacak şey değildi. Pişman olmak içinse artık çok geçti...

"Sakin olun," diye rica etti. "Sinirlenmenize gerek yok."

"Sakinim ben, anladınız mı?" diye bağırdı müfettiş. "Öyle kolay sinirlenecek cinsten insan değilim ben. Kimi zaman sinirlenmek için haklı nedenlerim olsa bile. Örneğin kimi aptalca sözler duyduğumda!"

"Korkarım ki bu sözler hiç de aptalca değil. Bunlar sadece..."

"Gerçekten mi? En küçük bir kanıt bile öne sürmeksizin böyle şeyler iddia ediyorsunuz ve sonra da size âmin denmesini mi bek-

liyorsunuz? Bu zavallı cahile ışık tuttuğunuz için teşekkür mü bekliyordunuz? Size minnet gösterisinde bulunmamı mı isterdiniz? Bunu mu bekliyorsunuz?"

Tomás'ın bakışları katılaştı.

"Sizden yalnızca beni dinlemenizi bekliyorum," dedi hiç beklenmedik bir hararetle. Parmağını kadına doğru uzattı. "Öfkeye kapılmadan beni dinleyeceğinize söz vermiştiniz, öyle değil mi? O halde sözünüzü tutun!"

Valentina gözlerini yumdu, İtalyanca bir dua mırıldandı ve içini çektikten sonra, bu kez içindeki heyecanı tamamen kontrol altına almış olarak Tomás'ın yüzüne baktı.

"Pekâlâ, sizi dinliyorum," diye boyun eğdi karşısındakini şaşırtan bir ağırbaşlılıkla. Böylesine anlık bir dönüşüm inanılır gibi değildi. "Öne süreceğiniz kanıtlar nelermiş bakalım?"

Tomás kadının sesindeki içtenliğe kuşkuyla yaklaşarak onun yüzüne güvensizlikle baktı. İtalyan, onun duraksadığını sezince gözlerini kırpıştırarak öylesine sevecen bir gülümseme takındı ki adam da karşılığında gülümsemeden duramadı.

"Anlamanız gereken ilk şey, İncil'in içinde kimi kasıtlı hataların mevcut olduğudur," dedi Tomás, her şeye karşın belli bir ihtiyatı elden bırakmaksızın. "Kuşkusuz kasti olmayan hataların sayısı çok daha fazladır. Ancak kasıtlı olanların da pek az oldukları söylenemez."

"Kanıtlar, Profesör Noronha."

"Peki o zaman, Markos İncili'nin ikinci ayetini ele alalım," dedi. "Metin diyor ki: 'Peygamber Yeşaya'nın kitabında şöyle yazılmıştır: İşte, habercimi senin önünden gönderiyorum; o senin yolunu hazırlayacak.' Oysa İncil'in yazarı yanılıyordu, çünkü bu alıntı Yeşaya'nın kitabından değil, Malaki'nin kitabının üçüncü babının birinci ayetindendir. Pek çok yazman bu hatayı fark ederek, 'Peygamberlerin kitabında şöyle yazılmıştır,' şeklinde düzeltmişlerdir. Ancak bu, özgün metnin sahtekârca değiştirilmesidir."

Valentina dudaklarını büzdü.

"Evet ama bu değişiklik bana çok da ciddi görünmedi."

"Aslına ihanet eden kasıtlı bir tahrifattı bu," diye üsteledi Tomás. "Üstelik ilk bakışta görülebileceğinin aksine önemli de bir değişiklikti. Bu hata bize İncil yazarının teolojik bilgilerinde kimi boşlukların bulunduğunu gösteriyor. Bunun örtbas edilmesi, yazarın kültür düzeyi hakkındaki algımızı yanıltmak anlamına geliyordu. Son derece zararlı bir törpüleme, hasıraltı etme edimiydi."

İtalyan kadın, bu kanıtlamadan ikna olmuş görünerek başını hafifçe eğdi.

"Öyle olsun," dedi. "Ancak bana hâlâ zina yapan kadının ya da dirilişin öykülerinin sahte olduğuna ilişkin bir kanıt sunmuş değilsiniz..."

Tomás onu durdurmak ister gibi elini kaldırdı.

"Oraya geliyoruz," dedi kadından biraz sabır rica ederek. "Ama ilk önce kopya yazmanlarının yüzyıllar boyunca işlemiş oldukları kasıtlı hataların türü konusunda açık bir fikir edinmenizi istedim." Bakışıyla masanın üzerinde duran el yazmasını işaret etti. "Matta'nın yirmi dördüncü babının otuz altıncı ayetini okuyun. Burada İsa zamanın sonu kehanetinde bulunur ve der ki: 'O günü ve saati, ne gökteki melekler, ne Oğul bilir; Baba'dan başka kimse bilmez.' Bu ayet, İsa'nın Tanrı olduğunu kabul eden Kutsal Üçleme kavramına ilişkin ciddi sorunlar doğurur. Eğer o Tanrı'ysa her şeyi biliyor olması gerekir. Oysa bu ayette İsa kıyametin günü ve saatini bilmediğini itiraf ediyor. Bu nasıl mümkün olabilir? İsa Tanrı değil midir? Her şeyi bilmiyor mudur? Bu rahatsız edici paradoksu çözebilmek için pek çok kopya yazmanı 'ne Oğul' ibaresini metinden tamamen çıkarmayı tercih etmişler ve böylelikle de sorunu ortadan kaldırıvermişlerdir." İşaret parmağını masaya vurdu. "İşte bu canımın içi, teolojik nedenlere dayanan çok tipik bir kasıtlı değişikliktir. Hiç masum olmadığı gibi, hiçbir sonuca yol açmamış olduğu da söylenemez, eminim bunu siz de takdir edersiniz."

"Peki bu değişiklik bugün hâlâ korunmakta mıdır?"

"Bu değişiklik ortaya çıkarıldı ve hararetli tartışmaların sonucunda da en sadık çeviriler, özgün metnin en eski versiyonlarına geri döndürüldüler. İnananların bunu fark etmemesi için gökyüzüne yalvararak da olsa paradoks yeniden yerine yerleştirilmiş oldu. Ancak asıl önemlisi, kopyaları yazan kişilerin yapmış oldukları hataların her zaman istem dışı olmadığının altının çizilmesiydi. Bu hataların çoğu kasıtlıydı. Örneğin, yazmanlar aynı öykünün çeşitli el yazmalarında birbirinden hafifçe farklılık gösteren değişik versiyonlarıyla karşılaştıklarında içlerinden birçoğu farklılıkları silivererek versiyonları birbirleriyle uyumlu hale getiriyor, böylece kopyaladıkları metni kasıtlı olarak değişikliğe uğratıyorlardı. Hatta kimi zaman bu işi, kopyalamakta oldukları İncillerde yer almayan kimi öyküleri de araya eklemeye kadar vardırdıkları bile olabiliyordu." Portekizli tarihçi dramatik etkiyi güçlendirebilmek için bir süre durduktan sonra devam etti. "Zina yapan kadının öyküsünde de Markos İncili'ndeki diriliş anlatısında da durum budur."

"Ah, nihayet!" diye haykırdı Valentina. "Epey uzun sürdü ama nihayet konuya gelebildik!"

Tomás gülümsedi.

"Evet, ama bu iki örneğin hiç de münferit vakalar olmadığına sizi temin ederim."

"Orasını bilemem," diye karşılık verdi kadın. "Tek bildiğim İncil'in en temel anlatılarından ikisinin gerçekliğini zan altında bıraktığınız halde hâlâ bana buna ilişkin en küçük bir kanıt bile göstermemiş olduğunuzdur!"

"Kanıt mı istiyorsunuz?"

"Bütün beklediğim bu..."

Sırtının ağrıdığını hisseden tarihçi yerinde doğruldu ve ciğerlerini havayla doldurdu.

"Aklınızda tutmanız gereken ilk şey, her ne kadar ünlü olsa da zina yapan kadına ilişkin öykünün yalnızca tek bir yerde, tam

olarak da Yuhanna İncili'nin yedinci bab elli üçüncü ayeti ile sekizinci bab on ikinci ayeti arasında geçtiğidir."

Valentina'nın gözleri kocaman açıldı.

"Bütün ayet numaralarını ezbere biliyorsunuz! Nasıl bir bellek bu!" diye haykırdı hayranlığını gizlemeksizin.

"Ben tarihçiyim canımın içi, işim bu benim," dedi adam gülümseyerek. "Ancak asıl olan bu öykünün, söz konusu İncil'in özgün metninde yer almadığını anlamanızdır. Sonrakilere, şuna da, bütün diğerlerine de sonradan yazmanlar tarafından eklenmiştir."

İtalyan kadın somut bir şey istediğini göstermek için işaret parmağını başparmağına sürttü.

"Kanıtlar profesör!"

"Çok basit," dedi Tomás. "Zina yapan kadının öyküsü Yeni Ahit'in, özgün metne en sadık olduğu düşünülen, en eski tarihli el yazmalarında yer almıyor. Yalnızca daha sonraki kopyalarda beliriveriyor. Öte yandan yazım üslubuyla da Yuhanna İncili'nde bulunan diğer alıntılardan belirgin biçimde farklılık gösteriyor, buna kendisinden hemen önce ve hemen sonra gelen ayetler de dâhil. Son olarak, söz konusu öykünün anlatılışı sırasında bu İncil'in geri kalanında hiç kullanılmamış olan çok sayıda sözcük ve cümleciğe de rastlanıyor. İşte bu yüzden tarihçilerin birçoğu bu bölümün metne sonradan eklenmiş olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu bir sahtekârlıktan ibarettir."

Müfettiş kaşlarını çattı.

"Ah," dedi karşı saldırıya geçebilmek için herhangi bir yol bulamayarak, "demek öyle!" *Codex Vaticanus*'a baktı. "Peki bu öykü metne neden ve nasıl eklenmiş?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse, bunu kimse bilmiyor. Tanrı'nın yasaları konusunda Yahudilere karşı tartışmaya girişmiş Hıristiyan ilahiyatçılarının Levililerde sunulan haliyle ilahî kurallardan rahatsızlık duyarak bunu kitaba eklemiş olmaları mümkündür. Zina yapan kadın ya da erkeklerin ölünceye dek taşlanmaları emrine

karşı İsa'nın söz ya da edimlerinde herhangi bir şey bulamayınca, bu öyküyü Yuhanna İncili'nin içine sıkıştırmış olabilirler."

"Ama... Bunu böyle rahat rahat, hiçbir vicdan azabı duymaksızın yapabiliyorlar mıydı ki?"

"Yalnız unutmayın, bu sadece bir teoriden ibaret. O çağda insanların, kafalarından geçmekte olan dinî fikirlerin aslında kulaklarına Kutsal Ruh tarafından fısıldandığına inandıklarını unutmamak gerekir. Örneğin Markos'un on üçüncü bab on birinci ayetinde İsa'nın şöyle dediği alıntılanır: 'Sizi tutuklayıp mahkemeye verdiklerinde ne söyleyeceğiz diye önceden kaygılanmayın. O anda size ne esinlenirse onu söyleyin. Çünkü konuşan siz değil Kutsal Ruh olacak.' Başka bir deyişle, inananlar herhangi bir ilahiyat kavramı üzerinde düşünürlerken onlara Kutsal Ruh'un yol göstermekte olduğuna içtenlikle inanmaktaydılar. Eğer esinleri ilahî nitelikte değilse bu fikirler zihinlerine nasıl girmiş olabilirdi ki? Buradan da, Tanrı'nın Levililer içinde duyurmuş olduğu acımasız bir emrine alttan alta karşı çıkan zina yapan kadın öyküsünü kutsal metnin içine sızdırmak için bir adımlık mesafeyi aşmak yeterliydi." Tomás dudaklarını büzdü. "Başka bir varsayıma göreyse, bir yazman bu olayı, kendisinin de bizzat katılmış olduğu İsa'yla ilgili sözlü bir geleneğin doğrudan tanığı olarak bir el yazmasının kenarına not almış. Aradan onlarca yıl geçtikten sonraysa aynı metni kopya eden bir başka yazman, sayfa kenarına düşülmüş bu notun da İncil metnine dâhil olduğunu varsayarak onu anlatıya ekleyivermiş. Hem zaten zina yapan kadına ilişkin öykünün çeşitli el yazmalarında metnin farklı kısımlarında yer alabildiğine de rastlıyoruz: Kimilerinde Yuhanna'nın sekizinci babının birinci ayetinde görülürken, kimilerinde Yuhanna'nın yirmi birinci babının yirmi sekizinci ayetinde, diğerlerinde de Luka'nın yirmi birinci babının otuz sekizinci ayetinde karşımıza çıkıyor. Bu da ikinci varsayımı biraz daha güçlendiren bir nokta oluyor." Omuzlarını kaldırdı. "Her ne olursa olsun, her şey bu öykünün İncil'in çarpıtılmasından ibaret olduğunu kanıtlar nitelikte görünüyor."

Valentina hafif bir ıslık çaldı.

"Böyle bir şeye kim inanırdı ki?" diye haykırdı başını iki yana sallayarak. Ardından da birden endişeye kapılmış gibi bir kaşını kaldırdı. "Peki ya İsa'nın dirilişi? Onun sahte olduğunu neden söylediniz?"

Tarihçi *Codex Vaticanus*'un sayfalarını özenle karıştırarak belli bir bölümü aradı.

"Aynı nedenlerle," dedi. "Bu sefer söz konusu olan Markos İncili. Tam olarak da bu İncil'in en son ayetleri. Markos İncili'nin sonu genel olarak çok fazla bilinen bir bölüm değildir, ancak birazdan anlayacağınız üzere kutsal kitabın yorumlanmasında çok önemli bir rol oynar." Markos İncili'nin en son sayfasını açtı. "İşte burada!"

İtalyan kadın neredeyse otomatik bir hareketle el yazmasının üzerine eğildiyse de metin Yunan alfabesiyle yazılmış olduğundan düş kırıklığı içinde karşısındakinden bir açıklama beklemeye koyuldu.

"Markos İncili'nin sonu, elbette ki İsa'nın ölümünü konu alır," diye açıkladı Tomás. "Bildiğiniz üzere çarmıha gerildikten sonra ölünce, Aramatyalı Yusuf onun bedenine sahip çıkmış ve cesedi bir kefene sararak bir kayanın içine yontulmuş bir mezara yerleştirmiş, bunun girişini de bir taş yuvarlayarak kapatmıştır. Pazar sabahı Mecdelli Meryem, Yakup'un annesi Meryem ve Salome geleneklere uygun olarak, İsa'nın cesedini kokulu bitki yağlarıyla ovmak üzere bu mezara giderler. Ancak vardıklarında taşın yerinden oynatılmış olduğunu görürler. Mezarın içine girdiklerindeyse sağ kenara iliş-miş olan, beyaz bir cübbe giymiş genç bir adam görürler. Bu adam onlara der ki: 'Çarmıha gerilmiş olan Nasıralı İsa'yı arıyorsunuz, ama o dirildi, artık burada değil...' Üç kadın tir tir titreyerek me-zardan çıkarlar ve korkularından kimseye bir şey söyleyemezler."

Valentina sabırsızlandı.

"Sahtekârlık bunun neresinde?"

Portekizli akademisyen, parmağını *Codex Vaticanus* metninde, söz konusu İncil'in son satırlarından hemen önceki bir bölümün üzerine koydu.

"Bundan sonraki on iki ayette," dedi. "İşte, on altıncı bab dokuzuncu ayetten yirminci ayete dek. Korku içindeki üç kadın mezardan kaçarak uzaklaştıktan sonra Markos, dirilmiş olan İsa'nın önce Mecdelli Meryem'e, sonra da diğer havarilere göründüğünü anlatıyor. Onlara demiş ki: 'Dünyanın her yanına gidin, Müjde'yi bütün yaradılışa duyurun. İman edip vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise hüküm giyecek.' Ardından İsa göğe yükselmiş ve Tanrı'nın sağ tarafındaki yerini almış."

İtalyan kadın kaşlarını çattı, mavi gözlerinin rengi karardı.

"Bu diriliş öyküsünün de bir sahtekârlıktan ibaret olduğunu mu ima ediyorsunuz?"

"Hiçbir şey ima ediyor değilim," dedi adam aceleyle. "İsa'nın dirilmiş olup olmadığı bir dinî inanış meselesi olduğundan buna hiç karışmamayı yeğlerim. Ben yalnızca size biraz önce sıraladığım beş ölçütü kullanarak elimizdeki belgelerin eleştirel bir çözümlemesi yoluyla metnin tarihsel gerçekliğini ortaya koymaya uğraşıyorum."

"Ama, eğer söylediklerinizi doğru anladıysam, dirilişi anlatan bu ayetlerin geçerliliğini zan altında bırakıyorsunuz..."

"Bunda haklısınız."

Valentina bir açıklama beklediğini göstermek için bakışlarıyla adamın üzerine yıldırım saçtı.

"O halde?"

Tarihçi dikkatini önünde açık duran el yazmasının Yunanca metnine yoğunlaştırdı.

"İşte bu bir sahtekârlık," diye açıkladı. "İsa'nın dirilişine ilişkin bu ayetler Markos İncili'ni kapsayan en eski ve en sağlam iki el yazmasında yer almıyorlar."

İtalyan'ın gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Nasıl yani?"

"Zina yapan kadının öyküsü vakasıyla neredeyse bire bir aynı durum söz konusu," diye belirtti akademisyen. "Bu ayetler en eski ve dolayısıyla özgün metne en yakın olan kopyalarda bulunmadıkları gibi ayrıca yazı üslubu da İncil'in geri kalanından farklılık gösteriyor. Dahası, dirilişi anlatan bu on iki ayette kullanılmış olan sözcük ve cümleciklerin çoğuna Markos metninin başka hiçbir bölümünde rastlanmıyor." Tomás, ısrarla *Codex*'in parşömenini işaret etti. "Başka bir ifadeyle bu diriliş anlatısı özgün metnin bir parçası değil, sonradan bir yazman tarafından eklenmiş." Gözlerini dikip müfettişe, hükmünü açıklamakta olan bir yargıç gibi baktı. "Bu bir tahrifat."

Valentina Kitab-ı Mukaddes'e ilişkin bu söylevi dinlemekten utanç duymuşçasına gözlerini karşısındakinin bakışlarından kaçırarak Vatikan Kütüphanesi'nin iki bitişik salonunda hüküm süren sakin çalışmaları izlemeye koyuldu. Emrinde çalışanlar ipuçlarını toplamayı sürdürürlerken, cesedi olay yerinden kaldırmalarına izin verilmiş olan sağlık görevlileri de bunun için hazırlıklarını tamamlamaktaydılar.

"Bütün bunlar arkadaşınızın yapmakta olduğu araştırmalar yüzünden," diye mırıldandı kadın neredeyse acı bir sesle.

Tomás, sağlık görevlilerinin gelişiyle birlikte Patricia'nın cesedinin çevresini kuşatmış olan hareketlilikten başını çevirdi.

"Yeni Ahit içindeki hataların izini sürüyor olmalıydı," dedi. "*Codex Vaticanus*'u tam da bu sayfada açık bırakmış olması bunun kesin bir işareti."

Müfettiş birkaç saniye sessizce düşünerek soruşturmasındaki eksik parçaları gözden geçirdi. Hâlâ aydınlatılması gereken önemli bir noktanın bulunduğunu hatırlayınca parmağıyla iki salonu birbirine bağlayan eşiği işaret etti.

"Peki ya yerde bulduğumuz şu gizemli ileti hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. "Sizce bu da İncil'e bir atıf olabilir mi? Yoksa yalnızca bir dalga geçmeden mi ibaret?"

Tomás kütüphanenin mermer zemini üzerinde duran kâğıt parçasını bir kere daha incelerken bu soruyu düşündü. Bu şifreli ileti bu çirkin olayda nasıl bir rol oynamış olabilirdi? Bakışını kâğıdın üzerine yoğunlaştırarak üstünde yazan esrarengiz yazıya uzun uzun baktı.

Bu *alma* ne anlama geliyordu ki? Ruhlar dünyasına bir gönderme miydi? Ya bu tuhaf işaret? Üç dişli bir çatalı andırıyordu sanki. Ya da bir...

"Bir zambak!"

Tarihçi öyle aniden ayağa kalktı ki müfettişi ürküttü.

Tomás yerde duran kâğıt parçasına doğru hızla ilerledi.

"Buldum," dedi apansız bir heyecan hali içinde. "Bunun ne olduğunu anladım!"

Valentina kâğıda bakınca adamın heyecanının nedenini nihayet anladı.

Kriptolog, kâğıdın üzerine yazılı formüle doğru eğilmiş, onu yeni bir gözle incelemeye başlamıştı bile; şimdiye kadar gözünden kaçmış olanı nihayet anlayabilmiş olan birinin gözüyle.

"Meryem'in sırrı bu," diye haykırdı. "Aslında bakire olmayan Kutsal Bakire'nin."

XIII

Karanlıkta koşmak hiçbir zaman kolay iş değildir zaten, ancak bunu bir de viski şişesinin üçte ikisi kanına karışmış durumdayken yapmak Paddy McGrath için neredeyse olanaksız bir girişime dönüşmüştü.

"Yardım edin!"

Sarhoş adam, iki defa Dubh Linn Bahçeleri'nin ıslak otlarının içine düştü ve iki defa yerden kalkıp şişmiş ciğerleri, kurumuş gırtlağı ve dönen başıyla sallana yalpalana zikzaklar çizerek aralıklı koşusuna devam etti.

"Yardım edin!"

Yerde yatmakta olan bedenin yanına ulaştığında soluğu kesilerek durdu. Ayaklarının dibindeki adam hâlâ kımıldıyor ancak konuşamıyordu. Başının hemen yanında oluşmuş kan gölünün ortasında ancak boğazından cılız sesler çıkarabiliyordu. Paddy ona ne yapacağını bilemeden, telaş içinde bakıyordu. Yardım etmek istediyse de duraksadı. Nasıl yapacaktı? Nereden başlayacaktı? İlk yardım hakkında ne biliyordu ki?

"Durun!" diye kekeledi elleri ve kollarıyla büyük hareketler yaparak. "Dayanın!" Şaşkınca çevresine bakındı. "Yardım edin!" diye haykırdı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu ve o da can çekişmekte olan yaralıya aciz gözlerle baktı. "Ben size... size yardım getireceğim. Bekleyin biraz. Geri geleceğim!" Bir kere daha çevreyi kolaçan etti. "Yardım edin!"

Seslenişine tek karşılık veren rüzgâr oldu. Paddy yaralıyı yalnız bırakarak tamamen yönünü şaşırmış bir halde bir o yana, bir bu yana birkaç kararsız, şaşkın adım attı. Birden bir binanın içinde ışık görerek oraya doğru koştu. Chester Beatty Kütüphanesi'ydi bu.

Kapının önüne gelince şiddetle cama vurdu.

"Yardım edin!" diye feryat etti. "Kapıyı açın! İmdat!"

Kütüphanenin gece bekçisi hemen, yüzünde düşmanca bir ifadeyle holde belirdi. Camlı kapıya doğru yaklaşarak camın ardından Paddy'nin yüzüne baktı. Otoriter bir hareketle ona uzaklaşmasını işaret etti.

"Kapıyı açın!" diye üsteledi Paddy cama daha da sert vurarak. "Yardım edin!"

Sinirlenmiş olan bekçi, kemerinde duran copunu çıkardı ve yüzünde tehditkâr bir ifadeyle kapıyı açtı.

"Bu patırtıyı ne zaman keseceksin sen?" diye kükredi elindeki silahı havaya kaldırarak. "Çek git buradan ayyaş herif!"

Paddy parmağıyla sol tarafı işaret etti.

"Şu tarafta!" diye haber verdi. "Yardıma ihtiyacı olan bir adam var! Yaralı. Acil yardım gerek!"

Bekçi başını o yana çevirince yerde kımıldanmakta olan gölgeyi fark etti. Meraklı ve kuşkulu bir ifadeyle telsizini eline aldı.

"Anka'dan Kartal'a."

Aygıtın öbür ucundan bir ses derhal karşılık verdi.

"Dinliyorum Anka, ne var?"

"Kütüphanenin girişinde bir sorunum var," dedi bekçi. "Şimdi çıkıyorum, otuz saniye sonra seni yine arayacağım."

"Anlaşıldı Anka, bekliyorum."

Gece bekçisi kapıyı arkasından kilitleyip hızlı adımlarla yerde uzanmış olan bedene doğru ilerlerken, soluğu leş gibi alkol kokan evsizle arasında mesafe bırakmaya da özen gösterdi. Temkinli

davranıp riske girmekten kaçınması gerektiğini biliyordu. Bu olay kütüphaneyi soymak için tezgâhlanmış bir tuzak olabilirdi.

Ancak yerde yatan adamın yanına vardığında kuşkuları da dağıldı. Daha birkaç dakika önce kendisine kapıyı açmış olduğu bu adamı hemen tanımıştı.

O sırada kanı fark etti.

"Tanrım!"

Adamın yanı başına diz çökerek yaranın yerini belirledi; boyun hizasında bulunuyordu ve ciddiydi. Kendisi ilk yardımdan fazlasını bilmediği için onu aşacak derecede ciddiydi. Kurban, şiddetli bir ateş nöbetine tutulmuşçasına spazmlarla sarsılıyordu. Tıbbi yardıma ihtiyacı vardı. Hem de hemen.

Gece bekçisi telsizini dudaklarına götürdü.

"Anka'dan Kartal'a."

"Seni dinliyorum Anka."

"Kütüphanenin girişinin yakınlarında durumu ciddi bir yaralı var," dedi. "Hemen ambulans çağırın. Çok acil."

Telsizini bırakarak bir kere daha yerde kıvranan yaralının üzerine eğildi. Parmaklarını adamın boynuna götürerek kanamayı durdurabilme umuduyla yarığın yerini saptamaya çalıştı. Kanın fışkırması durdu ve spazmlar kesildi. Bekçi ilk önce rahat bir soluk aldı, ancak sonra kurbanın yüzüne baktığında sarsılmaların neden durmuş olduğunu anladı. Adam ölmüştü.

XIV

İki sedyeci yerlerini aldılar, biri cesedi omuzlarından, diğeriyse bacaklarından kavradı ve üçe kadar sayarak aynı anda onu sedyenin üzerine bıraktılar. Sonra cesedin üzerini yeniden örterek sedyeyi kaldırdılar ve Patricia'yı çıkışa doğru taşıdılar.

İki el yazması salonunun arasındaki eşikte çömelmiş olan Tomás sedyenin yanından geçip giderek gözden kayboluşunu izledi. Uzunca bir süre onun ardından kapıya bakarak arkadaşıyla sessizce vedalaştı.

"Meryem'le ilgili bu hikâye de neyin nesi?" diye sordu Valentina anın ağırlığını kırarak. "Kutsal Bakire'nin aslında bakire olmadığını söylüyordunuz..."

Tarihçi mermer zeminde duran kâğıt parçasının üzerinde yazılı işaretleri gösterdi.

"Bu formül bunu gösteriyor."

Adli polis müfettişi sorgulayan gözlerle şifreli iletiye bakarak, Portekizli kriptoloğun bunda Meryem Ana'ya atıfta bulunulduğunu nereden çıkarmış olduğunu anlamaya çalıştı. Ancak karakterlere ne kadar dikkatle baktıysa da en küçük bir bağ bile kuramadı.

"Az önce bana sizin söylediğiniz gibi burada yazılı olan sözcük *alma*", dedi. "Ben bunda İsa'nın annesine ilişkin bir gönderme göremiyorum."

Tomás parmağının ucuyla *alma* sözcüğünün önündeki ilk karakteri işaret etti.

"Üç dişli bir çatalı andıran bu simgeyi görüyor musunuz?" diye sordu. "İletinin şifresini çözmemizi sağlayan anahtar o işte."

"Nasıl? Nedir bu işaret?"

"Zambak simgesi bu." Bu keşfin önemini daha da vurgulamak için kaşlarını havaya kaldırdı. "Meryem Ana'nın saflığının simgesi."

"Ya, o halde Meryem Ana bakire demektir," diye haykırdı Valentina sesinde bir parça alayla. "Oysa bana demiştiniz ki..."

"Sakin olun," diye rica etti Tomás, gülümsemesini bastırarak. "Zambak simgesi yalnızca kendisinden sonra gelen sözcüğün nasıl yorumlanacağını göstermeye yarıyor. *Alma.*"

İtalyan kadın, karşısındakinin gözlerinin içine baktı.

"İyi de, *alma* sözcüğü ruh anlamına gelmiyor mu?"

"Zambak simgesinden sonra geldiğinde durum farklı, o zaman Meryem Ana'yı kastediyor demektir."

"Neden ama? Burada açıkça *alma* yazıyor. 'Meryem' ya da 'Bakire' değil."

Yere çömelmiş olan tarihçi dengesini daha iyi sağlayabilmek için bedeninin üst kısmını doğrulttu.

"İsa'nın annesinin bakire olduğu bilgisi nerede bulunur bilir misiniz?"

"İncil'dedir sanırım."

Tomás iki parmağını havaya kaldırdı.

"İncillerden yalnızca ikisinde," dedi. "Matta ve Luka'da. Markos, İsa'nın doğumu konusuyla hiç ilgilenmez, Yuhanna ise birinci bab kırk beşinci ayette, İsa'dan 'Yusuf oğlu Nasıralı İsa' diye bahseder. Başka bir deyişle açık açık Yusuf'u İsa'nın babası ilan eder ve bu bilgi Matta ve Luka ile çelişir." Tarihçi parmağını kaldırdı. "Ancak asıl önemli olan dört İncil'den de daha eskiye dayanan Pavlus'un tanıklığıdır. Pavlus, Galatyalılara mektubunun dördüncü bab dördüncü ayetinde der ki: '...Tanrı, Yasa altında onları özgürlüğe kavuştumak için kadından doğan... oğlunu gönderdi.' Olaylara daha yakın bir zamanda bunları yazmış olan Pavlus, söz konusu kadının bakire olduğundan söz etmiyor. Böyle bir ayrıntıyı gereksiz bulmuş olabileceği bana pek kolay kabul edilebilir cinsten görünmüyor. Çocuk sahibi olmuş bir bakire, önemsenmeyecek şey mi bu? Eğer Meryem gerçekten de bakire olmuş olsaydı, Pavlus kuşkusuz bunu belirtmeden geçmezdi. Oysa Pavlus'un bundan hiç söz etmemesinin nedeni bunu kimsenin ona söylememiş olmasıdır. Peki neden? Büyük olasılıkla o çağda henüz bu fikir ortada yoktu. Daha sonraları uydurulmuştu."

Valentina'nın gözleri kocaman açıldı.

"Uydurulmuş mu? İnanılır gibi değilsiniz! Cehennemi boylayacaksınız! Böyle bir şeyi nasıl söyleyebiliyorsunuz?"

Tomás yerde duran kâğıt parçasını gösterdi.

"İşte bu sözcük yüzünden," diye açıkladı. "*Alma.*"

İtalyan kadın başını önüne eğerek yazıya baktı ve sonra tekrar kaldırıp bu iddia karşısında şaşkına uğramış gibi bakakaldı.

"Hiç anlamıyorum. Ne demek istiyorsunuz?"

"Bu sorunun yanıtını bize Luka ve Matta veriyorlar. Luka İncili'nde, birinci bab otuz beşince ayette bir melek Meryem'e der ki: '...doğacak olana kutsal, Tanrı Oğlu denecek.' Matta ise birinci babın yirmi iki ve yirmi üçüncü ayetlerinde bunu daha da ileri götürerek İsa'nın bir bakireden dünyaya gelmesinin nedenlerini açıklıyor: 'Bütün bunlar Rab'bin peygamber aracılığıyla söylediği şu

söz yerine gelsin diye oldu: İşte kız[6] gebe kalıp bir çocuk doğuracak; adını İmmanuel koyacaklar, İmmanuel Tanrı bizimle demektir.'"

Tarihçi sustu ve karşısındaki kadına Yeni Ahit'ten yaptığı bu iki alıntının sonuçlarını kendi çıkarsın diye zaman tanıdı, ancak Valentina ona boş gözlerle bakıyordu.

"Yani?"

"Anlamıyor musunuz? Luka, İsa'nın bir bakireden doğmuş olmasıyla Tanrı'nın oğlu olmasını birbirine bağlıyor. Ancak asıl önemlisi Matta'nın bu olayı, Rab'bin peygamber aracılığıyla bildirmiş olduğu kehanete atfetmesidir." Tarihçi bir kere daha susup bekledi. "Rab'bin kehaneti ha? Peygamber tarafından bildirilmiş?" İtalyan kadına dönüp baktı ve doğrudan ona sordu. "Demek ki bir peygamber Mesih'in bir bakireden doğacağı ve adının da İmmanuel konulacağı kehanetinde bulunmuş, öyle mi? Peki hangi peygamber böyle bir şey yazmış?"

"Herhalde Eski Ahit'in peygamberlerinden biri olacak, öyle değil mi?"

"Elbette ki Eski Ahit'in peygamberlerinden biri olacak! Ama soru şu: Kutsal kitapta adı geçen peygamberlerden hangisi Mesih'in bir bakireden doğacağı ve adının da İmmanuel konacağı kehanetinde bulunmuştu?"

Valentina omuzlarını kaldırdı.

"Kesinlikle, hiç bilmiyorum."

Tomás ayağa kalktı ve müfettişe kendisiyle birlikte gelmesini işaret etti. Birlikte okuma masasının başına geçtiler ve tarihçi sonsuz bir özen göstererek *Codex Vaticanus*'un sayfalarını karıştırdı.

"Aslında Eski Ahit'e baktığımızda Matta'nın sözünü ettiği bu kehanette bulunmuş bir peygambere gerçekten de rastlayabiliyoruz," dedi el yazmasının sayfalarını hassasiyetle çevirmekteyken.

6 İncil'in Latince ve İngilizce çevirilerinde Luka 1:35 ve Yeşaya 7:14 ayetlerinde "bakire" sözcüğü kullanılırken, Türkçe İncil çevirilerinde bu sözcüğün yerine "kız" sözcüğü kullanılmıştır. (yay. n.)

"Peygamber Yeşaya'ydı bu." Tarihçi Kitab-ı Mukaddes içinde aradığı bölümü buldu. "İşte bu! Bakın Yeşaya, yedinci bab on dördüncü ayette ne diyor: 'Bundan ötürü Rab'bin kendisi size bir belirti verecek: İşte, kız gebe kalıp bir oğul doğuracak; adını İmmanuel koyacak.'"

İtalyan'ın gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Demek ki... Demek ki Matta haklıymış!" diye haykırdı heyecanla. "İsa'nın doğumunu gerçekten de Eski Ahit'in peygamberlerinden biri önceden haber vermiş. Üstelik bu peygamber Mesih'in bir bakireden doğacağını da söylemiş ve dediği de olmuş!"

Tomás gözünü dikip sanki yüzünü inceliyormuş gibi uzun uzun kadına baktı. Aslında yalnızca bu ayetin içinde taşımakta olduğu müthiş gizemi ona nasıl açması gerektiğini düşünmekteydi.

"Eski Ahit'in aslının hangi dilde yazılmış olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu birden.

"Latince değil mi?"

Tarihçi gülümsedi.

"Benimle dalga geçmeyin," dedi. "İsa hangi dili konuşuyordu?"

"Şey... İbranice sanırım."

"Aramice," diye düzeltti akademisyen. "Aslında Aramice, İbraniceye çok yakın bir dildir." Bir an başını eğip *Codex Vaticanus*'a baktı. "Peki ya İncil? Onun aslının hangi dilde yazılmış olduğunu sanıyorsunuz?"

"Canım, eğer İsa Aramice konuşuyorsa, dört İncil'in de bu dilde yazılmış olması mantıklı geliyor..."

Tomás başıyla onayladı.

"Eski Ahit gerçekten de Aramice ve İbranice yazılmıştır," dedi. El yazmasının üzerine sıralanmış olan Yunanca harfleri işaret etti. "Ancak, İsa figürü ve onun öğretilerinden yola çıkılarak oluşturulmuş olan Yeni Ahit'in aslı Yunanca yazılmıştır." İki salonun arasında, yerde duran şifreli yazıyı gösterdi. "Bu pek çok şeyi açıklıyor, öyle değil mi?"

"Hayır, anladığımı sanmıyorum..."

Tarihçi parmağıyla *Codex Vaticanus*'un bir satırının ortasında bulunan bir sözcüğü gösterdi.

"Muammanın anahtar sözcüğü işte bu: *Parthenos*. Yunancada *bakire* anlamına geliyor." El yazması üzerinde göstermekte olduğu cümleyi okudu. "Bakire hamile kalmıştır ve bir erkek çocuk doğuracaktır."

Valentina dikkatle ve büyülenmiş gibi bu Yunanca satırı gözden geçirdi. Yuvarlak harfleri son derece büyük bir özenle yazılmıştı.

"Yeşaya'nın İsa'nın Bakire Meryem'den doğacağını haber verdiği ayet bu mu?"

"Öyle olmalıydı," diye karşılık verdi Tomás, "yalnız Yeşaya Peygamber hiçbir zaman böyle bir kehanette bulunmadı."

"Bunu nasıl söyleyebiliyorsunuz?" diye itiraz etti kadın, *Codex Vaticanus*'u göstererek. "Kehanet apaçık değil mi yani? Mesih bir bakireden doğacak. İşte Yeşaya'nın kehaneti bu."

Tomás bir kere daha parmağıyla, eski parşömenin üzerinde yazılı olan *parthenos* sözcüğüne vurdu.

"Yeşaya'nın bu kehanetinin Eski Ahit'in Yunanca tercümesinde yer aldığı doğru," dedi. "Ancak sorun şu ki, Eski Ahit'in aslı İbranice ve Aramice yazılmıştı. Yeşaya'nın kehanetlerini içeren bölümse tamamen İbranicedir. Dolayısıyla şu soruyu soruyorum: Yeşaya, Mesih olacak erkek çocuğunu dünyaya getirecek kadından söz ederken hangi sözcüğü kullanıyor?"

"Eh, herhalde 'bakire' sözcüğünün İbranicedeki karşılığı olmalı..."

"Bütün sorun buradan çıkıyor işte!" diye haykırdı adam. "Çünkü Yeşaya'nın Eski Ahit'in bu ayetinde kullanmış olduğu asıl sözcük 'bakire'nin karşılığı olan sözcük değil."

"Ne peki?"

"Alma(h)."

İtalyan'ın gözleri kocaman açıldı.

"Efendim?"

"Bu ayette kullanılmış olan asıl sözcük *alma(h)*'dır ve İbranicede 'genç kadın' anlamına gelir. Başka bir deyişle, asıl metinde Yeşaya şöyle yazmıştır: 'Genç kadın gebe kalıp bir erkek çocuğu doğuracak...'" Bir kere daha parmağıyla *Codex Vaticanus*'ta geçen *parthenos* sözcüğünün üzerine vurdu. "Peki ne olmuştu? İlk Çağ'da Eski Ahit'i Yunancaya çeviren tercüman bu ayette bir hata yaparak *genç kadın* sözcüğünü, *bakire* olarak çevirmişti. Ne var ki İncil yazarlarından ikisi, Luka ve Matta da Yeşaya'nın kehanetini Yahudi İncili'nin İbranice aslından değil, Septante, yani Yunanca çevirisinden okumuşlardır. İsa'yı kutsal kitapta geçen kehanetlerle ilişkilendirerek Mesih ve Tanrı'nın Oğlu olarak meşru kılma arzusuyla Meryem'in bakire olduğunu yazmışlardır, oysa bundan ne Markos ne Yuhanna ne de Pavlus söz ediyor. Bir dinin bütün sihri ve doğaüstü niteliği ne türden ayrıntılara dayalı olabiliyor, görüyor musunuz? Öte yandan İsa'nın birkaç kardeşinin de bulunduğunu unutmamak gerekir. Markos, altıncı bab üçüncü ayette şöyle yazıyor: 'Meryem'in oğlu ve Yakup, Yose, Yahuda ve Simun'un kardeşi olan marangoz değil mi bu? Kız kardeşleri burada, aramızda yaşamıyor mu?' Eğer İsa'nın annesi Luka ve Matta'nın öne sürdükleri gibi bakireyse nasıl olup da bu kadar çok çocuk doğurmuş olabiliyordu sanki? Onlar da mı Kutsal Ruh'un marifeti ve lütfuyla olmuşlardı?"

Valentina hayretle elini ağzına götürdü.

"Tanrım!" diye haykırdı. "Demek ben bunca zamandır aldatılmışım!" Gözlerini kıstı. "Peki ya Kilise? Onlar bütün bu kardeşler konusunu nasıl açıklıyorlar?"

Tomás gülümsedi.

"Elbette ki bu nokta onları fena halde rahatsız ediyor! Katolik ilahiyatçıları hayal güçlerini harekete geçirerek çeşitli kaçış yolları bulmuşlardır. Bunlardan biri bütün bu kardeşlerin Yusuf'un çocukları olup annelerinin Meryem olmadığı, yani İsa'nın baba bir ana ayrı kardeşleri olduğunu varsaymaktır. Bir diğeriyse kardeş olarak adlandırılan bütün bu insanların aslında onun kuzenleri olduğunu ileri sürmektir. Bir başkasıysa bu cümlede geçen kardeş

ve kız kardeş gibi ifadelerin aslında mecazi anlamda kullanıldığı ve kan bağından ziyade dostluk ve yoldaşlık ifadesi olduğunu savunmaktır."

"Tamam o zaman, bu her şeyi açıklıyor!"

Tarihçi inatla başını iki yana salladı.

"Hayır canım," dedi. "Markos'un 'Meryem'in oğlu ve Yakup, Yose, Yahuda ve Simun'un kardeşi olan marangoz değil mi bu? Kız kardeşleri burada, aramızda yaşamıyor mu?' cümleleri kullanıldığı bağlam içinde çok açıkça kan bağını kastetmektedir. Diğerleriyse somut gerçekleri ilahiyatın gerekliliklerine uydurmanın çaresizce girişimlerinden ibarettir, o kadar." Tomás, parmağıyla şakağını işaret etti. "Şunu kafanıza iyice sokun: Meryem bakire değildi. Bakire olduğu halde çocuk doğurmuş olduğu öyküsü, Eski Ahit'in Yunanca tercümesindeki bir çevirmen hatasıyla Yunancasından okudukları metnin ağır bir çeviri hatası içerdiğinden haberi bile olmayan Luka ile Matta'nın İsa'yı Yeşaya'nın kehanetleriyle ilişkilendirerek, onun Tanrı'nın Oğlu olduğu fikrini güçlendirmeyi istemiş olmalarının bir sonucudur."

Valentina içini çekti.

"Aslında, bu akla yatkın..."

"En kötüsüyse, en başında basit bir yanlış anlamadan ibaret olan bu hatanın yüzyıllar boyunca İncil metninde bir dizi tahrifata yol açmış olmasıdır," diye sürdürdü Tomás neredeyse bir solukta. "Örneğin Luka, Yusuf ile Meryem'in İsa'yı tapınağa götürdüklerini ve Şimon'un çocuğu Rab'bin Mesih'i olarak tanıdığını anlattığı yerde, yani ikinci bab otuz üçüncü ayette şöyle yazıyor: 'İsa'nın annesiyle babası O'nun hakkında söylenenlere şaşırdılar.'" Tarihçi dudaklarını büktü. "Çocuğun 'babası' mı? Eğer İsa bir bakireden dünyaya geldiyse nasıl oluyor da Luka, Yusuf'un onun babası olduğunu söyleyebiliyor? Bu sorunla karşı karşıya kaldıklarında pek çok yazman metni şu şekilde değiştirmişlerdir: 'Yusuf ile çocuğun annesi şaşırdılar...' Aynı şekilde, on ayet sonra Luka, Yusuf ile Meryem'in bayram günlerinin sonunda evlerine döndüklerini anlatırken de, '...küçük İsa

Yeruşalim'de kaldı. Bunu fark etmeyen annesiyle babası, çocuğun yol arkadaşlarıyla olduğunu sanarak bir günlük yol gittiler,' diye yazıyor. 'Annesiyle babası' ha? Yusuf yine İsa'nın babası oluverdi. Burada da kopya yazmanları metni düzeltmeye kalkışarak 'Yusuf ile çocuğun annesi' diye yazmışlardır. İkinci bab kırk sekizinci ayetteyse Meryem, küçük İsa'yı Kudüs'te kaldığı için azarlarken şöyle der: 'Çocuğum, bize bunu niçin yaptın? Bak, babanla ben büyük kaygı içinde seni arayıp durduk.' Yazmanlar kopya ederken 'babanla ben' sözcüklerini çıkarmışlar, geride yalnızca 'büyük kaygı içinde seni arayıp durduk' kısmını bırakmışlar, böylelikle de Yusuf'u İsa'nın babası olarak adlandırmaktan kaçınmışlardır." Tarihçi gülümsedi. "Uzun lafın kısası, burada İbraniceden Yunancaya çeviri yapılırken ortaya çıkmış küçük bir hatanın sonucu olarak Yeşaya'nın özgün metninin bir dizi kasıtlı tahrifatıyla karşı karşıya bulunuyoruz."

"İnanılır gibi değil!" diye haykırdı Valentina. "Olur şey değil!" Kaşlarını çattı. "Söylesenize bana, İncil yazarları sık sık bu türden çeviri hataları yapmışlar mı?"

"Hıristiyan ilahiyatçılarının olmasını isteyeceğinden daha sık," diye karşılık verdi Portekizli akademisyen. "Yuhanna İncili'nde İsa ile Nikodim adında Yahudi ileri gelenlerinden bir Ferisi arasında geçen bir konuşma vardır. Üçüncü bab üçüncü ayette İsa ona şöyle karşılık verir: 'Sana doğrusunu söyleyeyim, bir kimse yeniden doğmadıkça Tanrı'nın Egemenliği'ni göremez.' Sonraki ayette Nikodim'in ona yanıtıysa şudur: 'Yaşlanmış bir adam nasıl doğabilir? Annesinin rahmine ikinci kez girip doğabilir mi?' Bunun üzerine İsa burada söz konusu olanın maddi anlamda yeniden doğmak değil, ilahî nitelikteki bir doğum olduğunu söyler. Nikodim'in bu soruyu sorması son derecede doğal ve haklıdır, çünkü 'yeniden' deyişi Yunancada çift anlam taşır: 'İkinci kere' anlamına gelebileceği gibi, 'yukarıdan' anlamında da kullanılmış olabilir. Nikodim, İsa'nın burada deyişi 'ikinci kere doğmak' anlamında kullanmış olduğunu sanmıştır, oysa Mesih ona asıl kastettiğinin 'yukarıdan' yani 'Tanrı tarafından' doğmak olduğunu açıklar. Oysa böyle bir

diyalog İsa'nın konuştuğu dil olan Aramicede geçemezdi. 'Yeniden' deyişi Aramicede, Yunancadaki çifte anlamını taşımaz. Bu anlam muğlaklığı yalnızca Yunanca için geçerlidir. Bu da demek oluyor ki bu konuşma hiç olmamıştır. Uydurmacadan ibarettir."

Valentina şaşırıp kalmış görünüyordu. Eskiden beri hep İncil metinlerinin sarsılmaz bir temele, değişmez bir inanç kaynağına dayalı olduğuna inanmıştı. Şimdiyse bunların belirsizliklerle, kateşizme son derecede zıt düşecek okumalara yol açabilecek boşluklarla dolu olduğunu öğreniyordu.

"Peki ama ben neden bütün bunları ayinlerde hiç duymadım?"

Tarihçi omuzlarını kaldırdı.

"Bilmem ki," dedi Patricia'nın cesedinin yere tebeşirle çizilmiş olan kenarlarına ifadesizce bir göz atarak. "Üstelik bu size soruşturmanızda herhangi bir yarar da sağlamayacaktır. Asıl mesele bu şifreli iletinin Meryem'in tartışmalı bekâretine neden atıfta bulunduğunu anlamakta."

İtalyan kadın içindeki huzursuzluğu dışarı atmak ister gibi derin bir soluk aldı. Karşısındaki adam pekâlâ da haklıydı; şimdi asıl önemli olan konuya odaklanması gerekiyordu: gecenin bir vakti Vatikan Kütüphanesi'nde işlenmiş olan cinayeti aydınlatmaya. Bunun dışında kalan her şey yararsız spekülasyonlardan ibaretti.

"Bu çok önemli soruyu yanıtlayabilmek için ilk önce bu şifreyi kimin yazdığını öğrenmemiz gerekir," diye karşılık verdi kadın. "Kurban mı, yoksa katil mi? Bu harflerin arkadaşınızın elinden çıkıp çıkmadığının anlaşılabilmesi için el yazısı uzmanlarından bir rapor istedim bile."

Zihni henüz aydınlatılamamış olan bir noktaya takılmış bulunan Tomás başıyla onayladı.

"Bana açıklarsanız çok sevineceğim bir şey var."

"Neymiş o?"

"Biraz önce bana cinayetle Patricia'nın sürdürdüğü araştırma arasında ilişki bulunduğunu söylemiştiniz," diye hatırlattı. "Ancak bunun tam olarak nasıl bir ilişki olduğunu söylemediniz."

Valentina, İspanyol tarihçinin cesedinin bulunmuş olduğu boş alanı işaret etti.

"Katil buraya yalnızca arkadaşınızı öldürme amacıyla girmiş."

"Bunu nereden biliyorsunuz?"

Müfettiş, kütüphanenin raflarını kaplayan el yazması ve basılı kitapları gösterdi.

"Her yeri kontrol ettik, eksilen bir şey yok," dedi. "Yani, cinayete hırsızlık yol açmamış. Ayrıca kütüphane görevlisini de çalışanlar tuvaletinde baygın halde bulduk. Anlaşıldığı kadarıyla katil onu öldürmeden etkisiz hale getirmeyi istemiş. Bütün bunlar suçlunun tek amacının arkadaşınızı öldürmek olduğunu gösteriyor."

"..."

"Sonra bir de cinayetin kendisi var."

"Cinayetin nasıl bir özelliği var ki?"

"Arkadaşınızın gırtlağı kesilmişti, hatırlıyorsunuz ya?"

Portekizli ürperdi.

"Lütfen, bu ayrıntılara hiç girmeyelim..."

"Bu ayrıntılar çok önemli ama," diye altını çizdi müfettiş. "İtalya'da ve hatta bütün Avrupa'da cinayetlerin en büyük kısmı kesici aletlerle işleniyor. Kurbanlara ölünceye dek bıçak saplanıyor."

"Bu durumda Patricia da sıradan bir cinayete kurban gitmiş demektir."

Valentina başını iki yana salladı.

"Hayır işte," dedi yavaş yavaş. "Anlarsınız ya, her ne kadar kesici aletlerle işlenen cinayetler çok yaygın olsa da bir insanı öldürmenin en kolay yolu gırtlağını kesmek olamaz. Bu sırada kurbanlar çok debelenir, saldırganlarına şiddetle karşı koyarlar. Bir insanın gırtlağını kesmek epeyce zor bir iştir. İşte bu yüzden de gırtlak

kesilmesi çok ender görülen bir cinayet biçimidir. Hatta o kadar ender ki genel olarak yalnızca belirli bir durumda uygulanır."

Kadın, Tomás'ın merakını uyandırmak için sustu.

"Nedir o?"

"Az önce size arkadaşınızın gırtlağının bir koyun gibi kesildiğini söylememiş miydim? Her ne kadar nezaketi tartışmalı olsa bile bu yerinde bir benzetmeydi, çünkü bu türden cinayetlerin doğasını tam olarak ifade ediyor."

Portekizli, müfettişin nereye varmaya çalıştığını anlamayarak kaşlarını kaldırdı.

"Anlayamadım."

Valentina gözlerini ısrarla Tomás'ın yüzüne dikti.

"Genel olarak gırtlak kesme, törensel bir cinayeti gösterir."

"Bununla ne kastediyorsunuz?"

"Arkadaşınızın öldürülmesi sıradan bir cinayet vakası değildi," diye bildirdi kadın. "Törensel bir eylemdi."

"Ama..."

İtalyan, *Codex Vaticanus*'u işaret etti.

"İşte bu yüzden de cinayetin sürdürmekte olduğu araştırmayla ilgili olduğundan eminim." Parmağını karşısındakine doğu uzattı. "Sizin yardımınız da yine bu yüzden benim için çok değerli olacak. Bu suçu aydınlatabilmem için beni doğru yola yönlendirebileceğinize inanıyorum."

"Ben mi? İyi ama ben bundan fazla ne yapabileceğimi pek..."

Bir ses konuşmalarını böldü.

"Müfettiş Hanım," dedi elinde bir cep telefonuyla yanlarına sokulan iri cüsseli bir adam. "İzin verir misiniz?"

Valentina oturduğu yerde arkasına dönerek adama baktı.

"Evet Vittorio, ne vardı?"

"İrlanda polisinden bir telefon aldık," dedi adam. "Anladığım kadarıyla orada bir cinayet işlenmiş ve şimdi de sizinle konuşmayı istiyorlar?"

Adli polis müfettişi gözlerini kırpıştırdı.

"Benimle konuşmak mı istiyorlar? İrlanda polisi öyle mi? Bu saatte mi?"

"Anlaşılan cinayet yeni işlenmiş..."

"Ne yani, benim hiç yapacak işim gücüm olmadığını mı sanıyorlar?" Bir el hareketiyle Vittorio'ya çekilmesini emretti. "Onlara meşgul olduğumu söyle. Bize her zamanki prosedüre göre bir rapor göndersinler."

Sivil polis memuru hiç kımıldamadan amiri olan kadının yüzüne baktı.

"Anlaşıldığı kadarıyla bu gece Dublin'de bir tarihçi öldürülmüş," dedi sözü uzatmamaya çalışarak. "İrlanda polisi İnterpol'e göndermiş olduğumuz ön rapora bakarak iki vaka arasında şaşırtıcı benzerlikler bulunduğunu saptamış. İrlandalılar, kendileriyle işbirliği yapmanızı vazgeçilmez görüyorlar. En kısa zamanda Dublin'e gitmenizi istiyorlar."

"Tanrı aşkına!" diye haykırdı kadın. "Hiç zaman yitirmez bu İrlandalılar." Umursamadığını gösteren bir hareket yaptı. "Özetle ortada aynı gece öldürülen iki tarihçi var. Biri Vatikan'da, diğeriyse Dublin'de. Ne olmuş yani? İrlandalılar hiç rastlantı diye bir şey duymamışlar mı?" Yine bir el hareketiyle memuruna çekilmesini emretti. "Haydi gidin, oyalayın şunları. Benim işim başımdan aşkın burada."

Ancak Vittorio, sanki onu hiç duymamış gibi bir kere daha hiç kımıldamadan kaldı.

"Bu gece Dublin'de öldürülmüş olan tarihçi eski İncil el yazmaları üzerine bir araştırma yürütüyormuş," diye bilgi verdi aynı tekdüze sesle. "Gırtlağı kesilmiş. Cesedinin yanındaysa polis üzerinde tuhaf bir formül bulunan bir kâğıt parçası bulmuş."

"Nasıl tuhaf yani?"

Polis memuru, kendisine verilmiş olan en son bilgiyi de aktarırken kaşlarını kaldırdı.

"Şifreli bir ileti daha."

XV

Sabah havası, kurşuni bir ışığa boyanmıştı. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı ve güneşin dağınık berraklığı Dublin'in merkezindeki bu yemyeşil bölgeye karamsar bir boz renk karıştırıyordu.

"Burada ne işim var, hiç bilmiyorum," diye söylendi Portekizli. "Şu an benim forum yıkıntılarında iş başında olmam gerekirdi..."

Valentina sitem dolu gözlerle ona baktı.

"Söylenip durmaya daha devam etmek niyetinde misiniz?" diye sordu. "Size benimle işbirliği yapmanızın bu soruşturmanın esenliği açısından ne kadar önemli olduğunu belki yüz defa açıkladım. O iletinin şifresini çözmekte bana sağladığınız yardım tam anlamıyla muhteşemdi." İtalyanlara özgü bir hareketle parmak uçlarını yukarı doğru birleştirdi. "Muh-te-şem!"

"Pek güzel ama benim işim bu değil ki..."

"Şu an sizin işiniz adaletle işbirliği yapmak, hepsi bu işte," diye kestirip attı müfettiş. Sonra da tarihçinin yüzüne bakıp belli ki taktik değiştirerek ikna edici, yumuşak bir ses tonu takındı. "Arkadaşınızın katilinin bulunmasını istemiyor musunuz yani? Ona bu kadarını borçlu olduğunuzu düşünmüyor musunuz?"

Bu savunma kuşkusuz ki duygusal şantaja giriyordu, *ama bu doğru olmadığı anlamına gelmiyor,* diye düşündü Tomás. Gerçekten de bunu Patricia'ya borçluydu. Elinden gelen yardımı yapmaya yanaşmazsa ne türden bir arkadaş olacaktı?

"Haklısınız," diye boyun eğdi mecburen. "Ben sadece..."

"Müfettiş Ferro?"

Kusursuz bir dedektif klişesi gibi görünen, bej rengi yağmurluk giymiş, kır saçlı bir adam, elinde yeşil bir dosyayla yeni gelenlerin yanına yanaştı.

"Buyurun, benim," dedi Valentina. "Bu da Profesör Tomás Noronha, kendisi Vatikan cinayeti soruşturmasında bana yardımcı oluyor."

Yabancı onları selamlamak üzere elini uzattı.

"Ben Başkomiser Sean O'Leary," diye kendini tanıttı. "İrlanda Cumhuriyeti Polis Teşkilatı An Garda Síochána'nın Ulusal Ceza Soruşturma Bürosu NBCI müfettişiyim. Dublin'e gelmenizi rica eden de bendim. Hoş geldiniz, yolculuğunuz iyi geçti mi?"

"Sorunsuzdu," diye karşılık verdi Valentina kayıtsızca; buraya havadan sudan sohbet etmeye gelmemişti. "Davanız konusunda bana verilen bilgiye göre bizimkiyle şaşırtıcı benzerlikler gösterdiği anlaşılıyor. Gerçekten birbirleriyle bağlantılı olduklarını mı düşünüyorsunuz?"

Başkomiser O'Leary, kadının yüzüne, bu sorunun yanıtının çok açık olduğuna inanıyormuş gibi baktı.

"Siz ne dersiniz?"

"Bilemiyorum. İlk önce bana tam olarak neler olduğunu anlatın, ben de size ne düşündüğümü ondan sonra söyleyeyim."

NBCI başkomiseri parmağıyla arkasındaki binayı işaret etti.

"Burası Chester Beatty Kütüphanesi, madencilik sektörünün devlerinden birinin koleksiyonu sayesinde kurulmuştur," dedi. Dosyasından açık renk gözlü ve seçkin görünümlü altmışlı yaşlarında bir adamın fotoğrafını çıkardı. "Amsterdam Üniversitesi'nden Hollandalı bir tarihçi ve arkeoloji profesörü olan, aynı zamanda *Biblical Archaeology Review*[7] dergisi için de yazılar yazan Alexander Schwarz adında bir bilim adamı, İncil'in kimi eski el yazması nüshalarını incelemek üzere buraya gelmiş." Başıyla kütüphane

7 (İng.) İncil arkeolojisi incelemesi. (yay. n.)

binasını işaret etti. "Anlaşıldığı kadarıyla bu kütüphanede oldukça değerli bir iki eser bulunuyormuş..."

Bu saptama Tomás'ı gülümsetti.

"Bir iki eser mi dediniz?" dedi sesinde bir parça alaycılıkla. "Chester Beatty Kütüphanesi'nin İncil koleksiyonu Vatikan'dakinden bile zengindir!"

"Şaka mı yapıyorsunuz?" diye sordu Valentina hayretle.

"Ne münasebet!" diye karşılık verdi tarihçi binayı göstererek. "Bakın, bu kütüphanede iki tane müthiş hazine bulunur. Bunlardan ilki, Yeni Ahit'in bulunabilen en eski eksiksiz nüshası olan P45'tir. Küçük harflerle, parşömen üzerine yazılmış bir el yazmasıdır. Üçüncü yüzyıldan kalmadır, yani *Codex Vaticanus*'tan bile daha eskidir!"

"Tanrım!"

"Yine bu kütüphanede bir de P46 bulunuyor, Pavlus'un mektuplarının eksiksize yakın en eski kopyası. 200 yılında kaleme alınmış bir parşömendir. Bu da P46'nın Pavlus'un ölümünden yaklaşık yüz yıl kadar sonra yazılmış olduğunu gösterir. Yeni Ahit'in günümüze ulaşabilmiş en eski metni olduğuna pek kuşku yoktur. Bu hazinelerin nasıl paha biçilmez değerde olduğu konusunda bir fikriniz var mı sizin? Asılları ile ilk suretleri ortada olmadığı için bu parşömenler, elimizdeki Yeni Ahit'in ilk el yazmalarına en yakın metinlerdir."

İrlandalı polis önemli bir şey söylemek üzere olduğunu gösterircesine boğazını temizledi.

"Bu iki belgeden söz etmeniz ilginç oldu," dedi cebinden bir not defteri çıkarırken. "Profesör Schwarz da tam olarak bunları incelemekteymiş." Başkomiser notlarını gözden geçirdi. "Profesör bütün geceyi bilgisayar üzerinden P45'i inceleyerek geçirmiş ve bugün öğleden sonra da P46'ya bakmayı tasarlıyormuş."

"Ne olmuş peki?" diye sordu İtalyan kadın sabırsızlıkla. "Başına ne gelmiş?

Başkomiser O'Leary notlarına göz gezdirdi.

"Çalışmasının acil olduğunu kanıtlamış olduğundan Profesör Schwarz'a gece vakti, kütüphanenin normalde açık olduğu saatler dışında çalışması için özel bir izin verilmiş. Sabah saat üçe doğru P45 üzerindeki çalışmasını bitirdiğinde kendisine göz kulak olmakla görevlendirilmiş olan çalışana çıkacağını bildirmiş. Gece bekçisi de kapıyı açarak onu dışarı çıkartmış ve ardından da herhangi anormal bir durum fark etmeksizin yerine geri dönmüş." Başkomiser not defterinin sayfasını çevirdi. "Birkaç dakika sonraysa, bir evsizin camlı kapıyı yumruklayarak bağırmakta olduğunu fark etmiş. Bekçi adamı kapıdan göndermek üzere onun yanına gitmiş. O sırada da Profesör Schwarz'ın yerde yatan bedenini fark etmiş." İrlandalı polis, çevresi güvenlik şeritleriyle sarılmış olan olay yerini işaret etti. "Bunun üzerine bekçi kurbanın yanına gitmiş ve hâlâ hayatta olduğunu fark etmiş. Güvenlik merkezinden yardım istemiş, ancak sağlık ekipleri olay yerine vardıklarında artık yapılacak bir şey yokmuş. Profesör çoktan ölmüş."

"Peki şu evsiz," diye sordu ayrıntılara dikkat eden Valentina, "o bir şey görmüş mü?"

"Anlaşılan görmüş." Başkomiser defterinin sayfalarını karıştırarak tanıkla ilgili notlarını aradı. "Gelen sağlık görevlilerine sürekli aynı cümleyi yineliyormuş: 'Kazaydı,' diyormuş, 'kazaydı.'"

"Ne demek kaza yani?"

"Sağlık ekiplerine böyle söylemiş."

"Peki ya size? Size ne anlattı?"

İrlandalı başını önüne eğdi.

"Şey... Aslında henüz tanığı sorgulamadık biz."

Valentina merak etmiş göründü.

"Ne bekliyorsunuz peki?"

NBCI polisi utanmış gibi gözlerini İtalyan kadının bakışlarından kaçırdı.

"Sızdı," diye mırıldandı. "Çok sarhoştu da. Sağlık görevlileri onun mutlaka hastaneye götürülmesi gerektiğini düşündüler. Onu ancak bugün öğleden sonra sorguya alabileceğiz."

Valentina başını iki yana salladı. Bir an düşündükten sonra Profesör Schwarz'ın cesedinin bulunduğu yeri işaret etti.

"Peki ya kurban? Ölüm nedeni neymiş?"

Başkomiser O'Leary çok şey anlatan bir hareketle parmağını boynunda gezdirdi.

"Gırtlağı kesilmiş."

Tomás ve Valentina birbirlerine baktılar. Her şey bunun da törensel bir cinayet olduğunu düşündürüyordu. Herhalde bu bir rastlantıdan ibaret olamazdı.

İtalyan müfettiş içini çekti.

"Anlaşılan bir seri katille karşı karşıyayız," dedi yüksek sesle düşünür gibi. "Çalışmalarını İncil'in eski el yazmalarını incelemeye ayırmış olan tarihçileri hedef alan bir katil. Aynı zamanda da törensel cinayetler işleme gereği duyan bir kimse. Kafalarına birer kurşun sıkmakla da yetinebilirdi. Böylesi çok daha kolay, hızlı ve temiz olurdu. Ama hayır, o kurbanlarının gırtlaklarını birer koyun gibi kesme zahmetine girmeyi tercih ediyor." İrlandalı meslektaşına gözünü dikti. "Neden dersiniz?"

O'Leary başını iki yana salladı.

"En küçük bir fikrim yok," diye yanıtladı. "Sizin bana yardım edebileceğinizi umuyordum. İnterpol'e göndermiş olduğunuz olay raporunu okuyunca aradaki bağlantıyı kurdum. Bana kalırsa bu meseleyi çözebilmek için işbirliği yapmamız gerekiyor."

"Bu çok açık," diye boyun eğdi Valentina. "Bana ayrıca üzerinde şifreli bir formül bulunan bir kâğıt parçası bulmuş olduğunuz da söylendi. Tıpkı Vatikan'da bizim de bulduğumuz gibi... Doğru mu bu?"

NBCI müfettişi dosyasından bir fotoğraf daha çıkarttı.

"Sanırım bundan söz ediyorsunuz, değil mi?"

Tomás ve Valentina belgenin üzerine eğildiler. Fotoğrafta üzerinde siyah renkle yazılmış bir dizi rakam bulunan, buruşturulmuş bir kâğıt parçası görülüyordu.

14/4/14

"Tıpkı Vatikan'daki gibi," dedi Valentina. "Yalnızca bu seferki şifre farklı."

"Ne anlama geliyor bu?" diye sordu İrlandalı adam.

"Dün gece, Vatikan Kütüphanesi'nde yerde bulduğumuz iletiyle ilgili olarak çok çekincede kaldım," diye açıkladı İtalyan müfettiş. "Kurbanın bırakmış olduğu bir not olabilirdi bu, çalışması sırasında karaladığı ve cinayet anında yere düşmüş olabilecek bir şey. Ya da, katilin bırakmış olduğu bir çeşit imza da olabilirdi." Fotoğrafı işaret etti. "Ancak aynı türden bir ileti yalnızca birkaç saat sonra, binlerce kilometre ötede işlenmiş benzer bir cinayetin mahallinde bulunduğuna göre, ikinci seçenek doğru demektir."

O'Leary, elinde tuttuğu fotoğrafa baktı.

"Yani bu katilin imzası."

Tomás fotoğrafı daha iyi görebilmek için İrlandalı başkomiserin yanına sokuldu. İki saniye bakması bir fikir edinmesi için yeterli oldu.

"Belki de başka bir şey," dedi konuşmaya dâhil olarak. "Şifreli bir ileti."

Her iki polis memuru da soran gözlerle ona baktılar.

"Gerçekten öyle mi dersiniz?" diye sordu İtalyan. "Şifreli bir ileti mi? Şifresini çözebilecek misiniz peki?"

Kriptolog, fotoğrafı eline alarak rakamlar dizisini dikkatle inceledi.

"Çözdüm bile."

"Ya? Neymiş peki?"

Tomás birkaç saniye daha fotoğrafa baktıktan sonra başını kaldırdı ve söyleyeceğinin İtalyan kadının hiç de hoşuna gitmeyeceğini sezinleyerek çekingence gülümsedi.

"Korkarım ki yine Yeni Ahit'in rahatsız edici unsurlarından biri."

XVI

Şehrin girişinde trafik çok yoğundu. Apartmanlar Sovyet dönemindeki binaları anımsatan, zamanının biraz gerisinde kalmış binalardı. Havada ağır bir yanmış zeytinyağı kokusu, sokaklardaysa kulakları sağır eden bir gürültü egemendi.

Sabrı taşmış olan Sicarius arabasının otomatik camlarının düğmesine bastı ve uzun bir yınlama duyuldu. Nihayet dışarıdaki gürültü ve kokulardan kurtulmuş olarak arabayı kenara çekti ve cep telefonunu çıkararak bir numara tuşladı.

"Ben geldim efendim," dedi hemen. "Talimatlarınızı bekliyorum."

"Yolculuğun iyi geçti mi?"

"Uzun sürdü."

Sicarius önce tabağa çarpan bir çatal-bıçak şıkırtısı, ardından da bir kâğıt hışırtısı duydu.

"Yeni hedefinle ilgili bilgileri edindim," dedi efendisi doğrudan konuya girerek. "Bu sabah saat tam dokuzda üniversiteye girmiş. Saat on ikide son dersi bitecekmiş. O da evine dönecek ve saat 12.22'de evde olacakmış."

"12.22'de evde mi olacak?" diye sordu Sicarius hayretle. "Ne bir dakika önce ne bir dakika sonra, öyle mi? Bundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?"

Karşısındaki güldü.

"Anlaşılan dostumuz, katı alışkanlıkları olan bir adammış," diye açıkladı. "Üniversitedeki meslektaşlarının kendi saatlerini

onun geliş ve gidişlerine göre ayarladıkları olurmuş. Yaptığı her şeyi önceden kusursuzca planlarmış."

Sicarius burnunu çekti.

"Pekâlâ," dedi, "böylesi daha kolay olur."

"Hoşuna gideceğini biliyordum," diye gevrek gevrek güldü telefondaki ses. "Ama sen yine de temkini elden bırakma, anladın mı? Dikkat et de bir pürüz çıkmasın. Şimdiye kadar her şey yağ gibi kayıp gitti. Böyle sürsün istiyorum. Kendinden emin olmadıkça harekete geçme."

"İçiniz rahat olsun efendim."

"Sana kolay gelsin!"

Sicarius telefonu kapatıp ceketinin iç cebine koydu. Defterini çıkardı ve notlarını karıştırarak aradığı adresi buldu. Stariot Grad'daydı. Şehir haritasından adresin yerini belirledi ve sonra da bu adresi arabanın GPS'ine girerek yeniden yola çıkacağını göstermek üzere sinyal ışıklarını yaktı. Dikiz aynasından trafiğin durumuna baktı. Arka arkaya gelen arabalar yüzünden yola hemen çıkamayacaktı. O da yanındaki yolcu koltuğunun üzerinde duran siyah deri çantaya bir baktı. Açık duran çantanın içindeki kutsal hançer sessiz bir yolcu gibi yanında oturuyordu sanki.

XVII

Chester Beatty Kütüphanesi'nin lokantasında bir baharat ve taze kahve kokusu süzülmekteydi. Üç ziyaretçi, Silk Road Kafe'nin terasındaki masalardan birine yerleşti ve Tomás Dublin Şatosu'nun bahçesine bakan muhteşem manzarayı seyre daldı. Garsonun tavsiyesi üzerine birer papatya çayı ile baklava ve içleri fındıkla Hindistan cevizi doldurulmuş olan Lübnan kreplerinden sipariş ettiler.

Garson yanlarından uzaklaşınca Tomás, Sean O'Leary'nin yeşil dosyasını işaret etti.

"Şu şifreli iletinin fotoğrafına bir daha bakabilir miyim?"

İrlandalı fotoğrafı çıkarıp Tomás'a uzattı. O sırada üniformalı bir polis memuru belirerek O'Leary'ye seslendi. Başkomiser yeni gelenle birkaç sözcük konuştuktan sonra konuklarının yanına döndü.

"İzninizle," dedi, "görev beni çağırıyor."

O'Leary, Tomás ve Valentina'yı baş başa bırakarak uzaklaştı. Portekizli kriptolog, ilk teşhisini doğrulamak istercesine, bir ve dörtlerden oluşan rakam dizisini uzun uzun inceledi.

"E?" dedi Valentina sabırsızlıkla.

Bunun üzerine Tomás eğilerek plastik bir poşetin içinden buraya geldiğinde Dublin havalimanındaki bir kitapçıdan satın almış olduğu hacimli bir kitabı çıkardı. İtalyan kadın kitabın kapağına göz atarak başlığını okudu.

İncil.

"Dört İncil içinde, İsa'nın soyağacından yalnızca Matta ve Luka söz eder," dedi tarihçi Yeni Ahit'in sayfalarını yavaşça karıştırırken. "İşin ilginç yanıysa, her ikisinin de bu soyağacını Yusuf'un soyuna göre sunmuş olmalarıdır. Sizce de bu biraz da olsa tuhaf değil mi?"

"Aslında öyle," diye itiraf etti kadın. "Bu İncillerin her ikisi de Yusuf'un, İsa'nın biyolojik babası olmadığını iddia ettiklerine göre soyağacını ne diye Yusuf'un soyuna dayandırsınlar?" İncil'i gösterdi. "Meryem'in soyuna dayanan bir soyağacı yok mu yani?"

"Hayır, yalnızca Yusuf'unki var," diye yanıtladı Tomás. "İlginç olan ikinci bir noktaysa Matta ve Luka'nın sunmuş oldukları soyağaçlarının, her ne kadar her ikisi de Yusuf'un atalarını sıralıyor olsalar da birbirlerinden açıkça farklılık gösteriyor oluşudur. İkisinin arasında ortak olan yalnızca iki isim bulunuyor." Tarihçi Yeni Ahit'in İncillerinden ilkinin ilk sayfasını açtı. "Ama biz yalnızca Matta İncili'nde gösterilmiş olan soyağacını dikkate alacağız."

"Neden onu?"

Portekizli akademisyen, O'Leary'nin bırakmış olduğu fotoğrafı gösterdi.

"Çünkü katilin bırakmış olduğu iletinin şifresini çözmemizi o sağlayacak." Boğazını temizledi ve gözlerini metnin ilk satırına dikti. "Bu İncil'in ilk ayeti şöyle başlar: 'İbrahim oğlu, Davut oğlu İsa Mesih'in soy kaydı şöyledir...'"

"Davut oğlu mu?" diye sordu Valentina hayretle. "Yusuf değil mi?"

"Şimdi geliyoruz," diye karşılık verdi Tomás, kadına sabırlı olmasını işaret ederek. "İkinci ayetse İbrahim'den itibaren soyun dökümünü yapar: 'İbrahim İshak'ın babasıydı; İshak Yakup'un babasıydı; Yakup Yahuda ve kardeşlerinin babasıydı...' bu böyle devam ederek İşay'a kadar gelir ve der ki: 'İşay Kral Davut'un babasıydı.' Buradan itibaren metin Davut'tan başlayarak soyu anlatmayı sürdürür: 'Davut, Uriya'nın karısından doğan Süleyman'ın babasıydı; Süleyman Rehevam'ın babasıydı...' ve bu yine böyle sürüp giderek

Babil sürgününe kadar gelir. Bundan sonra da isimleri sıralamaya kaldığı yerden devam eder ve sonunda Yakup'a ulaşarak şöyle sona erer: 'Yakup Meryem'in kocası Yusuf'un babasıydı. Meryem'den Mesih diye tanınan İsa doğdu.'"

"Şu halde bu soyağacı İsa'yı İbrahim'e ve Davut'a, yani kraliyet soyuna ve peygamberlik vahyinin ilk sahiplerine bağlamayı amaçlıyor demektir."

"Kesinlikle," diye mırıldandı tarihçi dikkatini İncil metninden hiç ayırmadan. "Şimdi de Matta İncili'nin bu ilk babındaki on yedi numaralı ayette ne yazdığına bakalım: 'Buna göre, İbrahim'den Davut'a kadar toplam on dört kuşak, Davut'tan Babil sürgününe kadar on dört kuşak, Babil sürgününden Mesih'e kadar on dört kuşak vardır.'"

Başını kaldırıp gözlerini karşısındaki kadına dikerek onun sonuca kendi kendine varmasını bekledi. Valentina'nın bakışlarıysa şifreli iletinin fotoğrafına dalmıştı.

"On dört, on dört, on dört," dedi İtalyan kadın otomatik bir ritimle. Sonra da başını kaldırarak kocaman açılmış gözleriyle tarihçiye baktı. "İnanılır gibi değil! Yine çözdünüz. Bravo!"

Tomás'ın yorgun yüzü, kocaman bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Teşekkürler."

"Demek ki katil Yeni Ahit'in bu ayetine gönderme yapıyordu," dedi kadın. Ancak ilk anın heyecanı geçer geçmez Valentina'nın bakışlarına bir kuşku gölgesi düştü. "Çok güzel, şifreli ileti ile İncil arasındaki bağlantıyı çok iyi anladım. Fakat katil bu iletiyi kurbanın cesedinin yanı başına bırakarak tam olarak ne demek istiyor?"

Tarihçi, parmağıyla Matta İncili'nin ilk satırlarını gösterdi.

"Bu ayetler İsa'nın soyunun nümerolojisine gönderme yapıyor," dedi. "Bakın, İbrahim ile İsrail'in en büyük kralı olan Davut arasında on dört kuşak bulunuyor. Arkasından Davut ile Yahudilerin Babil'e köle olarak sürülmeleri ve Nebukadnezar'ın ilk tapınağı yerle bir

edişi arasında da yine on dört kuşak var. Son olarak Babil ve İsa Mesih arasında da yine on dört kuşak."

"Yani?"

"Görmüyor musunuz? Matta bize her on dört kuşakta bir Yahudi halkının yaşamında olağanüstü nitelikte bir olay gerçekleştiğini anlatmak istiyor. İlk on dört kuşağın sonunda Davut ortaya çıkıyor, sonraki on dört kuşağın sonunda ilk tapınağın düşüşüyle Babil sürgünü gerçekleşiyor. Bu da demek oluyor ki Babil'den on dört kuşak sonra meydana gelen İsa'nın doğumu da doğaüstü nitelikte ve olağanüstü öneme sahip bir olaydır."

"Bu çok açık," diye kestirip attı Valentina. "İsa'nın gelişi elbette ki olağanüstü bir olaydı."

"Benim amacım kimsenin dinî inancına karşı çıkmak değil," diye açıkladı Tomás. "Ancak izin verirseniz Matta'nın yapmış olduğu birkaç hatanın altını çizmek isterim. İlki on dört kuşaklık dizilerden sonuncusunun aslında on üç kuşaktan ibaret olduğudur. Anlaşılan Matta saymayı bilmiyormuş. Bir sonraki hataysa Matta'nın hesabının Eski Ahit'tekiyle tutmuyor oluşudur. Matta birinci bab sekizinci Yehoram'ın Uzziya'nın babası olduğunu söylüyor." Tarihçi önündeki İncil nüshasının birkaç yüz sayfasını birden çevirdi. "Oysa Eski Ahit'teki Tarihler kitaplarının birincisine bakacak olursak, üçüncü bab onuncu ayette Yehoram'ın Uzziya'nın babası değil, dedesinin dedesi olduğu yazılıdır! Yani aslında Matta üç kuşak atlamış oluyor."

Valentina İncil'i eline alıp Tarihler kitaplarından ilkinde adı geçen kuşakları saydı. Sonra da bunu Matta İncili'nde yazanlarla karşılaştırdı.

"Haklısınız," dedi. "Peki ama bu fark nereden kaynaklanıyor?"

"Çok açık değil mi? Eğer Matta bütün kuşakları hesaba katsaydı, her on dört kuşakta bir olağanüstü nitelikte bir olay meydana geldiğini kanıtlayamayacaktı. O da bu sorunu çözmek için ne yaptı? Rakamlarla oynadı."

İncil'den söz ederken böyle bir deyimin kullanılmış olması İtalyan kadının pek hoşuna gitmemiş gibi görünüyordu.

"Ah, böyle şeyler söylemeyin!"

"Sırf İncil'den söz ediyoruz diye sözcüklerden korkmamız gerekmez," diye üsteledi Tomás. "Matta hedeflediği nümerolojik etkiye ulaşabilmek uğruna kuşakların hesabını kasıtlı olarak çarpıtmıştır. Ona on dört kuşak gerekiyordu ve o da fazla gelenleri kesip atıverdi."

Buna karşı savunulabilecek hiçbir şey olmadığı için Valentina da soruyu duymazdan gelmekle yetinmeyi tercih etti. O'Leary'nin bırakmış olduğu fotoğrafı işaret etti.

"Sizce cinayet bununla mı ilgili? Yani İsa'nın soyağacı konusunda Matta İncili'nin bir çeşit... kurnazlığa diyelim, başvurmuş olmasıyla mı?"

"Evet, ama başka nedenlerle. Bildiğiniz gibi İncil'de yedi sayısı mükemmel rakam olarak ele alınır. Tanrı yedinci günde dinlenmemiş miydi? Ve on dört sayısı da yedinin iki katından başka nedir? Soyağacı söz konusu olduğunda on dört rakamı çifte kusursuzluk içeriyordu."

"Anlıyorum..."

Tomás, bir kere daha ilk İncil'in başlangıç ayetlerini işaret etti.

"Matta'nın soyağacının amacı İsa'nın kutsal kitap tarafından kehanette bulunulmuş, İsrail Kralı olarak mevkisinin altını çizmekti. İkinci Samuel Kitabı'nda Yahudi tarihçiler yedinci bab on altıncı ayetinde Tanrı'nın Davut'a şöyle dediğini öne sürüyorlar: 'Soyun ve krallığın sonsuza dek önümde duracak; tahtın sonsuza dek sürecektir.' Yani bu tahtta sonsuza dek hep Davut'un soyundan gelenler oturacaklardır. Oysa tarihin çalkantıları içinde taht Davut'un soyunun elinden çıkmıştır. Ancak Tanrı bunun aksini vaat etmişti. Bu paradoks nasıl çözülmeliydi? Matta bir çözüm yolu düşündü: İsa. Bu İncil yazarının sunmakta olduğu İsa kimdi? Kusursuz rakamın iki katı olan on dört kuşak sonra Davut'un so-

yundan gelen bir torun." Portekizli tarihçi eline bir tükenmez kalem alarak bir kâğıt peçetenin üzerine bir şeyler karalamaya koyuldu. "Kadim dillerde alfabenin her bir harfi bir de sayısal değer taşırdı ve bütün harfler numaralandırılmıştı. Örneğin İbranicede ilk üç harf *alef, bet* ve *gimel*'dir; *alef*'in değeri bir, *bet*'inki iki, *gimel*'inki üçtür ve bu böylece sürüp gider. Alfabenin harfleri arasındaki bu sayısal ilişkilendirme oyununa *gematria* deniyor." Tomás, kalemi yeniden eline aldı. "Davut yani 'Davud' adı şu üç harfle yazılır."

Peçetenin üzerine D-V-D yazdı.

"DVD mi?" dedi Valentina hayretle. "İki harf eksik oldu..."

"İbranicede sesli harfler yazılmaz," diye bilgi verdi tarihçi. "Yani 'Davud', DVD'ye dönüşür." Her harfe bir rakam verdi. "D'nin yani İbranicesiyle *dalet*'in değeri dörttür, V'nin yani *vav*'ın değeriyse altı. Bu durumda D-V-D, ya da dalet-vav-dalet, dört-altı-dört demek olur. Bu üç rakamın toplamı kaç ediyor?"

"On dört."

Tomás peçetenin üzerinde hesabı doğrulayarak toplam sayı olan 14'ü kalınca yazdı ve sonucu kadına gösterdi.

"Demek oluyor ki Davut adının gematriası on dörttür, yani kusursuz rakamın iki katı," diye vurguladı. "İşte bu yüzden Matta İsa'nın soyağacını on dörder kuşaklık üç diziye ayırmıştır. İncil yazarı böylece İsa ile Davut'u birbirlerine kan bağıyla bağlayarak İkinci Samuel kitabında duyurulmuş olan ilahi vaadin yerine getirildiğini gösteriyordu." Portekizli tarihçi, sanki birden aklına bir fikir gelmiş gibi parmağını havaya kaldırdı. "Öte yandan, ortada ilginç bir ayrıntı daha var. Bütün Yeni Ahit boyunca İsa, 'Tanrı'nın Oğlu' olarak anılıyor. Sizce bu deyiş ne anlama geliyor?"

İtalyan kadın sanki bu sorunun yanıtı ortadaymış gibi şaşkın görünüyordu.

"Çok açık değil mi?" diye sordu. "'Tanrı'nın Oğlu' İsa'nın Tanrı'nın cisimleşmiş hali olduğu anlamına gelir."

Tomás gülümseyerek başını iki yana salladı.

"Günümüzde bu deyişin İsa'nın yeryüzündeki Tanrı olduğu fikriyle ilişkilendirilmiş olduğu bir gerçektir. Ancak başlangıçta anlamı bu değildi. Deyişin kaynağı, bir kısmı geleneksel olarak Davut'a atfedilmekte olan Mezmurlar'da bulunur. İkinci bab yedinci ayette Davut şöyle der: 'Rab'bin bildirisini ilan edeceğim: Bana, sen benim oğlumsun, dedi, bugün ben sana baba oldum.'" Başka bir deyişle ve hiçbir Tanrısal mevki iddiasında bulunmadan Davut kendini Tanrı'nın Oğlu ilan ediyor. Peki İncil yazarları ne yapıyorlar? İsa'yı Tanrı'nın Oğlu olarak adlandırıyorlar. Bunu yaparken bugün savunulduğu üzere İsa'nın bir tanrı olduğu ya da Tanrı'nın cisimleşmiş bir görünümü olduğu fikrini ileri sürmüyor, yalnızca İsrail tahtında hak iddia etmesi için temel koşul olarak, Davut'un soyundan geldiğini öne sürüyorlar. İncil yazarlarının İsa için kullandıkları Tanrı'nın Oğlu deyişi işte bu anlamdadır."

Valentina bir yandan sinirli sinirli parmaklarını masaya vururken, bir yandan da duyduklarından sonuçlar çıkarmaya çalışıyordu.

"Çözümlemenizi iyice anladım," dedi. "Yalnız şimdi bana bir şeyi açıklayın: Katil bu iletiyi bırakmakla gerçekte ne demeye çalışıyordu? Bunu hâlâ anlayamıyorum!"

Tarihçi başını eğerek kadına şaşırmış gibi yapan bir bakış fırlattı.

"Hâlâ çıkaramadınız demek? Dostumuz işlediği cinayetleri Yeni Ahit'te mevcut olan sahtekârlıklara göndermeler yaparak imzalıyor."

İtalyan kadın gözlerini devirerek içindeki rahatsızlığı kontrol altına almaya çabaladı.

"Tanrım!" diye itiraz etti. "İşte yine başlıyorsunuz. Yine İncil'deki hangi... sorunlardan diyelim, söz ediyorsunuz siz? Yine mi hatalar?"

Bir yandan kalemini masaya vurarak Tomás, bu soru üzerinde düşündü.

"Bunlar aslında hata değiller," dedi hâlâ bu konuyu düşünüyormuş gibi yavaş yavaş. Kısa bir süre için sustu. "Görüyorsunuz ya, bu şifreli iletinin ortaya çıkardığı sorunun derindeki anlamını

size açıklayabilmem için önce size yine sizi çok sarsacak bir şeyi ifşa etmem gerekecek."

Valentina kendini hazırladı. Şimdiye kadar duyduklarına bakılırsa daha da kötüsü geliyor olmalıydı.

"Devam edin, sizi dinliyorum."

Akademisyen, önündeki İncil nüshasının kapağını okşadı.

"Yazarı İsa'yı şahsen tanımış olan hiçbir metin yoktur."

İtalyan'ın gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Yok mudur? İşe bakın! Peki ya dört İncil yazarı, Markos, Luka, Matta ve Yuhanna?" diye sordu. "Onlar bu olayların tanıkları değil miydiler?"

Tomás burnunun ucunu ovuşturdu ve bir efsaneyi daha yıkmış olmanın utancıyla başını önüne eğdi.

"Canımın içi," diye yanıt verdi, "İncil'de öyle dense de dört İncil'i aslında Markos, Luka, Matta ve Yuhanna yazmadı." Bir an sustu. "Yeni Ahit'i oluşturan metinlerin çoğunluğu psödopigraftır."

"Psödo ne?"

"Psödopigraf," diye yineledi akademisyen. "Kediye kedi dememek için uydurulmuş ukalaca bir sözcük. İncil metinlerini nitelemek için daha aşağılayıcı nitelikteki başka bir sözcüğü kullanmamak adına buna psödopigrafi demeyi tercih ediyoruz."

"Hangi sözcük?"

Tomás kadının yüzüne bakarak kayıtsız bir tavır takınabilmek için kendini zorladı.

"Sahtecilik."

XVIII

Şehrin çevresinde yeşil birer adacık gibi yükselen kayalık tepeleriyle birlikte bu alan çarpıcı bir güzelliğe sahipti. Binaların arasından küçük bir ırmak kıvrıla kıvrıla akıyor, ancak dikkatleri asıl çeken tepeler oluyordu; ovanın ortasına dikilmiş heybetli ve gösterişli birer şato gibiydiler.

Sicarius arabanın camını indirerek yoldan geçen birine seslendi.

"Bana Stariot Grad'ın yolunu tarif edebilir misiniz lütfen?"

Uzun, beyaz sakallı, yaşlı bir bey olan, yılların yorgunluğuyla kamburlaşmış yaya en ortada bulunan tepeyi işaret etti.

"Orada, yukarıda," dedi. "Tepenin üstünde."

Sicarius tepeyi tırmanmaya giriştiyse de yokuş çok dikti ve bir trafik levhası araç trafiğinin yasak olduğunu gösteriyordu. Mecburen geri dönerek arabasını burnun dibine park etmek zorunda kaldı.

Elinde siyah, deri çantasıyla yürümeye koyuldu. Dar ve eğimli sokaktan yukarı çıktı, ancak Stariot Grad'a kadar çıkan yokuşu tırmanırken hiç zorlanmadı. Bütün evler kendine özgü bir üsluba sahipti; üst katlar zemin katlarına göre daha genişti ve tahta kirişlere dayanıyorlardı. Osmanlı üslubuyla kaynaşmış olan Balkan üslubu dikkat çekiyordu.

Yabancı, eski kentin ara sokaklarından oluşan ağın içinde yolunu şaşırdı ve bir kâğıt parçası üzerine not almış olduğu adrese baktıktan sonra bir gazete bayiine uğrayarak satıcı kıza yol sormak istedi.

"Balabanov evi lütfen?"

Tezgâhtar kız dik bir yokuş inişinde bulunan dar bir sokağın köşesindeki bir evi gösterdi.

"Şurası."

Sicarius hemen eve doğru yöneldi ve ön cephesi tuğla renginde, çok sayıdaki pencereleri kemerli ve üst katı platform şeklinde yükseltilmiş olan binayı inceledi. Mimarisi gelenekseldi ve Stariot Grad'daki diğer eski binalardan farksızdı. İçeriye pencerelerden birinden, hatta kapıdan girme olasılığını gözden geçirdi, ancak eski kentin sokaklarının çok sessiz olduğunu fark edince dışarıda beklemeye karar verdi.

Saatine baktı. On ikiyi çeyrek geçiyordu. Sicarius, Balabanov evinin yakınlarında bulunan büyük bir ağaç seçerek, bunun gölgesine, gövdesinin dibine oturdu. Siyah, deri çantasını açarak her zamanki gibi törensel hareketlerle hançeri çıkardı. Onun coşkun bakışları altında silahın keskin ucu sanki Tanrı kendisine bir işaret veriyormuşçasına parıldadı.

Yeniden saate baktı. On ikiyi on dokuz geçiyordu. Bakışlarıyla sokağı taradı ve aşağıda, yokuşu tırmanmakta olan bir adam gördü. Yüzünün hatlarını seçmeye çalıştığındaysa, efendisinin kendisine vermiş olduğu dosyaya ilişik fotoğraftaki suratı tanıdı. Hemen hançerin kabzasını okşadı. Zaman gelmişti.

XIX

"Sahtecilik mi?" diye karşı koydu kadın kıpkırmızı bir yüzle. "Yine başladınız yahu! Sanki kasıtlı yapıyor gibisiniz!"

Tomás omuzlarını kaldırdı.

"Size ne söyleyeyim istiyorsunuz? Gerçekleri saklamamı mı tercih ederdiniz?" Dublin katilinin bırakmış olduğu şifreli formülün fotoğrafını işaret etti. "O takdirde bu iletinin ne anlama geldiğini hayatta anlayamazsınız. Onu anlayamadan da bu cinayetleri aydınlatmanız asla mümkün olmaz."

Müfettiş çevreye bir göz atarak Başkomiser O'Leary'den destek almayı istediyse de İrlandalı adam hâlâ gelmemişti. İtalyan kadın uzun uzun iç çekti. Karnını düğümlemekte olan gerilim içinde hiç direnme gücü bırakmamıştı.

"İşimi yapabilmek uğruna nelere katlanıyorum?" diye homurdandı. Sonra da eliyle bir teslimiyet hareketi yaptı. "Öyle olsun bakalım, dört İncil'de kuşkulu olan ne varsa anlatın bana."

Tarihçi önündeki İncil nüshasını karıştırarak Yeni Ahit'teki ilk İncil olan Matta İncili'ni açtı.

"Anlamanız gereken ilk şey, İncil metinlerinin anonim olduklarıdır. İçlerinde yazılı hale ilk getirilmiş olanı, 65 ve 70 yılları arasında, yani İsa'nın çarmıha gerilişinden yaklaşık kırk yıl kadar sonra, Markos'unki olmuştur. O tarihte hâlâ hayatta olan havariler de vardı kuşkusuz ama bunlar da çok yaşlanmış olmalıydılar. Matta ile Luka'nın metinleri bundan on beş yıl kadar sonra, 80 ve 85 yılları

arasında kaleme alınmıştır, Yuhanna'nınkiyse on yıl kadar sonra 90 ve 95 yıllarında, yani ilk kuşağın neredeyse tamamen dünyadan ayrılmış olduğu bir devirde. Bu dört İncil, inançlı çevreler arasında dolaşıp duruyorduysa da kimler tarafından yazılmış oldukları bilinmiyordu. Hem zaten o zamanlar bunlara bir yazar atfedilmiş olsaydı, inandırıcılıklarını da yitireceklerdi. Yazar adı olmadan sunulmuş olmaları öznel bir bakış açısını ortadan kaldırıyor ve metinleri mutlak, nesnel ve anonim bir gerçeğin sözcüleri haline getiriyordu. Neredeyse doğrudan doğruya Tanrı'nın sözleriymiş gibi."

"Şu halde, İncil yazarlarından hiçbirinin bu metinlerden birini yazdığını iddia etmekte bir çıkarı yoktu..."

"Aynen öyle," diye doğruladı Tomás. "Eğer ortada bir sahtecilik varsa, bunun sorumlusu kesinlikle onlar değil, daha sonradan bu İncillerin babalık hakkını zorla onlara atfetmiş olanlardır. Ancak asıl olan, iki müridin, yani Matta ve Yuhanna'nın bu metinleri yazmamış olduklarını kesin biçimde biliyor oluşumuzdur. Örneğin Matta İncili'nde, İsa ile havarilerinden söz edilirken *biz* zamiri, değil *onlar* kullanılmıştır. Bu da metni yazan kişinin havarilerden biri olmadığını açıkça gösteriyor. Oysa Matta havariydi. Hem ayrıca bu İncil'de havari Matta'dan da, dokuzuncu bab dokuzuncu ayette üçüncü şahısla söz edilir. Sonuç olarak Matta İncili'nin yazarı Matta olamaz. Bu, Kilise'nin sonradan tezgâhlamış olduğu bir düzmecedir."

Valentina sinirlendi.

"Düzmece mi?" diye yineledi. "Kendinize hâkim olamıyorsunuz siz, değil mi?"

"Yuhanna İncili'nde bu durum daha da belirgindir," diye sürdürdü tarihçi bu yorumu duymazdan gelerek. "İncil'in sonunda yazar 'İsa'nın çok sevdiği müridi'nden söz eder ve son ayetlerde de der ki: 'Bütün bunlara tanıklık eden ve onları yazmış olan bu mürittir ve biz de onun tanıklığının gerçeğe uygun olduğunu biliyoruz.' Başka şekilde ifade edecek olursak, yazar bir havari olmadığını, yalnızca bir havarinin tanıklıklarını aktardığını bizzat belirtiyor. Şu halde bu metnin yazarı Yuhanna olamaz."

"Peki ya diğer iki İncil'in yazarları?"

"Markos, havari değildi, yalnızca Petrus'un bir arkadaşıydı; Luka ise Pavlus'un doktoru ve yol arkadaşıydı. Bu da Markos ve Luka'nın anlatılan olaylara bizzat tanıklık etmemiş oldukları anlamına geliyor. Matta ile Yuhanna'nın da kendi adlarına atfedilmiş olan İncilleri yazmamış olduklarını artık bildiğimize göre," dedi Tomás gözlerini karşısındakinin gözlerinin içine dikerek, "bundan ne sonuç çıkarırsınız?"

Adli polis müfettişi düş kırıklığına uğramış ve hatta cesaretini yitirmiş gibi içini çekti.

"Ortada hiç tanık yok."

Portekizli akademisyen gözlerini kıstı.

"Daha kötüsüyse," diye sürdürdü, "anlaşıldığı kadarıyla havarileri İncillerin yazarlarından ayıran büyük bir mesafe bulunuyor. İsa ile müritlerinin hepsinin Celile'de yaşayan alt tabakadan insanlar olduğunu biliyoruz. O devirde Roma İmparatorluğu içinde halkın ancak yüzde onunun okumayı bildiği düşünülüyor. Basit cümleleri yazabilenlerin oranı bundan da az olmalıydı ve baştan sona öyküler yazabilecek yeterlilikte olanlar çok küçücük bir azınlığı oluşturuyorlardı. Eğitimsiz insanlar oldukları için, doğal olarak müritlerin de okuma yazmaları yoktu. Hem zaten, Elçilerin İşleri'nde, dördüncü bab on üçüncü ayette Petrus ve Yuhanna açıkça *agrammatoï*, yani 'okuryazar olmayanlar' şeklinde nitelendiriliyorlar. İsa bir istisna olmalıydı. Luka, dördüncü bab on altıncı ayette onu sinagogda okurken tasvir ediyor, ancak hiçbir yerde İsa'yı yazı yazarken görmüyoruz."

"Hayır," diye hatırlattı hemen Valentina, "zina yapan kadının öyküsünde İsa toprağa yazı yazıyordu."

"Evet, ama o öykünün sahte olduğunu daha önce açıklamıştım. Yeni Ahit'in en eski kopyalarında bulunmuyor."

İtalyan kadın kendini topladı.

"Ah, öyle ya, doğru..."

Tomás, dikkatini yeniden, Silk Road Kafe'nin masasının üzerinde duran İncil nüshası üzerinde yoğunlaştırdı.

"Sonuç olarak, İsa'nın müritleri Celile'de, kırsal bir ortamda yaşayan, okuryazar olmayan, Aramice konuşan, alçak tabakadan adamlardı," diye özetledi. Elini İncil'in üzerine koydu. "Oysa dört İncil'e göz gezdirdiğimizde bunların yazarlarının yalnızca okuryazar olmakla kalmadıklarını, halkın konuştuğu Yunancayla yazan Markos dışındakilerin klasik Yunanca yazmayı tercih eden, Filistin'den uzakta yaşayan, eğitimli bir sınıftan kimseler olduğunu fark ediyoruz."

"Bütün bu ayrıntılardan nasıl emin olabiliyorsunuz?"

"Günümüzde, çeşitli dilbilimsel nedenlerle, bütün üniversiteler her dört İncil'in asıllarının da İsa ile müritlerinin konuştuğu Aramice değil, Yunanca yazılmış olduğu konusunda birleşmektedirler. Örneğin Matta İncili'nin, Markos'un Yunanca versiyonunda geçen kimi öyküleri sözcüğü sözcüğüne yinelemiş olduğunu biliyoruz. Eğer Matta İncili'nin aslı Aramice yazılmış olsaydı, bu öykülerin Yunanca metinde geçen sözcükleri bire bir tekrar edebilmesi mümkün olmazdı."

"Anlıyorum."

"Öte yandan, İncil metinlerindeki üslubun karmaşıklığı, meselere ve buna benzer diğer edebî sanatlara sıkça başvurulmuş olması yazarların son derecede kültürlü insanlar olması gerektiğini gösteriyor. Üstelik bunlar Filistin'de yaşayan Yahudiler ya da putperestler de değildirler. Bundan emin olabiliriz çünkü İncil yazarları Yahudi gelenekleri konusunda belirgin bir cehalet sergiliyorlar. Örneğin Markos, yedinci bab üçüncü ayette, 'Ferisiler, hatta bütün Yahudiler, atalarının töresi uyarınca ellerini iyice yıkamadan yemek yemezler,' diyor, oysa bu doğru değildir. O devirde Yahudiler henüz yemekten önce el yıkama alışkanlığını kazanmış değildirler. Eğer bu İncil'i yazan kişi Filistin'de yaşıyor olsaydı, bunu mutlaka bilir ve böyle bir hata yapmazdı. Sonuç olarak İncilleri yazanların Yunan dilini konuşan, yüksek sınıflara mensup, Filistin'de yaşamayan kimseler

olduklarını, oysa müritlerin Celile'de yaşayıp Aramice konuşan, aşağı tabakadan kişiler olduğunu söylememiz tamamen meşrudur. Bu kimseler müritlerden dil, sosyal tabaka, coğrafya ve kültür bakımlarından bu kadar uzak olduklarına göre, dört İncil'in asıl yazarlarının havariler değil, metinlerde anlatılan olayları ne görmüş ne de yaşamış kimseler olduklarını kesinlikle kabul edebiliriz."

Valentina çaresizlikle uzun uzun iç çekti.

"Neyse ki Yeni Ahit dört İncil'den ibaret değil," diye kendini avuttu. "Daha başka metinler de var, değil mi ama?"

Bu saptama Tomás'ta bir duraksamaya yol açtı. Bu konuya girmeli miydi, yoksa girmemeli mi? Başından savuşturma olasılığını aklından geçirdi ama her türlü bilginin yararlı olabileceğini bildiğinden giriştiği işi acı sona dek sürdürmeyi doğru buldu.

"Korkarım ki öteki metinlerde de kimi ciddi sorunlar var," dedi biraz kaygıyla. "Hatta daha da ciddi sorunlar..."

"Nasıl yani?"

"Yeni Ahit'i oluşturan yirmi yedi metin içinde yalnızca sekiz tanesinin kime ait olduğu kesindir," diye açıkladı. "Bunlar Pavlus'un yedi mektubu ile Yuhanna'nın Vahiy kitabıdır, yalnız bu, havari olan Yuhanna değildir. Geriye kalan on dokuz metnin yazarları şüphelidir. Dört İncil'in durumuna benzer şekilde İbranilere mektup da Pavlus'a atfedilen anonim bir metindir ancak asıl yazarının o olmadığından emin sayılırız. Gerçi Yakup'un mektupları da sahicidir ama bunları yazan Kilise'nin bu metni kabul ederken düşündüğü gibi İsa'nın kardeşi olan Yakup değildir. Diğer anlatılarsa canımın içi, katıksız sahtekârlıktan ibarettir."

İtalyan hayret içinde başını iki yana salladı.

"Yine başladık..."

"Kusura bakmayın ama gerçek dile getirilmelidir," diye üsteledi tarihçi. "Pavlus'un mektuplarından birkaçı da sahte olmalıdır: Selaniklilere hitap ettiği ikinci mektup, ilkiyle çelişiyor gibidir ve daha önce yapılmış hataları gidermeyi amaçlayan bir düzeltme

metnini andırır, oysa bu hatalar hiç yapılmamıştır. Efeslilere ve Koloselilere yazılan mektuplarsa Pavlus'un üslubundan farklı biçimde yazılmışlardır ve onun devrinde henüz var olmayan kimi sorunları ele alırlar. Timoteos'a yazılan iki mektup ile Titus'a yazılan da Pavlus'a ait değildir, çünkü bunların içerikleri de atfedildikleri yazarın yaşadığı dönemde henüz ortaya çıkmamış sorunları kapsar. Dahası bu mektuplarda kullanılmış olan sözcüklerden üçte biri Pavlus tarafından başka yerlerde hiç kullanılmamıştır ve çoğu ikinci yüzyılın Hıristiyanlarına özgü niteliktedir. Ayrıca, Yuhanna'nın üç mektubunu yazan Yuhanna değildir ve Petrus'un iki mektubunu da Petrus yazmamıştır. Bu iki havarinin okuryazar olmadıklarını unutmayalım." Portekizli akademisyen İncil'i eline alıp havaya kaldırdı. "Sözün özü, Yeni Ahit'i oluşturan metinlerin çok önemli bir kısmı, atfedilmiş oldukları yazarlar tarafından kaleme alınmamışlardır."

Valentina hâlâ başını sallamaktaydı.

"Buna bir türlü inanamıyorum!" diye mırıldandı. "İnanamıyorum!" Bir süre, zihni az önce dinledikleriyle dolu olarak kütüphanenin, onun tam karşısında bulunan bahçesine dalıp gittikten sonra kendini toplayarak karşısında oturan adama baktı. "Kilise bundan haberdar mı?"

"Elbette haberdar."

"O halde... Neden bu metinleri Yeni Ahit'ten çıkarmıyorlar?"

"Çıkarırlarsa geriye ne kalacak? Pavlus'un yedi mektubu ile Yuhanna'nın Vahiy kitabı mı? Sizce de böyle bir İncil birazcık kısa olmaz mıydı?"

"Peki o zaman bu metinlerin İncil içinde yer almalarını nasıl meşru kılmışlar?"

Tomás gülümsedi.

"İlham almışlar."

"Nasıl yani?"

"İlahiyatçılar, sahteciliklerle ya da anonim metinlerle karşı karşıya bulunduklarının farkındalar. Öncelikle konudan kaçınabilmek için 'sahte' ya da 'tahrifat' gibi sözcüklerden uzak duruyorlar. Bu anlatıların psödopigraf olduklarını söyleyerek sorunun üzerini örtüyorlar. Ayrıca, her ne kadar bu metinleri kaleme alan kişiler duyurulmamış olsa da, esinlerini Tanrı'dan almış oldukları için yine de kutsal olduklarını öne sürüyorlar." Bir sihirbaz gibi hızlıca bir el çabukluğu hareketi yaptı. "Sorun sihirle çözülüveriyor."

Valentina'nın içi, İncil'in bu tarihçinin ağzında bu şekilde paramparça oluşuna duyduğu öfkeyle yine kaynamaya başlamıştı. Her şeye karşın soğukkanlılığını korudu. Hâlâ öne süreceği birkaç kozu bulunuyordu.

"Siz ne derseniz deyin," dedi, "kesin olan bir şey var ki, Yeni Ahit metinlerinin hepsi aynı öyküyü anlatıyor. Bu da hiç olmazsa İsa'nın öyküsünün gerçek olduğunu kanıtlar."

"Bu tam doğru değil," diye yanıt verdi adam. "Yeni Ahit metinlerinden her biri farklı bir öykü anlatır. Üstelik kimi bölümleri de tamamen uydurmacadır."

"Benimle dalga mı geçiyorsunuz siz?"

Tomás kafasını kaşıdı.

"Örneğin İsa'nın Beytlehem'de doğduğunun öyküsü."

XX

Profesör Vartolomeev, epey uzun zamandır taşınmanın düşünü kuruyor ancak bir türlü buna içi elvermiyordu. Sonuç olarak, Stariot Grad'da, tam olarak eski kentin doğduğu yer olan tepenin üzerine inşa edilmiş bir on dokuzuncu yüzyıl yapısı olan tarihî Balabanov evinde oturuyordu. Ortada hiçbir neden yokken böyle bir yerde bulunan böyle bir evi bırakıp gitmek için insanın deli olması gerekirdi.

Yine de, bu yokuşu her tırmanışında bu düşünce aklına gelmeden olmuyordu. Elli yaş sınırını geçtiğinden beri bedeni ona sık sık tatsız şakalar yapmaya başlamıştı. Bu yokuşu çıkmak gitgide daha güçleşiyor, bacaklarındaki kaslar her geçen gün biraz daha fazla katılaşıyor, ciğerleri sanki maraton koşuyormuşçasına soluksuz kalıyordu. Bu tepeye daha ne kadar süre tırmanabilecekti? Ancak biliyordu ki evinden içeri girer girmez...

"Profesör."

...kanepesine uzandığı anda taşınma fikri güneşe çıkmış kar gibi eriyip gidecekti. Ancak bu böyle devam edemezdi. Artık gençliğinin sona ermiş olduğunu, bedeninin bu eziyete daha fazla dayanamayacağını kesin olarak kabullenmesi gerekiyordu. Stariot Grad'da yaşamak, rüya gibi bir şeydi elbette. Ancak mesele şu ki, pratik bir şey değildi. Bunun için de sadece...

"Profesör!"

Kendisine seslenen bu sesi nihayet duydu ve soluk soluğa durdu.

"Evet?"

"Benim, profesör. *Zdravei'te*[8]. Bugün, *Maritsa* gazetenizi almayacak mısınız?"

Gazete bayiinde çalışan genç kızın yüzünde ışıl ışıl bir gülümsemeyle kendisine uzattığı gazeteye baktı.

"Ah, Daniela!" İki adım atarak, elinde bir bozuk parayla kızın yanına gitti. "Tanrım, bugün aklım nerelerde kim bilir? Tabii ki *Maritsa*'mı istiyorum!"

Daniela günlük gazeteyi ona vererek arkasından da profesöre küçük bir kitap gösterdi.

"Hermes yayınları bu sizin çok sevdiğiniz küçük kitaplardan bir yenisini çıkardı. Onu da ister misiniz?"

Profesör, kitabın başlığına ve kapağına baktı.

"Yarın," diye verdi kararını. "Bugünlük gazete bana yeter."

Vartolomeev tam uzaklaşmak üzereydi ki genç kız onu kolundan yakaladı.

"Bugün bir misafiriniz var."

"Misafir mi? Benim mi?"

Daniela, biraz ileride, profesörün evinin yakınında duran gölgeyi işaret etti.

"Yabancı biri," diye fısıldadı kız. "Sizi bekliyor."

Profesör gölgeye doğru şaşkın gözlerle baktı ve merakla yürümeye koyuldu. Kendisine numune sonuçlarını getirmiş olan bir kursiyer miydi bu yoksa? Vartolomeev, kromozomların bozulmadan saklanmasına olanak sağlayacak telomer kısaltması varsayımına kesinlikle inanmaktaydı. Belki de yaptığı son deneyler sonuç verici olmuştu? Bu deneylerin sonucu araştırması için hayati önem taşıyordu. Eğer bu çok büyük bilimsel sorunu çözebilmeyi başarırsa Nobel Tıp Ödülü'nün kendisine verileceğinden hiç kuşkusu yoktu.

8 (Bul.) Merhaba. (ç. n.)

Yaklaştıkça, bu kişinin elinde bir nesne gizlemekte olduğunun farkına vardı ve bu da umudunu ikiye katladı. Bir mektup muydu bu? Yoksa bir koli mi? Belki de deneylerinin sonuçlarıydı? Ne kadar önemli bir andı bu! Heyecandan karnı düğümlenen bilim adamı gözlüklerini düzeltti.

Tam o anda yabancı ona doğru koşmaya başladı. Profesör şaşırarak durdu. Adamın elindeki nesnenin ne olduğunu anladığındaysa şaşkınlığı daha da arttı. Deneylerinin sonuçlarını içeren bir zarf değildi bu. Bir hançerdi. Bilim adamı, hayatta kalma içgüdüsünü dinleyerek kaçmak üzere yolunu değiştirdi. Ama artık çok geçti.

XXI

Silk Road Kafe'nin garsonu, masalarına gelmek için daha uygun bir zaman seçemezdi. Çayı, krepleri ve baklavaları masanın üzerine bıraktı ve bu da Valentina'nın o baştan çıkarıcı gülümsemesinin geri gelmesine yetti.

"Çocukluğumdan beri bana İsa'nın yaşamıyla ilgili olarak hep aynı öykü anlatılmıştır," dedi ilk baklavasının tadına varırken. "İsa'nın Beytlehem'de doğmadığını ve Yeni Ahit metinlerinden her birinin farklı bir öykü anlatmakta olduğunu nasıl söyleyebilirsiniz? Elbette ki kullanılan sözcükler hep farklıdır. Ama benim bildiğim kadarıyla anlatılan öykünün özü hep aynıdır."

Tomás, İncil nüshasını yeniden eline aldı.

"Gerçekten öyle mi sanıyorsunuz?" diye sordu meydan okurcasına, bir yandan kitabın sayfalarını karıştırmaktayken. "Peki, nereden başlamak istersiniz? İsa'nın doğumundan mı? Ölümünden mi? Nereden?"

İtalyan, omuzlarını kaldırdı.

"Hiç fark etmez," dedi. "Beytlehem demiyor muydunuz? O halde oradan başlayalım isterseniz..."

Bu öneri üzerine tarihçi Yeni Ahit'in sayfalarını çevirerek birinci İncil'in başlangıcına geldi.

"Beytlehem bizi yeniden en başa götürüyor," diye açıkladı. "İsa'nın doğumunu konu alan İnciller yalnızca Matta ile Luka'nınkilerdi." Tarihçi, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi bir an

sesini alçalttı. "Sözde İncil yazarlarının adlarını kullanmaya kolaylık olsun diye devam ediyorum elbette. Yoksa size az önce açıkladığım gibi bu İncilleri yazanlar onlar değillerdi." Yeniden normal sesine döndü. "Şimdi, Matta Meryem'in bakire olduğunu ve Kutsal Ruh tarafından hamile bırakıldığını anlatıyor ve ardından da üç bilge kralın bir yıldızın peşine düşerek Yahudilerin kralını bulmak üzere Kudüs'e kadar gelişlerinden söz ediyor. Bu durumu haber alan Kral Hirodes, onlara aradıkları kralın doğumunun önceden vahiy edilmiş olduğunu ve Beytlehem'de gerçekleşeceğini bildiriyor. Yıldız bilgeleri Beytlehem'de İsa'nın ailesinin yaşadığı eve kadar götürüyor ve onlar da bu aileye hediye olarak altınlar, buhurlar ve mürler veriyorlar. Öte yandan Hirodes ise, bu yeni doğmuş kralın yaratmış olduğu tehditten çekinerek hem Beytlehem'de hem de kendi topraklarının tamamında iki yaşından küçük olan bütün çocukların öldürülmelerini emrediyor. İşte bunun üzerine de rüyasında Rab'bin göndermiş olduğu bir melek tarafından uyarılan Yusuf, çocuğu ve annesini alıp Mısır'a kaçıyor."

"Bana her zaman anlatılan öykü de aynen budur işte."

Tomás onlarca sayfa atlayarak üçüncü İncil'in başladığı yere geldi.

"Luka'nın anlatısı da yine aynı şekilde, Kirinius'un Suriye valisi olduğu dönemde Günahsız Gebelik öyküsüyle başlıyor ve arkasından da çift, Yusuf'un atalarının anavatanı olan Beytlehem'e yerleşmeye karar veriyor. Meryem burada İsa'yı doğuruyor ve 'kentin hanlarında onlar için hiç yer bulunmadığından' bir yemliğe yerleşiyorlar ve çobanlar çocuğa saygılarını sunmak üzere buraya geliyorlar. Sonra da İsa, tapınakta Tanrı'nın huzuruna çıkarılmak üzere Kudüs'e götürülüyor. Bunun arkasındansa aile Nasıra'ya geri dönüyor."

Valentina duraksadı.

"Aslında... Benim bildiğim öykü de bu işte."

Karşısındaki, otoriter bir tavırla sağ elini havaya kaldırdı.

"Durun biraz bakalım!" dedi. "İki öykünün farklı olduğunu fark etmediniz mi?"

"E yani... İki üç farklı ayrıntının bulunduğu doğru. Ama bunlar ikincil şeyler, öz değişmiyor, yani bu anlatıların içerdiği sevgi ve esenlik iletisini kastediyorum."

Tomás İncil'i gösterdi.

"Kusura bakmayın ama bu iki öykü birbirinden çok farklı! Matta'ya göre Günahsız Gebelik Beytlehem'de gerçekleşmiş, oysa Luka Nasıra'da yaşanmış olduğunu anlatıyor. Matta'ya göre bu olaylar Hirodes'in hükümdarlığı altında geçerken, Luka ise bütün bunların Hirodes'in ölümünden on yıl sonra Suriye valisi olan Kirinius'un devrinde yaşandığını ileri sürüyor. Matta İsa'nın ailesinin Beytlehem'de bir evde yaşadıklarından söz ederken, Luka her şeyin bir ahırda olup bittiğini savunuyor. Matta çocuğu bilge kralların ziyaret ettiğini söylüyor, Luka ise yalnızca çobanlardan bahsediyor. Matta ailenin Hirodes'in elinden kurtulmak için Mısır'a kaçmış olduğunu anlatırken, Luka aynı ailenin Kudüs'te tapınağı ziyaret ettikten sonra Nasıra'ya dönüşlerini betimliyor." Gözlerini İtalyan kadının gözlerinin içine dikti. "Bunlar birbirinden tamamen farklı iki öykü!"

"Hayır," diye karşı çıktı kadın. "Bu öyküler birbirlerini tamamlıyorlar."

"Tamamlıyorlar mı? Meryem'in gebe kalışı Nasıra'da mı oldu Beytlehem'de mi? Bu varsayımlardan biri diğerini çürütüyor, tamamlamıyor! Olaylar Hirodes'in zamanında mı yaşandı, yoksa Kirinius'un zamanında mı? Bu ikisinin devirleri birbirinden farklı olduğuna göre olaylar her ikisinde birden gerçekleşmiş olamaz! İsa bir evde mi doğdu, yoksa ahırda mı? İki yerde birden doğmuş olamaz. Ailesi Mısır'a mı kaçtı, yoksa doğrudan Nasıra'yı mı döndü? Eğer Mısır'a gitmişlerse doğrudan Nasıra'ya dönmüş olamazlar ya da tam tersi! Benim bildiğim kadarıyla bir olasılık diğerini olanaksız kılıyor! Her ikisinin de aynı anda doğru olması mümkün değil! Anlıyor musunuz?"

Valentina elini yüzünde gezdirerek, parmaklarının ucuyla şakaklarına masaj yaptı.

"Aslında öyle tabii..."

Tarihçi, İncil nüshasını yeniden eline alıp bir kupa gibi havaya kaldırdı.

"Bu sorun bütün Yeni Ahit boyunca karşımıza çıkıp durur. Başından sonuna dek." Kitabı bırakıp yeniden sayfaları karıştırmaya koyuldu. "Bütün metinlerde tutarsızlık ve çelişkiler var ama ben her bir bölümü çözümleyerek başınızı ağrıtmak niyetinde değilim; yalnızca son bir örnek olarak bir de öykünün sonuna bakalım." Aradığı bölümün yerini buldu. "Bildiğiniz üzere İsa'nın yaşamı çarmıhta son buluyor. Markos, Luka ve Matta, bu infazın Paskalya cumasında yaşandığını öne sürerlerken Yuhanna bir önceki gün olduğunu iddia ediyor. Oysa aynı şey hem cuma hem de perşembe günü yaşanmış olamaz, sizce de öyle değil mi? Devam edelim. İncillere göre bundan sonra ne olmuştur? Her dört anlatı da, üçüncü gün Mecdelli Meryem'in mezara giderek burayı boş bulduğunda birleşiyorlar. Ancak bu noktadan sonra tam bir karmaşa başlıyor."

"Doğru değil bu!"

Tarihçi teatral bir hareketle kitabı gösterdi.

"Kendiniz okuyun!" diye bağırdı. İlgili ayetlerin numaralarını verdi. "Yuhanna'ya göre Mecdelli Meryem mezara yalnız gitmiş, ancak Matta yanında başka bir Meryem'in daha bulunduğunu söylüyor; Markos onların yanına Salome adında üçüncü bir kadın daha ekliyor, Luka ise Salome'nin yerine Yohanna'yı koyup yanlarına birkaç kadın daha veriyor. Bir karar verseler, değil mi ama? Mecdelli Meryem yalnız mıydı, yoksa yanında başka kadınlar da var mıydı? Tam olarak kaç kadındılar? Kimdi bunlar? İncillerin her biri bu konuda birbiriyle çelişiyor ve biz de hangi birinin doğru olduğunu bilemiyoruz. Bir mesele daha: Bu kadın ya da kadınlar mezarda kimi buldular? Matta 'bir melek' gördüklerini söylerken Markos bunun 'genç bir adam' olduğunu öne sürüyor, Luka 'iki adam'dan söz ediyor, Yuhanna ise herhangi bir kimsenin varlığından

hiç bahsetmiyor. Bir karar verseler, değil mi? Peki daha sonra ne oluyor? Doğrusu bilemiyorum çünkü İnciller yine çelişiyor. Markos kadınların kimseye bir şey söylemediklerini savunuyor ama Matta 'koşarak haber verdikleri'ni anlatıyor." Tarihçi şaşkın bir ifade takındı. "Herkes başka şey sayıklamıyor mu?" Yine kitabın sayfalarını çevirdi. "Eğer haber verdilerse, kime verdiler? Matta 'müritlere' olduğunu anlatıyor ama Luka on bir müride 've diğerlerine' haber verdiklerinden söz ediyor; Yuhanna ise Mecdelli Meryem'in 'Simun Petrus ile öbür öğrencinin yanına vardığını' söylüyor ama o müridin adını vermiyor. Yani sonuç olarak İncillerden hangisi doğruyu anlatıyor?"

Valentina artık karşısındakinin yüzüne bakmaya bile cesaret edemiyor gibiydi.

"Bunların söylediklerini uzlaştırmanın bir yolu bulunamıyor mu?"

"Hıristiyan ilahiyatçıları da sürekli bunun için uğraşıyorlar," dedi adam. "Ancak ben metinlerde ciddi biçimde kesintiler yapmadan ya da açıkça sözü edilmiş kimi şeyleri tamamen görmezden gelmeden böyle bir şeyin mümkün olabileceğine hiç inanmıyorum. Gerçekte İsa ya Hirodes'in devrinde doğmuştur ya da Kirinius'un zamanında. Ya Paskalya cumasında ölmüştür ya da bir önceki gün. Bütün bu çelişkileri ortadan kaldırabilecek türde bir akrobasi mümkün değil. Hem unutmayın, ben burada yalnızca peçenin bir köşesini kaldırdım. Eğer İncilleri bölüm bölüm inceleyecek olursanız bunun daha pek çok örneğiyle karşılaşacaksınız, sizi temin edebilirim!"

Müfettiş ne yanıt vereceğini bilemedi. Bu bölümlerde her bir İncil'in bir diğeriyle çeliştiği doğruydu. Tomás'ın elindeki İncil nüshasından bunu kendi de bizzat kontrol etmişti.

"O halde, demek oluyor ki..." diye kekeledi, "İsa hakkında hiçbir şekilde kesinliğe ulaşmak mümkün olamıyor..."

"Sizi temin ederim ki bu söylediğiniz bütün tarihsel kişilikler için geçerlidir. Tarihte mutlak kesinlik diye bir şey hiçbir zaman söz konusu olamaz. Elimizden gelen tek şey mevcut ipuçlarından

yola çıkarak olasılıkları belirlemektir. Yine de, Mesih konusunda göreceli olarak kimi kesinliklere sahibiz. Tarihçiler İsa'nın Celile'de yaşamış, Nasıralı bir haham olduğu, Yusuf adında bir marangoz ile karısı Meryem'in oğullarından biri olduğu, gerçekten de Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edildiği ve bölgenin balıkçılarından, zanaatkârlarından ve birkaç kadından oluşan bir müritler topluluğu oluşturarak onlara Tanrı'nın egemenliğinin başlayacağıyla ilgili vaazlar verdiği konularında emin görünüyorlar. Otuz yaşına doğru Kudüs'e gitmiş ve tapınakta bir olaya neden olmuştur. Bunun üzerine tutuklanarak üstünkörü bir yargılama sonucunda çarmıha gerilmiştir. Bütün bu bilgilere kesin gözüyle bakılıyor. Gerisiyse... Eh, gerisi belirsiz diyelim."

"Peki bu verilerin gerçek oldukları nasıl biliniyor?"

"Yalnızca bütün bunların en eski olanları da dâhil olmak üzere çeşitli farklı kaynaklarda yer alıyor oluşundan," diye açıkladı Tomás. "Pavlus'un mektupları Yeni Ahit'in en eski metinleridir ve ilk İncil olan Markos'unkinden on ila on beş yıl önce yazılmışlardır. Ancak Markos'un metni Pavlus'un mektuplarının çeşitli kiliseler tarafından kopya edilmeye başlandığı dönemde zaten rağbetteydi. Bu yüzden de bu iki metnin birbirleri için karşılıklı olarak bir kaynak oluşturmamış olduklarından emin sayılırız. Her ikisinin de aynı şeyi söylediği durumlarda bu bilginin inanılırlığı artıyor, çünkü karşımızdakiler birbirinden bağımsız oldukları anlaşılan iki çok eski kaynaktır. Hele ki bu bilgi rahatsız edici nitelikteyse, inanılırlığı daha da yüksek demek olur. Size ne söylemiştim, hatırlıyor musunuz? Bir bilgi ilahiyat açısından ne kadar rahatsız ediciyse uydurulmuş olmadığından o kadar emin oluruz."

"Evet, bunu bana açıklamıştınız."

"İsa'nın Celile'deki yaşamını ele alalım örneğin. Mesih'in Celile'de yaşayacağına dair hiçbir eski kehanet bulunmuyordu. Hele ki Eski Ahit'te adı bile geçmeyen ücra bir köy olan Nasıra'da. Böylesine münasebetsizce bir bilgiyi hangi Hıristiyan tarihçi uydursun?"

"Ama o Beytlehem'de doğdu. Bunun da uydurmaca olduğuna mı inanıyorsunuz?"

Tarihçi İncil'i alıp sayfalarını karıştırarak Eski Ahit'in en son kehanetlerinden birinin metnini buldu.

"Elbette ki uydurmacaydı," diye doğruladı. "Beytlehem'de doğmuş olduğu, kutsal kitapta geçen kehanetlerden birini haklı çıkarmaya yönelik bir öyküden başka bir şey değildir. Mika Peygamber beşinci babın ikinci ayetinde Beytlehem Efrata'ya yani Beytlehem'e atıfta bulunarak diyor ki: 'Ama sen ey Beytlehem Efrata, Yahuda boyları arasında önemsiz olduğun halde, İsrail'i benim adıma yönetecek olan senden çıkacak.' Bu kehanet karşısında Matta ve Luka ne yapıyorlar? İsa'yı Beytlehem'de doğurtuyorlar! Epey yararlı değil mi? Yalnız şu var ki, İsa'nın doğumu konusunda İnciller arasındaki çelişkiler o kadar çok sayıda ki hepsi birbirine ihanet ederek, kurgusal nitelikte olduklarını ele veriyor. Bu iki İncil yazarı, İsa'nın Nasıra kökenli olduğunu biliyorlardı ama bu rahatsız edici gerçeği Mika'nın kehanetiyle uzlaştırmaları gerekiyordu. Onlar da ne yaptılar? İsa'yı Nasıra'daki beşiğinden çıkarıp da Beytlehem'de doğurtabilmek için her biri başka bir yol uydurdu. Çünkü gerçek şuydu: Eğer 'İsrail'i yönetecek olan' gerçekten de Mika'nın kehanetinde söylediği ve Luka ile Matta İncillerinin anlatıcılarının da onayladıkları gibi Beytlehem'de doğmuşsa, bundan neden Markos ve Yuhanna hiç söz etmiyorlar? Pavlus bile bunu söylemiyor. Meşhur kadim kehaneti doğrulayan, böylesine olağanüstü bir olayı nasıl olup da umursamayabiliyorlar? Bunun tek bir olası yanıtı var. Matta ile Luka'nın İsa'yı Beytlehem'de doğurtmuş olmalarının tek amacı kehaneti onaylayarak Yahudileri İsa'nın, kutsal kitapta Mika tarafından vahiy edilmiş olan kral olduğuna inandırabilmek."

"Biraz Meryem Ana'nın öyküsündeki gibi yani?"

"Kesinlikle! Yine Matta ve Luka Meryem'in bakire olduğunu, bunu da İncil'in kehanetlerinden biri sandıkları için uydurmuşlardır." Portekizli tarihçi, Dublin'deki şifreli iletinin fotoğrafını gösterdi. "Aynı şey bu 141414 için de geçerlidir. Bu da Yusuf'un soyağacını

Davut'a dayandırarak kutsal kitaptaki kehanetlere dâhil edebilme girişimlerinden biriydi."

"Anladım."

"Hem zaten bu yaklaşım, dört İncil içinde sürekli yinelenir. Bunların yazarları İsa'nın yaşamının çeşitli yönlerinin, Eski Ahit'te Mesih'in gelişiyle ilgili kehanetlere uygun olduğunu kanıtlayabilmek için hiçbir fırsatı kaçırmamışlardır. İlahiyatçı ve misyonerler olarak bunların hedefleri Yahudileri İsa'nın vahiy edilmiş kurtarıcı olduğuna inandırmaktı. Gerçekler işlerine gelmediğindeyse onları yeni baştan yaratıyorlardı. İsa'nın Beytlehem'de doğduğunu, annesinin bakire olduğunu ve soyunun Davut'a dayandığını hep uydurmuşlardır."

Valentina kaşlarını çattı.

"Eski Ahit'te İsa'nın doğumunun aslında hiç duyurulmamış olduğunu mu ima ediyorsunuz yani?"

Tomás'ın yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı.

"İma etmiyorum," dedi, "söylüyorum."

XXII

Doktor cesedi incelerken iki polis memuru da sokağın girişini kapatarak serserileri uzakta tutmaya uğraşıyorlardı. Sabahın bu son saatlerini beyazımsı bir pus karartıyor, ara sokakları kasvetli bir ışıkla kaplıyordu.

Daniela çenesini sıkmış, ağlamaktan şişmiş gözleriyle ağlamaya devam ediyordu. Sert ve sabırsız bir adam kararlı gözlerle kızın yüzüne bakıyordu.

"Bana neler olduğunu anlatın."

Genç kız duygularına hâkim olmak için çaba harcıyordu.

"Bunu size nasıl açıklayacağımı bilemiyorum Bay..."

"Pichurov," diye kendini tanıttı adam, "Müfettiş Todor Pichurov."

Daniela yeni bir hıçkırıkla sarsıldı.

"Profesör buradan geçiyordu, benden bir gazete aldı ve... sonra da evine doğru yöneldi." Kız dehşet içinde, parmağıyla ağacı işaret etti. "Şurada bir adam dikilmiş onu bekliyordu ve..."

"Nasıl bir adamdı küçük hanım?"

"Yabancıydı." Kız hıçkırmaya başladı. "Profesörü bekliyordu."

"Bana onu tarif edebilir misiniz?"

"Pek bilemiyorum aslında, onu şöyle bir gördüm. Ama sanırım genç ve gürbüz bir adamdı. Simsiyah giyinmişti."

Müfettiş not aldı.

"Sonra ne oldu peki?"

"Profesör çıktıktan sonra cep telefonumu elime aldım, Desi'yi aramam gerekiyordu çünkü bugün onlar Iveline'le birlikte..."

"Desi ve Iveline kim?"

Genç kız gürültüyle sümkürdü.

"Arkadaşlarım." Kızarmış burnunu silip gözlerini kuruladı. "Ben onlarla konuşurken..."

Daniela yeniden ağlamaya başladı. Polis müfettişi soğukkanlılığını koruyabilmek için çaba harcayarak içini çekti. Cinayet kurbanlarının yakınlarını ve arkadaşlarını sorgulamaktan nefret ederdi. Ağlamaları neredeyse sistematik olur, davranış biçimleri hep kendini yineler, önceden kestirilebilirdi. Kızın kendini toparlamasına izin vererek tanıklığına devam etmesi için onu teşvik etmenin uygun zamanını kolladı.

"Telefonda konuşurken ne oldu?"

"Bir çığlık duydum."

Gazete satıcısı genç kızın hıçkırıkları, bu korkunç feryadı hatırlayınca upuzun bir iniltiye dönüştü. Müfettiş Pichurov içini çekti; bir süre daha sabretmesi gerekecekti. Bundan yararlanarak birkaç not alıp sonra yeniden saldırıya geçti.

"Profesör Vartolomeev bağırdığında ne söylüyordu?"

Genç kız mendili burnunda başını iki yana salladı.

"Çığlık onun değildi, yabancı adam bağırıyordu."

"Yabancı mı?" diye sordu müfettiş hayretle, yazmayı bir an için bırakarak. "Profesör Vartolomeev öldürüldü ama çığlık atan katildi, öyle mi?"

Daniela başıyla evet dedi.

"Kasvet dolu bir çığlıktı... Acı dolu..."

Müfettiş Pichurov meraklanmış göründü ve bu tanıklığı not aldı.

"Ya sonra?"

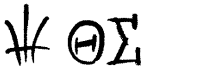
Kız hıçkırdı.

"Dışarı baktım ve yabancıyı kaçarken gördüm... Profesör ise yerde yatıyordu. Hemen yanına koştum ve işte o zaman kanı fark ettim ve..."

Yeniden hıçkırıklara boğuldu ve bütün bedeni bitmek bilmeyen spazmlarla sarsıldı. Pichurov bir kere daha sabır kuşanmasının gerekeceğini anladı ve zaman öldürmek için bakışlarını çevresinde gezdirdi. İşte o zaman cesedin ayağının dibinde, bir taşın altına sıkıştırılmış olan kâğıt parçasını fark etti.

Yere diz çöküp onu eline aldı. Üzerinde tuhaf görünüşlü bir yazı vardı. Ayağa kalkıp kâğıdı genç kıza gösterdi.

"Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"

Mendili hâlâ yüzüne basılı duran Daniela şişmiş gözlerini karakterlerin üzerinde gezdirdikten sonra başını iki yana salladı.

"Hiçbir fikrim yok."

Müfettiş kâğıt parçasını bir kere daha inceleyip bir süre sessizce düşündü. Bir elini dalgınca seyrelmeye başlamış olan saçlarında gezdirdi ve o sabah bürosundan çıkmadan az önce bilgisayar ekranında göz gezdirmiş olduğu polis raporlarını hatırlayınca gözlerini kıstı.

"Bana bir şey hatırlatıyor."

XXIII

Başkomiser O'Leary hâlâ bir yaşam belirtisi vermiş değildi ama Valentina ile Tomás suç mahallerinde bulunmuş olan iletilerin doğurduğu soruları tartışmaya kendilerini öylesine kaptırmışlardı ki zamanın nasıl geçtiğini hiç fark etmediler.

"Öteden beridir İsa'nın yaşamının Eski Ahit içinde vahiy edilmiş olduğunu duyarım," dedi Valentina. "Oysa siz bana şimdi aksini söylüyorsunuz. Ne demek oluyor bu böyle?"

Tarihçi eliyle muğlak bir hareket yaptı.

"Kendinizi o çağın insanlarının yerine koyun bir," diye önerdi. "İsa'nın ilk müritlerinin başlıca kaygıları diğer Yahudileri gelişi kutsal kitapları tarafından haber verilmiş olan Mesih'in nihayet gelmiş bulunduğuna ve onun Romalılar tarafından çarmıha gerilmiş olan bu talihsiz olduğuna inandırabilmekti." Tomás, tükenmez kalemini eline aldı ve bir peçetenin üzerine "Mesih" yazdı. "'Mesih' sözcüğü İbranicede 'yağla ovulmuş' anlamına gelen ve Yunanca karşılığı da *hristos* olan *machia* sözcüğünden gelir. Bu terim Eski Ahit'te krallar ya da hahambaşılar gibi Tanrı tarafından seçilen ve görevlerinin göstergesi olarak zeytinyağıyla ovulan kimseleri tanımlamakta kullanılmıştır. Eski Ahit'te Tanrı'nın Davut'a İsrail tahtında sonsuza dek hep onun soyunun oturacağı vaadinde bulunduğunu görmüştük, bu vaat Babil sürgünü tarafından kesintiye uğramıştı. O çağın insanlarının batıl inançları çok güçlüydü. İşler iyi gittiği sürece talihlerini Tanrı'nın inayetine atfeder, kötüye döndüğündeyse doğru yoldan ayrılmış oldukları için Rab'bin kendi-

lerini cezalandırdığına inanırlardı. Bu yüzden de, İsrail tahtının her daim Davut'un soyunun elinde bulunacağını uman inançlılar, yerine getirilmemiş olan bu vaadi, erdemden uzaklaşmış oldukları için Tanrı'nın kendilerine yüklediği bir ceza olarak yordular. Yani Yahudiler, Davut soyundan birinin çıkarak İsrail'i yönetmesini ve böylelikle de Tanrı ile çocuklarının arasını düzeltmesini bekliyorlardı. Mika, İsrail'i yöneterek Tanrı ile halkının arasını düzeltecek olan bu kimsenin Beytlehem'de doğacağı kehanetinde bulunmuştu. Bu kişi vaat edilmiş kurtarıcı kral, yani *machia* olacaktı."

"Yani İsa."

"Müritleri bu iddiada bulunuyorlardı ama geri kalan Yahudilerin çoğu böyle düşünmüyorlardı," diye hatırlattı adam. "Mesih'ten söz eden tek kehanet de Mika'nınki değildi. Mezmurlar'ın ikinci babının ikinci ayetinde, 'dünyanın kralları saf bağlıyor, hükümdarlar birleşiyor, Rab'be ve meshettiği krala karşı,' diye yazıyordu. İbranice karşılığı *machia* olan 'mesih' deyişi burada da geçtiği gibi, aynı bölümde, ikinci bab yedinci ayet ile dokuzuncu ayetler arasında da Tanrı'nın bir bildirgesi şöyle aktarılır: 'Sen benim oğlumsun; bugün ben sana baba oldum. Dile benden, miras olarak sana ulusları, mülk olarak yeryüzünün dört bucağını vereyim. Demir çomakla kıracaksın onları...' Süleyman'ın mezmurları, Davut'un soyundan gelecek bu kralın 'dinsiz yöneticileri yok edecek güce' sahip olacağını bile öngörmüştür. Daniel ise yedinci babın on üçüncü ayetinde, düşünde, 'insanoğluna benzer birinin göğün bulutlarıyla birlikte' geldiğini gördüğünü söylüyor ve onun için 'egemenliği hiç bitmeyecek sonsuz bir egemenlik, krallığı hiç yıkılmayacak sonsuz bir krallık' sahibi olacaktır diyor. Aynı şekilde Ezra da bir düşünde yine *insanoğlu* diye tanımladığı bir kişi görmüş ve bunun 'ağzından ateş saçtığı, dudaklarından alevli bir nefes soluduğu'nu anlatmıştı. Bütün bunlar dolayısıyla Yahudiler, Davut'un soyundan demir çomakla' ulusları ezebilecek, 'dinsiz yöneticileri yok edecek' kadar güçlü birini ya da belki şu meşhur *insanoğlu* gibi, 'ağzından ateş saçacak' ve sonsuz bir imparatorluğa hükmedecek kozmik bir

varlık beklemekteydiler." Tarihçi, İtalyan kadının yüzüne baktı. "Bu mutlu seçilmiş kimdi dersiniz?"

"İsa."

"Birlikleri, yanlarında yuvalarını terk etmiş olduklarına bakılırsa namusları kuşkulu olabilecek birkaç kadın da bulunan, okuryazar bile olmayan bir avuç balıkçı ve zanaatkârdan ibaret, Celileli sıradan bir haham. Davut'un soyundan olup demir bir asayla hükmedecek, Romalıları kovarak dinsiz yöneticileri yok edebilecek güce sahip kişi o olabilir miydi? Sonsuz bir imparatorluk kuracak olan insanoğlu o muydu? Bu baldırı çıplak, bu sefil miydi? Yahudiler onu alaya aldılar. Çok saçma bir şeydi bu! Daha da kötüsü güçlü bir kral olarak kendini dayatmak, bir başkomutan olarak güçlü bir ordu kurmak ve İsrail'de Tanrı'nın egemenliğini yeniden sağlamak yerine İsa tutuklanmış, aşağılanmış, adi bir hırsız gibi çarmıha gerilmişti ve böyle acınası bir sonu hiçbir peygamber vahiy etmiş değildi. Bu koşullar altında İsa'nın Mika'nın vahiy etmiş olduğu kral, Mezmurlar'da adı geçen Mesih, Daniel ile Ezra'nın adını andıkları insanoğlu olduğuna hangi Yahudi inanırdı ki?"

Tarihçinin açıklamalarını dinlerken Valentina parmaklarını saçının buklelerine doluyordu.

"Doğru," diye itiraf etti, "inanması güç."

"İsa öldüğünde müritleri bir süre için düş kırıklığına uğradılar. Sonuç olarak önderleri Mesih çıkmamıştı. Ancak ardından diriliş öyküsü geldi. Bu bir işaret, onun Tanrı'nın lütfundan yararlanmakta olduğuna ilişkin bir kanıttı. Demek İsa gerçekten de Mesih'ti! Bu, müritleri yeniden heyecanlandırdı. Sorun şu ki geri kalan Yahudiler onlar kadar heyecanlanmış değildiler, ne de olsa çarmıha gerilmiş kişi Mesih profiline de çok fazla uymuyordu. Pavlus bile, Korintlilere yazdığı mektupların ilkinde, birinci bab yirmi üçüncü ayette bir Mesih'in çarmıha gerilmiş olması fikrinin 'Yahudiler için bir yüzkarası' olduğunu kabul ediyor. O halde müritler ne yaptılar? Öteki Yahudileri ikna edebilmek için İsa'ya, kadim kehanetlerde geçen özellikleri atfetmeye başladılar. İsa Na-

sıralı mıydı? Kutsal kitapta adı bile geçmeyen bir köy. O zaman onlar da onu, Mika'nın kehanetine uygun şekilde Beytlehem'de doğurtmaya karar verdiler. İsa'nın babası sıradan bir marangoz muydu? O zaman onlar da onu Mezmurlar'da vahiy edildiği gibi Davut'un soyuna bağladılar. Yeşaya'nın Yunanca çevirisi Mesih'in annesinin bakire olduğunu mu duyurmuştu? Onlar da ısmarlama bir Günahsız Gebelik öyküsü yazıverdiler. Peki ama hiçbir yerde vahiy edilmemiş olan ve Yahudiler tarafından bir yüzkarası olarak görüldüğüne göre bu güzel Mesih inşaatını lekeleyecek olan çarmıha gerilmeyi ne yapmalıydı? Bu korkutucu çıkmazdan nasıl çıkmalıydı? İncil yazarları dizlerini kırıp oturdular ve Eski Ahit'i baştan sona didik didik incelemeye koyuldular. Ne keşfettiler peki? Yeşaya'nın adını vermeksizin, Tanrı'ya hizmet eden birinin çektiği çileden söz eden bir ayetini."

Valentina İncil'e bir göz attı.

"O bölüm nerede bulunuyor?"

"Elli üçüncü babın üç ila altıncı ayetlerinde," dedi Tomás, Yeşaya'nın metnini okumaya koyularak. "'İnsanlarca hor görüldü, yapayalnız bırakıldı. Acıların adamıydı, hastalığı yakından tanıdı. İnsanların yüz çevirdiği biri gibi hor görüldü, ona değer vermedik. Aslında hastalıklarımızı o üstlendi, acılarımızı o yüklendi. Bizse Tanrı tarafından cezalandırıldığını, vurulup ezildiğini sandık. Oysa bizim isyanlarımız yüzünden onun bedeni deşildi, bizim suçlarımız yüzünden eziyet çekti. Esenliğimiz için gerekli olan ceza ona verildi. Bizler onun yaralarıyla şifa bulduk. Hepimiz koyun gibi yoldan sapmıştık, her birimiz kendi yoluna döndü. Yine de Rab hepimizin cezasını ona yükledi.'" Portekizli akademisyen derin bir iç çekerek teatral bir hareketle ellerini gökyüzüne doğru kaldırdı. "Şükürler olsun! Nihayet Mesih'in ölümüyle ilgili kehanet de bulunmuştu! Tanrı büyüktü!"

"Kusura bakmayın ama bu tanım İsa'nın çilesine tamı tamına uyuyor."

Tarihçi önünde açık duran sayfayı işaret etti.

"Bu bölümde herkes kendi gözüne güzel görüneni görebilir," diye kestirip attı. "Gerçek şu ki Yeşaya, hiçbir yerde kehanetinde geçen hizmetkârın Mesih olduğundan söz etmiyor. Hatta tarihçiler bu metnin Yahudilerin Babil sürgünü sırasında çektiklerine gönderme yaptığını bile düşünüyorlar. Ama ne fark edecek sanki? Bu kehanet çarmıha gerilme öyküsüyle pek güzel örtüşüyordu. Dahası İncil yazarları yine Mezmurlar'ın içinde eziyet görmüş bir masumla ilgili birkaç satır da buldular, onlar da yirmi ikinci bab şöyle başlıyor: 'Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?' ve yedinci ayet de şöyle son buluyordu: 'Beni gören herkes alay ediyor, sırıtıp baş sallayarak diyorlar ki...' İlk Hıristiyanlar bu mezmurun çile çeken hizmetkârın öyküsüyle ne kadar benzeştiğini fark edince çilenin çeşitli bölümlerinin de önceden betimlenmiş olduğunu gördüler. Sonuç: Mezmurlar İsa'nın ölümünü de vahiy etmekteydi."

İtalyan bir kere daha huzursuzlandı.

"Durun biraz!" diye sözünü kesti adamın. "İsa bu cümleyi çarmıha geriliyken söylemişti, bundan eminim. 'Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?' Sözcüğü sözcüğüne böyle söylemişti! Bunu ben bile okudum! Demek ki bu kehanet gerçekti!"

Tomás kadına, sözlü sınavda yanlış yanıt vermiş bir öğrenciye bakar gibi baktı.

"Bakıyorum da size açıklamaya çalıştığım şeyi hâlâ kavramamışsınız," dedi tarihçi. Yeniden İncil'inin sayfalarını karıştırmaya koyuldu. "Bu cümle Markos'un sonunda, İsa'nın çarmıha çivilenmiş olduğu yerde geçer, on beşinci bab otuz dördüncü ayette: 'Ve saat üçte İsa yüksek sesle: «Eloi, Eloi, lema şevaktani,» yani: «Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?» diye bağırdı.' Matta'da da benzer bir cümle geçer." Tarihçi parmağını ayetin üzerine koydu. "Bu da, canımın içi, İncil yazarlarının İsa'nın öyküsünü kehanetlerle ilişkilendirme girişimlerinden bir başkasıdır. Bu cümleyi ona atfederek geri kalan Yahudileri ikna edebilme umuduyla çarmıha gerilmiş kişinin kutsal kitapta geçen sözleri söylemiş olduğunu göstermek istiyorlar. Anladınız mı şimdi?"

"İsa'nın bu cümleyi söylememiş olduğundan nasıl emin olabilirsiniz ki?"

"Tarihte canım, insan hiçbir şeyden emin olamaz," diye hatırlattı adam. "Bununla birlikte bu cümlenin Mezmurlardaki ayetlerle olan benzerliğinin onu fena halde kuşkulu hale getirdiği çok açıktır. Ayrıca, bizzat İncil yazarlarının da kabul ettikleri üzere ölümü sırasında hiçbir müridinin İsa'nın yanında bulunmadığını da unutmayın. Markos'un on dördüncü bab ellinci ayette belirttiği gibi bütün erkekler 'kaçmış', on beşinci bab kırkıncı ayette söylediği gibi kadınlarsa çarmıha gerilişi 'uzaktan izlemişlerdi'. Efendilerinin son sözlerinin ne olduğunu duyabilecek kadar çarmıhın yakınında olan hiç kimse yoktu."

"Havariler bunu daha sonradan, çarmıhın altında bulunan bir Romalı bekçiyi sorguya çekerek öğrenmiş olabilirler..."

"Havariler o sırada korkudan ölmekteydiler çünkü kendilerini de çarmıha gerebileceklerini biliyorlardı. Bekçileri sorgulamak gibi bir tehlikeyi kesinlikle göze alamazlardı, çünkü Romalılar kendilerine sorun çıkaran tarikat liderlerini öldürdüklerinde onunla birlikte yandaşlarını da infaz etme alışkanlığındaydılar. Bunun örnekleri pek çoktur. Ancak şimdilik havarilerin bekçilerden biriyle görüşmeyi başarmış olduklarını varsayalım. Sizce o Romalı, İsa'nın Aramice söylediklerini anlayabilir miydi? Hem can çekişen kişinin en son sözlerinin ne olduğunu kim doğru biçimde aktarabilir ki? Aslında elimizde hiçbir doğrudan tanıklık yok, bütün bilgilerimiz 'birinin söylediğini birinin söylediği' şeylerden ibaret. Hem zaten çile öyküsünün doğrudan tanıkların anlattıklarından ziyade yirmi iki numaralı mezmurdan yazılanlardan yola çıkılarak oluşturulduğu anlaşılıyor."

"Ama bu durumda her şey Eski Ahit'ten alınmış oluyor..."

"Başından sonuna kadar!" diye doğruladı Tomás. "Her dört İncil de Eski Ahit'ten alınmış sözler, cümleler ve deyişlerle doludur. Mezmurlar Mesih'ten mi söz ediyor? İnciller de İsa'nın Mesih olduğunu söylüyor. Daniel ve Ezra insanoğlu diye birini mi anlatıyorlar?

İnciller de İsa'ya insanoğlu diye hitap ediyor. Mezmurlar Davut'a Tanrı'nın Oğlu adını mı veriyor? İnciller de İsa'ya Tanrı'nın Oğlu diyor. Mezmurlar Tanrı'nın Davut'a: 'Sen benim oğlumsun, bugün ben sana baba oldum,' dediğini mi söylüyor? Markos da Tanrı'nın İsa'ya vaftizden sonra, 'Sen benim sevgili Oğlum'sun, senden hoşnudum,' dediğini anlatıyor. Mezmurlar bir masumun çektiği çileyi tanımlarken, 'Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?' dediğini mi aktarıyor? Markos da İsa'ya çarmıh üzerindeyken: 'Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?' dedirtiyor. Her şey Eski Ahit'te yazılanları yankılıyor." Tarihçi gözlerini kıstı. "İsa'nın yaşamını anlatan bölümler bile."

Valentina dudak büktü.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Hiç fark etmediniz mi yani? Mısır'dan Çıkış'ta firavunun Musa bebekken yeni doğmuş bütün Yahudi çocuklarının öldürülmesini emrettiğinden söz edilir. Matta ne yapıyor? Hirodes'e, İsa bebekken benzer bir emir verdiriyor. Mısır'dan Çıkış Yahudilerin Mısır'dan kaçışlarının destanını anlatır. Matta da İsa'nın ailesiyle birlikte Mısır'a kaçtıklarını yazıyor. Musa yasanın levhalarını almak için dağın tepesine mi çıkmış? Matta da İsa'yı aynı yasanın kimi yönlerini yorumlamak için dağ tepesine çıkarıyor. Musa Kızıl Deniz'i ikiye mi ayırmıştı? İsa da Celile denizinin suları üzerinde yürümüş. Yahudiler çölde kaybolarak kırk yıllarını mı geçirdiler? İncil yazarlarından üçü İsa'yı da kırk günlüğüne çölde bırakıyorlar. Musa Yahudileri doyurmak için gökten inen rızık mı bulmuştu? İsa da müritlerine yaşam ekmeği sunuyor. Dört İncil'de bolca betimlenen mucize ve şeytan çıkarmalar bile Yeşaya ile İlyas'ın anlattıklarına uygun düşüyor!" Portekizli akademisyen İncil'i işaret etti. "Elbette ki İncil'in anlatıcıları sözcüğün günümüzdeki teknik anlamıyla 'tarih' yazmak niyetinde değildiler. Amaçları tamamen ilahiyatla ve misyonerlikle ilgiliydi: Yahudilere İsa'nın gerçekten de eski çağların peygamberleri tarafından geleceği duyurulmuş olan Mesih olduğunu kanıtlamaları ve onları kendilerine katılmaya

çağırmaları gerekiyordu. Ne eksik ne de fazla. Sonuç olarak da anıları yorumlamadan aktarmak yerine bunları çağdaşlarının o dönemki inançlarına uyarlamayı tercih etmişlerdir."

Tarihçi ve müfettiş sanki bütün bunların sonuçlarını ölçüp biçiyorlarmış gibi uzunca bir süre konuşmadan oturdular.

"Bana yardım edin Tomás," dedi sonunda Valentina, bütün bu bilgi çığının içinde ayağını yeniden yere basmaya çalışarak. "Elimizde Yeni Ahit'in kadim kopyalarını araştırırken gırtlakları kesilmiş olan iki tarihçi var ve her iki vakada da katil bize gizemli iletiler bırakmış. Bize ne demeye çalışıyor?"

"Bunun yanıtı bir pınar suyu kadar berrak oysa, değil mi? Bu herif bize Yeni Ahit içindeki tutarsızlıkları işaret ediyor. İlk ileti Meryem Ana'nın bakire olduğu efsanesine gönderme yapıyordu." Tarihçi O'Leary'nin bırakmış olduğu fotoğrafı gösterdi. "İkinci iletiyse İncil yazarlarının kutsal kitapta bulunan ve Mesih ile Kral Davut arasındaki soy bağını ilgilendiren kehaneti İsa'yla ilişkilendirme çabalarını gösteriyor." Akademisyen gözlerini İtalyan kadının gözlerinin tam içine dikti. "Adamımız bize Yeni Ahit'in aslında Eski Ahit'in sahtekârca bir kopyasından ibaret olduğunu anlatmaya çalışıyor."

"Peki bunu neden yapıyor? Bunun cinayetlerle nasıl bir bağlantısı var?"

Tarihçi omuzlarını kaldırdı.

"Polis olan sizsiniz."

Tam o anda Silk Road Kafe'nin terasına bir grup polis memuru doluştu, başlarındaysa kendinden emin görünen, yüzünün rengi yerinde Sean O'Leary bulunuyordu.

"Başkomiserim," diye onu selamladı Valentina şaşırmış gibi. "Nereye kaybolmuştunuz siz?"

İrlandalı, sokağa doğru bir hareket yaptı.

"Tanığı sorgulamak üzere hastanedeydim."

"Sonuç ne peki? İlginç bir şeyler söyledi mi?"

O'Leary, kendine özgü beceriksizliğiyle cebinden bir not defteri çıkardı.

"Ayrıntıları öğrenmeyi mi istiyorsunuz?" diye sordu notlarını gözden geçirirken. "Adamın adı Patrick McGrath, arkadaşları ona Paddy diyorlar. İşsizmiş. Genellikle bahçede uyuyan bir evsiz. Dün gece de tam uykuya dalmak üzereyken cinayetin işlendiğini görmüş."

"Suçluyu betimleyebildi mi?"

Başkomiser notlarına bakarken dudaklarını büzdü.

"Adamı hem karanlıkta hem de uzaktan görmüş," dedi. "Ne yazık ki katilin yüzünü seçememiş, fizyonomisine ilişkin özel bir şeyler de ayırt edememiş."

"Çok yazık..."

O'Leary gözlerini defterinden ayırmadan burnunu çekti.

"Ancak, ilginç bir ayrıntı var. Ona sağlık görevlilerine Profesör Schwarz'ın ölümünün bir kaza olduğunu söyleyip söylemediğini sordum. Bunu doğruladı ve hiç durmadan yineledi."

Valentina bu bilgiyi elinin tersiyle reddetti.

"Çok saçma!" dedi. "Kazara gırtlak kesildiği nerede görülmüş? Böyle bir şeye kimin inanacağını sanıyor ki?"

"Katilin Profesör Schwarz'ın üzerine düştükten sonra feryat etmeye başladığını söylüyor. Bunun acı çeker gibi bir çığlık, iç parçalayıcı bir çeşit inilti olduğunu iddia ediyor."

İtalyan kadın meraklı gözlerle Tomás'a baktı.

"Acı çeker gibi bir çığlık, iç parçalayıcı bir inilti ha? Bununla ne demek istiyor ki?"

O'Leary utanmış göründü.

"Şey, doğrusu... bilemiyorum. Onu bu konuda çok sorguladım ama yalnızca Profesör Schwarz'ın ölümünün katilde çok korkunç bir iniltiye, acı bir feryada yol açtığından başka bir şey söylemedi."

Valentina başını iki yana salladı.

"Bu tanığın alkol etkisi altında bulunduğuna hiç kuşku yok," diye kestirip attı. "Bakın, Roma'daki adamlarım şu anda ilk kurban Profesör Escalona'nın son bir yıl içindeki eylem ve davranışlarını araştırmaktalar. Sizin adamlarınızın da Profesör Schwarz hakkında aynı şeyi yapması gerekir. Ne zaman neredeymiş, bir yerden başka bir yere hangi nedenle gitmiş, bu türden şeyleri bilmemiz gerek."

"Buna başlandı bile. Size ilk raporu yarın sunacağım."

"İki soruşturmanın sonuçlarını yan yana getirerek kurbanların yakın zamandaki yolculukları arasında ortak noktalar bulunup bulunmadığına bakmak yararlı olacaktır, bu sayede..."

O sırada başkomiserin cep telefonu çaldı; adam izin isteyerek telefonu açtı.

"Alo? Evet?" Kısa bir süre sustuktan sonra yerinde doğruldu. "Evet, benim beyefendi." Bu sefer biraz daha uzun bir duraksama ve dinlerken gözleri kocaman açıldı. "Ne? Nerede? Bu sabah mı? Ama bu... Bu nasıl mümkün olabilir ki? Hemen mi? Ama buraya daha yeni gelmişlerdi beyefendi! Evet, efendim. Onlara durumu hemen bildiriyorum. Pekâlâ beyefendi. Hemen efendim. Teşekkürler beyefendi."

İrlandalı adam telefonunu kapatırken benzi, hortlak görmüş gibi solmuştu. Yüzünde matem dolu bir ifadeyle iki konuğuna baktı.

"Adamımız yeniden vurmuş!"

"Kim?"

"Seri katil," dedi adam bir parça sabırsızlıkla. "Yeniden başlamış!"

Valentina ve Tomás iskemlelerinde sıçradılar.

"Yeni bir kurban mı?"

O'Leary başını salladı.

"Bulgaristan'da."

Karşısındakilerin ağzı hayretten bir karış açık kaldı.

"Nerede?"

Başkomiser cep telefonunu, sanki mutlak bir otoriteye sahip olan üstün bir varlıkmış gibi oynattı.

"Sizi en kısa zamanda oraya bekliyorlar."

XXIV

Sessiz bir bekçi gibi uykuya yatmış olan Vitosha Yanardağı'nın karla kaplı zirvesi sislerin arasında yükseliyordu.

Şehrin dış kesimlerinde dikilen boz renkli apartman blokları Sicarius'a gideceği yere yaklaştığını haber veriyordu. Şehrin girişindeki bir levhada Kiril alfabesiyle Grad yazıyordu. Sonra araba, iki yanı Fransız ya da Balkan üslubunda yapılmış şahane binalarla çevrili olan merkezdeki gayet düzenli ve şık sokaklar ağının içine girdi. İşte o zaman sürücü cep telefonunu çıkararak numarayı tuşladı.

"Sofya'ya vardım."

Hattın öbür ucundaki efendisi gergin gibiydi.

"Peki ya görev?" diye sordu endişeyle. "İyi geçti mi?"

"Öngörüldüğü gibi."

Telefondaki ses rahat bir soluk aldı.

"Of! Nihayet bittiğine sevindim. Telaşlanmaya başlamıştım."

Sovyet tarzı yapıların modern binalarla birbirine karıştığı kenar mahallelerden farklı olarak Bulgar başkentinin merkezi, klasik mimarisiyle etrafa düzenlilik yayıyordu. Sicarius, bir peri masalından fırlamış gibi görünen, yeşil ve altın sarısı kubbeleriyle şehri Moskova'ya ait bir dinî tabloya benzeten Rus Kilisesi binası karşısında hayranlık duydu.

"Şimdi ne yapıyorum? Benim için yeni bir göreviniz var mı?"

Efendi öksürdü.

"Tam bir makinesin sen Sicarius. Tanrı'nın değerli bir oğlusun. Şu anda yok. Evine dön."

Bu emir infazcıda hafif bir düş kırıklığı yarattı.

"Bitti mi yani? Başka görevim olmayacak mı?"

"Öyle bir şey demedim," diye düzeltti efendisi. "İş daha tamamlanmış olmaktan çok uzak. Sana daha çok ihtiyacım olacak."

"Böylesini tercih ederim."

"Yalnız şimdilik evine dön. Şimdiye kadar mükemmel bir iş çıkardın. Senin gibi bir savaşçının artık biraz dinlenmesi gerekir."

Sicarius boyun eğerek bu kararı kabul etti.

"Nasıl isterseniz. Görüşmek üzere."

Telefonu kapattı.

Arabası bu sırada büyük Aleksandr Nevski Katedrali'nin yanından geçmekteydi. Sicarius yapının tamamını gözleriyle okşayabilmek için biraz yavaşladıktan sonra havalimanına doğru yol aldı. Kaldırımları kimi kayıtsızca gezinen, kimiyse vitrinlerin önünde duran yayalarla dolu, dar ve hareketli bir sokaktan geçti. Uzaktan uzağa kumarhanelerin ışıklı tabelaları parıldamaktaydı.

İşte o zaman Sicarius midesini buran bir rahatsızlık hisseti.

"Kâfirler," dedi dişlerinin arasından. "Pis günahkârlar."

XXV

Tomás ve Valentina'yı havaalanından almış olan Bulgar polis arabası Plovdiv'e vardıklarını belirten bir levhanın yanından geçip gittiğinde şehrin üzerinde güneş onları karşılarcasına parıldamaktaydı.

"Bu şehrin kaç yaşında olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu sürücü besbelli bir gururla. "Altı bin..." Başını çevirip arka koltukta oturmakta olan yolcularına gülümsedi. "Altı bin yıl, düşünebiliyor musunuz?" Sonra tekrar önüne döndü. "İnanılır gibi değil!"

Tomás gözlerini apartman bloklarına dikmişti; buranın varlığından okuduklarından dolayı haberdardı.

"Neolitik çağda kurulmuş," dedi dalgın bir tavırla. "Avrupa'nın en eski şehridir."

Maritsa Nehri'ni geçtikten sonra çimento blokları yerini geleneksel binaların çoğunlukla İlk Çağ kalıntıları üzerine kurulu olduğu havadar şehir merkezine bıraktı.

Sürücü parmağıyla ileride, şehrin tam göbeğinde gökyüzünden düşmüş devasa bir taş gibi duran en yüksek tepeyi işaret etti.

"Stariot Grad," dedi. "Şehrin beşiğidir."

İki yolcu başlarını kaldırıp tepenin zirvesine baktıklarında bu şahane görüntü karşısında büyülenip kaldılar.

"Bundan bin yıl önce ilk yerleşmelerin kurulduğu yer de o tepenin üstü müydü?" diye sordu tarihçi.

"Kesinlikle," diye onayladı direksiyondaki Bulgar. "Dünkü cinayet de yine orada işlendi işte."

Şimdiye kadar tarihî bir dekor gibi gördükleri Stariot Grad, yeni gelenlerin gözünde bir anda bir cinayetin sahnesine dönüşüvermişti.

"Biz de oraya mı çıkıyoruz?"

"Stariot Grad'a mı?" diye sordu sürücü şaşkınlıkla. "Hayır. Sizi Glavnata'ya götürmem emredildi."

Glavnata'da ön cepheleri açıkça Fransız etkisi gösteren, üst katları sevimli balkonlarla süslü, giriş katlarını ise mağazaların işgal ettiği rengârenk binalarla çevrili, geniş, hareketli ve güneşli bir caddeye girdiler.

Valentina ve Tomás terasında kendilerini bir adamın beklemekte olduğu bir kahveye götürüldüler.

"Todor Pichurov," diye kendini tanıttı adam. "Bulgar polisi müfettişiyim. Plovdiv'e hoş geldiniz."

Konuklar da kendilerini tanıtarak masaya yerleştiler. Kahve ısmarlayıp şehrin güzelliği ve onları karşılamış olan sabah sisiyle tezat oluşturan pırıltılı güneş hakkında beylik laflar söylediler.

Ancak İtalyan'ın zaman yitirmeye hiç niyeti yoktu ve ilk fırsat bulduğunda doğrudan konuya girdi.

"Pekâlâ, ne oldu?" diye sordu. "Bir cinayetin aydınlatılması için yardımımıza gerek duyduğunuz söylendi bize. Olay tam olarak nedir?"

Bulgar müfettiş küçük, yuvarlak masanın üzerinde duran poşeti açtı ve içinden kendinden emin bakışlı ve bakımlı sakallı, saçları ağarmış bir adamın fotoğrafını çıkardı.

"Bu adam Profesör Petar Vartolomeev," diye tanıttı. "Kentimizin en seçkin kimselerinden biriydi. Burada, Plovdiv Üniversitesi'nin moleküler tıp bölümünde profesördü. Stariot Grad'da, Balabanov evi olarak bilinen tarihî bir binada oturuyordu. Dün sabah üniversiteden dönüşünde, evinin yakınında kendisini beklemekte olan bir yabancı tarafından hançerlendi. Acil olarak bizi çağırdılar, ancak olay yerine vardığımda profesör ölmüştü."

Valentina onun susmasından yararlanarak araya girdi.

"Moleküler tıp profesörü mü dediniz?"

"Bu alanda dünyanın en ünlü isimlerinden biriydi," diye doğruladı Pichurov. "Her yıl Nobel Tıp Ödülü'nü kazanacağı söylenirdi."

İtalyan kadın başını iki yana salladı.

"Kusura bakmayın ama hiç anlayamıyorum. Biz Batı Avrupa'da Yeni Ahit'in kadim el yazmaları üzerinde çalışmakta olan iki tarihçinin kurban gittikleri iki cinayeti araştırıyoruz. Biri bir gece yarısı Vatikan Kütüphanesi'nde öldürülen bir paleograf, diğeriyse Dublin'de bir kütüphanenin önünde ölü bulunan bir arkeolog. Oysa siz bize bir doktordan söz ediyorsunuz..."

"Doktor değil, bir moleküler tıp araştırmacısı."

"Fark etmez," diye devam etti Valentina aynı tondan. "İsterseniz tıp kürsüsü sahibi bir profesör diyelim. Her ne olursa olsun bu seferki kurban tarihçi değil. Sizin cinayetinizin bizim iki tarihçinin öldürülmesiyle ilişkili olduğunu nereden çıkardınız?"

Bulgar müfettiş kurbanın yerde yüzüstü yatan, başının çevresinde geniş bir kan gölü oluşmuş cesedinin bir fotoğrafını gösterdi.

"Profesör Vartolomeev'in gırtlağı kesilmiş."

İtalyan kadın fotoğrafa bir göz attı.

"Çok üzücü," dedi buz gibi. "Bulgaristan'da da durum aynı mıdır bilmem ama benim ülkemde gırtlak kesilerek işlenen cinayetler son derecede enderdir. Yine de ben bu ayrıntı dışında bu cinayetle benim..." Valentina, Tomás'a baktı ve düzeltti: "Yani bizim araştırmakta olduğumuz cinayetler arasında başka bir ortak nokta göremiyorum."

Pichurov burnunu ovuşturdu.

"Rastlantı sonucu bu cinayeti haber almadan az önce her sabah yaptığım gibi İnterpol'ün internet sitesine bakıyordum ve sizin Vatikan'da işlenen cinayetle ilgili olay raporunuza rastlamıştım," dedi. "Epeyce tuhaf bir cinayet olduğunu siz de takdir edersiniz."

"Çok tuhaf."

"Vakayla ilgilendiğimde birkaç saat sonra Dublin'de de benzer niteliklerde başka bir cinayetin işlenmiş olduğunu öğrendim. Meraklı bir yapıya sahip olduğum için ikinci cinayetin raporunu da okudum ve bunda da sizin adınıza rastlayınca doğal olarak şaşırdım. Sonra da sizin İrlandalılarla işbirliği yaptığınızı ve yanınızda bir de Portekizli tarihçinin bulunduğunu öğrendim."

Valentina Tomás'a suç ortağıymış gibi baktı.

"Gerçekten de öyle," diye doğruladı. "Ne olmuş yani? Nereye varmak istiyorsunuz?"

"Bu iki cinayet bana alışılmadık göründü," dedi adam. "Katilin bırakmış olduğu şifreli iletiler özellikle ilgimi çekti. Ama sonra, yani az önce sözünü ettiğim acil çağrıyı aldığımda bu konuyu tamamen unuttum. Olay yerine vardığımda kurbanın Profesör Vartolomeev olduğunu öğrendim ve gırtlağının kesilmiş olduğunu fark ettim."

"Bunun üzerine de benim araştırdığım iki cinayeti hatırladınız."

Müfettiş başını iki yana salladı.

"Hemen değil, hayır. Başta ben de bunu tuhaf buldum elbette. Çünkü gırtlak kesilmesi Bulgaristan'da da çok ender görülür. Görüldüğündeyse bu her zaman törensel bir cinayettir."

"Dünyanın her yerinde olduğu gibi."

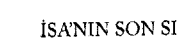
"Doğal olarak kafamda bir sürü soru oluştu. Birinin Profesör Vartolomeev'i öldürmesi için ne gibi bir neden bulunabilirdi? Hem bu işi neden bu yolla yapmışlardı? Törensel bir cinayet miydi bu? Burada, Stariot Grad'da? Üstelik de en saygın vatandaşlarımızdan birine karşı?" Müfettiş yüzünü buruşturdu. "Bu hiç de mantıklı görünmüyordu."

"Peki o zaman sizin cinayetiniz ile bizimkiler arasında bağ kurmanızı sağlayan ne oldu?"

Pichurov elini yeniden masanın üstündeki poşetin içine soktu.

"Cesedin yanı başında bulduğum bir ipucu," dedi içinde bir kâğıt parçası bulunan, mühürlü bir plastik torbacık çıkararak. "İşte bu."

Kâğıt parçasını onlara doğru uzattı.

Tomás ve Valentina hemen şifreli iletinin üzerine eğildiler ve Bulgar müfettişin neden bu sonuca varmış olduğunu anladılar.

"Bizim adamımız bu!" diye haykırdı Valentina, sol baştaki simgeyi işaret ederek. "Şuraya bakın. Tıpkı Vatikan'da olduğu gibi bu nota da Meryem Ana'nın saflık simgesini koymuş."

Tarihçi, iletiye sanki hiç anlamı olmayan bir şeymiş gibi bakıyordu.

"Bu mümkün değil..."

"Bizim adamımız bu," diye üsteledi Valentina kendinden emin. "Gerçekten o!"

"O olduğunu biliyorum," diye karşılık verdi Tomás. "Ama Meryem'in saflık simgesi..." Başını iki yana salladı. "Bu simgenin diğer iki işaretin önünde hiçbir anlamı bulunmuyor."

İtalyan kadın buna bozuldu.

"Haydi bakalım! Neden peki?" Bir hareketle iletiyi işaret etti. "Tam tersine, çok mantıklı. Vatikan'daki cinayetini de bu zambak simgesiyle imzalamıştı, şimdi de bu yeni cinayetini imzalamak için aynı simgeyi yeniden kullanmış. Bu bana gayet açık görünüyor. Sorun bunun neresinde?"

Tomás hipnotize olmuşçasına gözlerini formülden ayırmadan gözünden kaçmakta olan anlamı arıyordu. Katil bu simgeyi buraya ne halt etmeye koymuş olabilirdi? Bağlam uygun değildi. Ya da belki yanıt tam da bağlamın içinde gizliydi. *Aslında*, diye akıl yürüttü, *belki de önce formülün geri kalanını yorumlayarak başlamalıyım.* Peki bu neden oluşuyordu? Bu sözcüğün yazıldığı dil...

"Buldum!" diye haykırdı birdenbire.

Her iki müfettiş de onun yüzüne baktılar.

"Ne oldu? Ne var?"

Tarihçi, büyük bir heyecanla Valentina'ya doğru döndü, sonra Pichurov'a, arkasından tekrar Valentina'ya baktı ve plastik torbacık içindeki mühürlü kâğıt parçasını işaret etti.

"Buldum!"

İki müfettiş de bakışlarını Tomás'ın parmaklarının arasında oynattığı iletinin üzerine odakladılar.

"Şifreyi hemen çözdünüz mü?" diye sordu Bulgar hayretle.

İtalyan gülümsedi.

"Bravo Tomás!" diye haykırdı apaçık bir gururla.

Onu bu kadar hoşnut görünce Tomás, kendini rahatsız hissetti. İçgüdüsel olarak yüzünü buruşturdu, iletiyi tutmakta olan elini kapadı ve utanmışçasına başını önüne eğdi.

"Size söyleyeceğim şeyin hoşunuza gideceğini pek sanmıyorum," dedi Valentina'ya, neredeyse yüzüne bakmaya cesaret edemeden. "Hatta sanırım gırtlağımı kesmeyi isteyebilirsiniz!"

"Ben mi?" dedi kadın hayretle. "Çok saçma! Neden böyle söylüyorsunuz?"

Tarihçi gözünü plastik torbacık içindeki iletiye dikti.

"Bu seferki şifreli formül de İncil'deki yeni bir sahtekârlığa gönderme yapıyor."

Valentina'nın yüzü asıldı.

"Tahmin etmeliydim!"

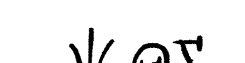
Tomás küçük yolculuk çantasının üzerine eğilerek bir elini onun içine soktu. İncil nüshasını bularak çantadan çıkardı ve masanın üzerine koydu. Sonra da utanmış gibi bir ifadeyle başını kaldırıp nihayet İtalyan kadının yüzüne baktı.

"İsa'nın tanrısallığıyla ilgili sahtekârlığa."

XXVI

Garson kahvenin terasındaki masaların arasında elindeki tepsiyi dengede tutmaya çalışarak zikzaklar çizip tarihçi ile iki müfettişin oturmakta oldukları masaya yanaştı. Kahve fincanlarını bırakıp yeniden uzaklaştı.

Yabancı bakışların uzaklaşmış olduğundan emin olunca Tomás, Bulgar akademisyenin cesedinin yanı başında bulunmuş olan kâğıt parçasının plastik torbacığını eline alıp kâğıdın üzerinde görülen üç simgeyi işaret etti.

"Bu seferki şifreli ileti Hıristiyanlığın ortaya koyduğu iki büyük ilahiyat sorununa gönderme yapıyor," diye açıkladı. "İki ayrı sorun ama birbirlerine de bağlılar."

Pichurov iskemlesinde sallandı.

"İsa'nın tanrısallığından söz etmiştiniz," dedi doğrudan konunun özüne inme isteğiyle. "Hem bir de ortada bir sahtekârlık olduğunu söylediniz. Bu anlaşılmaz karalamalardan bunu nasıl çıkardınız?"

Tarihçi son iki simgeyi gösterdi.

"Bu karakterleri görüyor musunuz? Bunların ne olduğunu bilir misiniz?"

Her iki müfettiş de gözlerini bu karakterlere diktiler.

"Yunan harfleri bunlar," diye yanıtladı konu hakkında artık biraz bilgi sahibi olmaya başlamış olan Valentina.

Tomás başıyla onayladı.

"Ortadaki simge *tita*, sağdakiyse *sigma*," diye açıklama yaptı. "Bunlar bir İncil el yazmasında yan yana getirilip üstlerine de bir çizgi çekildiğinde *nomina sacra* kısaltmalarından birini temsil ederler."

"Yani?"

"Kutsal isim. Bu durumda, Tanrı."

Pichurov kuşkucu bir ifadeyle kaşlarını çattı.

"Katil, kurbanının yanına Tanrı'nın kısaltılmış adını mı bırakmış yani? Ne amaçla?"

"Bunu anlamaya çalışacağız," dedi Tomás, Bulgar müfettişin sesindeki inanmaz tonu duymazdan gelerek. "İşin ilginç yanı, bu formülün, seri katilimizin daha önce bırakmış olduğu iki iletinin ardından *Codex Alexandrinus*'a bir göz kırpma anlamına geliyor oluşu, yani bu el yazmasının içinde bulunan çok ustalıklı bir yazman sahteciliğine."

Bu atıf, Valentina'ya tanıdık görünmüştü.

"Profesör Escalona'nın Vatikan Kütüphanesi'nde incelemekte olduğu belgeyi mi kastediyordunuz?"

"O *Codex Vaticanus*'tu," diye düzeltti tarihçi. "Bu yeni iletiyse *Codex Alexandrinus*'a gönderme yapıyor. İskenderiye Patriği tarafından İngiltere Kralı'na hediye edilmiş olan ve bugün Britanya Kütüphanesi'nde bulunan bir beşinci yüzyıl el yazmasıdır bu. O da İncil'in bilinen en eski ve en eksiksiz nüshalarından biridir ve içinde yalnızca on sayfası eksik olan Yunanca bir Eski Ahit ile otuz bir sayfası kaybolmuş bir Yeni Ahit taşır."

İtalyan kadın son iki simgeyi işaret etti.

"Bu *tita-sigma*'nın özellikle o el yazmasına göndermede bulunduğunu nereden anladınız?"

"Adamımızın şimdiye kadarki akıl yürütme biçimine dayanarak bir varsayımda bulundum," diye açıkladı kriptolog. "Bu adamın

Yeni Ahit içinde yapılmış olan sahtekârlıklara takıntılı gözüktüğünü zaten anlamıştık. *Codex Alexandrinus* içinde de tam olarak Tanrı'yla ilgili bir kısaltmayı ilgilendiren bir anormallik bulunur. *Tita* ve *sigma* harflerinden oluşan bir kısaltmayı."

"Anlayamadım!"

Tomás kâğıdı elinden bırakarak İncil'ini aldı ve sayfalarını karıştırmaya koyuldu.

"İsa'nın tanrısallığa sahip olduğu savının sorunlarından bir tanesi onun en eski metinlerin hiçbirinde kendini açık olarak bu şekilde tanımlamamış olmasından kaynaklanır," diye açıkladı tarihçi. "Yalnızca İncillerin en sonuncusunda, yani 95 yılına doğru yazılmış olan Yuhanna'da İsa tanrısal bir doğası bulunduğunu açıkça belirtir. Yuhanna, sekizinci bab elli sekizinci ayette İsa'yı şöyle konuşturuyor: 'Size doğrusunu söyleyeyim, İbrahim doğmadan önce ben vardım.' Bu, Mısır'dan Çıkış'ın üçüncü bab on dördüncü ayetinde Tanrı'nın Musa'ya, 'Ben benim,' dediği yere apaçık bir atıftır. Başka bir deyişle Yuhanna'nın İsa'sı kendini kutsal kitaptaki Tanrı gibi tanıtıyor."

"Ah!"

"İlginç bir şekilde İsa Yuhanna'dan önceki kaynakların hiçbirinde böyle bir şey söylemiyor," diye altını çizdi aceleyle Tomás. "Metinlerini Yuhanna İncili'nin yazarından daha önce yazmış olan Pavlus, Markos, Matta ya da Luka'dan hiçbiri İsa'ya Tanrı olduğunu söyletmemişler." Tarihçi alaycı bir tavır takındı. "Unutkanlık mı? Bu ayrıntıyı yüzeysel mi görmüşler? Hiçbir önem taşımadığını mı düşünmüşler?" Portekizli bir parmağını havaya kaldırdı. "Bir kaynak ne kadar eskiyse İsa'nın tanrısallığı o kadar az görülüyor. Yazıya dökülmüş olan ilk İncil Markos'unkiydi. Markos İsa'dan nasıl söz ediyor? Hiçbir noktada Tanrı olma iddiasında bulunmayan bir insan olarak. Yalnızca son hüküm sırasında, kendisine 'Yüce Olan'ın oğlu Mesih' olup olmadığını soran başkâhinin baskısı altındayken İsa, on dördüncü bab altmış ikinci ayette şöyle yanıt veriyor: 'Benim,' sonra da ekliyor, 've sizler İnsanoğlu'nun Kudretli Olan'ın sağında

oturduğunu ve göğün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz.' Yalnız dikkat edin, İbrani kültüründe *machia* yani Mesih Tanrı değil, yalnızca Tanrı tarafından seçilmiş kişidir. Markos'un içinde hiçbir yerde İsa'nın Tanrı olduğunu dile getirdiğini görmüyoruz. Öte yandan *insanoğlu* ifadesi de bizzat İsa tarafından dile getirilmiş olarak Yeni Ahit içinde sürekli beliriyor. Çoğu durumda bu unvanı kendisini tanımlamakta kullandığı apaçıktır. Kimi bölümlerde bu ifade, gelecekteki bir kişiliğin, zamanın sonundaki yargıcın otoritesini çağrıştırıyor. Bu kullanım Daniel'in yedinci bab on üçüncü ayetinden esinlenmiş olmalıdır. Ama daha başka bölümlerde, özellikle de Matta'da, aynı unvan tam aksine İsa'nın zayıflığına, yoksunluğuna ve aynı zamanda da çilelerine atıfta bulunuyor. Son olarak üçüncü bir metinler grubuysa, bu iki kullanımı bir araya getirerek, Yuhanna'nın dokuzuncu bab otuz beşinci ayetinde olduğu gibi, insanoğlunun hem varlığını hem de otoritesini çağrıştırıyor. Belki de İsa bu yeni ve gizemli unvanı, halk arasındaki kullanımı İncil'le uygunluğu güç olacak bir anlamda yorumlamakta olan Mesih unvanından kaçınabilmek için tercih etmişti."

Yeni Ahit'in eleştirel bir çözümlemesine ilk kez tanıklık etmekte olan Müfettiş Pichurov, iskemlesinde sallandı.

"Affedersiniz, ben sizin gibi İncil uzmanı değilim ama onu Tanrı'nın Oğlu olarak sunan Markos değil miydi?"

"Bütün İnciller İsa'yı Tanrı'nın Oğlu olarak sunarlar. Ne var bunda? Yahudi dininin bağlamı içinde 'Tanrı'nın Oğlu' ifadesi, bizim bugün anladığımız gibi 'Oğul olan Tanrı' anlamına gelmez, yalnızca kutsal kitapta geçtiği üzere 'Kral Davut'un soyundan' olduğunu gösterir. Mezmurlarda Tanrı, etten kemikten yaratılmış bir varlık olan Davut'a kendisinin oğlu olduğunu söylüyor ve bu Samuel'in ikinci kitabında da doğrulanıyor. İncillerin İsa'yı Kral Davut'un soyundan gelmiş biri olarak gösterdikleri andan itibaren ondan Davut'un unvanı olan 'Tanrı'nın Oğlu' şeklinde söz etmeleri de mantıklıdır. Ancak dikkat edin, Tanrı'nın Oğlu denirken aslında bütün İsrail ulusu da kastediliyor olabilir; Eski Ahit'te, Hoşea'nın on

birinci babının ilk ayetinde durum böyledir: 'Çocukluğunda sevdim İsrail'i, oğlumu Mısır'dan çağırdım.' Mısır'dan Çıkış'ın dördüncü bab yirmi ikinci ayetindeyse şöyle deniyor: 'Rab şöyle diyor: İsrail benim oğlumdur.' Özetle, 'Tanrı'nın Oğlu' ifadesi Tanrı'yla arasında özel bir bağ bulunan kimseyi kastediyor. Ancak bu, o kimsenin Tanrı olduğu anlamına gelmiyor."

Valentina, Bulgar meslektaşına kızgın bir bakış fırlatarak susması için gözdağı verdi.

"Tomás bütün bunları bana daha önce açıkladı," dedi. "Ayrıntıları size sonra veririm."

Bu tartışmadaki kimi göndermeleri anlayamayacağını fark etmiş olan Pichurov, oturduğu yerde büzüşerek sessizliğini korudu.

"Demek ki," diye devam etti tarihçi, "Markos İncili İsa'nın Tanrı olduğunu hiç söylemediği gibi ima bile etmiyor. Ondan sonra gelen Matta ve Luka İncilleri de İsa'nın Tanrı olduğuna ilişkin hiçbir iz taşımıyorlar. Hatta bu üç İncil'in yazarları İsa'ya sağında ve solunda kimin oturacağına karar verme yetkisinin kendisinde bulunmadığını ve Tanrı'nın egemenliğinin başlayacağı günü ve saati de bilmediğini söyletiyorlar. Demek ki İsa, Tanrı'dan farklı olarak her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen nitelikte değildir. Zaten bu İncil yazarları ile Pavlus arasındaki asıl büyük tartışma İsa'nın Tanrı olup olmadığı konusunda değildir, onlar bu konuyu hiç açmazlar bile. Onların sorunu Tanrı'nın İsa'ya lütfunu *ne zaman* bağışlayarak onu esenlik görevi için seçilmiş özel bir insan haline getirdiği konusundadır. İlk İncil'in yazarı Markos, birinci babın on birinci ayetinde bunun İsa'nın Vaftizci Yahya tarafından vaftiz edildiği anda olduğunu ima eder. Söz konusu anda, 'Göklerden, «Sen benim sevgili Oğlum'sun, senden hoşnudum,» diyen bir ses duyuldu.' İbrani mezmurlarından esinlenmiş bir cümledir bu. Başka bir deyişle Markos İsa'nın vaftiz edildiği anda Tanrı'nın Oğlu haline geldiğini varsayar. Luka ile Matta ise bunun doğum anında, Günahsız Gebelik yoluyla olduğunu savunurlar."

"Peki ya Pavlus?"

"O da üçüncü bir öneri ortaya atıyor. Öncelikle şunu belirtmemde yarar var ki Luka'nın yazarının havarilerin İsa'nın ölümünden sonra yaptıklarını konu alan bir metni olan Elçilerin İşleri'nde hiçbir müridinin İsa'yı Tanrı olarak nitelendiren bir açıklamasına rastlanmaz. Havariler İsa'nın Tanrı tarafından kendisine kimi özel güçler bahşedilmiş ve böylelikle de sıradan insan varoluşunu gizemli bir biçimde aşmış olan bir kimse olduğu konusunda vaaz vermekle yetinirler. Kurtarıcılık görevini üstlenmiş olarak azizler halkının aynı anda hem lideri hem temsilcisi hem de örneği olan, sözcüğün kolektif anlamıyla Tanrı'nın Oğlu olan bir insandır o. Bu konuda, ikinci bab otuz altıncı ayette Petrus'un şöyle demiş olduğu bile aktarılıyor: 'Tanrı sizin çarmıha gerdiğiniz İsa'yı hem Rab hem Mesih yapmıştır.' Böylece üstü kapalı olarak Mesih unvanı çarmıha gerilmeye bağlanmış oluyordu. Pavlus da bu kavramı on üçüncü bab otuz üçüncü ayette Tanrı'nın İsa'yı dirilterek ikinci mezmurda geçen, 'Sen benim Oğlumsun; bugün ben sana baba oldum,' vaadini yerine getirmiş olduğunu belirterek somutlaştırıyor ve bu yolla bu özel mevkinin İsa'ya doğduğu ya da vaftiz edildiği anda değil, *bugün*, yani diriltildiği gün bahşedilmiş olduğunu ima ediyordu. Sonuç olarak Pavlus ve Petrus İsa'nın bütün yaşamı boyunca aslında Tanrı'nın Oğlu bile olmadığını öne sürmüş oluyorlardı! Bu ancak ölümünden sonra olmuş bir şeydi." Tomás kendisini dinleyen iki müfettişten sırayla bir birine, bir diğerine baktı. "Demek ki en eski metinlerde asıl sorun İsa'nın Tanrı olup olmadığına karar vermek değil, yalnızca Tanrı'nın kendi oğlu olma, yani Yahudi dinindeki anlamıyla 'Davut'un soyundan gelme' mevkiini ona *ne zaman* bahşetmiş olduğunu belirlemektir. Günahsız Gebelik sırasında mı oldu bu? Vaftiz edilmeyle birlikte mi? Yoksa diriliş anında mı?"

"Eğer doğru anlıyorsam," dedi Valentina, "yalnızca İncillerin en sonuncusu İsa'yı Tanrı ilan ediyor."

"Yuhanna İncili," diye onayladı tarihçi. "Bu da demek oluyor ki, metin tarihsel olaylara ne kadar yakınsa İsa o kadar insani nitelikte oluyor. Metin bu zamandan uzaklaştıkça İsa da tanrısal

nitelik kazanıyor. Bu da mantıklı görünen bir şey. Zaman geçtikçe etten, kemikten yapılmış insanın tarihsel anısı silikleşiyor ve yerini kahramanı tanrısallık katına yükseltmiş olan efsanevi unsurlara bırakıyor. İnsanoğlu İsa aşamalı olarak önce kurtarıcılık görevi için Tanrı tarafından seçilmiş özel bir insana dönüşüyor ve ardından da bizzat Tanrı oluveriyor. Bir çeşit dönüştürücü ya da tanrısallaştırıcı süreç bu. Hem ayrıca ortada şu soru var: Yeni Ahit'in ilk metinlerde kendisi bile böyle bir risk almamış olduğu halde biz neden İsa'nın Tanrı olduğunu belirtme gereği duyuyoruz?" Tomás, yine İncil nüshasının sayfalarını çevirmeye koyuldu. "Bu soru çok uzun zaman boyunca Hıristiyan ilahiyatçı ve tefsircilerine kök söktürmüştür, ta ki günün birinde Pavlus'un bir mektubunda, Timoteos'a yazdığı ilk mektupta önemli bir atıf bulunduğunu keşfedinceye dek." Tarihçi, sayfaları çevirmeyi bırakarak elini bir sayfanın üzerine koydu. "İşte burada." Bir bölümü aradı. "Üçüncü bab on altıncı ayet: 'O, bedende göründü, Ruh'ça doğrulandı...'" Tomás, karşısında oturanlara soran gözlerle baktı. "Tanrı bedende mi göründü? Yani Tanrı insana mı dönüşmüş? Pavlus burada kimi kastediyor olabilir?"

Valentina aptalca bir şey söylemekten çekinerek duraksadı ama tarihçi bir işaretle onu teşvik edince o da atıldı.

"Tanrı'nın ete bürünmüş hali İsa'dır gibi geliyor bana." Şüphe etti. "Yanılıyor muyum yoksa?"

"Elbette İsa'dır!" diye doğruladı Tomás kadının yorumunu haklı bularak. "Hem zaten, bugün bile hâlâ Kilise'nin resmen savunduğu tez de budur. İsa Tanrı'nın ete bürünmüş görünümüdür. Ancak asıl olan soru bu değil. Daha önemlisi Pavlus'un bu cümlesidir."

İtalyan kadın, sonuçları fark edince oturduğu yerde sıçradı.

"Pavlus Yeni Ahit yazarlarının ilkiydi!" diye haykırdı. "Onun mektupları ilk İncil'den on ila on beş yıl önce yazılmıştı! Bu da demek oluyor ki İncil yazarlarının en eskisi İsa'yı Tanrı olarak tanımlamış!"

Tomás gülümsedi.

"Sinyora Valentina Ferro'ya on üzerinden on!" dedi. "Aynen öyle! Bu alıntı çok büyük önem taşıyor, çünkü Yeni Ahit yazarlarının en eskisinin ve dolayısıyla da tarihî olaylara en yakın olanının, İsa'yı Tanrı tarafından insanların günahlarının bedelini ödemesi için özellikle seçilmiş sıradan bir insani varlık olmanın ötesinde gördüğünü kanıtlıyor. Pavlus, İsa'dan sanki bizzat Tanrı'ymış gibi söz ediyor. Onun aracılığıyla 'Tanrı bedende göründü,' diyor. Aynı zamanda Pavlus'un başka mektuplarda da İsa'ya tanrısal bir mertebe atfettiği bir gerçektir, ama yalnızca ölümünden sonra, Luka ve Matta'nın savundukları gibi doğduğundan itibaren ya da Markos'un ileri sürdüğü gibi vaftizinden başlayarak değil. Bu cümlenin taşıdığı hayati önem işte budur, çünkü İncil anlatıcılarının en eskisinin çok daha sonraki dönemlerde ortaya çıkacak olan bir dinî görüşü ortaya koymuş olduğunu gösteriyor. Bu görüşe göre İsa doğumundan ya da hiç olmazsa vaftizinden itibaren Tanrı'ydı."

Karşısındaki adamın ansızın ağız değiştirivermelerine artık alışmış olan İtalyan müfettiş duraksadı.

"Yine bir başka soruna parmak basmak üzere olduğunuzdan eminim," dedi temkinle. "Sanırım ne olduğunu da tahmin edebiliyorum: Pavlus'un böyle bir şeyi kabul ettiği yalnızca tek bir el yazması bulunuyor."

Tarihçi az önce okumuş olduğu satıra geri döndü.

"Hayır, tam tersine," diyerek kadının içini rahatlattı. "Timoteos'a ilk mektubun bu ayeti, bugün elimize ulaşmış olan eski el yazmalarının çoğunda mevcuttur."

"O halde sorun ne?"

"Sorun şu ki, *Codex Alexandrinus* içinde bu ayeti incelediğimiz zaman, *nomen sacrum* kısaltması olan *tita-sigma*'yı içeren satırın, bölümün geri kalanında kullanılmış olandan farklı bir mürekkeple yazılmış olduğunu görürüz. Bu anormal durumu titizlikle inceledikten sonra bunun bir yazman tarafından sonradan yapılmış bir ekleme olduğu anlaşıldı, yani metni değişikliğe uğratan sahtekârca bir tahrifat." Parmağıyla şifreli iletide görülen Yunanca harflerden

ilkini gösterdi. "Bu *tita* dikkatlice incelendiğinde, harfin ortasına çekilmiş olan yatay çizginin aslında orada olmadığı anlaşılıyor. Aslında bu, metinde sayfanın arka yüzünde bulunan ve parşömenin içinden geçerek kazara oraya çıkmış olan bir mürekkep izidir. Dedikleri gibi, çoğu zaman şeytan ayrıntılarda gizli oluyor..."

Her iki müfettiş de bakışlarını tarihçiyle katilin bırakmış olduğu şifreli ileti arasında getirip götürerek, büyük bir dikkatle bu açıklamayı takip ediyorlardı.

"Ne olmuş yani? Bu değişiklik nasıl bir sonuç doğuruyor?"

"Bu ayetin özgün harfleri Tanrı adının kısaltması olan *tita-sigma* değil, 'o' zamirinin yerini tutan *omikron-sigma*'dır." Akademisyen bir kâğıt parçasının üzerine şifreli iletide bulunan iki karakteri çevirisiyle birlikte yazdı, ΘΣ=*Tanrı,* altına da ilk simgenin içinde yatay çizgi olmayan haliyle bunun çevirisini yazdı, OΣ=*O.* Sonra da İncil'i eline aldı ve Timoteos'a ilk mektubun üçüncü sayfasını açtı. "Demek oluyor ki, *Codex Alexandrinus*'un yazmanının kopya ettiği özgün metinde, üçüncü bab on altıncı ayet, 'Tanrı, bedende göründü, Ruh'ça doğrulandı tarafından doğrulandı,' demiyor, 'O, bedende göründü, Ruh'ça doğrulandı,' diyor. Bu da anlamı tamamen değiştiriyor, çünkü İsa bu durumda Tanrı olmaktan çıkıyor." Tarihçi İncil'ini kapattı. "En rahatsız edici olanıysa, yazmanların kasıtlı olarak yapmış oldukları bu tahrifatın Timoteos'a ilk mektubun eski el yazmalarından dördünde daha görülüyor olması ve böylece de başta Orta Çağ'dakiler olmak üzere daha sonraki kopyaları da kirleterek bu sahteciliğin tekrarlanıp yerleşmesine yol açışıdır."

"Bu durumda, İsa başlangıçta Tanrı olarak nitelendirilmiş değildi."

"Çok doğru," diye onayladı Portekizli akademisyen. "Tıpkı İsa'nın hiçbir zaman kendini Tanrı ilan etmiş olmadığı gibi, havariler de hiç böyle bir iddiada bulunmadılar. Zaten, size biraz önce açıkladığım gibi, bizzat havarilerin açıklamaları içinde İsa'nın Tanrı olarak nitelendirilmesini güçleştirecek unsurlar bulunuyor. Vaftiz örneğinde olduğu gibi. Markos, ilk babın beşinci ayetinde ülkenin

Yahudilerinin Vaftizci Yahya'nın yanına gidip günahlarını itiraf ederek onun Şeria Irmağı'nda kendilerini vaftiz etmesini istediklerini anlatıyor. Arkasından İsa'nın da vaftiz edildiğini söyleyerek böylece onun da itiraf edecek günahları bulunduğunu kabul etmiş oluyor. Eğer İsa Tanrı olsaydı, günah işlemiş olması inandırıcı olabilir miydi? Matta ise, yirmi dördüncü bab otuz altıncı ayette İsa'nın zamanın sonu kehanetinde bulunurken, 'O günü ve saati, ne gökteki melekler ne de Oğul bilir; Baba'dan başka kimse bilmez,' dediğini aktarıyor. Demek oluyor ki İsa her şeyi bilen nitelikte bir varlık değildi. Bu koşullar altında size soruyorum: Tanrı olabilir miydi?"

"Peki ya İsa'nın gerçekleştirdiği mucizeler ne olacak?"

Tomás güldü.

"Mucizelerin, İsa'nın tanrısallığı varsayımıyla hiçbir ilgisi yok ki," diye karşılık verdi. "Tıpkı bugün panayırlarda görüldüğü gibi, o çağda da mucizevi olduğu iddia edilen özel yeteneklere sahip insanlar, şifacılar bulunuyordu. İlk Çağ böyle kişilerle dolup taşar. Tyanalı Apollon adında ünlü bir filozof, aynı zamanda bir şifacı ve şeytan kovucuydu. Eski Ahit'te Musa'nın, İlyas'ın ve daha başkalarının gerçekleştirdiği mucizeler sayısızdır. Yahudi tarihçi Flavius Josephus mucizevi şifalar verebildiğini ve şeytan çıkarma seansları gerçekleştirdiğini iddia eder. Hatta sırf Celile'de bile, İsa'dan bir kuşak sonra, kendisine çeşitli mucizeler atfedilen Hanina Ben Dosa adında bir şifacı yaşamıştır. Yine aynı bölgede, İsa'dan yirmi otuz yıl kadar önce yağmur yağdırabilme yetisiyle ünlü olmuş, Honi adında bir adam yaşamıştır. Apollon, Musa, İlyas, Josephus, Hanina ve Honi'nin her biri mucizeler gerçekleştirebilmeleriyle ünlü oldukları halde, kimse onlara Tanrı gözüyle bakmamıştır. Bu adamlar için yalnızca 'güçler'e sahip oldukları söylenmiştir, hepsi o kadar."

"Tamam, ben de İsa'nın Tanrı olduğunu söylemiyorum," diye boyun eğdi İtalyan, "ama eğer mucizeler gerçekleştirecek güce sahipse içinde hiç olmazsa tanrısal bir şeyler taşımakta olduğunu da kabul etmelisiniz..."

"İyi ama 'tanrısal bir şeyler' ne anlama geliyor? Benim bildiğim kadarıyla Hıristiyanlık tek tanrıcı bir din olarak tanımlar kendini. Tıpkı Yahudiler gibi, Hıristiyanlar da yalnızca bir Tanrı'nın varlığını kabul ederler. Bu da demek oluyor ki ya İsa bizzat Tanrı'dır ya da bir insanoğludur. Ne insani niteliklere sahip olan bir tanrı olabilir ne de kimi tanrısal nitelikler taşıyan bir insan. Anlıyor musunuz? Böyle bir şey Hıristiyanların iddiasına karşı çıkmak olurdu."

Valentina başını önüne eğip salladı.

"Doğrusu haklısınız."

Tarihçi, Stariot Grad'daki cesedin yanında bulunmuş olan şifreli iletinin üç simgesinden ilkini işaret etti.

"İşte bu zambağın ortaya çıkardığı soru da tam burada."

"Meryem Ana'nın saflık simgesini mi kastediyorsunuz?"

Tomás başını iki yana salladı.

"Bu bağlam içinde, katil Vatikan Kütüphanesi'ne bırakmış olduğu iletideki gibi Meryem Ana'nın bekâreti sorununa gönderme yapmıyor," diye düzeltti. "Zambak simgesinin başka bir anlamına işaret ediyor."

Valentina şaşırmış göründü.

"Zambağın başka bir anlamı daha mı var?"

Tomas başını salladı.

"Bu aynı zamanda Kutsal Üçleme'yi de simgeler. Herhalde Hıristiyanlığın yarattığı en tuhaf şeyi."

XXVII

Konuşmayı bir rap şarkısı böldü. Tomás, müzik sesinin nereden geldiğini anlamak için çevresine bakınırken Pichurov'un utanmış gibi gülümsediğini fark etti. Müfettiş elini pantolonunun cebine soktu.

"İzninizle lütfen," dedi, "cebim çalıyor da."

Müfettiş telefonu açarak Bulgarca konuşmaya başladı. Otuz saniye bile geçmemişti ki telefonu kapatarak garsona işaret edip hesabı ödedi.

"Yeni gelişmeler var," dedi. "Profesör Vartolomeev'in dul eşi tatil için gittiği Karadeniz'den dönmüş. Onunla konuşmak için Stariot Grad'a gitmemiz gerekiyor."

Tomás ve Valentina masadan kalktılar.

"Tabii ki!"

Pichurov, İtalyan meslektaşına döndü:

"Ayrıca büro bana hem Roma'daki adamlarınızın hem de İrlanda polisinin acil kimi belgeler gönderdiğini haber verdi. Bunları size mi teslim edelim?"

"Ne belgesiymiş bunlar?"

"Roma ve Dublin'deki kurbanların son on iki ay içindeki yolculuklarını gösteren raporlarmış."

"Çok güzel. Nerede bu belgeler?"

"Bir memur onları bize, Stariot Grad'a getirecek."

Kahvenin terasından ayrılarak Bulgar müfettişin arabasına doğru yöneldiler.

Pichurov, bir elinde cinayetin dosyasını, diğerindeyse üçüncü şifreli iletinin mühürlü durduğu plastik torbacığı taşıyordu. Valentina ona, torbacığı kendisine vermesini işaret etti ve Tomás'ın yanı başından yürürken ona kâğıdın üzerine katilin yazmış olduğu simgeleri gösterdi.

"Sağdaki iki simgenin Yunan harfleri *tita* ve *sigma* olduğunu ve bunların İsa'nın tanrısallığı sorununa gönderme yaptıklarını anladım," diye özetledi. "Ancak soldaki bu zambak ambleminin ne işe yaradığını henüz kavrayabilmiş değilim. Bu bağlam içinde Kutsal Üçleme'ye atıf yaptığını mı düşünüyorsunuz?"

"Doğrudur."

"Kusura bakmayın ama Kutsal Üçleme bu işe nereden bulaştı şimdi? Katil ne diye ondan söz ediyor?"

Tomás plastik torbacığı eline aldı.

"Elbette ki Kutsal Üçleme kavramı doğrudan doğruya İsa'nın tanrısallığı dogmasına bağlı olduğu için," diye açıkladı.

"Doğrudan doğruya bağlı derken?"

Tarihçi dalgın bakışlarını semtin, gezinti temposuyla arşınlamakta oldukları kaldırımına dikti.

"Yani, Yuhanna İncili 95 yılında İsa'nın Tanrı olduğunu bildirdikten sonra bu bir ilahiyat sorununu doğurmuş oldu. Öncelikle, eğer Tanrı Tanrı'ysa ve İsa da Tanrı'ysa, ortada kaç tanrı var demek oluyordu bu?"

Önden yürümekte olan Pichurov, başını arkasına çevirdi.

"Benim hesabıma göre iki ediyor."

Tarihçi elindeki İncil nüshasını havaya kaldırdı.

"İyi ama kutsal kitap Tanrı'nın bir ve tek olduğunu açıklamamış mıydı? İsa'nın tanrısallığı dogmasını, tek tanrıcılık önermesiyle uzlaştırmanın yolu ne olacaktı? Öte yandan, eğer İsa Tanrı ise bu onun bir insanoğlu olmadığı anlamına gelmeyecek miydi?"

"Tabii ki bir insanoğluydu o!" diye haykırdı Valentina. "Çarmıha gerildiğinde ölmemiş miydi zaten?"

"Evet, ama eğer insansa Tanrı değil miydi yani?"

İtalyan kadın bu soruyla aklı karışmış gibi adamın yüzüne baktı.

"Şey... O aynı anda hem Tanrı hem de insandı."

"Tanrı mı insan mı? Bir karar vermek gerekmez mi?"

"Yarı Tanrı yarı insan."

Tomás kuşkucu bir tavırla dudaklarını büzdü.

"Hımm... Bütün bunlar size de birazcık fazla çetrefilli gözükmüyor mu? İsa'nın yandaşlarını ikiye bölen de bu sorunlar olmuştur zaten. Adlarına Ebiyonitler dediğimiz bir grup, Hıristiyan kanonunu karmaşık hale getiren her türlü doğaüstü unsuru genel olarak reddediyordu. Bunlar İsa'nın, bakire olmayan Meryem adında bir kadından doğmuş herhangi bir insan olduğunu ve sonradan erdemleri sayesinde Tanrı'nın Oğlu unvanını kazanmış bulunduğunu düşünüyorlardı. Belki gerçekten de beklenen Mesih'ti o, ama belki de yalnızca bir peygamberdi o kadar. Öte yandan başka gruplarsa İsa'ya sanki Tanrı'ymış gibi tapmaya başlamışlardı. Örneğin Dosetikler İsa'nın sadece insanların gözüne görünür olduğuna, yani fiziksel varlığının, çektiği çilelerin ve ölümünün somut anlamda gerçek olmayıp yalnızca bir görünüşten ibaret olduğuna inanıyorlardı. Bu öğretinin avantajı çarmıha gerilme rezaletini ve çılgınlığını ortadan kaldırıyor oluşuydu, çünkü bu senaryoda İsa cellatlarına yalnızca kendi suretindeki bir hayaleti teslim etmiş oluyordu. Hem ayrıca bu öğretiye inananlar, iki ayrı Tanrı bulunduğunu, İsa'nın Yahudilerin tanrısından farklı ve elbette ki daha üstün olduğunu öne sürüyorlardı. Son olarak bir de kendilerini kusursuzların Kilise'si, seçilmişlerin çekirdeği olarak tanıtan ve Hıristiyanlık tarihindeki

her türlü 'Katharcılık' akımının öncülü sayılan Gnostikler vardı. Bunlarsa çok sayıda tanrısallığın var olduğunu savunuyor, İsa'nın da bunlardan biri olduğunu ve Yahudilerin Tanrı'sına kıyasla daha üstün bir tanrılar sınıfına dâhil olduğunu ileri sürüyorlardı. Bunlara göre İsa, bedeni geçici olarak Mesih adındaki Tanrı tarafından kullanılmış bir insani varlıktı. Bu Mesih, İsa'nın bedenine vaftiz edildiği sırada girmiş ve bu yüzden de o anda Tanrı ona: 'Sen benim sevgili Oğlum'sun, senden hoşnudum,' demiştir. Daha sonraysa bu Mesih, İsa'nın bedeninden onun çarmıha çivilendiği anda çıkmış, bu yüzden de İsa'nın son sözleri: 'Tanrım, Tanrım, neden beni terk ettin?' olmuştur."

"Ne karmaşa!" dedi Valentina.

"Bütün bunların içinden çıkılmaz bir karışıklığa neden olduğu ve insanın başını döndürebileceği bir gerçek. Ancak bu fikir ve inanış bolluğu hiç de darmadağınık bir görüntü yaratmış değildir aslında, tutulan her bir yolun kendine özgü çok belirgin niyetleri bulunuyordu. Sonuç ise çok ilginç oldu. Her biri kendi varlık nedenini buldu. Tıpkı sonunda zanlıların hepsinin suçlu çıktığı ya da aynı kapıya çıkacak şekilde hiçbirinin suçlu olmadığı polisiye romanlarda olduğu gibi... Her ne olursa olsun, ortodoksluğu oluşturacak Roma Hıristiyanları bu tartışma sırasında incelikli bir uzlaşma yolu tutturmayı tercih ettiler. İsa'nın aynı anda hem Tanrı hem de insan olduğunu ilan ettiler."

"Süleyman'ın bilgeliğine yaraşır bir karar," diye gözlemde bulundu Müfettiş Pichurov gülümseyerek.

"Hayır, hayır!" diye düzeltti Tomás. "Öncelikle kendilerini Gnostiklerin konumundan ayırabilmek ve İsa ile Mesih'in tek bir varlık olduğunu kanıtlamak için Roma Hıristiyanları İsa'nın aynı anda hem Tanrı hem de insan olduğunu açıkladılar. Daha sonraysa, Ebiyonitler ile aralarına mesafe koymak üzere Mesih'in yüzde yüz Tanrı olduğunu bildirdiler. En sonundaysa Dosetiklerden farklılaşmak için Tanrı'nın Oğlu'nun yüzde yüz insan olduğunu

savundular. Başka bir deyişle, İsa hem yüzde yüz insan hem de yüzde yüz Tanrı olmuş oldu."

Anlamamış olan Bulgar müfettiş başını iki yana salladı.

"Her ikisi birden yüzde yüz mü? Ama bu mümkün değil ki!"

"Yine de karar böyle verildi. Dahası, ortodoksluk Baba-Tanrı'nın, Oğul-Tanrı'dan ayrı bir varlık olduğunu da iddia etti. Ama her ikisi de Tanrı'ydı."

Pichurov kaldırımın ortasında durarak yüzünü buruşturdu.

"O zaman iki tanrı ediyor."

"Hayır. Yalnızca bir taneydi. Baba-Tanrı ve Oğul-Tanrı."

Dinleyenlerin her ikisi de boş gözlerle bakıyorlardı.

"Ama bu... iki ediyor."

"Kilise'ye göre öyle değil işte," diye gülümsedi Tomás, çaresizlik gösteren bir işaretle. "Baba-Tanrı ile Oğul-Tanrı iki ayrı, eşit ve aynı özü paylaşan varlıktırlar, ancak birlikte tek bir doğayı, yegâne olan Tanrı'yı oluştururlar."

"Durun biraz," dedi duyduklarına bir anlam kazandırma çabasında olan Pichurov. "Kilise'ye göre İsa Tanrı mı yani?"

"Kesinlikle."

"Baba-Tanrı da Tanrı?"

"Elbette."

"Peki İsa, Baba-Tanrı mı?"

"Hayır."

"O halde iki tanrı var. Baba-Tanrı ve Oğul-Tanrı!"

"Kilise'nin gözünde öyle değil. İkisi birbirinden ayrılar, İsa, Baba'nın sağında oturuyor ama her ikisi de Tanrı. Tanrı bir ve tek."

Valentina kaşlarını kaldırdı.

"İşte bu çok saçma," diye itiraf etti. "Herhalde bu fikir zamanla daha mantıklı bir şeye doğru evrim geçirdi..."

"Geçirdiği tek evrim, bütün bu öğretiler yığınından hoşnut olmayan Kilise'nin üçüncü bir kavramı daha eklemesi şeklinde

oldu. Yuhanna İncili'nin on dördüncü bab on altıncı ayetinde İsa'nın gökyüzüne döneceği sırada Kutsal Ruh'u, 'sonsuza dek sizinle birlikte diye başka bir yardımcı' olarak tanımladığı gibi. Kilise sınırları muğlak bu yeni varlığa yani Kutsal Ruh'a da Tanrı mertebesini vermeyi uygun buldu." Tarihçi teatral bir hareketle çevreyi gösterdi. "Buyurun bakalım! İşte size Kutsal Üçleme!"

"Neden böyle alaycı bir tavır takınıyorsunuz?" diye itiraz etti İtalyan kadın. "Bu üç varlık, Tanrı'nın farklı biçimleridir yalnızca. Sorun bunun neresinde?"

"Hayır!" diye düzeltti Portekizli akademisyen. "Bunu anlamanın güç olduğunu biliyorum ama resmî öğretiye göre bunlar her biri birbirinden tamamen ayrı olan üç farklı kişidirler. Üçü de farklı özellikler gösterirler ama her üçü de Tanrı'dır, çünkü yalnızca bir tane Tanrı vardır. İsa da hem yüzde yüz Tanrı, hem de yüzde yüz insandır. 325 yılında her türlü ilahiyat sorununu çözmek ve Kilise'nin bugün hâlâ yürürlükte olan inancını bildirmek üzere toplanmış olan meşhur İznik Konsili sırasında kabul edilmiş olan varsayım budur." Tarihçi tumturaklı bir hareket yaptı. "Bugün hâlâ yürürlükte olan inanç!"

Valentina bu soyut yapbozun darmadağın durumdaki bütün parçalarını bir araya toplamaya çalışırcasına başını iki yana salladı.

"Birbirinden ayrı üç tanrı var ve her üçü de tek bir Tanrı, öyle mi?" diye özetledi. "İsa yüzde yüz Tanrı ve aynı zamanda da yüzde yüz insan? Bu aritmetik kesinlikle birbirini tutmuyor..."

"Orası kesin."

"Peki Kilise bu sorunu çözmek için ne yaptı?"

Tomás gülümsedi.

"Bunun bir gizem olduğunu açıkladı."

"Gizem mi? Nasıl yani?"

"İsa'nın aynı anda ve tamamıyla hem insan hem de Tanrı olduğunu açıklamanın saçmalığını Kilise de fark etti. Ayrıca, Tanrı, İsa ve Kutsal Ruh'un da hem hepsi birbirinden tamamen farklı üç

tanrısal varlık olduğunu, hem de bunların tek ve aynı Tanrı olduklarını savunmanın saçmalığını da farkına vardılar. Buna karşın, tutmuş oldukları bu çelişkili tarafı değiştirmeyi de reddediyorlardı. O halde ne yaptılar? Üzerine bir peçe örttüler. Uzlaşması mümkün olmayan bu fikirleri uzlaştırmak yerine, Ebiyonitlere, Gnostiklere veya Dosetiklere hak vermeye de yanaşmadıklarından bütün bunların çok büyük bir gizemden ibaret olduğunu açıklamakla yetindiler." Tarihçi kendi kendine konuşurmuş gibi sesinin tonunu değiştirdi. "Aslında hakları da vardı: Hiçbir anlam taşımadığına göre bir gizemden ibaretti bu. Oysa koşulları kaçınılmaz biçimde çelişkiyi ifade eden bir tavrı ısrarla korumak bir gizemi savunmak ya da bir saçmalığı yinelemek olmuyor mu? Tabii eğer söz konusu olan saf şiirsellik değilse, çünkü şiirselliğin özü zıtlıkların çelişkili olarak algılanmaktan çıkmasıdır." Akademisyen yine normal sesine döndü. "Ancak tamamen mantığın çerçevesinden bakacak olursak Kilise'nin bu davranışı, tozları halının altına süpürerek yok olmuş saymaktan farksızdı. Bu şekilde Kilise kendi eseri olan bu teolojik saçmalıktan yakasını kurtarmış oluyordu. İşte karşınızda bütün ihtişamıyla Kutsal Üçleme gizemi, anlayamayacağımız ama yine de inanıp kabul etmemiz gereken bir şey..."

Bulgar müfettişin arabasına varmışlardı. Adam cebinden arabanın anahtarını çıkardı ama kapıyı hemen açmadı.

"Bunun mutlaka bir anlamı var ama biz onu anlayabilecek zekâya sahip değiliz," diye gözlemledi. "Yine de ben asıl bu konuyla araştırmakta olduğumuz cinayetlerin failinin bırakmış olduğu şifreli ileti arasında nasıl bir bağ olduğunu anlamayı tercih ederdim."

Her iki müfettişin bakışları, plastik torbacık içindeki şifreli iletinin üzerinde buluştu.

"Çözemediğim bir nedenle," dedi tarihçi, "adamımız dikkati İsa'nın tanrısallığı ve Kutsal Üçleme çevresinde üretilmiş olan kurguların üzerine çekmeyi istemiş. Bu iletinin ikinci kısmı, İsa'yı Tanrı haline getirmiş olan *tita-sigma* tahrifatına işaret ediyorsa, ilk

simge de Yeni Ahit'te Kutsal Üçleme'yle ilgili olan değiştirmelere gönderme yapıyor olabilir."

"Nasıl yani? Bununla ilgili değiştirmeler de mi var?"

"Elbette var. Kutsal Üçleme'den hiçbir yerde söz edilmediğini görmek için Yeni Ahit'i okumak yeterlidir. Yuhanna İncili'nde bile geçmiyor!" Tomás, İncil'ini açtı. "Elbette ki tek istisnası Yuhanna'nın ilk mektubunda, beşinci bab yedinci ve sekizinci ayetlerde gördüğümüz şu ifadelerdir: 'Şöyle ki tanıklık edenler üçtür: Ruh, su ve kan. Bunların üçü de uyum içindedir.'"

Valentina ona kuşkulu gözlerle baktı.

"Şimdi bize bunun da yanlış olduğunu söyleyeceksiniz."

"Çok doğru, bu ayet özgün mektupta kesinlikle yer almıyordu. Hiçbir Yunanca el yazmasında rastlanmıyor. Bu metin, gerçekleri dinî görüşlere uyarlamanın apaçık bir örneği olarak Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a bir gönderme ekleme amacıyla değişikliğe uğratılmıştır."

"Yeni Ahit'te Kutsal Üçleme'ye tek atfın bundan ibaret olduğunu söylüyorsunuz, öyle mi?"

"Tek," dedi tarihçi kesinlikle. Sanki ayet toz olup uçmuş gibi üfledi. "Başka hiç yok." Yeniden İncil'i karıştırdı. "Geriye sadece Markos'un, bir yazman İsa'ya bütün emirlerin ilkinin ne olduğunu sorduğunda onun verdiği yanıtı aktardığı on ikinci bab yirmi dokuzuncu ayet kalıyor: 'En önemlisi şudur: Dinle, ey İsrail! Tanrımız Rab tek Rab'dir.' Başka bir ifadeyle İsa, büyük Yahudi duasının açılışı olan ve Yahudi inancında Tanrı'nın tek olduğunu bildiren şemayı açıklamaktan öteye gitmiyor. Bundan başka hiçbir yerde İsa ne Üçleme'ye ne Kutsal Ruh'a gönderme yapıyor, hele ki kendisinin bizzat Tanrı olabileceği olasılığından hiç söz etmiyor. Bütün İncil boyunca *Tanrı* sözcüğü yaklaşık on iki bin kere geçiyor. Bunların hiçbir tanesindeyse 'üç' ya da 'üçleme' sözcüğü 'Tanrı' ile aynı ayet içinde bulunmuyor. Tanrı'nın ya da İsa'nın konuştuğu yerlerin hiçbirinde kendilerinden söz ederken 'Ben, üçümüz,' gibi bir şey söylemiyor ya da ima etmiyorlar."

Kısa bir sessizlik oldu, sonra Müfettiş Pichurov arabasının kapılarını açarak iki konuğunu binmeye davet etti. Tomás sürücü koltuğunun yanına, Valentina ise arkaya yerleşti. Bulgar anahtarı kontağa soktu ve arabayı çalıştırmadan önce tarihçiye baktı.

"Bütün bunlar bizi nereye götürüyor?"

Tomás omuzlarını kaldırdı.

"Anlaşılan o ki, katilimiz ilahiyat konusunda çok bilgili," dedi. "Bana kalırsa İsa hakkında bilinen her şeyin yalandan ibaret olduğunu göstermeye çalışıyor gibi. Ama sanırım, bu üç kurban arasında nasıl bir bağlantı bulunduğunu bilmedikçe niyetinin aslında ne olduğunu da tam olarak kavrayamayacağız. Belki üçü arasındaki ortak bir nokta bizi bu suçların failine ulaştıracaktır."

Her iki müfettiş de başlarını salladılar.

"Haklısınız," diye itiraf etti Valentina. "Bana da bu cinayetleri aydınlatabilmenin tek yolu buymuş gibi görünüyor."

Uzlaşmaya varılmıştı. Zaten geç kalmaya başlamış olduklarını fark eden Pichurov, daha fazla zaman yitirmemeye kararlı olarak arabasını çalıştırdı.

XXVIII

Balabanov evinde bir keder havası hüküm sürüyordu. Ahşap merdivenlerden yukarı çıkarlarken Tomás, dul kadının boğuk hıçkırıklarını duyunca içinde kaçıp gitme isteği uyandı. Kendini bir başka insanın felaketini sömürüyormuş gibi hissediyordu. Ancak yanındaki polis müfettişlerinde hiçbir duraksama görmüyordu; ne de olsa onların alışkın oldukları bir durumdu bu. Sonunda tarihçi de pes ederek rolünü yeniden üstlendi.

Merdiven üst katta, çok sayıda penceresiyle iyice aydınlık olan büyük bir salona çıkıyordu. Bu salonsa dokunaçlarını açmış bir ahtapot misali, çeşitli küçük odalara açılıyordu ve konuklar bu odaların birinde bir hareketlilik olduğunu fark ettiler. Dul hanım burada olmalıydı.

"*Dober den,*" diye selam verdi Müfettiş Pichurov küçük odaya girerken, "*Kak ste?*"[9]

Yüz hatları gerilmiş, gözleri kızarmış olarak bir iskemlede oturan kadın şaşkın gözlerle onlara baktı. Müfettiş onunla Bulgarca konuştu. Birkaç saniye sonra adam İtalyan kadını işaret ederek adını söyledi ve ardından da tarihçiyi tanıttı. Tomás, Slav sözcüklerinin seli arasında kendi adıyla birlikte *portugalski* sözcüğünü ayırt edebildi ama geri kalanından bir şey anlayamadı. Bu konuşmanın sonunda dul hanım iki yabancıya doğru bakarak İngilizce konuştu.

9 (Bul.) İyi günler, nasılsınız? (ç. n.)

"Hoş geldiniz," dedi bezgin bir sesle. "Bu kadar acı verici koşullar altında tanıştığımız için üzgünüm. Gücüm olsa size çay ikram etmek isterdim ama gelin görün ki..."

Yaşlı kadının buruşuk yanağından aşağı süzülen bir damla yaş tarihçinin içine dokundu.

"Çok rica ederim, bunu dert etmeyin," diye kekeledi adam. Bu koşullar altında ne söylemesi gerektiğini bilemiyordu. Başsağlığı dileyebilirdi kuşkusuz ama ne kurbanı ne de karşısındaki bu hanımı tanıdığı için böyle bir şey ona yersiz olurmuş gibi göründü. Tek söyleyebildiğiyse şu oldu: "Ne büyük felaket..."

Tomás cümlesini yarıda bırakmıştı ama bu türden durumlara alışkın olan Valentina hiç zaman yitirmedi.

"Bu işi yapan kişiyi bulacağız," diyerek kadına güvence verdi bunu kişisel bir mesele haline getirmiş birinin kendinden emin tavrıyla. "İtalyan polisi faili bulabilmek için her türlü çabayı harcıyor ve bu konuda uluslararası yardım alacağımıza da güveniyoruz." Tomás'ı işaret etti. "Bu arada sizin yardımınıza da ihtiyacımız olacak."

Dul kadın üzüntüyle başını iki yana salladı.

"Korkarım ki size yardımcı olamayacağım," dedi. "Haberi aldığımda Varna'daki evimizdeydim." Elini göğsüne götürdü. "Ah, Tanrım, bu ne büyük şok! Neredeyse yirmi dört saattir yatıştırıcıların etkisindeyim ve kendimi pek aklı başında hissetmiyorum."

"Anlıyorum," dedi Valentina merhamet dolu bir sesle. "Tek öğrenmek istediğim son zamanlarda alışılmadık bir şeyler fark edip etmediğiniz. Eşiniz kaygılı görünüyor muydu? Tehditler alıyor muydunuz? Özel bir şeyler oldu mu hiç?"

Kadın başını iki yana salladı.

"Hayır, hiçbir şey yok. Her şey yolundaydı. Petar kendini çalışmalarına vermişti, her zamanki gibi çok heyecan doluydu. Zamanını ya üniversitede ders vererek ya da araştırmalarını yürüterek geçiriyordu. Kimi zaman da yurtdışı gezilerine gidiyordu ama normal olmayan hiçbir şey yoktu."

"Ya? Yolculuk da yapıyordu demek? Son zamanlarda nerelere gitmişti peki?"

"Pek iyi hatırlayamayacağım," dedi yorgunluktan çökmüş gözleriyle bakarak. "Sanırım New York'a gitmişti, sonra İsrail'e ve bir de Helsinki'ye..." Belleğini zorladı. "Ah! İtalya'ya da gitmişti aslında."

Bu son cümle Valentina'nın dikkatini çekti.

"İtalya'da tam olarak nereye gitmişti?"

"Orasını hatırlayamıyorum işte. Oraya konferanslar vermeye ve kimi toplantılara katılmaya gitmişti." Çaresizce bir işaret yaptı. "Herhalde üniversite sekreterliğinden bilgi edinmeniz daha yararlı olacak. Bu yolculukları onlar düzenliyorlar..."

Müfettiş Pichurov, İtalyan meslektaşına doğru eğildi.

"Adamlarım bilgi toplamak üzere şu an üniversitede bulunuyorlar zaten," diye fısıldadı. "Ayrıntıları size de aktarırım."

Dul kadın bu sessizlikten yararlanarak ayağa kalktı. Bitkin bir tavırla konuklarından kendilerine izin vermelerini rica eden bir hareket yaptı.

"Çok yorgunum," dedi. "Eğer izin verirseniz biraz dinlenmek için odama çekilmek istiyorum."

"Elbette," diye başını salladı Valentina. "Yalnız eğer sizi çok rahatsız etmeyeceksem, son bir soru daha soracağım."

Kadın yorgunluktan iki büklüm bir halde, yavaş adımlarla ilerlemeyi sürdürüyordu.

"Sizi dinliyorum."

"Eşinizin dine ilgisi var mıydı?"

Dul kadın, bu soru karşısında hayrete düşmüş gibi durdu.

"Hiç yoktu. Petar o alana hiç ilgi duymazdı. O yalnızca bilimi çekici bulurdu, anlıyorsunuz ya?"

"Peki hiç İncil'e başvurduğu olmaz mıydı? Size hiç eski el yazmalarından söz ettiği olmuş mudur?"

Bayan Vartolomeev sanki soruyu hiç anlamamış gibi boş gözlerle bakıyordu.

"Ama sevgili hanımefendi," diye karşılık verdi sesinde hafif bir kızgınlıkla, "size böyle şeylere hiç ilgi duymadığını söyledim ya..." Kadın doğrulup daha kendinden emin bir duruşa geçti ve adımlarını daha da uzatarak yine yürümeye koyuldu. "Eğer izin verirseniz, artık odama çekiliyorum. Hoşça kalın!"

Dul kadın, polisleri baş başa bırakarak gözden kayboldu. Valentina yararlı bir bilgi edinmeye çalışmış birinin tavrını takındıysa da Bulgar meslektaşları ona soğuk ve mesafeli bir yaklaşımla yanıtlar verdiler. Sonunda kadın utanmış gibi pes ederek Tomás'la birlikte büyük salona geçip oturdu. Müfettiş Pichurov, emrindeki adamlarla konuşmak üzere arkada kaldıysa da çok geçmeden elinde birkaç sayfa kâğıtla birlikte konukların yanına döndü.

"Dublin ve Roma'dan gönderilen raporlar burada," diye haber verdi. "Diğer iki kurbanın son on iki ay içinde yapmış oldukları bütün yolculukları gösteriyorlar."

İtalyan kadın sinirli bir hareketle belgeleri adamın elinden kapıp hemen gözden geçirmeye koyuldu. Keşfettiği şey karşısında dehşete düştü.

"Şu Profesör Escalona hiç durmadan yolculuk yapmış!" diye haykırdı. Raporu tarihçiye gösterdi. "Şuna bakın. Kırktan fazla hareket var. Schwarz'ınki daha da beter! O da elliden fazla yolculuk yapmış!"

Tomás her iki listeye de göz gezdirdi.

"Gerçekten de çokmuş," diye kabul etti. "Peki hiç aynı anda, aynı yerde bulunmuşlar mı?"

Valentina eline bir tükenmez kalem alarak ortak yerleri işaretledi. On yedi tane vardı. Sonra da her bir yolculuğun tarihlerini kontrol ederek birbirine uyan dönemlere göre listeyi beşe indirdi.

"İlginç," diye mırıldandı. "Aynı anda Roma'da bulunmuşlar. Profesör Escalona, Vatikan'daki el yazmalarını incelerken Profesör

Schwarz ise Kolezyum'da kazılara katılıyormuş." Bir an durdu. "Aynı dönemde Yunanistan'da bulundukları da olmuş. İlki Olimpiya yıkıntılarındayken, ikincisi de Roussanou Manastırı'nın kütüphanesindeymiş. Aynı zamanda bulundukları bir başka yer de İsrail. Orada da Schwarz İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'na ait olan kemik deposunu incelerken, Escalona da Ölü Deniz parşömenleri üzerine bir konferans veriyormuş."

"Buraya kadar her şey normal görünüyor," dedi Tomás. "Profesör Schwarz kendi uzmanlık alanı olan arkeolojiyle ilgili etkinliklerde bulunurken Patricia da onun kadar saygın bir paleograftan beklenece ği üzere sürekli el yazmalarıyla ilgili çalışmalar yapmış. Öteki iki ortak yolculuklarında daha alışılmadık cinsten bir şeyler yok mu?"

"Paris," dedi İtalyan. "Profesör Escalona, oraya iki palimpsest konusunda uzman görüşü bildirmek için çağırılmış."

"Bu da bana gayet normal göründü. Peki ya Profesör Schwarz?"

"Onunki yalnızca turistik bir geziymiş." Tomás'a doğru döndü. "Turizm, bütün bu yolculukların arasında istisna kalıyor. Acaba bu bize bir ipucu verebilir mi?"

"Olabilir de," dedi tarihçi, "olmayabilir de. Turistik bir gezi için Paris'in seçilmiş olması bana son derecede olağan bir tercih gibi görünüyor." Dikkatini yeniden raporlara yoğunlaştırdı. "Peki ya son yolculuk?"

Valentina son çarpıyı da kontrol etti.

"Her ikisi de aynı zamanda New York'ta bulunmuşlar. Escalona oraya Philadelphia'dan geçmiş, bilmem hangi el yazmasını incelemek için..."

"P1 parşömeni olacak, önceden sınıflandırılmış ilk papirüs parçasıdır. İçinde Matta İncili'nin üçüncü yüzyıldan kalma ayetlerini de taşır. Çok ender bulunur." Schwarz'ın yolculuk listesine baktı. "Peki ya diğeri?"

"O da Amsterdam Üniversitesi'yle ilgili mali sorunları çözmek için gitmiş."

Umutsuz olanı umut ederek bir an için bakıştılar.

"Belki de yolları burada kesişmiştir," dedi Tomás. Arkadaki küçük odayı gösteren bir işaret yaptı. "Bizim dul da kocasının New York'a gitmiş olduğundan söz etmemiş miydi?"

Valentina'nın gözleri parladı.

"New York," diye yineledi sanki bu büyülü bir sözcükmüş gibi. "Sizce üç kurban arasındaki ortak nokta orada olabilir mi gerçekten?"

Portekizli omuzlarını kaldırdı.

"Herhalde böyle bir olasılık var, değil mi? Aynı biçimde öldürülmüş olduklarına göre, mutlaka ortak bir noktaları olmalı."

Her ikisi de çeşitli varsayımları değerlendirmeye başlamışlarken, altında çalışanlara gerekli talimatları vermiş olan Müfettiş Pichurov yanlarına geldi.

"*Hayde!*" dedi Bulgarca, onlara kalkmalarını işaret ederek. "Gidiyoruz. Dul hanım çok kederli, sessizlik rica ediyor."

"Ah, anlıyorum."

Basamakları, taşımak zorunda kaldıkları yüke karşı çıkıyormuşçasına her adımda çatırdayan ahşap merdivenleri indiler.

"Zavallı kadın!" dedi Pichurov. "Sanıyorum, katilin kocasının gırtlağını kestikten sonra acı dolu bir feryat koparmış olduğunu duymak onu daha da fazla sarsmış. Nasıl bir meczubun bir adamı bu şekilde öldürdükten sonra bir de üstüne böyle..."

"Ne dediniz siz?" diye adamın sözünü kesti merdivende donakalmış olan Tomás. "Az önce söylediğinizi tekrar etsenize!"

Her iki müfettiş de bu tepki karşısında şaşkınlıkla tarihçiye baktılar.

"Şey, diyordum ki, dul hanım nasıl bir meczubun bir adamı..."

"Hayır, ondan önce. Ondan önce ne demiştiniz?"

"Önce mi?" dedi hiçbir şey anlamamış olan Bulgar müfettiş hayretle. "Neden önce?"

"Katilin feryat ettiğini mi söylediniz?"

"Ah, evet. Bir tanığımız var, gazete bayiinde çalışan genç kadın. Onun ifadesine göre katil çığlık atmış. Tuhaf, değil mi?"

Tomás, ne demek istediğini şimdi anlamış olan Valentina'ya baktı.

"Dublin'deki tanığın söylediklerini hatırlıyor musunuz?"

"Tabii ki!" diye yanıtladı kadın. "Ayyaş da aynı şeyi söylemişti. Dublin katili de sanki Profesör Schwarz'ın ölümü karşısında acı çekermiş gibi feryat etmiş." İtalyan kadın duraksadı. "İyi de ne anlama geliyor bu?"

Tarihçi dalıp gitmişti. Başını önüne eğmiş, gözlerini basamaklardan ayırmıyordu ama kafasının içinde, geçmiş yıllar boyunca işi gereği okumuş olduğu tarih kitaplarının yüzlerce sayfası dönüp durmaktaydı.

"Sikariler!" diye haykırdı birdenbire. "Bunlar Sikarilerden!"

Valentina sorgulayıcı bir ifade takındı?

"Kimlerden? Neden söz ediyorsunuz siz yahu?"

Tomás, elinde tutmakta olduğu, ilk iki kurbanın yolculuklarının listesini içeren raporları gösterdi.

"Üç kurbanımızın ortak noktalarını buldum."

"Ya, sahi mi? Neymiş peki?"

Tarihçi sanki hiç yitirilecek zaman yokmuş gibi gözünü sokağa açılan kapıya dikti.

"Kudüs."

XXIX

Güneş en tepe noktasına ulaşmıştı, ancak duvarın yarattığı gölge inananları bunaltıcı sıcağa karşı koruyordu. Sicarius, kutsal kitapta yazılanların gerektirdiği şekilde başıyla omuzlarının üzerindeki *tallit*'ini düzeltip, *tefillin shel rosh*'unun alnının çevresine düzgünce bağlanmış ve *tsitsit*'inin kenarlarının uygunca yerleştirilmiş olup olmadığını da kontrol ettikten sonra parşömen rulosunu eline aldı.

Öne doğru bir adım atıp alnını soğuk taşa dayadı ve parşömeni açarak Eski Ahit'teki Mezmurların kutsanmış sözcüklerini mırıldanmaya başladı.

"Ya Rab, bütün varlığımla sana yaklaşıyorum," dedi nağmesiyle. "Ey Tanrım, sana güveniyorum, utandırma beni! Düşmanlarım zafer kahkahası atmasın! Sana umut bağlayan hiç kimse..."

Cebindeki telefon çalmaya başlayınca, çevresinde dua eden inananların kınayıcı bakışları Sicarius'un üzerine çevrildi. O da utanarak hemen elini cebine attı ve telefonu cebinden hiç çıkarmadan kapattı. Sessizlik sağlanmıştı.

"Seni bekleyenlerden hiçbiri düş kırıklığına uğramasın," diye kutsal okumasını sürdürdü. "Hainlerse elleri bomboş kalarak düş kırıklığını yaşasınlar."

Büyük duvarın dibinde, bedenini bir öne bir geriye sallayarak Sicarius, yarım saat daha dua etmeyi sürdürdü. Arkasından elini yine cebine atarak üzerine Ezgiler Ezgisi'nden ayetler not almış olduğu kâğıt parçacıklarını çıkardı ve bunları kocaman taşların altlarına sıkıştırdı.

Daha sonraysa, saygıyla geri çekilerek eşyalarını topladı ve oradan uzaklaştı. Tapınağın büyük avlusundan geçerken cep telefonunu yeniden açtı. Az önce duasını bölmüş olan numarayı buldu ve geri aradı.

"Az önceki aramanıza yanıt veremediğim için özür dilerim efendim," diye af diledi. "Ağlama Duvarı'nda dua halindeydim de."

"Ah, asıl ben senden özür dilerim. Duaya gittiğini bilmiyordum. Duvarda çok insan var mı?"

Sicarius çevresine bakındı.

"Her zamanki kadar." Dudaklarını ısırdı. "Beni bunun için mi aramıştınız?"

"Öyle olmadığını sen de pekâlâ biliyorsun. Kulağıma gelen kimi söylentilere karşı seni uyarmak istemiştim de..."

"Ne söylentileri?"

"Neyse işte," dedi gizemli bir tavırla. "Yeni bir görev için hazır olduğundan emin olmak istedim."

Sicarius'un yüreği yerinden oynadı.

"Tabii ki efendim. Hangi ülkeye gitmem gerekiyor?"

"Bu sefer yolculuk yapmayacaksın," diye karşılık verdi ses. "Bu operasyon burada, Kudüs'te gerçekleşecek."

"Burada mı?" dedi infazcı hayretle. "Ne zaman?"

Efendi bir süre bekledikten sonra yanıtladı.

"Yakında. Sen hazır bekle."

XXX

American Colony barı, insana Orta Çağ kalelerinin karanlık ve ücra köşelerini düşündüren, kasvetli bir batakhane havası taşıyordu. Tomás, bunun İsrail polisinin başmüfettişiyle buluşmak için son derecede uygun bir ortam olduğunu düşündü.

"*Şalom!*" diye selam verdi adam. "Ben İsrail adli polisinden Arnold Grossman. Bana Arnie diyebilirsiniz. Kudüs'e hoş geldiniz!"

Onları karşılayan bu adam altmış yaşlarında, uzun boylu ve yapılı vücutlu, açık renk gözlü, gençliğinde sarışın olduğunu ele veren kırlaşmış saçlı biriydi. Tomás'a bir viski, Valentina'ya da bir martini söyledikten sonra ülkesindeki sayısız güvenlik sorunlarından söz etmeye başladı.

Nezaketen birkaç dakika sabırla dinledikten sonra İtalyan kadın, artık onları buraya sürüklemiş olan konuyu açmanın zamanının gelmiş olduğuna hükmetti.

"Avrupa'da hemen hemen aynı anda işlenmiş olan bir dizi cinayetin çözümünü İsrail'de bulabileceğimizi umuyoruz," dedi. "Yirmi dört saatlik bir zaman dilimi içerisinde üç değişik ülkede üç akademisyen öldürüldü. Bu cinayetlerin anahtarını burada bulabileceğimize inanmak için de kimi nedenlerimiz var."

Grossman oyun arkadaşlarını tartmakta olan bir poker oyuncusu edasıyla gözlerini kıstı.

"Olaydan haberim var," diye açıkladı. "İnterpol raporlarını ve bize yollamış olduğunuz acil talebin ekindeki yorumlarınızı

okudum. Ancak yine de sizi, bu cinayetleri burada aydınlatabileceğinize inanmaya iten nedenleri kavramakta güçlük çekiyorum."

"Şimdi... Kurbanların her üçü de aynı zamanda İsrail'de bulunmuşlar," diye açıklamaya başladı Valentina. "Çok tanınmış bir paleograf olan Profesör Patricia Escalona, bundan üç ay önce Ölü Deniz parşömenleri üzerine bir konferans vermek üzere buraya gelmiş. Aynı tarihte Profesör Alexander Schwarz da *Biblical Archaeology Review* dergisi için yazacağı bir makale dolayısıyla, İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı tarafından saklanan Hıristiyanlığın ilk dönemlerine ait kemik kalıntılarını incelemek üzere Kudüs'te bulunuyormuş. Yine aynı dönemde, Profesör Petar Vartolomeev ise Weizmann Bilimler Enstitüsü tarafından düzenlenen bir toplantıya katılmak için buradaymış."

İsrailli müfettiş, keskin bakışlarıyla karşısındaki iki kişiyi süzdü.

"Bütün bunları ben de biliyorum," dedi sonunda aptal bir adam olmadığını ima eden bir ses tonuyla. "Yalnız, ben de dünkü çocuk sayılmam sevgili dostlarım. Benden gizlediğiniz bir şeyler var."

"Bunu da nereden çıkardınız?"

Arnie Grossman sabrını topluyormuş gibi iç geçirdi.

"Her üç kurbanın da aynı anda İsrail'de bulunmuş olmaları kuşkusuz ilginç bir ipucu oluşturuyor," diye itiraf etti. "Ancak bundan hiçbir kesinliğe varmanız mümkün değil. Bu yalnızca bir iz, koşulları belirleyen bir unsur, o kadar." Öne doğru eğildi ve delici bakışlarını İtalyan kadının üzerine dikti. "Çözümün burada bulunduğunu size düşündürecek başka bir şeyler, bir ayrıntı, bir bilgi daha olmak zorunda."

Valentina masum bir tavır takındı.

"Neden söz ettiğinizi hiç anlayamıyorum. Biz yalnızca bulduğumuz bir ipucunun peşinden gidiyoruz o kadar. Her üç kurban da aynı anda, burada bulunmuşlar. Daha ayrıntılı bir soruşturma yapmamızı gerektiren etkileyici bir rastlantıydı bu. Şimdi de yalnızca

üçünün burada bir araya gelip gelmediklerini, geldilerse bunun nerede olduğunu öğrenmeyi istiyoruz. Hepsi bundan ibaret."

İsrailli müfettiş, başını iki yana salladı.

"Sanırım sizinle anlaşamayacağız," diye tısladı hafiften tehdit edercesine. "Eğer yardımımı istiyorsanız kartlarınızı açık oynamanız gerekecek." İşaret parmağını aralarındaki sehpanın üzerine vurdu. "Ya bana bildiğiniz her şeyi hemen şimdi ve en küçük ayrıntısına dek anlatırsınız ya da sizi soruşturmanızla baş başa bırakırım." Kollarını kavuşturdu. "Seçim size kalmış."

Valentina bir an Tomás'a baktı. Tarihçi, kayıtsızlıkla omuzlarını kaldırdı; iki müfettiş arasında geçen bu küçük oyunun amacını ne anlıyor ne de anlamak istiyordu. Konunun uzmanı o olduğuna göre, bildiklerini başkalarına açıp açmama kararını vermek de kadına düşüyordu.

İtalyan müfettiş onun ne demek istediğini anlamıştı. Derin bir soluk alarak, İsrailli meslektaşına baktı.

"Pekâlâ," dedi. "Çözümü İsrail'de bulacağımıza inanmak için fazladan bir unsurun daha bulunduğu doğrudur."

Grossman kalemini ve not defterini çıkararak, not almaya hazırlandı.

"Kulak kesildim."

"Her üç kurbanımızın da gırtlakları kesilmişti."

"Bu benim de dikkatimi çekti. Karşımızda törensel cinayetler bulunuyor."

"Aynen öyle. İkinci ve üçüncü cinayet için birer görgü tanığımız da var. Her ikisi de bize, katilin kurbanlarını infaz ettikten hemen sonra, sanki onlar için ağlıyormuşçasına acı dolu feryatlar kopardığını anlattılar."

Müfettiş şaşırmış ve ilgilenmiş gibi kalakaldı.

"Kendi kurbanlarına mı ağlıyormuş?"

"Çok doğru. Bu saptama, bu soruşturma sırasında bana yardımcı olma nezaketini gösteren Profesör Noronha'nın dikkatini çekti."

Valentina, sanki anlatmayı onun bıraktığı yerden sürdürmesini istiyormuş gibi Tomás'a döndü.

"Gerçekten de bu iki tanıklık bana, 30 yılı civarında İsa'nın ölümüyle 70 yılında Romalıların Kudüs Tapınağı'nı yıkmaları arasında kalan dönemi incelediğim sırada dikkatimi çekmiş olan bir noktayı hatırlattı." Yeniden not almaya başlamış olan Grossman'ı işaret etti. "Az önce sizin de belirttiğiniz üzere gırtlak kesilerek işlenen cinayetler genellikle törensel nitelikte olur. Müfettiş Ferro da daha önce, Vatikan'da ilk cinayetin işlendiği gece bana bundan söz etmiş ve hatta kurbanın boynunun bir koyun gibi kesildiğini söylemişti. O anda bunu fark edememiştim. Ancak daha sonra, failin her infazının ardından acıyla feryat ettiğini öğrenince durumu anladım."

"*Yehi or!*" diye mırıldandı polis neredeyse otomatik olarak. "Işık olsun!"

"Benim de aklıma aynen bu geldi. *Yehi or!* Sanki bir şimşek çakmış gibi birdenbire, İsa'nın çarmıha gerilişini takip eden dönemde burada, İsrail'de görülmüş bir suikastçılar mezhebinin etkinliklerini hatırlayıverdim ve..."

"Bana Gayyurlardan söz edecek değilsiniz umarım?" diye kesti Grossman ihtiyatlı bir sesle.

Tomás bir an durup gözlerini iyice açtı.

"Aslında evet," diye itiraf etti. "Aklıma gerçekten de Gayyurlar gelmişti, özellikle de bunların o dönemde Sikariler adıyla bilinen en aşırı kolları."

Gürbüz İsrailli reddeder gibi bir işaret yaptı.

"O iş iki bin yıl önceydi! Gayyurlar... Ya da Sikariler, ne derseniz deyin, hiçbiri bugün artık kalmadı! Hayaletlerin peşine düşmüşsünüz siz!"

"Sikarilerin artık var olmadığını ben de biliyorum," diye kabul etti tarihçi. "Ancak bunlar aynı törensel unsurlar! Sikariler de kurbanlarını, Roma'da halkın arasında, tuniklerinin altına sak-

ladıkları, adına *sika* denen kutsal hançerleriyle öldürürlerdi. İnfazın ardındansa kendilerinin bu işle hiçbir ilgileri bulunmadığını düşündürmek üzere acı dolu bir feryat koparark hemen halkın arasına karışırlar, böylece de yakayı ele vermezlerdi."

"Çok eski öyküler bunlar!"

"Olabilir. Ama buradaki eylem biçimi de aynı görünüyor. Dahası kurbanlarımızdan ikisi tarihçiydiler ve öldürüldükleri sırada da tam olarak bu olayların yaşandığı tarihsel dönemde, dünyanın aynı bölgesinde olup bitenleri içeren Yeni Ahit el yazmaları üzerine araştırmalar yapıyorlardı. Şimdi Sikarilere özgü gırtlak kesme ve törensel feryatlara bir de her üç kurbanın da bundan üç ay önce aynı anda İsrail'de bulunmuş olduklarını ekleyin. Sizce de rastlantının bu kadarı biraz fazla olmuyor mu?"

Arnie Grossman bir an için bu soruyu aklından geçirerek, akıl yürütmenin yerindeliğini tarttı.

"Haklısınız," diye boyun eğdi sonunda. "Gerçekten de bu kadar rastlantı fazla oluyor."

"Bize de öyle göründü," dedi tarihçi, American Colony barını gösteren büyük bir işaret yaparak. "Bu yüzden buradayız."

Şimdiye kadar sessiz kalmış olan Valentina, sanki yeniden canlanmış gibi İsrailli meslektaşının yüzüne baktı.

"Artık her şeyi biliyorsunuz," dedi. "Bu yüzden de işbirliğinize güvenebileceğimi umuyorum..."

"Elbette," diye güvence verdi Grossman not defterini karıştırarak. "Benden yazılı olarak talep etmiş olduğunuz bilgiler burada. Umarım bunlar işinize yarar."

Valentina eline bir tükenmez kalem alarak onun vereceği bilgileri not etmeye hazırlandı.

"Sizi dinliyorum."

"Kurbanlarınız farklı otellerde kalmışlar," dedi. "Profesör Escalona King David'e yerleşmiş, Kudüs'ün en ünlü oteli olarak bilinir."

"Bu tam ona göre zaten," dedi Tomás gülümseyerek. "Patricia her zaman lükse düşkün olmuştur."

"Profesör Schwarz ise Siyon Dağı üzerine kurulu olan Mount Zion Oteli'ni tercih etmiş," diye devam etti İsrailli müfettiş sarsılmaz bir sesle. "Profesör Vartolomeev'e gelince, o da Ritz'e gitmiş." Sayfayı çevirerek okumayı sürdürdü. "Doğrulayabildiğimiz kadarıyla her üçü de farklı etkinliklerle uğraşmışlar, farklı yollar izlemişler." Defterini kapatarak hafifçe gülümsedi. "İşte, hepsi bu."

Karşısındaki iki kişi, düş kırıklığına uğramış gibi onun yüzüne bakakaldılar.

"Başka hiçbir şey yok mu?"

"Korkarım yok."

"Ama..." diye kekeledi Valentina, "herhangi bir zamanda bir yerlerde bir araya gelmiş olmaları da mümkün, değil mi?"

Arnie Grossman derince iç geçirdi.

"Bakın, hiç kimse size bir güvence veremez! Kudüs büyük bir şehir ama o kadar da büyük değil. Örneğin Şam Kapısı'nda karşılaşmış olmaları mümkün müdür? Bilemem! Eğer bu öncelikli bir soruşturma olsaydı, o zaman bütün olanaklarımı seferber edebilirdim ve inanın bana o takdirde, eğer böyle bir buluşma gerçekleşmişse mutlaka öğrenirdik. Ancak siz de takdir edersiniz ki böyle bir vaka bizim önceliklerimize kıyasla çok önemsiz kalıyor. Biz burada her gün bundan çok daha ciddi şeylerle karşılaşıyoruz. Bu yüzden de bu olay için yalnız bir günlüğüne tek bir adamdan fazlasını görevlendirmeme olanak yoktu."

"Peki şimdi ne yapacağız?"

"Şimdi artık tam zamanlı olarak bu vakayla ilgilenebilecek iki araştırmacımız var. Kuşkusuz bu biraz yol almamızı sağlayacaktır."

"Sahi mi? Peki bunlar sizin teşkilatınızın özel ajanları mı?"

İsrailli müfettişin yüzü kocaman bir gülümsemeyle aydınlandı. Adam, viski kadehini eline alıp iskemlesinin arkasına yaslanarak gevşedi.

"Orasını bilemem," dedi parmağıyla karşısında oturanları işaret ederek. "Yeni araştırmacılar karşımda duruyor."

Tomás ve Valentina birbirlerine baktılar.

"Bizi mi kastediyorsunuz?"

Grossman saf maltı bir dikişte bitirerek kadehini gürültüyle sehpanın üzerine bıraktı. Sonra da gözleri gizlemeye gerek duymadığı bir zevkle parıldayarak bacak bacak üstüne atıp, ukala bir tavır takındı.

"Kudüs'e tatil yapmaya geldiğinizi mi sanıyordunuz?"

XXXI

King David Oteli'nin pembe kalkerden, ağırbaşlı ön cephesi insanda saygı uyandırıyordu, ama Tomás ve Valentina kendilerini doğru iz üzerine yönlendirecek ipuçlarını bulmak için öyle telaşlıydılar ki bu tarihî yapının güzelliğini seyretmeye zamanları yoktu. Binanın ihtişamının farkına ancak döner kapıdan içeri girdikten sonra varabildiler.

"Ne otel!" diye bağırdı Tomás. İki kanadı birbirinden ayıran uzun koridor boyunca zeminden, üzerinde ünlü müşterilerin isim ve imzalarının bulunduğu, upuzun, beyaz bir şerit geçiyordu. Adam yere eğilerek okumaya koyuldu. "Churchill de burada kalmış!"

"O ve daha bir yığın şöhret," diye ekledi imzaları gözden geçiren İtalyan kadın. "Elizabeth Taylor, Marc Chagall, Henry Kissinger, Simone de Beauvoir, Dalay Lama, Kirk Douglas, Yoko Ono..." Süslemeleri hayranlık dolu bakışlarıyla okşadı. "Şahane!"

Otelin lobisi muazzam genişlikteydi; tavanı zengin süslemelere sahip kocaman sütunlar ve gösterişli, mavi kemerler destekliyordu, duvarlarsa çevrelerinde tuhaf spiraller yığılan balıklar, kuşlar, kutsal hayvanlar görülen Fenike, Mısır ve Asur gibi çeşitli bölge üsluplarından esinlenmiş motiflerle kaplıydı.

Üniformalı bir görevli yeni gelenlere yaklaştı.

"Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Valentina buna hazırlıklıymış gibi, hemen kimliği ile İsrailli yetkililerin kendisine vermiş oldukları belgeyi gösterdi.

"İtalyan polisindenim ve müşterilerinizden biriyle ilgili çeşitli bilgilere ihtiyacım var," diye açıkladı. "Mümkünse otel müdürüyle konuşmak istiyorum lütfen."

Görevli başını hafifçe eğdi ve hemen gözden kaybolup biraz sonra yanında kravatlı bir adamla geri geldi. Kısa boylu bu adam, yüzünde profesyonelce bir gülümsemeyle elini konuklara uzattı.

"İsmim Aaron Rabin, King David'in müdürüyüm. Size hangi konuda yardımcı olabilirim acaba?"

Valentina ona da kendini tanıttı. Müdür, onun gösterdiği belgeleri inceledikten sonra işbirliği yapmaya hazır gözüktü. Bunun üzerine Müfettiş Ferro da renkli bir fotoğraf çıkarttı.

"Patricia Escalona adındaki bu hanım İspanyoldu ve bundan birkaç gün önce öldürüldü," dedi. "Kendisinin üç ay önce otelinizde kalmış olduğunu öğrendik ve acaba çalışanlarınız arasında onu hatırlayan birileri çıkar mıydı diye merak ediyoruz."

Müdür, fotoğrafı eline alarak bir süre inceledi. Görünüşe bakılırsa bu yüzü tanıdık bulmamış gibiydi. İzin isteyerek karşılama masasına doğru yöneldi ve buradaki çalışanlara sordu. Karşılama görevlileri fotoğrafa baktılar ve sonra hamalı çağırdılar, o da fotoğrafı inceledi. Kısa bir süre içinde karşılama masasının arkasında küçük bir grup birikmişti. Aralarında bir süre konuştuktan sonra anlaşmaya vardılar.

Nihayet müdür iki yabancı araştırmacının yanına döndüğünde, yanında Profesör Escalona'nın fotoğrafını elinde tutan kel bir adam daha vardı.

"Size Kudüs turizm ajansından Daniel Zonshine'yi tanıştırayım," dedi müdür. "Sanıyorum, o size yardımcı olabilecek."

Valentina ve Tomás, Zonshine'yi selamladılar ve o da gereksiz kibarlıklarla zaman yitirmeden hemen otelin bodrum katında bulunan ticari alandaki bir dükkânı işaret etti.

"Ajansımın burada, King David'de bir şubesi bulunuyor." Fotoğrafı gösterdi. "Bu hanım da bizim müşterimizdi. Kendisini

gayet iyi hatırlıyorum, çünkü İngilizcesi çok iyi olmadığı için bir İspanyol tercümana gerek duymuştu."

İtalyan'ın yüzü aydınlandı.

"Ya? Peki bu tercümanı nerede bulabiliriz?"

Zonshine saatine baktı.

"Muhammed birazdan gelir." Kanepeleri işaret etti. "Siz şimdilik burada bekleyebilirsiniz, o gelir gelmez ben kendisini yanınıza getiririm."

İki konuk lokantanın çiçeklerle kaplı bir duvar tarafından çevrelenmiş, havuz ve bahçe manzaralı terasına oturdular. Uzakta, Yafa limanının yakınlarında, Süleyman'ın on altıncı yüzyıldan kalma hisarının bulunduğu eski kentin surları görünmekteydi. Havanın sıcaklığına karşın birer naneli çay ısmarladılar ve otelin tarihi hakkında konuşmaya başladılar. Tomás, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra İngiliz mandasının tam da burada King David'de yerleşmiş olduğunu anlattı. Bu nedenle de Siyonist milliyetçi akımının silahlı kolu olan İrgun, 1946'da burada bir bomba patlatarak İngilizlerin bölgeden çekilmelerine ve iki yıl sonra da İsrail devletinin bağımsızlığını ilan etmesine önayak olmuştu.

"Sizin de gördüğünüz gibi," diye bildirdi Tomás, "King David tarihle dopdolu bir otel ve bugün de İsrail protokolü ile Orta Doğu diplomasisinin yüksek makamlarından biri halinde, hem ayrıca..."

Daniel Zonshine, yanında Kudüs turizm ajansının logosunu taşıyan bir gömlek giymiş olan, siyah bıyıklı, zayıf bir gençle birlikte terasta belirdiğinde konuşmaları kesildi.

"İşte Muhammed," bu dedi adam. "Hanımefendiye o eşlik etmişti."

"Selamünaleyküm!"

"Aleykümselam," diye karşılık verdi Tomás. "Profesör Escalona'ya tercümanlık yapmışsınız, öyle mi?"

"Evet, beyefendi."

"Burada kaldığı süre boyunca gittiği yerleri hatırlayabilecek misiniz?"

"Hanımefendinin eski kenti biraz gezdiklerini ve tarihî araştırmalarla ilgili birkaç kuruluşu ziyaret ettiklerini hatırlıyorum," diye yanıtladı. "Ancak zamanının asıl büyük bölümünü Kudüs İbrani Üniversitesi'ndeki bir toplantıda geçirmişti. Eğer belleğim beni yanıltmıyorsa, Kumran parşömenleriyle ilgili bir toplantıydı bu."

"Ölü Deniz parşömenleriyle mi ilgiliydi?"

"Evet, öyle."

"Tek başına mıydı?"

"Başlangıçta evet. Sonradan birkaç arkadaşına rastlayınca bana izin verdi."

Tomás ve Valentina birbirlerine baktılar.

"Birkaç arkadaşı ha?"

"Evet. Hanımefendinin Arkan Vakfi'nda karşılaştığı birkaç Batılı. Ayrıca, ertesi gün de kendilerine İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nda eşlik ettim ama bundan sonra yardımıma ihtiyacı kalmadığı için kendisini bir daha görmedim."

"Profesör Escalona'nın arkadaşlarının isimlerini hatırlayabilecek misiniz?"

Filistinli başını iki yana salladı.

"Hayır. Üzerinden üç ay geçti. Hem zaten isimleri de aklımda tutamayacağım kadar karmaşıktı. Hatta hiç tam olarak öğrenebildiğimi sanmıyorum..."

Valentina çantasından çıkardığı fotoğrafları tercümana gösterdi. Bunlarda diğer iki profesörün, Alexander Schwarz ile Petar Vartolomeev'in yüzleri görülüyordu.

"Bu kişiler miydiler?"

Muhammed gözlerini kısarak fotoğraflara baktı ve belleğini çalıştırdı.

"Demin de söylediğim gibi üç ay önceydi bu, hem onlarla çok fazla zaman da geçirmemiştim," dedi duraksayarak. "Onca müşteri arasında bütün yüzleri hatırlayabilmem kolay olmuyor." Tercüman dikkatini yeniden toplayarak sonunda başını salladı. "Evet ya. Sanırım bu beylerdi."

"Bundan emin misiniz?"

Tercüman fotoğraflara son bir kere daha baktı.

"Neredeyse emin gibiyim. Bu yüzlere baktıkça onları tanıdık buluyorum."

"Profesör Escalona'nın onlarla nerede karşılaştığını söylemiştiniz?"

"Arkan Vakfı'nda."

"Orası neresi?"

Muhammed duraksayınca, şimdiye dek görüşmeyi sessizce izlemiş olan amiri onun yerine yanıt verdi.

"İsrail'de saygınlığı yüksek olan bir kurumdur," diye açıkladı Daniel Zonshine. "Çeşitli alanlarda çalışmalar yürütürler ve merkezleri de eski kentin Yahudi mahallesinde bulunur."

Valentina ve Tomás bu sefer gözlerinde umut ışıkları parıldayarak, bir kere daha bakıştılar. Nihayet aradıkları izi bulmuşlardı: Arkan Vakfı.

XXXII

Eski kentin Yahudi mahallesinde tam bir huzur havası hüküm sürmekteydi. Ağlama Duvarı'na ya da Hurva Meydanı'na doğru yürüyen birkaç yayayı saymazsanız caddeler tamamen ıssızdı. Ara sokaklardaysa kuşların ötüşleri, huzur verici bir ezgi gibi çınlıyor, birkaç insan sesi mırıltılara dönüşüyordu.

Bu sakin ortamda Tomás ve Valentina'nın tok ayak sesleri daha da güçlü biçimde yankılanıyordu. Tarihçi, elindeki kent haritasına bakarak Sefarad sinagoglarının yerini belirledi ve yana doğru açılan bir sokağı gösterdi.

"Bu taraftan."

İkisi birden bu yöne doğru döndüler ama Valentina âdeta otomatik pilota bağlamış gibi yalnızca Tomás'ın gölgesini takip etmekle yetiniyordu. Gözlerini bu sabah Roma'dan gönderilmiş olan yeni belgelerden hiç ayırmıyor, gidecekleri yere varmadan içeriklerini öğrenmeye çalışıyordu.

"İlginç bir vakıf bu," dedi yüksek sesle. "Hem de çok ilginç..."

"Ne bakımdan?"

İtalyan'ın buna yanıt vermesi birkaç saniye sürdü. Önce okumasını tamamlayıp sonra da Tomás'ın yüzüne baktı.

"Öncelikle ilgi alanları hem çok, hem de çeşitli, bilimin pek çok farklı koluyla ilgileniyorlar," dedi. "Vakıf, arkeolojiden paleografiye varıncaya kadar tarihsel araştırmalara pek çok yatırım yapıyor. Doğal olarak etkinlik bölgeleri Orta Doğu'yu ve özellikle

de kutsal toprakları kapsıyor. Görünüşe bakılırsa çok eski zamanlardan kalma çok sayıda sanat eserinden oluşan bir koleksiyonları var. Ancak daha başka bilimsel alanlarda da araştırmalar finanse ediyorlar, parçacık fiziği ya da tıbbi araştırmalar gibi çok çeşitli kollarda uzmanlaşmış laboratuvarlar kuruyorlar." Valentina takdirini belli eden bir ıslık çaldı. "Amma vakıfmış!"

"Peki felsefeleri ne? Sırf araştırma mı?

Valentina az önce okumuş olduğu belgelerin arasından bir sayfa çıkardı. Üzerinde bir kısaltma ve ardından da kocaman Gotik harflerle yazılmış bir alıntı görülüyordu.

"*Über allen Gipfeln,*" diye okudu kadın yüksek sesle, "*ist Ruh, in allen Wipfeln spürest du kaum einen Hauch; Die Vögelein schweigen im Walde. Warte nur, balde. Ruhest du auch.*"

O bunları okurken Tomás da uzunca bir süre hiçbir şey söylemeden sessiz kaldı.

"Ne demek bu?"

"Bütün zirvelerde barış hüküm sürüyor," diye yineledi kadın, "Ağaçların tepelerinde bir tek soluğun gezdiği bile hissedilemiyor; ormanın bütün kuşları susmuşlar. Sabret! Yakında sen de dinleneceksin!"

Tarihçi inanmaz gözlerle baktı.

"Almanca anlayabiliyor musunuz?"

İtalyan kadın Roma'dan gönderilmiş olan belgeyi ona doğru uzatarak güldü.

"Şiirin İtalyanca çevirisini de eklemişler."

"Öyle mi?" diye gülümsedi Tomás. "Güzel dizeler gerçekten. Kim yazmış?"

"Kim dersiniz?" diye karşılık verdi kadın. "Alman yazarların en büyüğü: Goethe."

"Bu yalnızca hoş bir şiir değil, aynı zamanda da pasifist bir metin. Eğer Arkan Vakfı'nın söylemi gerçekten buysa, iyi niyetler üzerine kurulu bir kurum olmalı."

Valentina yüzünü buruşturarak çekincesini belirtircesine parmağını havaya kaldırdı.

"O kadar acele etmeyin!" dedi. "Anlarsınız ya, sürekli olarak barış vaazları verenlere oldum bittim kuşkuyla yaklaşmışımdır. Kimi zaman bunlar herkesten kötü çıkabiliyorlar. Zararsız bir söylemin altında en uğursuzca emellerini gizledikleri olabiliyor..."

Portekizli akademisyen sokağın ortasında durarak, adı yazılı olmayan bir binanın kapı numarasını kontrol etti. O sırada, zilin hemen üzerine yerleştirilmiş madenî bir levhaya "Arkan Vakfı" adının kazınmış olduğunu gördü.

"Neyse, bunu birazdan açığa çıkarabileceğiz," dedi. "Gelmişiz!"

Düğmeye bastı ve zil çaldı. Bir süre beklediler, sonra ayak seslerinin yaklaştığı duyuldu ve kapı açıldığında siyah saçlı, keskin bakışlı genç bir kadın belirdi.

"*Shalom!*"[10]

"*Good afternoon*"[11] diye selamladı Tomás, İbranice konuşamadığını belli etmek için. "Vakfın başkanı Bay Arkan'la randevumuz vardı da. Burada mı acaba?"

Genç kadın, iki konuğun kimliklerini kontrol ettikten sonra onları bir odaya alarak birer bardak su ikram etti. Sonra da onlara kibarca, "Bir dakika bekleyin lütfen," diyerek ikisini baş başa bıraktı. Kısa bir süre sonra geri geldiğinde onlardan kendisini takip etmelerini rica ederek, konukları üst kata çıkardı. Bir kapıyı usulca tıklattı, bir erkek sesi içeriden ona İbranice bir emir verdi ve o da ziyaretçilere içeri girmelerini işaret etti.

"Hoş geldiniz," diyerek onları kapıda karşıladı uzun boylu, gür kaşlı bir adam. "Benim adım Arpad Arkan, bu vakfın başkanıyım. İtalyan polisinin bu ziyaretini neye borçluyum acaba?"

10 (İbr.) Merhaba. (ç. n.)

11 (İng.) İyi günler (ç. n.)

"Rahatsız ettiğimiz için kusura bakmayın," dedi Valentina. "Üç Avrupalı akademisyenin, koşulları bize en hafif deyişiyle tuhaf görünen yakın zamandaki ölümlerini soruşturuyoruz da."

Başkanın sevecen bakışları bir anda kararıverdi.

"Ah, evet, haberim var," diye haykırdı birdenbire sözcükler ağzına ağır geliyormuş gibi konuşması yavaşlayıvermiş olan Arkan. "Çok korkunç bir şey! Haberi aldığım zaman altüst oldum!"

"Cinayet soruşturması bizi buraya, İsrail'e kadar getirdi. Her üç kurbanın yollarının burada, bu ülkede kesişmiş olduğunu fark ettik." Karşısındakinin tepkisini ölçmek üzere bir an durdu. "Bugün ise onların tam olarak bu binada bir araya gelmiş olduklarını öğrendik. Arkan Vakfı'nda yani."

Kadın, Arkan'ın ne yanıt vereceğini bekleyerek sustu. Tepkilerinin neşterle didik didik edildiğinin farkına varan vakıf başkanı derin bir iç çektikten sonra başını pencereye doğru çevirdi.

"Bunu fark etmemiştim," diye bildirdi. "Oysa aslında bildiğim bir şeydi bu. Onları buraya, vakfa bizzat ben çağırmıştım." Çalışma masasının üzerinde açık duran ajandayı işaret etti. "İki gün önce tam üç ay doldu, biliyorsunuz ya. Onları böyle bir felaketin beklemekte olduğu aklımın ucundan bile geçmezdi..."

Müfettiş Ferro, başkanın söylediği her şeyi iyice süzgeçten geçiriyor, rakibinin her hamlesini değerlendiren bir satranç oyuncusu gibi, bir çelişki, bir boşluk ya da bir gizli anlam arıyordu.

"Buraya ne amaçla geldiklerini öğrenebilir miyiz?"

Arpad Arkan, odanın duvarlarını süsleyen çerçeve içindeki papirüs ve parşömenleri işaret eden büyük bir hareket yaptı. Yunanca ve İbranice harflerle yazılmış çok eski yazılar, *scriptio continua* [12] idi bunlar. Kenarları yıpranmış, her yerleri delik deşik olmuştu.

"Vakfımızın çok değerli bir el yazması koleksiyonu bulunuyor," diye açıkladı başkan. "Kimileri İncil alıntıları, kimileriyse

12 (Lat.) Sürekli metin; sözcük ve metinler arasında boşluk bırakılmayan bir yazı üslubu. (ç. n.)

İbranice, Aramice ya da Yunanca yazılmış başka kadim belgeler. Profesör Escalona'dan bu konuda uzmanlık rica etmiştim." Çalışma masasının hemen yanı başında, yerde duran ve kocaman bir vazoya benzeyen bir nesneyi gösterdi. "Elimizde Hıristiyanlık öncesi zamandan kalma kimi kemikler de bulunuyor. Bu alanın uzmanı olarak da bize Profesör Schwarz'ı önermişlerdi."

"Peki ya Profesör Vartolomeev? O tarihçi değildi..."

"Ha, Bulgar bilim adamını mı söylüyorsunuz? Vakfımız, moleküler fizik alanında çok ileri düzeyde bir araştırma merkezi kurdu ve kendisi de bu alanda dünya çapında bir otoriteydi. Nobel Tıp Ödülü için her yıl adı geçiyordu. Onu da bizimle birlikte çalışması için davet etmiştim ve o da bu davetimi kabul etti." Vakıf başkanı kederli bir yüzle başını iki yana salladı. "Onun ölümü Arkan Vakfı için de büyük bir kayıp olacak. Kendisine çok umut bağlamıştık."

"Her üçü de burada, vakıfta bir araya geldiler, öyle mi?"

"Evet, üçü birlikteydiler. Her ne kadar etkinlik alanları farklı da olsa üçünü aynı zamanda ağırlamıştım."

"Bu vesileyle mi tanıştılar?"

"Muhtemelen," diye itiraf etti adam. "Daha doğrusu, ben birbirlerini önceden tanıdıklarına dair bir izlenim edinmedim."

Valentina bir sonraki soruyu ne şekilde dile getirmesi gerektiğini düşünürken, dalgın bir ifade takındı.

"Burada, sizin çalışma odanızda birbirlerini tanımış olan üç kişinin her üçünün birden, üç ay sonra ve yirmi dört saatlik bir zaman dilimi içinde öldürülmüş olmalarını nasıl açıklıyorsunuz?"

Başkan bu soru karşısında şaşalamış gibiydi.

"Şey... Nasıl açıklayabileceğimi pek bilmiyorum," diye kekeledi. "Bu gerçekten de bir... Rastlantıydı, diyelim." Bulmuş olduğu bu sözcüğe sanki bir cankurtaran simidiymiş gibi sıkı sıkıya yapıştı. "Evet ya, talihsiz bir rastlantı, o kadar."

İtalyan kadın, Tomás'la hızlıca bakıştıktan sonra yeniden sorguladığı adama dönüp onu buz gibi bakışlarla süzdü.

"Polisin gözünde rastlantı diye bir şey yoktur Bay Arkan."

Vakıf başkanı omuzlarını dikleştirdi.

"Ne ima etmeye çalışıyorsunuz siz?"

"Hiçbir imada bulunmuyorum," diye karşılık verdi kadın gözü hiç korkmaksızın. "Size yalnızca suç bilimi söz konusu olduğunda rastlantılara her zaman kuşkuyla yaklaşıldığını söylüyorum, o kadar. Gerçek şu ki, burada, sizin odanızda tanışmış olan üç akademisyen üç ay sonra, en hafif deyişiyle tuhaf koşullar altında öldürülmüş bulunuyorlar. Burada rastlantıdan söz edebileceğimizden emin olamıyorum ben."

Arpad Arkan ayağa kalkarak, ani bir hiddetle parmağını kapıya doğru uzattı.

"Dışarı!" diye bağırdı var gücüyle. "Defolup gidin buradan!"

Valentina ve Tomás oturdukları yerde donakalmış, gözlerine fazlasıyla aşırı görünen bu tepki karşısında hayretle bakıyorlardı.

"Çok büyük bir hata yapıyorsunuz."

"Sizi dinlemek istemiyorum," diye kükredi adam parmağını odasının kapısına doğru uzatmayı sürdürerek. "Derhal vakfımı terk edin! Dışarı!"

Başkanın bu saldırganlığına sinirlenmiş olan Valentina ayağa kalkarak Arkan'a meydan okudu.

"Kiminle konuştuğunuzu sanıyorsunuz siz?"

"Derhal burayı terk etmezseniz polis çağıracağım! Defolun, gidin!"

"Cretino! Stupido! Stronzo!"[13]

"Dışarı!"

Her ikisi de yüzleri öfkeden kıpkırmızı olmuş halde karşılıklı duruyorlardı. Tomás, işin sonunun kötüye varacağını fark ederek Valentina'yı bileğinden yakaladı ve odanın dışına doğru çekti.

"Haydi, gidelim," dedi sakince. "Israr etmeye gerek yok."

13 (İt.) Gerizekâlı! Aptal! Aşağılık! (ç. n.)

"Dışarı!" diye haykırıp duruyordu Arkan, kendinden geçmişçesine. "Çıkın dışarı! Siz kim oluyorsunuz da kendi evimde bana hakaretler etmeye geliyorsunuz? Dışarı!"

"Imbecille! Scemo!"[14]

Kapılar arkalarından gürültüyle kapatıldı ve sükûnet bozulduğu gibi birdenbire vakfa yeniden egemen oluverdi. Hâlâ burnundan soluyan Arkan kravatını gevşeterek gömleğinin yaka düğmesini çözdü. Sonra da koltuğunun üzerine bütün ağırlığıyla çökerek heyecanını kontrol altına almaya uğraştı.

Çalışma masasının bir köşesinde duran telefona bakarak kendisini ele geçirmeye çalışan dürtüye karşı savaşıyormuş gibi bir an için duraksadıktan sonra, bozguna uğradığını gösteren bir iç çekişle aygıtı eline aldı.

"Alo? Sen misin?"

14 (İt.) Sersem! Budala! (ç. n.)

XXXIII

"Evet, efendim. Benim. Ne vardı?"

Yaşlı duvarın kalıntıları üzerine oturmuş, uçurumun ve Hirodes Tapınağı yıkıntılarının üzerine bacaklarını sallandırmakta olan Sicarius, içinden Ölü Deniz'in de geçtiği Yahudiye Çölü'nün yaygın çoraklığını seyrediyordu. Kuru ve sıcak rüzgâr kayalık yamaç boyunca eserek yüzünü okşuyor, giysisinin kenarlarını havalandırıyordu.

"Bugün biraz gerginim," diye itiraf etti ses. "Son konuşmamızı hatırlıyor musun?"

"Ben dua ederken aradığınız zamanı mı?"

"Evet," diye onayladı efendisi. "Sana hazır olmanı söylemiştim." Kısa bir süre sustu. "Hazır mısın?"

"Her zaman."

Birkaç saniye geçti.

"Zaman geldi."

Rüzgâr ansızın bir toz bulutu havalandırdı ve Sicarius, gözlerini korumak için başını örtmekte olan başlığını biraz çekti. Aşağıda vadi, Ölü Deniz'in kıvrılıp giden kıyıları boyunca insanın aklını başından alan bir renkler ve tonlar senfonisi gibi uzanmakta, toprağın kahverengisi, kumların altın sarısı, tuzun beyazı, suların opal yeşili ve Ürdün Dağları'nın boz sarısı birbirine karışmaktaydı.

"Hedef kim?"

"İtalyan polisi tarafından görevlendirilmiş iki araştırmacı. Kudüs'e gelmiş, tekerimize çomak sokmaya kalkışıyorlar. Harekete geçme zamanı geldi."

"Nerede kalıyorlar?"

"American Colony'de."

"Casusların otelinde yani... Pek münasip."

"Doğru. Bir çift bunlar."

"İkisinin de işini görecek miyim?"

"Kadına dokunma. İtalyan polisinden bir müfettişmiş, tepemize pek çok insan binecektir. Ona eşlik eden adamın işini gör sen. Sessiz sedasız birine benziyor."

"En tehlikelisi onlar olur."

"Tarihçiymiş ve sanırım bıraktığımız notların şifrelerini çözebiliyor. Adı Tomás Noronha, Portekizli. Haberi olmadan bir fotoğrafını çektik, onu sana e-posta ile yolluyorum. Ne yapman ve nasıl bir not bırakman gerektiğiyle ilgili talimatları da ayrıntılı olarak yazacağım."

"Öncelikli hedefim bu tarihçi mi?"

Kesin bir emir verirken her zaman olduğu gibi efendinin sesi yine daha boğuk hale geldi.

"Evet."

Sessizlik oldu. Ekleyecek daha fazla bir şey yoktu.

"Başka bir şey var mı?"

"Hepsi bu. Yapman gerekeni biliyorsun." Efendinin sesi sorgulayıcı bir hal aldı. "Ne zaman harekete geçmeyi planlıyorsun?"

Sicarius ince dudaklarını kıvırarak hafifçe gülümsedi.

"Bugün."

Sicarius cep telefonunu kapadı ve Yahudiye Çölü ile vadiyi çevreleyen sarp dağlara son bir kez baktı. Güneş turuncu ve eflatun renkler arasında ufukta batmaktaydı ve o kadar alçalmıştı ki eskiden toprağın üzerinde üçgen labirentler gibi izler çizerek tepeyi

çevreleyen Roma kamplarının kalıntılarının yansıttıkları gölgeleri iyice belirginleştiriyordu. İnsanı serseme çeviren bir manzaraydı bu ve Tanrı'nın bu kırsal bölgeyi kutsamış olduğunu kanıtlar gibiydi. Sessizliği dinginlik vericiydi, kuzeyden esen rüzgârla kayalık yamaçların üzerinde uçuşan sığırcıkların hüzünlü ötüşlerinden başka bir ses duyulmuyordu.

Sicarius, şaşırtıcı bir çeviklikle, bir sıçrayışta ayağa kalkarak sırtını bu görkemli panoramaya çevirdi. Yılan Yolu Kapısı'na doğru yöneldi. Batmakta olan güneş hâlâ ısıtıyor, meltemse saçlarını dalgalandırıp, derisine çarparak yüzünü kamçılıyordu, fakat birden esinti durdu ve hava yakıcı hale geliverdi. Sicarius, rüzgârın yalnızca kuzey yamacında estiğini bilirdi, dağların geri kalan bölümü kavurucu sıcağa maruz kalırdı. Şakaklarından aşağıya iri ter damlaları süzülmeye başladı ve çok geçmeden giysileri sırılsıklam oldu. Teni neredeyse pişiyor, taşlık zeminse gözlerini kamaştıracak derecede parıldıyordu.

Gayyurların evlerinin yıkıntılarının önünden geçti ve sinagogun hiç hasar görmemiş kalıntılarına gururla baktı; bundan iki bin yıl kadar önce gerçekleşmiş trajedinin son perdesi için Eleazar Ben Yair, Sikarileri buraya toplamış olmalıydı. Bu yıkıntılar, atalarının kendisine bırakmış olduğu en ulu kalıntılardı. Bugün ise onlara yaraşır olduğunu kanıtlama sırası kendisine gelmişti.

Sikarilerin, Romalı işgalcilere karşı son ve en kahramanca direniş eylemlerini gerçekleştirdikleri yer burası, Masada'ydı. Lejyonerler en sonunda savunma hatlarını kırıp da içeri girmeyi başarıncaya dek iki bin Sikari, düşmana teslim olmaktansa canlarını vermeyi tercih etmişlerdi. Masada'yı ateşe vermişler, içlerinden on kişiyi de bütün direnişçileri öldürdükten sonra intihar etmekle görevlendirmişlerdi. Yalnızca bu öyküyü aktarabilmeleri için iki kadın hayatta bırakılmıştı.

Yıkıntıların arasında yürürken Sicarius, zamanda gezintiye çıkmış gibi hissediyordu. Taşların arasından çığlıkların, tartışmaların yükseldiğini işitir gibi oluyor, Eleazar'ın "Esarettense ölümü

tercih edelim," diye haykıran sesini, bu kararın yol açtığı iniltileri, Sikarilerin önderlerinin ölümcül kararını onaylayan seslerini, daha sonraysa katliamın feryatlarını, önce çocukları ve kadınları, arkasından da birbirlerini öldüren adamların çığlıklarını duyuyordu. Nihayet tepenin üzerine bir sessizlik çöküyor, geriye yalnızca Romalıların ertesi sabah surları aştıklarında yerde yatan cesetlerin arasında dolaşırken hayret içinde keşfedecekleri facianın sessiz tanıkları olan sığırcıkların ötüşü kalıyordu.

Elini kemerinde taşıdığı kutsal hançere götürdü ve onun cilalı kabzasına dokundu. Masada kazıları sırasında topraktan çıkarılmış olan bu *sika*, o müthiş nihai kıyım sırasında kullanılmış olmalıydı. Bütün bunlar iki bin yıl önce, putperestler tapınağı yıkarak kutsal toprakların halkını yurtlarından kovdukları sırada yaşanmıştı. İki bin yıl. İntikam saati artık çalıyordu.

XXXIV

American Colony'nin lobisinde çınlayan kahkaha öyle şiddetliydi ki hem otel çalışanlarının hem de müşterilerin ilgisini çekti.

"Bunu komik mi buldunuz?" diye sordu Valentina sesinde bir parça kızgınlıkla. "Bana hiç de eğlenceli gelmedi doğrusu!"

Arnie Grossman'ın keyfi yerinde görünüyordu. Neredeyse gerinirmiş gibi kollarını iki yana açtı ve iri ellerini dalgalı, kır, geriye taranmış saçlarında gezdirdi.

"Hiç fena değildi bu!"

"Aslında hiç komik değildi," diye üsteledi İtalyan kadın hiç gülme isteği göstermeksizin. "Basbayağı tatsızdı!"

"Affedersiniz ama polisi kapı dışarı etmek sağlam göt ister!" dedi Grossman hâlâ eğlenerek. "Sizin şu Arpad Arkan namussuzun önde gideni olabilir ama yaman bir herif olduğu da apaçık ortada! Gözümün önüne getiriyorum da..."

İsrailli müfettiş kıvrana kıvrana güldükçe Valentina'nın da sabrı taşıyordu. İtalyan kadın kanepede oturmuş, burnundan solurken, gelip yanına yeni oturmuş olan Tomás ise kayıtsız görünüyordu. Hatta Grossman'ın tepkisini anlıyordu bile. Belli bir açıdan bakıldığında yaşadıkları olay epey eğlenceli sayılırdı aslında. Belki zamanla Valentina da ona bu gözle bakmaya başlayacaktı.

"Mesele bu değil," diyerek lafa karıştı önemli bulduğu konulara girmek için sabırsızlanan kadın. "Araştırmamız bizi bu noktaya kadar getirdi ama buradan öteye geçebilmek için hiçbir yetkiye

sahip değilim. Doğrusu İsrail polisi bu noktadan sonra ne yapmayı tasarlıyor, merak ediyorum."

Soğukkanlılığını geri kazanmış olan Arnie Grossman, kadını dizginlemek istermiş gibi ellerini havaya kaldırdı.

"Aman aman! Sakin olun biraz!" diye haykırdı. "O kadar hızlı gitmeyin." Öne doğru eğildi, gülümsemesi silindi ve yüzü ciddileşti. "Aşamaları atlamayalım. Vakıftaki görüşmenizden ne sonuç çıkardınız?"

"Bütün bunların son derecede şüpheli olduğunu," diye yanıt verdi kadın. "Adamın bir şeyler sakladığı her halinden belliydi."

"Bunu nereden çıkarıyorsunuz?"

"Bir kere, kendisine üç akademisyenin onun bürosunda tanışmalarından üç ay sonra öldürülmüş oldukları gerçeğiyle ilgili sorular sorduğumda verdiği ölçüsüz tepkiden. O tepkisi, bu rastlantıya yabancı olmadığını ya da en azından bunun sessizce farkında olmakla yetinmediğini kanıtlıyor. İnsan suçlanacak bir şey yapmamışsa bu kadar kolay sinirlenmez. Sonra açıklaması da pek inandırıcı değildi. Gerçekleri bir gözden geçirelim: Üç kurban hiç tanışmıyorlardı, Arkan onları bir görüşme için bir araya topladı ve bu sırada iki tarihçinin uzmanlıklarına başvururken bilim adamını da bir araştırmayla görevlendirdi. Ve şu işe bakın ki o güne kadar birbirlerinin varlığından bile haberdar olmayan üç akademisyen bundan sonra ayrılmaz bir üçlü haline geldi. Tercümanın tanıklığına göre kurbanlarımız, ertesi gün de İsrail Tarihi Eserler Başkanlığı'na gitmek üzere buluşmuşlar. Üstelik Profesör Escalona, bu yeni meslektaşlarının yanında kendini o kadar rahat hissetmiş ki kılavuzunu bile geri göndermiş." İtalyan şaşırmış gibi bir tavır takındı. "Bu üç kişiyi birdenbire birbirlerinden ayrılmaz hale getiren ne olmuştu? Arkan Vakfı'nda rastgele bir karşılaşma mı? Gündelik bir akademik sohbet nasıl olup da böyle bir etki yaratabiliyor?"

"Gerçekten..."

"Üstelik, bunlar uzmanlıkları ve alanları farklı akademisyenler olduklarına göre Arkan neden üçüyle birden aynı anda konuşmayı istemişti? Üçüne sırayla ayrı ayrı randevu vermesi daha mantıklı olmaz mıydı? Neden üçüyle bir kerede görüştü?"

"Valentina doğru söylüyor," diye araya girdi bu ana dek sessizliğini kormuş olan Tomás. "Bütün bunlar hiç tutarlı gözükmüyor."

Ancak İtalyan, akıl yürütmesini henüz tamamlamış değildi.

"Hepsini aynı zamanda çağırmış olduğuna göre, vakıf başkanı onlarla hepsini ilgilendiren tek bir konuda görüşmüş olmalı. Ama bu konu ne olabilir? Arkan bunu bizden neden gizledi? İtiraf edemeyeceği bir şeyler mi gizlemeye çalışıyor? Bu gizemli görüşmeyle ardından gelen cinayetler arasında nasıl bir ilişki bulunuyor? Nasıl oluyor da..."

Arnie Grossman başıyla bir işaret yaptı.

"Doğru," diye başını salladı meslektaşının akıl yürütmesini yarıda keserek. "Bu açıklamaların çarpık göründüğü apaçık. Arkan'ın kuşkulu birtakım işlere bulaşmış olması beni hiç şaşırtmaz. Ancak yine de temkinli ilerlemeliyiz."

İtalyan kadın soğukkanlılığını yitirmek üzereydi.

"Temkinli de ne demek şimdi?" Sanki vakıf başkanı hemen dışarda duruyormuş gibi kapıyı işaret etti. "Bu hödük bizden bir şeyler saklıyor! Bu cinayetlerde bir rol oynamış olduğu çok belli! Peki biz ne yapıyoruz?" Valentina karşısındaki adamı taklit eder gibi alaycı bir ses tonuyla yineledi. "Temkinli ilerliyoruz..."

"Sakin olun ama," dedi Grossman. "Arpad Arkan nüfuzlu bir adam. Siyasi çevrelerde pek çok destekçisi, sağlam bağlantıları var. Uluslararası finans çevrelerine de girip çıkıyor. Öte yandan vakfıysa kendini kâr amacı gütmeyen bir kurum olarak tanıtıp basın ve uluslararası siyaset tarafından dört bir yana yayılan barış söylemleri dağıtıyor. Vakfın sloganı bile anlamlı..."

"Goethe'nin şiirini mi kastediyorsunuz?"

"Ah! Onu da mı öğrendiniz?"

"Rutin bir araştırma yaptırdık..."

"Kendilerine slogan olarak seçtikleri bu şiir açıkça pasifist nitelikte ve bu da vakıf için sonsuz bir yarar sağlıyor. Bu barış söylemi, çok da şeffaf olmayan etkinliklerine mükemmel bir kılıf oluşturuyor. İşte bu nedenle hareketlerimizde çok temkinli olmak zorundayız."

Valentina sabırsızlandı.

"Müfettiş Grossman, bütün bu söylediklerinizpekâlâ da doğru olabilir ama bizler de polisiz, öyle değil mi? O halde polis gibi hareket etmemiz gerekmez mi? İtalya'da da mafya finans ve siyaset dünyasının zirvelerine dek uzanan, çok hassas bir konudur ama durum böyle olduğu için biz de elimiz kolumuz bağlı oturmuyoruz."

"Tamam ama yine de..." diye mırıldandı İsrailli, cümlesinin sonunu getirmeden. "Arkan Vakfı'nı soruşturmak tehlikeli olabilir. Hem zaten benim de bir süredir gözüm üzerlerindeydi, o yüzden de bir şey biliyorum ki konuşuyorum."

"Gözünüz üzerlerinde miydi?" diye sordu İtalyan hayretle. "Neden?"

İsrailli, sanki söyleyeceklerini açıp açmamaya karar vermek istermiş gibi bir an sustu.

"Kimi etkinliklerinden kuşkulanmak için kendimce nedenlerim vardı diyelim," diye açıkladı. "Henüz somut bir şeyler bulabilmiş değiliz, ancak arada sırada kulağıma gelen kimi söylentiler hiç hoşuma gitmiyor."

"Söylenti mi? Ne söylentisiymiş bunlar?"

Arnie Grossman, yanıt vermekte duraksadı.

"Söylentiler işte," diye yineledi. "Size bundan fazlasını söyleyemem."

Üçü de birbirlerine baktılar. Aralarında en gergin ve en sabırsız olanı Valentina olduğundan, sonunda bu sıkıntılı sessizliği bozan da o oldu.

"Peki o zaman, sizce ne yapmamız gerekiyor?"

İsrailli müfettiş sakince yanıtladı.

"Hiçbir şey yapmayın," diye tavsiyede bulundu. "Ben bu konuyu düşüneyim ve yarın yeniden konuşalım, bu size uyar mı?"

"Bana makul görünüyor."

Grossman, Tomas'a doğru döndü.

"Yalnız Profesör Noronha, belki bu arada siz bu davanın kimi noktaları konusunda beni aydınlatabilirsiniz."

Bu talep, tarihçiyi şaşırtmıştı.

"Ne öğrenmek istiyordunuz?"

İsrailli kanepenin koluna parmaklarıyla vururken, sorunu dile getirmenin en uygun yolunu arıyordu. Otelin barını işaret etti.

"İlk görüşmemiz sırasında bana bu öykünün içine Sikarilerin karışmış olabileceğinden kuşkulandığınızı söylemiştiniz, değil mi?"

"Kesinlikle öyle. Üç kurbanımızın törensel biçimde infaz edilişleri bundan iki bin yıl önce Sikarilerin işlemiş olduğu cinayetlere benzer kimi özellikler gösteriyor. En çok da kurbanlarının gırtlağını kestikten hemen sonra acıyla feryat etmeleri. Neden sordunuz?"

Arnie Grossman yüzünü buruşturup çenesini okşayarak dalgın bir tavırla başını yana çevirdi.

"Bizden yardım istemek için göndermiş olduğunuz raporlar ilgimi uyandırdı," dedi. "Katil tarafından kurbanlarının cesetlerinin yakınına bırakılmış olan şifreli iletilerle ilgili bölümü ve sizin bu konudaki yorumunuzu yeniden okudum. Eğer yanlış anlamadıysam siz bu şifreli formüllerin Yeni Ahit içinde bulunan sahtekârlıklara gönderme yaptıklarına inanıyorsunuz."

"Çok doğru," diye onayladı tarihçi. "Peki buradan nereye varmak niyetindesiniz?"

"Şu soruya: Bir Yahudi örgütü olan Sikariler, ne diye Hıristiyan İncil'ine ilişkin sahtekârlıklarla ilgilensin ki?"

"Bunu öğrenmeyi gerçekten istiyor musunuz?"

"Kulak kesildim."

Tomás, çok büyük bir sırrı açığa çıkarmaya hazırlanırcasına öne doğru eğildi.

"Sorun şu ki İsa'nın zaten bir dini vardı."

"Anlayamadım?"

Portekizli yerinde doğruldu, bacak bacak üstüne attı ve hem Arnie Grossman hem de Valentina Ferro'nun şaşkın suratlarına eğlenerek bakıp gülümsedi.

"Yahudiydi o."

XXXV

Kanepeye kurulmuş ve kendisini çevreleyen samimi havayla kuşatılmış durumdaki Tomás, bu otelin şöhretini şimdi daha iyi anlıyordu; burası gizli görüşmeler için kusursuz bir mekândı.

Ancak, biraz sonra Valentina'nın ilahiyat söz konusu olduğunda epeyce duyarlı hale gelen kulaklarına fısıldayacağı şeylerin onda bir yanardağ tepkisine yol açacağını da iyi biliyordu. Sezgisinin doğrulanması için bir saniye bile beklemesine gerek kalmadı.

"Ne demek istiyorsunuz siz?" diye sordu hayretle, gözle görülür biçimde gücenmiş olan Valentina. "İsa Hıristiyanlığın kurucusu değil miydi yani?"

Tomás başını iki yana salladı.

"Size bunu söyleyen kişi olmaktan nefret ediyorum," diye mırıldandı. "Ama hayır, Hıristiyanlığı İsa kurmadı."

"Ulu Tanrım!" diyerek karşı çıktı kadın bütün bedeni tiksintiyle ürpererek. "Ne anlatıyorsunuz böyle siz? Tabii ki o kurdu! Hıristiyan sözcüğü bile Mesih'ten[15] geliyor, İsa Mesih'ten! Bu dinin temelini İsa Mesih'in sözleri ve öğretileri oluşturuyor. Böyle bir şey söylemeye nasıl cüret edersiniz? Nereden çıkıyor bu saçmalık?"

"İsa Yahudiydi," diye yineledi Portekizli akademisyen. "Bu çok temel gerçeği iyice benimsemediğiniz sürece İsa'nın kişiliği hakkında hiçbir şey anlayamazsınız. İsa Yahudiydi. Anne ve babası da Yahudiydiler ve çocukları olduğunda onu bir Yahudi olarak

15 Mesih'in Yunanca karşılığı Hıristos'tur. (ç. n.)

sünnet ettirdiler, her ne kadar kentlerinin halkı genel olarak büyük ölçüde Helen ve Roma etkisi altında kalmış olsa bile aslında bir Yahudi yöresi olan Celile bölgesindeki, yine bir Yahudi yerleşimi olan Nasıra'da büyüttüler. İsa, İbraniceye yakın bir dil olan ve devrin Yahudileri tarafından kullanılan Aramiceyi konuşuyordu. Yahudi eğitimi almıştı, Yahudilerin tanrısına dua ediyordu, Musa'ya ve diğer Yahudi peygamberlerine inanıyor, Yahudiliğin kurallarına itaat ediyordu, üstelik Yahudilerin kutsal kitabı konusunda öylesine bilgiliydi ki bunu başkalarına öğretiyor, üzerinde yorumlar yapıyordu. İnsanlar ona *haham* diyorlardı. *Haham* terimi, bundan iki bin yıl önce *hoca* anlamına geliyordu, Yunancasıyla *didaskalos*, yani 'öğretmen'. Markos, birinci bab yirmi birinci ayette şöyle yazıyor: 'Şabat günü, İsa havraya gidip öğretmeye başladı.' Bu da gösteriyor ki İsa Yahudilere özgü biçimde cumartesi günleri sinagoga gidiyor ve kutsal kitabı öğretmek için haham okullarında uygulanan bir tekniği kullanıyordu: meseller anlatma. Ayrıca Yahudi âdetlerini de uyguluyor ve hatta Yahudiler gibi giyiniyordu."

"Bunu nasıl bilebilirsiniz ki?"

"İncilleri okumak yeterlidir, canımın içi. Matta, dokuzuncu bab yirminci ayette bir kadının İsa'ya yanaşarak 'giysisinin eteğine dokunduğu'nu anlatıyor, Markos ise altıncı bab elli altıncı ayette hastaların 'giysisinin saçak püskülüne dokunmalarına izin vermesi' için kendisine yalvardıklarından söz ediyor. Giysisinin eteği, giysisinin saçak püskülü. Ne kastediyorlar? Elbette ki *tallit*'i, yani sofu Yahudilerin giydikleri ve *tsitsit* adı verilen püskülleri, Eski Ahit'in kitaplarından Çölde Sayım'da anlatıldığı üzere hem cemaatin kutsal niteliğini hem de Tanrı'nın emirlerini anımsatmak için menekşe moru renginde bir iplikten yapılan dua giysisini. Başka bir ifadeyle İsa sofu bir Yahudi gibi giyiniyordu."

"Âdetlerinden söz ediyorsunuz siz," diye karşı koydu Valentina. "Tamamen Yahudi âdetlerini uyguladığını ben de kabul ederim. Ne de olsa İsa Yahudilerin arasında yaşıyordu, bu bir gerçek. Ancak Mesih'i Yahudilerden ayıran şey öğretileriydi..."

Tomás elinde tuttuğu İncil'i gösterdi.

"Sizin düşündüklerinizin aksine, İsa'nın öğretilerinin çok önemli bir kısmını Yahudi âdetleri oluşturmaktaydı," diye karşılık verdi. "İncillerde onun sık sık âdetlerle ilgili sorunları yorumladığına rastlarız. Matta'nın yirmi üçüncü bab beşinci ayetinde İsa, Ferisileri 'hamaillerini büyük, giysilerinin püsküllerini uzun yaparlar,' diye eleştirir ki bu da onun kendi hamailini, yani *tefilin*'inin dar, mantosunun püsküllerinin, yani *tsitsit*'lerininse kısa olduğunu düşündürüyor."

"Ya? Demek ki İsa Yahudilerle görüş ayrılığı içindeymiş!"

"Valentina, bu yalnızca Yahudiler arasında sıradan bir tartışma o kadar! Yahudiler kendi aralarında bu türden şeyleri o gün de çok tutkulu biçimde tartışırlardı, bugün de hâlâ tartışmayı sürdürüyorlar! Kimileri *tsitsit*'lerin uzun olması gerektiğini savunurken diğerleri kısa olmasını daha doğru buluyor. Bazıları içinde Tanrı'nın Yasa'sının önemli bölümlerinin nüshalarını taşıyan hamaillerin, yani küçük parşömen rulolarının sadakatin göstergesi olarak geniş olması gerektiğini öne sürüyor, bazılarıysa tevazu ifadesi olarak bu ruloların dar tutulmasını gerekli görüyor. Bir Romalının ya da Yahudi olmayan herhangi bir kimsenin aklına, Yahudilerin *tsitsit*'leri ya da hamailleriyle ilgili yorum yapmak hayatta gelmezdi. Bu ancak bir Yahudi'nin yapabileceği bir şey. Anlıyorsunuz ya? İsa'nın bu türden sorunlar üzerine kafa yormuş olması onun tepeden tırnağa bir Yahudi olduğunu kesinlikle kanıtlıyor!"

İtalyan hâlâ ikna olmuş değildi.

"Durun biraz! Onun uymadığı kimi Yahudi âdetleri de vardı! Beslenme meselesi örneğin. Bana öyle geliyor ki İsa, temiz olmayan besin bulunmadığını açıklayarak kutsal kitabı çürütmüş oluyordu..."

Tomás İncil'ini aradı.

"Bu söylediğiniz Markos'ta geçer," dedi bölümün yerini bulmaya çalışırken. "Yedinci bab on sekizinci ayette Markos, İsa'nın şunu söylediğini aktarır: 'Demek siz de anlamıyorsunuz öyle mi?

Dışarıdan insanın içine giren hiçbir şeyin onu kirletemeyeceğini bilmiyor musunuz? Dıştan giren, insanın yüreğine değil midesine gider, oradan da helaya atılır.' Bunun üzerine Markos da şu sonuca varıyor: 'İsa bu sözlerle bütün yiyeceklerin temiz olduğunu bildirmiş oluyordu.'"

"Aynen öyle. İsa kutsal kitaba karşı gelmiyor mu yani?"

"İlle de öyle olması gerekmez," diye karşılık verdi tarihçi. "Hem ayrıca İsa'nın bütün besinlerin temiz olduğunu açıklayarak Eski Ahit'i çürütmüş olduğundan kuşku duymamız için de ortada nedenler var."

"Haydi bakalım! Bunu nereden çıkarıyorsunuz?"

"Çünkü bu açıklama İsa'nın alıntısında geçmiyor, yalnızca Markos'un yapmış olduğu yorumda bulunuyor. Hem zaten bu yorum da Yeni Ahit'in başka kimi metinleriyle çelişiyor." Akademisyen bir başka bölümü aradı. "Örneğin Matta'nın on beşinci bab on yedinci ayeti, İsa'nın kendisini dinlemekte olanlara şunu sorduğunu aktarır: 'Ağza giren her şeyin mideye indiğini, oradan da helaya atıldığını bilmiyor musunuz?'" Tomás, birkaç sayfa çevirdi. "Daha önemlisiyse Luka'nın Elçilerin İşleri'nde, onuncu bab on dördüncü ayette İsa'nın ölümünden sonra bir sesin Petrus'a kirli besinler yemesini emrettiğini ve havarinin de ona, 'Asla olmaz, ya Rab! Hiçbir zaman bayağı ya da mundar hiçbir şey yemedim,' diyerek karşılık verdiğini anlattığı yerdir. Bu da demek oluyor ki Petrus yalnızca koşer et yiyordu. Eğer İsa gerçekten de kirli besin diye bir şey olmadığını açıklamış olsaydı, Petrus bu etleri yemeyi reddetmezdi. Ama etti. Demek ki İsa da o etleri yemiyor olmalıydı."

"Şu halde, Markos'un İsa'ya Eski Ahit tarafından getirilen kirli besin tüketimi yasağını çürüttürmesini nasıl açıklıyorsunuz?"

"Bu bir geriye doğru işlemeydi."

"Neydi, neydi?"

"Markos İncili'nin kaleme alındığı dönemde yasak besinlerin tüketilmesi sorunuyla ilgili tartışma yakıcı bir güncellik taşıyordu.

Hıristiyanların iletisi, adi bir haydut gibi çarmıha gerilmiş olan Celileli sıradan bir hahamın kutsal kitapta vahiy edilmiş kudretli Mesih olabileceği fikrini gülünç bulan Yahudilere çok da çekici gelmiyordu. Öte yandan aynı ileti tek tanrıcı Yahudilerden farklı olarak çok tanrıcı olan putperestleri baştan çıkarabiliyordu. Bu da yeni bir sorun doğurdu. Bu putperestler Yahudiliğin bütün kurallarına uymak zorunda mı bırakılmışlardı? Yasak besinlerin tüketimi, cumartesi günleri çalışma konusu ve sünnet olma zorunluluğunu içeren üç sorun Hıristiyanlar cemaati içinde en öncelikli hali aldı. Hıristiyan Yahudilerin içindeki kimi topluluklar Yahudi kurallarına uyulması gerektiğini savunurlarken, diğerleri bunun aksini öne sürüyorlardı. Doğal olarak putperestlerden pek çoğu domuz eti yemeyi seviyor, cumartesi günleri çalışmayı istiyor ve özellikle de erkek çocukları doğduktan bir hafta sonra onları sünnet ettirmeye yanaşmıyorlardı. Böylece, bu üç âdetin yerine getirilişi yeni hareketin yandaş kazanmasını köstekliyordu. Bu nedenle de putperestleri soğutan bu kuralları kaldırmak kaçınılmaz hale geldi. İşte bunun sonucunda da sünnet zorunluluğu, temiz olmayan besinlerin tüketilmesi ve cumartesi günleri çalışma yasakları kaldırılmış oldu. Peki bu kaldırma eylemini ilahiyat açısından meşru kılmanın yolu ne olabilirdi? Elbette ki en iyi yol, söz konusu kararı bizzat İsa'ya atfetmek olacaktı. Markos'un yaptığı da işte buydu."

Valentina kaşlarını çattı.

"İncil yazarları kendilerinde böyle şeyler yapma hakkı buluyorlar mıydı?"

Tomás güldü.

"İncillerde geriye doğru işleme çok sık kullanılan bir şeydi," diye doğruladı. "Örneğin Luka, yirmi birinci bab yirminci ayette İsa'ya şöyle dedirtiyor: 'Kudüs'ü ordular tarafından kuşatılmış gördüğünüzde yıkım zamanının çok yaklaşmış olduğunu bilin.' Oysa Romalılar Kudüs'ü kuşatıp da yerle bir ettiklerinde yıl 70'ti, yani Luka'nın metni yazıldığında bu olay çoktan gerçekleşmişti. Bu tarihî faciadan haberdar olan İncil yazarı, İsa'ya bunun kehanetini

atfetmişti. İşte bu da bir geriye doğru işleme örneğiydi. Kehanetler olaylardan sonra yazıldığında kehanetle olayın çakışması son derecede doğaldır. İşte bu yüzden de İncillerde İsa'nın kendi zamanına değil de İncil yazarlarının devirlerine ait olan sorunlara yanıtlar verdiğine rastlıyoruz."

"Şu halde temiz olmayan besinler konusu da bu kapsama mı giriyor?"

"Kesinlikle öyle. Bu mesele İsa'nın devrinde güncellik taşımıyordu, ancak İncil yazarlarının zamanında güncel hale gelmişti. Pavlus, Galatyalılara mektubunda Petrus'la aralarında geçen koşer besinlerle ilgili bir tartışmadan söz eder. Pavlus ikinci bab on ikinci ayette şöyle yazıyor: '... Yakup'un yanından bazı adamlar gelmeden önce Kefas öteki uluslardan olanlarla birlikte yemek yerdi. Ama o adamlar gelince sünnet yanlılarından korkarak sünnetsizlerden uzaklaştı, onlarla yemek yemez oldu.' Petrus da ikinci bab on beşinci ayette kendini savunuyor: 'Doğuştan Yahudi olan bizler öteki uluslardan olan 'günahlılar' değiliz.' Bu da İsa'nın çok yakını olan Petrus'un beslenmeyle ilgili olarak Yahudiliğin kurallarına uymakta olduğu anlamına geliyor. Bundan İsa'nın da onlara uyduğu sonucunu çıkarmak mümkün."

İtalyan kaşlarını çattı; aklına bir itiraz gelmişti.

"Pekâlâ, Petrus koşer besinler kuralına uyuyordu o halde," diye boyun eğdi. "Ama Pavlus da uymuyordu. Oysa Pavlus da havariydi. Dolayısıyla eğer Pavlus besinlerin temizliği âdetine uymuyor idiyse neden bunu yaparken İsa'yı örnek almış olduğu sonucuna varmayalım?"

Tarihçi gülümseyerek başını iki yana salladı.

"Çünkü Pavlus İsa'yla hiç zaman geçirmedi."

"Buyurun bakalım!" diye haykırdı kadın. "Ama o da havariydi..."

"Öyleydi ama Pavlus İsa'yla hiç şahsen karşılaşmamış olan tek havaridir," diye açıkladı adam. "Pavlus'un din değiştirmesi, Şam yolunda kendisine İsa'nın görünmesi sonucunda olmuştur ki bunun

yılının yaklaşık 32 olması gerektiğini düşünüyoruz, yani Mesih'in çarmıha gerilişinden iki yıl sonra. Onun İsa'yla olan tek teması bu olmuş ve bunun sayesinde havarilik mertebesine erişme hakkını iddia edebilmiştir. Daha sonradan Kudüs'e gelip burada Petrus ve İsa'nın kardeşi olan Yakup ile buluştu. Dolayısıyla da İsa'nın yaşamı hakkında bütün bildiklerini Petrus ile Yakup'tan dinlemiş, hiçbirini kendi bizzat yaşamamıştı. Başka bir deyişle Pavlus'un Petrus'la anlaşmazlığa düştüğü bir durumda İsa'nın görüşüne daha yakın olanın Petrus'unki olması beklenir. Eğer Petrus, putperestlerle yemek yemekten iğreniyor ama Pavlus bunu makul karşılıyorsa İsa'nın da hayatta olsa bu durumu tiksindirici bulacak olması olasılığı daha güçlüdür. Hem zaten, Petrus'la bu çekişmeleri sırasında Pavlus'un İsa'yı örnek göstermiyor oluşu da ilginç bir noktadır. Eğer Pavlus, İsa'nın besinlerin temizliği kurallarına uymadığını biliyor olsaydı, Petrus'u ikna etmek için bunu koz olarak kullanacağına kuşku yoktur. Böyle bir şey yapmamış olması kesinlikle, İsa'nın bu konuda hangi tavrı benimsediğini bilmediği veya onun temiz olmayan besinlerin tüketilmesinden yana olmadığını bildiği ama yine de bu alışkanlığın törenselliğini aşmaya çalıştığı anlamına geliyor."

Şimdiye kadar tartışmayı sessizce takip etmiş olan Arnie Grossman, yerinde doğruldu.

"Tamam, İsa'nın koşer besin kurallarına uyuyor olduğunu anladık artık," dedi tartışmayı ileri götürebilme arzusuyla. "Peki bununla neyi kanıtlamaya çalışıyorsunuz?"

"Size İncillerde İsa ile Ferisiler arasında geçtiği görülen başlıca tartışmaların temel olarak temiz olmayan besinlerin tüketimi ve cumartesi günleri çalışma yasakları üzerine olduğunu ve bunların da ilginç bir şekilde İncillerin yazılmış oldukları dönemde Hıristiyan cemaati içinde en çok tartışılan üç meseleden ikisi olduğunu anlatmak istiyorum."

"Bu yalnızca bir rastlantı olamaz mı yani?"

"Olamaz elbette! Söz konusu tartışmaların İncillerdeki baskınlığı İsa'nın zamanında konuşulmakta olan konuları değil, daha

sonraki yıllara ait, putperestlerin harekete katılmakta duraksama gösterdikleri çağa özgü meseleleri yansıtıyor. İncil yazarlarının her şeyden daha öncelikli olan hedefleri putperestlerin içlerini rahatlatmak olduğundan, bunun için İsa'ya onların alışageldikleri gibi cumartesileri de çalışabilmeye ve temiz olmayan besinleri tüketmeye devam etmelerini sağlayacak sözler atfetmişlerdir. Eğer Yahudilerin bu yasakları korunursa büyük olasılıkla putperestlerin pek çoğu katılmış oldukları hareketi terk edeceklerdi."

"Anlıyorum..."

"İncil yazarları, metinlerinin içini ellerinin altında bulunan her türden öykülerle doldurarak, bu iki konuda kutsal kitap ile çelişkiye düşen bir İsa portresi çizmek istemişlerdir. Asıl sorunsa bunun için çok fazla malzeme bulamamış olmalarıdır. Markos'un koşer besinlerle ilgili bu geriye doğru işlemesi dışında başka hiçbir yerde İsa'nın Yahudiliğin yasalarını sorgulamaya kalkıştığına rastlamıyoruz. Kendi zamanının ve hatta bugünün bile Yahudilerinin yaptığı gibi o da Yasa'nın uygulanma biçimlerini tartışabilirdi ama Yasa'nın kendisini asla. İncil yazarlarıysa bulabildikleri her şeye çaresizce tutunarak her ne pahasına olursa olsun, tartışmalar başlatmaya uğraşmışlardır. Bunu hem temiz olmayan besinler konusunda, hem de cumartesi meselesinde görebiliyoruz."

"Sizce İsa, cumartesileri çalışmayı tartışmaya açmaz mıydı yani?"

"Kesinlikle açmazdı! Örneğin, Mısır'dan Çıkış cumartesi günleri çalışmayı yasaklıyor ama 'çalışma' denince ne anlamak gerekiyor? İşte görüş ayrılıkları burada başlıyor. Sizin de bildiğiniz üzere sonradan yemek üzere başak toplamak kimi Yahudilere göre çalışma sayılır, kimilerine göreyse değildir. Bütün diğer Yahudiler gibi, bu konuda İsa'nın da bir fikri vardı. Markos, İsa'nın müritlerinin cumartesileri başak topladıklarından söz ediyor ki bu Ferisilerde kuşkuların uyanmasına yol açıyor. İkinci bab yirmi beşinci ayette İsa buna yanıt olarak kutsal kitaptaki bir istisnaya işaret ediyor: 'Davut'la yanındakiler aç ve muhtaç kalınca Davut'un ne yaptığını hiç okumadınız mı?' Bu, Davut ve adamlarının aç oldukları için

cumartesi günü çalıştıkları bir bölüme göndermeydi. Böylece İsa, cumartesinin kutsal bir gün olduğunu hiç de tartışmaya açmış olmuyordu. Yalnızca cumartesi günleri neyin yapılıp neyin yapılamayacağını tartışıyordu, o kadar. Yahudiler arasında bu belirli kuralları tartışmanın çok olağan olduğunun da altını çizmek gerekir. Ferisiler bile kendi aralarında cumartesi günleri her türlü çalışmanın durdurulması hususunda anlaşabilmiş değillerdi, tıpkı yine bu ve benzeri konularda Sadukilerle, yani daha çok rahipler arasında görülen, Romalı işgalcilerle uzlaşmaya varmış olup yalnızca yazılı Yasa'ya bağlılık gösteren dinî toplulukla da anlaşamadıkları gibi. Ayrıca, İskenderiyeli Filon gibi kimi Yahudi yazarların, cumartesileri ne yapmanın yasak ya da serbest olduğunu tartışan metinleri de mevcuttur. Her ne kadar bu türden tartışmalar günümüzde bize havai görünse de o devrin Yahudileri arasında geçerliydiler."

"Peki ya boşanma?" diye araya girdi Valentina, yeniden saldırıya geçerek. "Kutsal kitap bunu kabul ederken İsa yasaklıyor. Yoksa bunu da mı yadsıyacaksınız?"

"Hayır, hiç de yadsıyacak değilim," diye karşılık verdi Tomás, yeniden İncil'inin sayfalarını karıştırarak. "İsa'nın boşanmayı yasakladığı doğrudur ama bunu yalnızca kutsal kitap çerçevesi içinde yapıyor. Markos'un onuncu bab iki ila dokuzuncu ayetlerde İsa'ya sorular sorulurken bu sorunu nasıl ortaya koyduğuna bakmak yeterli olacaktır: 'Yanına gelen Ferisiler onu denemek amacıyla, «Bir erkeğin karısını boşaması Kutsal Yasa'ya uygun mudur?» diye sordular. İsa karşılık olarak, «Musa size ne buyurdu?» dedi. Onlar, «Musa erkeğin bir boşanma belgesi yazarak karısını boşamasına izin vermiştir,» dediler. İsa onlara, «İnatçı olduğunuz için Musa bu buyruğu yazdı,» dedi. «Tanrı yaratılışın başlangıcından insanları erkek ve dişi olarak yarattı. Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak. Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın.» Bu da demek oluyor ki, İsa burada Musa'nın boşanmaya yalnızca 'inatçılıklarından' dolayı izin vermiş olduğunu,

yoksa aslında boşanmanın kendiliğinden kutsal bir şey olmadığını anlatmak istiyor. Bu meselenin, Tanrı'nın iradesini sorgulamaya açtığını düşünerek İsa, kutsal olanın boşanma hakkı değil, Tanrı tarafından kutsanmış olan birliktelik olduğunu bildiriyor. Bu da yine çok tipik olarak Yahudilere özgü bir yorumlama biçimidir. Ölü Deniz parşömenleri İsa'yla aynı çağda yaşamış başka bir Yahudi cemaati olan Essenilerin de evlilik ve boşanma konusunda buna benzer bir yaklaşıma sahip olduklarını göstermiştir. Kimi Yahudiler daha liberal bir yorumlamayı savunurlarken, kimileri de daha tutucu yorumlara eğilim gösteriyorlardı. Görünen o ki İsa da tutucu yaklaşımdan yanaymış."

Valentina, sabırsızlığını gösterir biçimde bir kere daha önce bacak bacak üstüne attı, sonra da bacağını tekrar indirdi.

"Tamam, tamam," diye teslim oldu ağzının kenarıyla. "İsa âdetleri açısından Yahudi'ydi. Bunu kabul ettim. Ancak bize aktarmış olduğu ileti bu beslenme meselesiyle Şabat günü çalışma konusuna indirgenecek değil herhalde?"

"Elbette ki değil," diye kabul etti tarihçi. "İnciller boyunca Ferisilerle giriştiği tartışmalara bu konuların egemen olduğu bir gerçek, ama İsa'nın daha başka sorunları da ele aldığı da çok açıktır. Bunlardan kimileriyse etik ve ilahiyat bakımından en yüksek derecede önem arz ederler."

"Hah!" diye haykırdı kadın zafer kazanmışçasına. "İşte ben de onu diyorum zaten! İsa en temel sorunları ele alıyor. Ve tam da bu sorunlar yoluyla Yahudilikten uzaklaşarak Hıristiyanlığı kuruyor!"

Tomás derin bir soluk alarak sessiz kalmış olan Grossman'a bir baktı. Sonra da yine İtalyan kadına dönüp ona nasıl bir yanıt vermesi gerektiğini düşündü. Uzlaşmacı ve diplomatik davranmayı seçebilirdi gerçi ama bunun için düş gücünü fazlasıyla zorlaması gerekecekti ve akşamın bu saatinde buna gücü olduğunu hissetmiyordu. En iyisi kısa kesip biraz kaba görünmek pahasına bile olsa dosdoğru ilerlemekti.

"Canımın içi," dedi. "İsa'nın Yahudi olmasının en önemli sonucunu hâlâ anlamadınız mı?"

"Hıristiyanlığı kurmuş olan bir Yahudi."

"Hayır," diye üsteledi Tomás, bir parça sabırsızlıkla. "İsa Mesih hiçbir zaman Hıristiyan olmadı."

XXXVI

Kudüs'e gece inmişti. Karanlıktan yararlanan Sicarius, fark edilmemeye özen göstererek, ihtiyatla otelin terasına yanaştı. Tartışma halinde olan üç kişi görünce, onları uzun uzun izledi. Bir kadın, iki erkektiler ve adamlardan biri, efendisinin kendisine göndermiş olduğu fotoğrafta görülen yüze uyuyordu.

"Tomás Noronha," diye mırıldandı.

Tarihçinin meşgul olduğundan emin olunca Sicarius yeniden karanlığın içine daldı. Caddenin karşı tarafına geçerek bu saatte kapalı olan kütüphaneye çıkan dar merdivenlerin yanından American Colony'nin otel kısmına ulaştı.

"On beş," diye mırıldandı, "on beş numara."

Tomás'ın odasını bulabilmek için karanlığın içinde ilerledi. Oda numarasını öğrenmesi hiç de zor olmamıştı. Öğleden sonra karşılama salonuna süzülerek hedefinin gelişini ve odasının kartını istemesini beklemesi yeterli olmuştu. Görevli ona on beş numaranın kartını uzatmıştı.

Karanlıkta yürüyen Sicarius, on üç numaralı kapıyı gördü, on dört numarayı geçti ve nihayet on beşin önüne ulaştı. Kendisini kimsenin görmediğinden emin olmak için çevresini kolaçan etti. Hızlı bir hareketle, bu odanın kartının, hizmetliler odasından yürütmüş olduğu yedeğini cebinden çıkarıp kapıyı açtı.

Sicarius hiç zaman yitirmeden odadan içeri girip kapıyı arkasından kapattı ve bir el feneri yaktı. Işık hüzmesi odanın içinde gezdi.

American Colony'nin odalarından birinin içini ilk defa görüyordu ve bu kadar ferah olacağını hiç tahmin etmemiş olduğu için şaşırdı.

Mekânı sistemli biçimde tarayarak en ücra köşeleri bile yokladı. Banyoyu, dolabı, balkonu ve hatta minibarı bile inceledi. Gizlenmek için en uygun yeri seçmesi gerekiyordu. Fenerin ışığı bir noktadan diğerine gidip geliyor, Sicarius'un içindeki heyecanı dışa vuruyordu.

"Lanet olsun," diye söylendi. "Neredeyse unutacaktım!"

Geniş yatağa yaklaştı ve onu iyice gözden geçirdi. Elini cebine sokup bir kâğıt parçası çıkardı. İçeriğinden emin olmak için katlı duran kâğıdı açıp baktı. Doğruydu.

Yatağa doğru bir adım atarak kâğıt parçasını başucu masasının üzerine, gece lambasının hemen yanına yerleştirdi. Geri çekilip kâğıdın duruşuna baktı. Her şey mükemmel görünüyordu. Bütün hazırlıkları önceden, sakin sakin tamamlamakta yarar vardı; çünkü işini bitirdikten sonra heyecanı muhakemesini sekteye uğratabilirdi. Oysa her şeyden önce bırakılacak not meselesini çözmeyi önemli buluyordu.

El fenerini yeniden yakıp efendisinin kendisine vermiş olduğu talimatları gözden geçirdi. Hiç hata yapmak istemiyor, her şeyi ezberinde tutmaya gayret ediyordu.

Sonra yeniden odanın ortasına dönerek ışığıyla çevreyi gözden geçirdi. Hangi cehenneme saklanmalıydı?

16 (Lat.) Zaman gerçeği açığa çıkarır (ç. n.)

"Buldum!"

Nihayet beklemek için en uygun yeri belirlemişti. Evet, bundan daha uygunu bulunamazdı. Zamanın gelmesi için nasıl da sabırsızlanıyordu! Hiç kuşkusu yoktu ki, bulduğu bu gizlenme noktası... kusursuzdu.

XXXVII

Valentina parmağını Tomás'a doğru uzatmış, tiksintiden tir tir titriyordu.

"Siz nesiniz biliyor musunuz?" diye kükredi. "Deccal'siniz!"

Tarihçi güldü.

"Ben mi?"

"Evet ya, Deccal!" başını havaya kaldırarak doğrudan gökyüzüne seslendi. "Ey Tanrım, bu lanetli yaratığı benim başıma ne diye gönderdin sanki? Yoksa beni sınıyor musun? İnancımı mı deniyorsun? Bu adam... Bu iblis, bana öğretilmiş olan her şeyi yerle bir etmeyi koymuş kafasına! Şimdi de tutmuş İsa Mesih'in Hıristiyan olmadığını iddia ediyor! Beni bu adamdan uzak tut, ya Rab!"

Konuşmasının içeriğinin bütün teatralliğine karşın, gayet ciddi konuşuyor gibi görünüyordu. Ne tepki vereceğini şaşırmış olan Tomás, yine gülmeye başladı. Meseleye mizahi açıdan yaklaşmayı tercih ediyordu.

"Eğer istediğiniz buysa susarım."

"Çok şükür!" dedi gökyüzüne şükranlarını sunmak istercesine kollarını coşkuyla havaya kaldırarak. "Çok şükür!" Adamın yüzüne baktı. "Gerçekten de artık sussanız iyi olacak sanırım! Sizi dinlemekten bıktım usandım!"

Arnie Grossman kanepenin üzerinde huzursuzlandı.

"Bir saniye!" diye haykırdı. "O kadar kolay değil. Sikarilerin ne diye Yeni Ahit içinde yapılmış olan sahtekârlıklara işaret etmek

istediğini bilmek zorundayım. Bu cinayetlerin arkasında kimin bulunduğunu belirleyebilmek için bu açıklama hayati önem taşıyor olabilir..."

Tomás'ın bakışları kararsızlıkla İsrailli ve İtalyan arasında gidip geldi.

"Ne yapacağım ben o zaman?" diye sordu. "Susayım mı, konuşayım mı? Bir karar verin!"

Valentina teslim olmuş gibi iç geçirdi.

"Devam edin."

Tarihçi kafasındaki fikirleri bir düzene koyabilmek için biraz ara verdi ve onları ifşa etmenin en uygun yolunu aradı.

"Peki, bu soruyu yanıtlamak için İsa'nın yüzde yüz Yahudi olduğunu iyice anlamış olmanız şart."

"Yalnızca âdetler çerçevesinde," diye araya girdi Valentina. "Etik ve ilahiyat alanlarındaysa, siz ister kabul edin, ister etmeyin ama, Hıristiyanlığı kurmuş olan yenilikler getirmiştir."

Tomás ona büyük bir dikkatle baktı.

"Hangi yenilikler? İsa'nın vaazlarının en temel konusu nedir, bilir misiniz?"

"Komşunu seveceksin."

Tarihçi Arnie Grossman'a doğru döndü.

"Yahudiliğin en temel dogması, dininizin inancının sözlü ifadesi nedir?"

"Şema duasıdır kuşkusuz," diye karşılık verdi adam hiç düşünmeden. İsrailli müfettiş sonra da söylediğini örneklendirmek için sağ eliyle gözlerini kapatarak, her cumartesi sinagogunda ya da Ağlama Duvarı'nın önünde yaptığı gibi duayı okumaya koyuldu. "Dinle, ey İsrail! Tanrımız Rab tek Rab'dir. Tanrınız Rab'bi tüm yüreğinizle, bütün canınızla, bütün gücünüzle seveceksiniz." Grossman duayı okurken, Tomás da İncil'ini karıştırarak belli bir bölümü arıyordu.

"Şema duası Yasa'nın Tekrarı kitabında, altıncı bab dördüncü ayette dile getirilir," dedi. "Şimdi izin verirseniz size Markos İncili'nin

on ikinci babının yirmi sekiz ila otuzuncu ayetlerini okuyacağım: 'Onların tartışmalarını dinleyen ve İsa'nın onlara güzel yanıt verdiğini gören bir din bilgini yaklaşıp O'na, buyrukların en önemlisi hangisidir, diye sordu. İsa şöyle karşılık verdi: En önemlisi şudur, Dinle ey İsrail! Tanrımız Rab tek Rab'dir. Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün aklınla ve bütün gücünle seveceksin.'" Tarihçi parmağıyla ayeti işaret etti. "Yani kendisine inancını dile getirmesi söylendiğinde İsa komşusunu sevmekten söz etmiyor. Onun inancının ifadesi de Şema duası, yani Tanrı sevgisi ve tek tanrıcılığın doğrulanmasıdır. İşte İsa'nın en temel ilkesi bu ve bu da yüzde yüz Yahudi olan birinin ilkesidir."

Valentina, Portekizli'nin açık tuttuğu İncil nüshasını onun elinden alarak metni kontrol etti.

"Tamam, İsa bütün emirlerin ilkinin Şema duası olduğunu söylüyor," diye kabul etti. "Ama tamamını okumadınız! Bakın arkasını nasıl getiriyor: 'İkincisi de şudur: Komşunu kendin gibi seveceksin. Bunlardan daha büyük buyruk yoktur.'" İtalyan kadın zafer kazanmış gibiydi. "Gördünüz mü? Görüyor musunuz? Tıpkı Yahudiler gibi İsa'nın da Tanrı sevgisini her şeyin üzerine koyduğu doğrudur. Ancak hemen arkasından da ilahiyata bir yenilik getiriyor. İkinci en büyük emir olarak komşunu sevmeyi ilan ediyor! İşte yenilik budur! Hıristiyanlığı kuran bu fikir olmuştur!"

Tarihçi gözlerini kadından hiç ayırmadı.

"Bundan emin misiniz?"

"Eminim tabii ki. İsa komşunu sevmeyi öğretmiştir. Hıristiyanlığı Yahudilikten ayıran da işte bu öğretidir! Yahudilerin Tanrı'sı acımasız ve kindardır, İsa'nın Tanrı'sı ise iyilik ve merhametle doludur. Eski Ahit Tanrı'nın adaletinden söz ederken Yeni Ahit bize Tanrı'nın sevgisini verir! İsa'nın büyük devrimi budur işte! Tanrı'nın sevgisi, komşunu sevmek!" Valentina büyük bir hareketle çevrelerindeki bütün insanları gösterdi. "Herkes bilir bunu!"

Tomás yeniden İncil sayfalarını çevirmeye koyuldu.

"Öyle mi dersiniz?" diye sordu sesinde bir parça alayla. "Bakalım öyleyse Eski Ahit'te ne yazıyormuş." Bölümün yerini buldu. "Levililer'in on dokuzuncu bab on sekizinci ayetinde Tanrı Musa'ya diyor ki: 'Öç almayacaksın. Halkından birine kin beslemeyeceksin. Komşunu kendin gibi seveceksin. Rab benim.'" Tomás başını kaldırdı. "Ne diyorsunuz?"

Valentina İncil'in sayfalarına şaşkın gözlerle baktı.

"Şey... Demek oluyor ki..."

"Az önce bana İsa'nın getirdiği yeniliğin sevgi olduğunu söylemiştiniz. Oysa aslında Yahudilerin kutsal kitabı da sevgiden söz ediyor. O halde hangisi doğru? İsa bir yenilik mi getirdi, yoksa yalnızca Musa'nın yasasının emirlerinden birini yinelemekle mi yetindi?"

"Yani... Aslında..." diye kekeledi kadın. "Yahudilerin kutsal kitabı sevgiye İsa kadar çok yer vermiyor. Yenilik burada işte."

Tarihçi İncil'i kapatıp dizlerinin üzerine bıraktı.

"Ne kadar çok yer?" diye sordu. "Markos İncili'nde 'sevgi' sözcüğü kaç kere geçer biliyor musunuz? Bir kere! Markos'un on ikinci bab otuz birinci ayetinde geçen bu cümle, bu İncil içinde İsa'nın komşunu sevmekten söz ettiği tek yerdir!"

"Ama... İsa'nın getirdiği yenilik bu değil miydi yani?"

"Hangi yenilik?" diye üsteledi Tomás. "Şunu anlamanız gerekir ki İsa yalnızca herhangi bir Yahudi'nin o çağda yaptığı ve hatta bugün bile yapmakta olduğu şeyi yapmakla yetinmiştir o kadar." Kitabı gösterdi. "Bildiğiniz gibi Eski Ahit içinde her tür düşünceye hitap eden metinler bulunur. Kimi Yahudiler bunlardan bir kısmına öncelik verir, kimileri diğerlerine. İsa da kendi tercihlerini yapmıştır. Ancak kendinden hiçbir şey eklememiş olduğunu anlamanız çok önemli. Söylediklerinin hiçbiri Yahudiliğin katı çerçevesinin dışına çıkmıyordu. İsa sevgiye öncelik mi vermişti? İncillerin en eskisi olan Markos İncili'nde yazılanların ışığında bu iddia çok tartışmalı görünüyor. Üstelik bunun gerçekliğini kabul edecek ol-

sak bile sevgiye öncelik veren başka Yahudilerin de bulunduğunu unutmamamız gerekir. Meşhur haham Hillel, Kitab-ı Mukaddes'i şu saptamayla özetlemiştir: 'Size yapılmasını istemediğiniz şeyleri başkalarına yapmayın; bunun ötesinde her şey yorumdan ibarettir, okuyun ve öğrenin.' İsa, Yahudi âdetlerine göre yaşayan, Yahudilerin Tanrı'sına inanan ve Yahudi yasasını öğreten bir Filistin Yahudisiydi. Yahudilikten de bir milim olsun uzaklaşmamıştı!"

İtalyan kadın, bu fikri kabul etmeye yanaşmayarak başını iki yana salladı.

"Doğru değil bu!" diye haykırdı. "İsa'nın vaaz ettiği şeyler Yahudilikten ayrılıyordu! Bundan kesinlikle eminim ben! Tamam, İsa'nın köklerinin Eski Ahit dininde bulunduğuna hiç kuşku yok ama eğer İsa ile çevresindekiler arasında hiçbir gerginlik olmamış, İsa bilinen Yahudiliğe karşı gelen kimi özgün tavırlar benimsememiş olsaydı İncil geleneğinin açıklanması hiç mümkün olmazdı. Ne olursa olsun o, Yahudilik yasasının kimi yönlerini yenilemiş, ona bir reform getirmiştir!"

Ağır toplara başvurmasının zamanının geldiğini fark eden Tomás, yine İncil'ini açtı.

"Buna gerçekten inanıyor musunuz?" diye sordu. "O halde İsa, Luka İncili'nin on altıncı bab on yedinci ayetinde ne söylüyor bir kulak verin: 'Yerin ve göğün ortadan kalkması, Kutsal Yasa'nın ufacık bir noktasının yok olmasından daha kolaydır.' Yani İsa Yahudilik yasasının virgülü virgülüne uygulanması gerekliliğini savunuyor! Hem ayrıca İsa, Yuhanna İncili'nin onuncu bab otuz beşinci ayetinde de, 'Kutsal Yazı da geçerliliğini yitirmez,' demiştir. Başka bir deyişle Eski Ahit ona göre ne değiştirilebilir ne de ortadan kaldırılabilir niteliktedir! Matta İncili'nin beşinci bab on yedi ve on sekizinci ayetlerindeyse İsa şöyle diyor: 'Kutsal Yasa'yı ya da peygamberin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim. Size doğrusunu söyleyeyim, yer ve gök ortadan kalkmadan, her şey gerçekleşmeden, Kutsal Yasa'dan ufacık bir harf ya da bir nokta

bile yok olmayacak.' Böylelikle İsa yalnızca Yahudiliğin yasasına reform getirmek üzere gelmiş olmadığını açıklamakla kalmıyor, üstüne bir de bu yasanın son noktasına dek uygulanacağını dile getiriyordu!" Portekizli akademisyen bakışını İtalyan kadının üzerine sabitledi. "Şimdi bana yanıt verin: Sizce bu sözler Yahudiliğin yasasını değiştirmek isteyen birine mi ait?"

Valentina tam bir pes etme hali içinde kanepenin üzerine sinip kalmıştı.

"Şey, yani..." diye mırıldandı. Kafasının içinde darmadağın hale gelmiş bütün parçaları bir araya toplamak istercesine başını sağa sola salladı. "Eğer bu gerçekten böyleyse, Hıristiyanlık neye dayanıyor o zaman? Hiç anlayamıyorum..."

"Tuhaf gerçek şudur ki, Hıristiyanlık ne İsa'nın yaşamına ne de onun öğretilerine dayanır," dedi. "İsa Yahudiliğin yasasına saygı duyan ve onu öğretmekte olan Celileli bir Yahudi'ydi. Bu yasanın içinde tartışmasız olan kimi noktalar vardı ama kimileriyse yoruma açık durumdaydılar. Bunları daha liberal olan Yahudiler başka şekilde, daha tutucu olanlarıysa daha başka yorumluyorlardı. Örneğin Ferisiler tutucuydular."

"Peki ya İsa?"

"O da tutuculardandı. Zaten Ferisilerle aralarında bir rekabet bulunmasının nedeni de buydu. Yasayı kimin en sıkı sıkıya yorumladığı konusunda bir rekabetti bu. Ferisiler yasayı harfi harfine yorumluyorlardı, İsa da yasanın ruhuna bağlıydı. Dağın üzerindeki vaaz sırasında İsa'nın yasadan alıntı yapıp arkasından da onun ruhu olarak gördüğü şeyi dile getirmesi bunu ortaya koyuyordu. Örneğin, insanlar cinayet işlememelidirler ama aynı zamanda kardeşlerine karşı öfkelenmemelidirler de; zina yapmamalıdırlar ama açgözlülükten de kaçınmalıdırlar; yalnızca komşularını sevmekle yetinmemeli aynı zamanda düşmanlarını da sevmelidirler. Sanki İsa, öteki Yahudilerle yarışıyor gibiydi. Yasayı harfi harfine uygulamak bile onun için yeterli olmuyordu. Yahudiliğin yasasını

öylesine ciddiye alıyordu ki onun altında yatan niyetlere de saygı göstermeyi istiyordu."

Valentina düşünceli bir tavır takındı.

"Bu yüzden de asla öfkelenmiyor ve son derecede ölçülü bir yaşam sürüyordu."

Tomás kısa bir an onun yüzüne bakarak bu söylediğine karşı gelip gelmemeye karar vermeye çalıştı. Sonunda ona bütün gerçeği açmayı tercih etti.

"Sizi bir kere daha düş kırıklığına uğratacağım için çok üzgünüm ama İsa hiç de ölçülü değildi," dedi. "Hem Matta hem de Luka'da geçen bir bölümde İsa Vaftizci Yahya'nın ölçülülüğünü kendi gevşekliğiyle karşılaştırır. Matta'nın on birinci bab on sekizinci ayetinde diyor ki: 'Yahya geldiği zaman oruç tutup içkiden kaçındı, ona cinli diyorlar. İnsanoğlu geldiği zaman yiyip içti. Bu kez de diyorlar ki: Şu obur ve ayyaş adama bakın! Vergi görevlileri ve günahkârlarla dost oldu.' Bu da demek oluyor ki İsa kafayı bulmayı seviyordu ve boğazına da düşkündü!"

İtalyan kadın güldü.

"Yaşamayı iyi biliyormuş desenize!"

"Ayrıca her ne kadar aksini öğütlese de zaman zaman öfkelendiğini düşündüren kimi ipuçları da bulunuyor."

Valentina'nın gülümsemesi silindi.

"Ne? Ömrümde böyle bir şey duymadım..."

Tomás, İncil'inden aradığı yeri buldu.

"Aziz Markos İncili'nin," dedi, "birinci bab kırk ve kırk birinci ayetlerinde geçer: 'İsa'ya cüzzamlı biri geldi, diz çökerek, istersen beni temiz kılabilirsin, diye yalvardı. İsa'nın yüreği sızladı, elini uzatıp adama dokundu, isterim, temiz ol, dedi.'"

"Ben bunda İsa'nın öfkelenmiş olduğuna ilişkin bir iz göremedim," diye gözlemledi İtalyan. "Tam tersine merhamet ediyor."

"Bu çeviride el yazmalarının çoğunda karşımıza çıkan bir Yunanca sözcük kullanılmış, *splangnistheis*, yani 'merhamet etmek'.

Sorun şu ki, başka kimi el yazmalarında kullanılan fiil *orgistheis*, yani 'sinirlenmek'tir."

"Olabilir ama İsa'nın bir cüzzamlı gördüğü için sinirlendiğini iddia etmek hiç de anlamlı durmuyor," diye akıl yürüttü kadın. "Oysa merhamet etmiş olması çok daha mantıklı geliyor."

"Doğrudur," diye itiraf etti Tomás. "Üstelik 'merhamet etmek' deyişinin metinlerin çoğunda kullanılmış olduğu da bir gerçek. Sorun şurada ki 'sinirlenmek' sözcüğü, var olan en eski el yazmalarından birinde, beşinci yüzyıldan kalma olan *Codex Bezae* içinde geçiyor. Dahası aynı sözcüğe ikinci yüzyıldan kalma nüshalardan tercüme edilmiş üç adet Latince el yazmasında da rastlıyoruz, oysa 'merhamet etmek' deyişi ancak dördüncü yüzyıl sonundan kalmış olan el yazmalarında belirmeye başlıyor. Böyle bir çıkmazla karşılaşıldığında Hıristiyanlar açısından daha rahatsız edici olan okuma biçimi hangisidir?"

"Şey... 'sinirlenmek' fiili daha rahatsız edici olmalı."

"*Proclivi scriptioni praestat ardua*," diye hatırlattı adam. "'Zor olan okumalar kolay olanlardan daha değerlidir.' Belgelerin tarihsel çözümlenmesinde başlıca ilkelerden biridir bu. Bir yazmanın kopya ederken 'sinirlenmek' sözcüğünü 'merhamet etmek' ile değiştirmiş olması, tam tersinden daha mantıklıdır. Eğer kopya eden yazman 'sinirlenmek' deyişini rahatsız edici olmasına karşın yerinde bırakmışsa, bunun nedeni Markos İncili'nin yazarının özgün metinde kullanmış olduğu sözcüğün bu olmuş olmasıdır mutlaka. Emin olmanın yolu yok elbette, ama Matta ve Luka'nın, Markos'un bu öyküsünü sözcüğü sözcüğüne kopya etmiş oldukları halde bir tek İsa'nın bu tepkisini kaldırmış olmaları da bu yorumu güçlendiriyor. Matta ve Luka, İsa'nın ne merhamet ettiğini ne de sinirlendiğini söylüyorlar. Onlar tepkiyi olduğu gibi öyküden çıkarmakla yetinmişler. Bu da İsa'nın cüzzamlının karşısında vermiş olduğu tepkiyi betimlemek üzere Markos'un özgün metinde kullanmış olduğu sözcükten pek hoşnut kalmamış olduklarını düşündürüyor. Eğer kullanılan deyiş 'merhamet etmek' olmuş olsaydı Luka ve Matta'nın

bundan rahatsız olarak onu ortadan kaldırmaları için hiçbir neden bulunmayacaktı. Ama eğer özgün sözcük 'sinirlenmek' idiyse onu neden kaldırma gereği duydukları anlaşılabiliyor." Tarihçi İncil'i kapattı. "Hem zaten İsa'nın kızdığı tek yer burası da değil. İncillerin epeyce iyi bilinen bir öyküsünde Kudüs Tapınağı'na vardığı zaman kapıldığı öfkeyi hatırlamamız yeterlidir."

Arnie Grossman saatine baktı ve zamanın ne kadar ilerlemiş olduğunu fark edince, ayağa kalkmak üzere öne doğru eğildi.

"Her neyse dostlarım, epey geç oldu!" diye haykırdı. "Bu sohbetimize akşam yemeğinde devam edelim ister misiniz?" Tomás'ı işaret etti. "Çünkü hâlâ soruma yanıt vermiş değilsiniz: Sikariler bu şifreli iletileri kurbanların cesetlerinin yanı başına neden bıraksın?"

Valentina ve Tomás da ayağa kalktılar. Tarihçi omuzlarını kaldırarak parmağıyla İtalyan'ı işaret etti.

"Eğer bu yalnız benim elimde olsaydı, sorunuza şimdiye kadar çoktan yanıt vermiş olurdum," diye karşılık verdi. "Sorun şu ki Bayan Ferro önceden bir dizi şeyden haberdar edilmediği takdirde yanıtı anlamayacaktır."

"Ben mi?" dedi Valentina hayretle. "Şimdi bu benim suçum mu oldu yani?"

Tomás, İsrailli'ye baktı.

"Sizinle lokantada buluşalım," dedi. "Odamda üzerimi değiştirip hemen geliyorum."

"Ben de odama çıkacağım," diye ekledi Valentina aceleyle, el çantasını eline alırken. Sonra da Tomás'a döndü. "Umarım yolda benim sorumu yanıtlarsınız."

"Hangi sorunuzu?"

"Eğer Hıristiyanlık İsa'nın yaşamına ya da kutsal kitap ile ilgili yeni öğretilere dayanmıyorsa," diye hatırlattı, "neye dayanıyor öyleyse?"

Tomás, kadının boynunda asılı olan küçük, gümüş haçı gösterdi.

"İsa'nın ölümüne dayanıyor."

Yarı yarıya içgüdüsel bir refleksle İtalyan kadın elini boğazına götürerek küçük haçı okşadı.

"Ölümüne mi? Kusura bakmayın ama bu Hıristiyanlığın yalnızca tek bir yönüdür."

Tarihçi odasına gitmek üzere lobinin kapısına doğru dönmeden önce kadını yanıtladı.

"İsa'nın ölümü canımın içi, her şeyin anahtarıdır."

XXXVIII

Kudüs'ün üzerine çökmüş olan gece sıcak ve boğucuydu. Tomás ve Valentina, American Colony'nin lobisinden çıkarak caddeye indiler ve dar bir özel geçitten geçerken gözleriyle odaların olduğu bölümün yerini aradılar. Otelin yatak odaları caddenin karşı tarafında, yeşilliklerin ortasında bulunuyordu.

"Az önce söylediğiniz şeyi hâlâ anlayamadım," dedi İtalyan kadın. "İsa'nın ölümü her şeyin anahtarı mıdır?"

Tomás başını gökyüzüne doğru kaldırarak sayısız yıldızları seyretti.

"Herhalde ayinlerde rahiplerin İsa'nın bizi kurtarabilmek uğruna ölmüş olduğunu söylediklerini duymuşsunuzdur?"

"Evet, duydum tabii. Duymayan var mıdır?"

Tarihçi sormaya hazırlandığı sorunun öneminin altını çizmek istercesine gözlerini kıstı.

"Peki ama bizi neden kurtarabilmek uğruna?"

"Şeyden işte... Her şeyden kurtarabilmek uğruna."

"Hangi her şeyden?"

"Kötülükten, günahtan..."

"Yani İsa çarmıhın üzerinde can verdi diye bizler de kötülük ve günahtan kurtulmuş mu olduk?"

Valentina'nın duraksayan bakışları, karanlığın içinde bir yanıt arıyormuşçasına çevreyi dolaştı.

"Evet... sanırım."

"O zaman dünyada artık kötülük kalmadı, öyle mi? Günah da?"

"Hayır... Değil tabii. Bunlar hâlâ var."

"İyi ama eğer İsa bizleri kötülük ve günahtan kurtarmak uğruna öldüyse, kötülük ve günah neden hâlâ var olmaya devam ediyor?"

İtalyan kadın soludu.

"Ne bileyim ben şimdi!" dedi sonunda. "Hiç bilmiyorum..."

Düşüncesinin kanıtlamasından hoşnut kalmış olan Tomás yürümeye koyularak sokağın karşı tarafına geçti.

"İsa'nın bizi kurtarmak uğruna ölmüş olduğu fikri bana her zaman kuşkulu görünmüştür," diye devam etti. "Bu cümleyi herhangi bir kilisede ne zaman duyacak olsam hep içimden şunu sorardım: Bizi kurtarmak uğruna mı ölmüş? Ama neden kurtarmak uğruna? Neden? Benim gözümde bu düşünce hiçbir anlam ifade etmiyordu. Kateşizm derslerinde anlamını hiç anlayamadan yinelemekle yetindiği şu gizemli ifadelerden biriydi bu da benim için." Tomás, başını eğip elinde taşımakta olduğu İncil'e baktı. "O cümlenin ne anlama geldiğini ancak Yahudiliği inceledikten sonra anlayabildim."

"Sahi mi?" diye sordu Valentina hayretle. "Bunun yanıtı da Yahudilikte mi gizli?"

"Canımın içi, İsa'nın yaşamı ve ölümüyle ilgili her türlü şey Yahudilikle doğrudan ilgilidir," diye kestirip attı. "Hem de her şey."

"Hangi anlamda yani?"

Otelin kütüphanesine çıkan küçük merdivenin önünden geçtiler. Vitrinde kapağı Kudüs Tapınağı'nı resmeden bir tabloyla süslenmiş bir turist rehberi göze çarpıyordu.

"Şu tapınağı görüyor musunuz?" diye sordu adam kitabın üzerindeki resmi işaret ederek. "Yahudiler tapınağın yeryüzünde Tanrı'nın fiziksel varlığının en fazla hissedildiği yer olduğuna inanırlar." Parmağıyla dini merkezin tam ortasında bulunan bir salonu gösterdi. "Tam olarak da şu odanın. Onlara göre bu salon dünyanın en kutsal yeridir ve adına da Kutsallar Kutsalı derler. Ahit Sandığı ve Tanrı'nın Musa'ya yazdırmış olduğu yasanın tabletleri

burada muhafaza edilir. Salon bir perdeyle kapalı tutulur ve içine kimse giremez. Bir tek istisnayla. Her yıl Yom Kippur, yani Büyük Af gününde tapınağın hahambaşı Kutsallar Kutsalı'na girerek bir kurban adağında bulunur. Nedenini biliyor musunuz?"

"Hiç bilmiyorum."

"Yom Kippur, Kefaret bayramıdır. Yahudiler Tanrı'nın, her bir insanın kaderini adına yaşam kitabı denen bir kitaba kaydettiğine ve hükmünü bildirmek için de Yom Kippur'u beklediğine inanırlar. Önceden belirlenmiş bir süre boyunca her bir Yahudi son bir yıl içinde işlemiş olduğu bütün hataları itiraf ederek bağışlanma diler ve böylece Tanrı'yla uzlaşabilmeyi umar. Uzlaşma, Yom Kippur sırasında Tanrı'ya bir hayvanın kurban edilmesiyle olur. Eskiden Büyük Af gününde hahambaşı Kutsallar Kutsalı'na girerek bir kuzu keser ve böylece de hem kendinin hem de halkının hatalarını bağışlatmış olurdu. Eski çağlarda bütün Yahudiler Paskalya yortusu sırasında da yine bir kuzu kurban etmek üzere Kudüs'ün yollarına düşerlerdi, üstelik de Paskalya kurbanı, Yom Kippur'unkiyle aynı kefaret etkisine sahip olmadığı halde. Bunların çoğu uzak yerlerden geldikleri ve kurban edilecek hayvanları Kudüs'e kadar taşımaları çok da kolay olmadığı için bu kuzuları oraya vardıktan sonra, Tapınak kapısının önüne yerleşmiş olan tüccarlardan satın almayı tercih ediyorlardı. Böylesi daha pratik oluyordu. Peki bunu hangi parayla yapacaklardı? Romalıların madenî paraları üzerinde Sezar'ın suretini taşıdığı ve bu da Tanrı'nın egemenliğine karşı çıkış sayıldığı için geçerli değildi. Bu yüzden de tapınağa özgü bir para yaratıldı. Hacılar yanlarında getirdikleri Roma paralarını burada tapınak parasına çeviriyor, sonra da bununla kurbanlık kuzu satın alıyorlardı."

"Tuhaf âdetler," dedi bu açıklamanın ne anlama geldiğini anlamamış olan İtalyan. "Ne olmuş yani?"

"Şimdi iki bin yıl geriye gidelim," diye önerdi tarihçi. "Hepsi Yahudi olan İsa ve müritleri Yahudi Paskalya'sı *Pessah* zamanında Kudüs'e çıkarlar. Buraya ne yapmaya gelmişlerdir? Elbette ki Paskalya

haccını yerine getirmeye. Ancak İsa, bunu hiçbir kötü anlamda söylemiyorum ama, bir taşra köylüsüydü."

Valentina bundan rahatsız oldu.

"Bakın işte, yine başladınız!"

"Ciddi söylüyorum ben. Sefil bir köyden çıkmıştı! Eğer İncilleri dikkatlice okursanız, İsa'nın bütün yaşamını Celile'de geçirmiş olduğunu göreceksiniz. Gezip dolaştığı yerler köylülerden başka kimsenin yaşamadığı Kefarnahum, Horazin, Beytsayda gibi kırsal yerleşmelerdi. Celile'nin en büyük iki kenti olan Saffuriye ve Tiberya'nın Yeni Ahit'te adları bile geçmez!"

"Anladım, devam edin..."

"O kadar ki, tapınak kapısının önüne gelip de para değiştirme sistemini ve kurbanlık hayvanların satılışını görünce İsa rezalet diye bağırmış. Tanrı'nın sırtından ticaret yapıldığına hükmetmiş." Tarihçinin sesi, sanki kendi kendine konuşurmuş gibi alçaldı. "Gerçi bu bir bakıma da doğruydu ama böylesi, insanların yüzlerce kilometrelik mesafeleri kucaklarında hayvanlarıyla birlikte aşmalarından da daha pratikti mutlaka. Yine de çok sayıda Yahudi bu alışverişten hoşnut değildi. Ölü Deniz'in parşömenleri dönemin Yahudi cemaatlerinden biri olan Essenilerin de Tapınağı yozlaşmış bulduklarını ortaya çıkarttı. Yani aslında bu sistemi eleştirmek Yahudiler arasında yaygın bir alışkanlıktı." Tomás normal sesine geri döndü. "İsa, tapınak avlularından birinde bu ticareti görünce ne yaptı? Duruma itiraz ederek, para değiştirenlerin masalarını, adaklık olarak satılan güvercinlerin tüccarlarının oturdukları iskemleleri devirdi, çevreye birkaç tehdit savurdu. Hatta müritlerinden biri onun bu itirazına daha fazla ağırlık kazandırabilmek için İsa'nın Yahudilerin Kralı olduğunu söylemiş bile olabilir. Ayrıca bizzat İsa'nın bu çıkarcı etkinlikler dolayısıyla günün birinde Tanrı'nın, tapınağı yerle bir edeceği kehanetinde bulunmuş olması da olasıdır. Bütün bunlar çok da ciddi şeyler sayılmazdı elbette ama bu şamata yetkililerin dikkatini çekmeye yetmişti. Kudüs her yerden gelmiş insanlarla doluydu ve en küçük bir arbedenin genel bir ayaklanmaya

dönüşmesi olasılığı hahambaşı ile Romalıların doğal olarak her ne pahasına olursa olsun önlemek istedikleri bir şeydi."

"Bu yüzden de onu tutukladılar."

"Mutlaka kimi sorular sordular ve bundan da onun başlarına dert açabilecek kâhinlerden biri olabileceği sonucuna vardılar. Yahudi Paskalyası gibi hassas bir dönemde önlem olarak her türlü olası belayı bertaraf etmekte fayda görüyorlardı. Böylece onu tutuklayarak mahkeme önüne çıkardılar, çünkü yasa bunu gerektiriyordu."

"Ve işte orada da işler kötüye vardı," diye tahmin etti İtalyan. "İsa, Tanrı'nın Oğlu olduğunu söyledi ve bu da cezası ölüm olan bir küfür sayılıyordu. Bu nedenle de infaz edildi."

Tarihçi yüzünü buruşturdu.

"Tam da böyle olmadı," diye düzeltti. "İncillerde anlatılan öykünün bu olduğu doğrudur. Markos hahambaşı ile İsa arasında dava sırasında geçen şu çok hayati konuşmayı on dördüncü babın altmış bir ila altmış dördüncü ayetlerde aktarıyor: 'Başkâhin O'na yeniden, «Yüce Olan'ın Oğlu Mesih sen misin?» diye sordu. İsa, «Benim,» dedi. «Ve sizler, İnsanoğlu'nun Kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz.» Başkâhin giysilerini yırtarak, «Artık tanıklara ne ihtiyacımız var?» dedi. «Küfürü işittiniz. Buna ne diyorsunuz?» Hepsi İsa'nın ölüm cezasını hak ettiğine karar verdiler.'"

"Çok doğru," diye söze girdi Valentina. "Onu ölüm cezasına çarptırtan bu küfür oldu."

Tomás başını iki yana salladı.

"Mümkün değil," dedi. "Bir kere, havarilerden hiçbiri bu davaya tanık olmamışlardı. Yalnızca kendilerine ne anlatıldıysa onu bilebilirlerdi. Hem sonra herhangi bir kimsenin kendini Mesih ilan etmesi ölüm cezası gerektiren bir küfür sayılmıyordu. Son olarak, en önemlisiyse, küfrün cezası taşa tutulmaydı. Oysa İsa taşa mı tutulmuştur?"

Müfettiş boynunda taşıdığı haçı iki elinin arasına aldı.

"Siz de biliyorsunuz ki çarmıha gerilmiştir."

"İşte sorunun asıl kaynağı da bu noktadır zaten: İsa çarmıha gerilmiştir. Çarmıha germe Yahudilere değil, Romalılara özgü bir infaz biçimiydi. Üstelik de yalnız Romalıların düşmanlarına uygulanırdı." Kadının boynundaki küçük haçı işaret etti. "İsa'nın çarmıha gerilmiş olması Tanrı'ya küfretmiş olduğu için değil, Romalılar onu kendilerine karşı bir tehdit olarak gördükleri için olmalıydı. Bu konuda Markos, on beşinci babın yirmi beş ve yirmi altıncı ayetlerinde bize bir ipucu sağlıyor: 'İsa'yı çarmıha gerdiklerinde saat dokuzdu. Üzerindeki suç yaftasında Yahudilerin Kralı diye yazılıydı.' Bu da demek oluyor ki 'Yahudilerin Kralı' unvanını Romalılar, Yahudiye'nin hükümdarını atama yetkisine sahip tek kişi olarak Sezar'ın otoritesine bir meydan okuma şeklinde yorumlamışlardı. Demek ki İsa'nın infaz edilmesinin nedeni buydu. Romalılar onun Sezar'a meydan okuduğuna inanmışlardı!"

"Anlıyorum..."

Odalarına doğru yürümeye koyuldular. Tomás, İncil'inin sayfalarını karıştırarak metni okuyabilmek için bir lambanın altına geçti.

"Şimdi Markos'un on beşinci bab otuz yedi ve otuz sekizinci ayetlerde İsa'nın ölümünü nasıl betimlediğini dinleyin," dedi bölümü bulurken. "'Ama İsa yüksek sesle bağırarak son nefesini verdi. O anda tapınaktaki perde yukarıdan aşağıya yırtılarak ikiye bölündü.'" Başını kaldırıp kendisini dinleyen kadına baktı. "Tapınağın perdesi mi yırtılmış? Hangi perdeden söz ediyor Markos?"

"Kutsalların Kutsalı'nın girişini örten perde olacak herhalde."

"Doğru tahmin ettiniz. Şimdi geldik en önemli soruya: Markos, İsa'nın ölümünü hangi nedenle bu perdenin yırtılışıyla ilişkilendirmiş olabilir?"

Valentina hiçbir fikri olmadığını gösterircesine dudaklarını kıvırdı.

"Bilemeyeceğim."

"Bize bunun yanıtını Yuhanna İncili veriyor. Birinci bab yirmi dokuzuncu ayette İncil yazarı, İsa ile Vaftizci Yahya arasındaki görüşmeyi şöyle aktarıyor, 'Yahya ertesi gün İsa'nın kendisine doğru geldiğini görünce şöyle dedi: İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı Kuzusu!'" Tarihçi başını kaldırıp gözlerini İtalyan'ın yüzüne dikti. "Anlıyor musunuz?"

"Hayır..."

Tomás cesareti kırılmış gibi içini çekti. Bütün bu anlattıklarından sonra artık yapılması gereken tek şey noktaları birleştirmek olmalıydı.

"Hahambaşı, Yom Kippur sırasında hem kendisinin hem de bütün Yahudilerin günahlarının bağışlanması için, hepsi kurtulabilsinler diye bir kuzu kurban ediyordu. İsa Paskalya zamanında Yahudilerin kuzularını kurban ettikleri bir sırada öldürüldü. Yuhanna İsa'dan, 'Tanrı Kuzusu, dünyanın günahını ortadan kaldıracak,' diye söz ediyor."

İtalyan müfettişin ağzı da gözleri de kocaman açıldı.

"Ah, şimdi anladım!"

"İncil yazarlarının bize söylemek istedikleri İsa'nın bütün insanlığın kuzusu olduğuydu! Tıpkı Yahudilerin günahlarını bağışlatmak üzere kuzu kurban ettikleri gibi o da ölümüyle bütün insanların günahlarını bağışlatmıştı. İşte onun ölümünün bizi kurtarmış olması yalnız ve yalnız bu anlama geliyordu o kadar. Bu ölümün yorumlanması ancak Yahudi dininin çerçevesi içinde mümkündür. Bizim yaptığımız gibi Yahudilik dinini terk ettiğimizde bu ölüm, bir kurtarma eylemi olarak bütün anlamını yitiriyor. İsa'nın, her biri Yahudi olan müritlerinin efendilerinin ölümünü bir bedel ödeme eylemi olarak yorumlamalarının nedeni ancak Büyük Af, Paskalya ve Yahudi dini hep bir arada düşünüldüğünde anlaşılabilir hale geliyor."

"Evet, şimdi artık her şey çok açık görünüyor!" diye haykırdı Valentina. Sonra duraksadı. "Peki ya Kutsallar Kutsalı'nın girişini örten perde? Bu işin içinde o nasıl bir rol oynuyor?"

"Bu da yine sadece Yahudilik çerçevesi içinde anlam taşıyabilen çok önemli bir teolojik gönderme," diye açıkladı tarihçi. "Bu perde Kutsallar Kutsalı'nı tapınağın geri kalanından ayırıyordu. Başka bir deyişle, Tanrı'yı kendi çocuklarından ayırmaktaydı. Tanrı'nın bağışı ise ancak Yom Kippur sırasında, hahambaşı perdeyi aralayarak salondan içeriye, kuzuyu kurban etmeye girdiğinde elde edilebiliyordu. Ama Paskalya sırasında ölerek İsa da Tanrı'nın kuzusu olmuştu. Markos, İsa'nın öldüğü anda perdenin yırtıldığını söyleyerek tam o anda Tanrı ile çocukları arasında bir ayrım kalmadığını anlatmak istiyor. Perdenin yırtılması Tanrı'nın artık sadece Yom Kippur zamanında tapınaktaki kurbanlar aracılığıyla değil, doğrudan doğruya ulaşılabilir olması anlamına geliyor. İsa'nın ölümü bütün insanlığa kefaret sağlıyor."

Tomás ve Valentina'nın odalarına varmalarına birkaç metre kalmıştı artık.

"Ama bu söylediklerinizin hepsi katıksız ilahiyat değil mi?"

"Elbette öyle," diye yanıtladı adam. "Böyle bir şeyin gerçekliğine dair hiçbir tarihsel iz yok. İncil yazarları sadece Mesih olarak gördükleri kişinin beklenmedik ölümüne Yahudiliğe uygun bir anlam kazandırmaya çalışmışlar. Önemli olansa, İsa'nın ölümünün yalnızca Yahudi bağlamı içinde düşünülebilir oluşudur. Yahudilik ile Hıristiyanlık arasındaki ilk kopuşu yaratacak olan bu ölümü İsa'nın müritleri bu şekilde yorumlayacaklardır. İşte bu nedenle de Hıristiyanlığın temelinde yatan şeyin İsa'nın yaşamı ve öğretileri olmadığını söyledim. Büyük olasılıkla yeni bir din yaratmak onun aklının ucundan bile geçmemişti. Varlığının en derin noktasına kadar Yahudiydi o."

"Şu halde," diye özetledi kadın, "Hıristiyanlık İsa'nın ne yaşamına ne de öğretilerine dayanıyor."

"Hiçbir şekilde. Yalnızca ölümüne dayanıyor, o kadar."

Valentina'nın kapısının önüne gelmişlerdi. İtalyan kadın çantasından kartını çıkardı. Odasına girmeden önce başını çevirdi.

"Bütün bunlar çok ilginç," dedi. "On beş dakika sonra lokantada buluşuyor muyuz?"

"Evet," diye onayladı tarihçi. "Eğer yanlış hatırlamıyorsam İsrail polisinden olan dostumuz bizi Arabesque'te bekleyecekti."

Tomás hınzırca bir ifadeyle kolunu kapının dikmesine yasladı.

"Beni içeri davet etmeyecek misiniz?"

İtalyan kadın kapıyı kapamaya hazırlanıyordu ama bir an hareketini yarıda kesip gülümsemesini bastırdı.

"Odamı görüyor musunuz?" diye sordu başparmağıyla içeriyi göstererek. "Burası Kutsallar Kutsalı'dır." Kapıyı okşadı. "İşte bu da perde." Parmağını Tomás'ın göğsüne bastırdı. "Oysa sizin hahambaşı olduğunuzu hiç sanmıyorum. O yüzden aptallık etmeyin!"

Portekizli yüzünde dayak yemiş bir köpek yavrusu gibi bir ifadeyle arkasını döndü ama gitmeden önce kadına son bir kez daha baktı.

"Güzel bir şeyler giyin," dedi imalı bir gülümsemeyle. "Seksi bir şeyler..."

Valentina yalancıktan gücenmiş gibi bir eda takındı.

"Ne kadar aptalsınız!"

Sonra da kapıyı çarpıp kapattı.

XXXIX

Otel odası karanlığa gömülmüş durumdaydı ve Tomás elektrik düğmesini bulabilmek için elini duvarda gezdirdi. Bir klik sesi duyuldu ama ışık yanmadı.

"Lanet olsun!"

Kartı ana şaltere okutmayı unutmuştu. Hâlâ karanlığın içinde, kutunun yerini belirledi ve kartı bunun içine soktu.

Bir adam. Tomás'ın gördüğü ilk şey, karşısında hareketsiz duran bir adam oldu. Yerinden sıçrayarak bir adım geriledi ve sırtını kapıya yasladı. Ancak o zaman adamın yüzünü görebildi. Kendisiydi bu. Daha doğrusu aynadaki yansımasıydı.

"Uf!" dedi. Yüreği küt küt çarpıyordu. "Amma da ödleğim!" Yeniden aynaya bakıp yüzünün halini ve pusuya düşmüş bir hayvan gibi kapıya büzüşmüş bedenini görünce güldü. "Vay canına, ödüm patlamış..."

Doğrulup banyoya girdi ve ışığı yakmadan tuvalete doğru ilerledi. Banyonun içi mutlak bir karanlığa gömülmüş olduğundan ışık yakmamış olduğuna pişman oldu. Geri dönmeye üşendi, zaten acelesi de vardı, o da klozeti el yordamıyla buldu. Yine karanlıkta sifonu çektikten sonra elini soğuk suyun altına soktu.

Tam o andaysa arkasında birinin varlığını hissetti.

"O da ne?" diye sordu birdenbire arkasına dönerek. "Kim var orada?"

Kimse yanıt vermedi.

Tomás yüreği çarparak kapıya doğru sıçradı ve nihayet elektrik düğmesine bastı. Banyo bomboştu.

Tarihçi derin bir soluk aldı.

"Neler oluyor bana böyle?" diye mırıldandı rahatlamış olduğu kadar sinirlenmiş bir halde. "Çocuk gibi davranıyorum yeminle!" Başını iki yana salladı. "Bu soruşturma gerçekten de sinirlerimi bozmaya başlıyor..."

Yatak odasına geçerek akşam yemeği için giyeceği giysileri seçti. Dolaba doğru yöneldi ve keskin bir hareketle kapısını açtı. İçi karanlıktı ama o buna fazla dikkat etmedi. Askılara asılmış üç giysisi vardı ve bunların arasından lacivert bir spor ceketi tercih etti.

Valentina'yı etkilemeyi istiyordu. İtalyan, ona daha fazla direnemeyecekti. Gerçi Yeni Ahit'le ilgili birazcık sığ olan çözümlemelerini yumuşatması gerekebilirdi. Ama başka ne yapabilirdi sanki? Yalan mı söyleseydi? Kadına kendini beğendirmek için onun suyuna mı gitseydi? Diplomatik bir yaratılışa sahip değildi ve gerçeğin tıpkı bir kadının kendini teslim ettiği şekilde ele alınması gerektiğine inanıyordu: çırılçıplak.

Spor ceketi dolaptan çıkardıktan sonra gömleklerini gözden geçirdi. Beyaz olanlardan birini seçti ancak kol düğmelerinden birinin eksik olduğunu fark etti. Giysileri buruşturmamaya özen göstererek kanepenin arkalığına bıraktı ve başucu masasına doğru yöneldi. Liberdade Caddesi üzerindeki, sürekli alışveriş yaptığı dükkânın sahibi olan eski dostu Bay Castro'nun kendisine Noel'de hediye ettiği düğmeleri oraya koymuş olduğunu hatırlıyordu. Elini çekmeceye doğru uzattığı sırada dikkatini gece lambasının dibine bırakılmış bir kâğıt parçası çekti.

"Bu da ne böyle?"

Buraya bir kâğıt bırakmış olduğunu hiç hatırlamıyordu. Kendisi dışardayken karşılama masasının görevlileri onun için odasına bir not bırakmış olabilirler miydi? Kâğıdı eline aldı. Okuduğu şey onu etkiledi.

Veritaten dies aperit

I:XV

"Veritaten dies aperit," diye yüksek sesle yineledi. "Ne anlama geliyor bu?"

Nota bir anlam verebilmek için onu uzun uzun inceledi. Bunda hem tanıdık hem de rahatsız edici bir şeyler bulunduğunu hissediyordu. Ama ne olabilirdi? Bunları düşündüğü süre hem yavaş hem de hızlı geçti. Yavaştı, çünkü iki uzun saniye sürmüştü ama hızlıydı çünkü iki saniyeye bile kalmadan elinde tuttuğu şeyin ne olduğunu anlamıştı. Son birkaç gündür polis için şifrelerini çözdüğü türden şifreli bir iletiydi bu da.

Sikarilerin muammalarından biri.

Birdenbire sanki yatak karşısında dikilivermiş gibi geldi ona. Çarşafların arasından kara bir gölge aniden yükselmiş, kollarını iki yana açarak Tomás'ın üzerine atılmıştı.

"Kâfir!"

Yabancı, tarihçiyi tam isabetle vurmuştu. Tomás dengesini yitirerek sırtını duvara çarptı ve mobilyalardan birini devirerek yere yığıldı. Bir vazo yere düştü ve odanın döşeme karolarına çarparak paramparça oldu.

Sert ve soğuk zemine serilmiş olan Tomás, saldırganın ağırlığını ve çevikliğini hissetti. Yabancı, kurbanını zapt etti. Tarihçi kurtulmaya çalıştıysa da adam şaşırtıcı bir esnekliğe sahipti ve onun hareketlerini engellemeyi başarabiliyordu. Portekizli, sanki üzerine deli gömleği geçirilmiş gibi hiç kımıldayamadığını fark etti.

"Beni dinleyin," dedi, içinde bulunduğu duruma karşın olabildiğince sakin kalmaya çaba harcayarak. "Konuşarak anlaşabiliriz."

Saldırgan onu sıkı sıkıya tutmuş, yüzünü yerin buz gibi karosuna yapıştırmıştı. Tomás onu göremiyor ama soluğunun sıcaklığını ensesinde hissediyordu.

"Ölümün gülümsemesini düşünde gördün mü hiç?" diye sordu adam kalın ve boğuk bir sesle. "Yoksa cehennemin bekleme odasında konuşmayı mı tercih edersin?"

Ses tonu amansız, neredeyse bağnazcaydı ama yabancının her ne kadar tuhaf sözlerle de olsa konuşmaya başlamış olması kurbanına belli belirsiz yüreklendirici göründü. Kim bilir, belki de kendisini bırakması için onu ikna edebilirdi? Bu katilin ardında bırakmış olduğu üç ceset düşünüldüğünde buna çok fazla ihtimal vermiyordu gerçi ama yine de denemeye değerdi. Kaybedecek nesi vardı sanki?

"Şiddet hiçbir şeyi çözmez," diye mırıldandı Tomás, kendisini bile şaşırtacak kadar sakin bir sesle. "İstediğiniz nedir söyleyin bana, eminim ki bir anlaşma yolu bulabiliriz."

Arkasında bir kahkaha duydu.

"Söylesene," diye kulağına fısıldadı yabancı, "ruhumu hangi vaat baştan çıkarabilir sanıyorsun?"

"Bilmiyorum." Tomás, kanını dondurup sesini boğuklaştıran korkuyu gizleyebilmek için kendini zorlayarak güldü. "Para değil mutlaka..."

Kulağına bir kahkaha daha geldi.

"Kuzu isterim."

Tomás yüreğinin sıkıştığını hissetti.

"Kuzu mu?"

"Evet, kuzu," diye doğruladı kalın ve boğuk ses. "Günah işledim ve şimdi de günahlarımın bedelini ödemem gerekiyor. Bir kuzu kurban edersen Rab beni bağışlayacaktır." Yabancı bir kere daha

dudaklarını kurbanının sağ kulağına yaklaştırdı. "Duyduğuma göre senin etin de bir kuzununki kadar yumuşakmış..."

Durum ciddiye biniyordu.

"Dinleyin, sakin olun," diye yalvardı tarihçi telaşlanmaya başlayarak. "Kuzu kurban edilmesi çok eski bir hikâye ve sadece..."

"Eski hikâye mi?" diye kükredi saldırgan. "Bu ne cüret?"

"Sakin olun!"

Tarihçi, adamın üzerinde hızlı bir hareket yaptığını hissetti ve hemen arkasından gözlerinin önüne eğri uçlu bir hançer indi.

"Peki ya bu? Sence bu da eski hikâye midir?"

Odanın ışıkları altında parıldamakta olan hançer kocamandı.

"Bırakın onu," dedi Tomás. "Çok tehlikeli!"

Saldırgan bu defa yüksek sesle, daha güçlü bir kahkaha atarak hançeri onun gözlerine daha da yaklaştırdı.

"Bu hançeri görüyor musun?"

"Fazlasıyla. Biraz uzaklaştırsanız olmaz mı? Şöyle birazcık..."

"İki bin yaşındadır," diye fısıldadı tehdit edercesine. "Atalarım bunu Yom Kippur kurbanlarında kullanmışlar. Daha sonra da putperest lejyonerlere karşı kullanılmış." Bir an durdu. "Ben de onu bugün halkımı yeniden bağışlatabilmek için kullanıyorum. Sense, yolunu yitirmiş zavallı yaratık, bir kuzudan başka bir şey değilsin. Halkımın günahlarını bağışlamak üzere Tanrı'nın bana bahşettiği bir kuzusun."

Saldırgan bunları söyledikten hemen sonra hançeri havaya kaldırdı ve Tomás da tepki verebilmek için birkaç saniyeden fazla zamanı kalmadığını anladı.

"İmdat!" diye feryat etti bütün gücüyle debelenerek.

Yabancı bir an için dengesini yitirdi ve bu da Tomás'a belli bir hareket özgürlüğü sağladı. O da bundan yararlanarak tamamen serbest kalmaya çalıştı ancak saldırgan yeniden kontrolü ele geçirdi ve onu kararlılıkla bir kere daha etkisiz hale getirdi.

"Öleceksin kuzu!"

Hançeri kurbanının boynuna dayayarak bastırmaya başladı. Tomás sivri ucun tenine battığını hissettiğinde içindeki telaş onu ele geçirdi. Devasa bir çaba harcayarak sağ elini serbest bırakmayı başardı. Derisini kesmeye başlamış olan hançeri yakaladı.

"Bırakın beni!"

Saldırgan hazırlıksız yakalanmış gibiydi. Tomás, hançeri gırtlağından uzaklaştırmayı başardıysa da sağ elinin avucunda tatsız bir his duydu. Gözünün ucuyla kolundan aşağı doğru akan kanı gördüğündeyse hançerin sağ elini kesmiş olduğunu anladı. Elini koruyabilmek adına hançeri bırakmak için karşı konulmaz bir istek duyuyor olsa da içgüdüleri baskın çıktı.

Saldırgan yeniden harekete geçti. Hançeri ele geçirmeyi başardı ve vücudunun bir hareketiyle Tomás'ın sağ kolunu sıkıştırdı. Kurbanını kontrol altına almayı nihayet başarınca hançerin sivri ucunu yeniden onun boynuna götürüp bastırdı. Delinmeyi hızlandırmamak için çok sert bastırmıyor, ancak hançerin derinin içine girmesine izin veriyordu ve Tomás artık her şeyin bittiğini hissetti.

Son bir çırpınışla bedenini büktü, yana doğru döndü ve saldırganın sol koluna dirseğiyle vurdu. Yabancı inledi ama güçlü baskısını korudu.

"Baalzevul'u öp bakalım!"

Hançeri bastırdı.

XL

İlk darbe kapıyı sarstıysa da yerinden oynatamadı. Ardından gelen ikincisiyse daha güçlü bir sarsıntıya neden oldu. Ancak kapı yine de sarsıntıların şiddetine direnç göstererek kapalı kaldı.

"Açın!" diye bağırdı bir ses dışarıdan. "Polis!"

Sicarius, Tomás'ı hâlâ kollarının arasında tutuyordu ama hançerin baskısını gevşetmişti. Silahın keskin ucundan yere koyu kırmızı kocaman damlalar akmaktaydı. Adam, sanki bu hareketi daha önce bin defa yapmış gibi hiç duraksamaksızın hançeri hızlıca Tomás'ın pantolonuna silerek kumaşı kana buladı. Kapının her an kırılabileceğini fark etmiş olduğundan ayağa fırladı. Dışarıdan bir el silah sesi duyuldu.

Saldırgan odanın öbür ucuna koşarak balkona fırladı. Arkasından ikinci el silah sesini ve sonra da tok bir gürültünün koptuğunu duyunca ise kapının çökmüş olduğunu anladı.

"Durun!" diye bağırdı arkasından bir kadın sesi. "Olduğunuz yerde kalın!"

Balkona çoktan çıkmış olan Sicarius, buradan çalıların arasına atladı. Yine bir kurşun ıslığı başının üzerinden havayı delip geçtiğinde o artık bahçenin karanlığına karışmıştı bile ve güvende olduğunu biliyordu.

Valentina, tabancası elinde Tomás'ın yerde yattığını görünce bir an duraksadı. Saldırganın peşinden mi gitmeliydi yoksa ekip arkadaşına yardım mı etmeliydi?

"Tomás?" diye seslendi. "Tomás!"

Yanıt alamayınca Valentina, gücünün tükendiğini hissetti. Çok mu geç kalmıştı? Ağzı endişeden kuruyarak adama doğru koşup yere eğildi. Her yerde kan lekeleri vardı.

"Ah, Tanrım!" diye haykırdı telaş içinde. "Tomás?" Adamın boynundaki yarayı fark edince yüreği sıkıştı. "Olamaz!" Onu sarsıp kendine getirmeye uğraştı. "Tomás? Tanrı aşkına cevap verin!"

Kurbanın sağ elini tutarak nabzına baktı ama avucunun kana bulanmış olduğunu görünce sendeledi. Mesleği gereği bu türden durumlarla karşı karşıya kalmaya alışmıştı gerçi ama bu daha önce hiç tanıdığı, üstelik de yakınlık duymaya başladığı biri olmamıştı.

"Tomás!"

Tarihçinin başı sarsıldı ve ağzından bir inilti çıktı.

"Ha..."

Solgun ve narin yüzü gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuş İtalyan kadın Tomás'ın boynuna sarıldı.

"Ah, Tomás..." diye mırıldandı bütün bedeninin titrediğini hissederek. "Tanrı'ya şükür! Öyle korktum ki!"

Portekizli güçlükle yana dönüp kendisine sarılmış olan kadını incitmemeye ve uzaklaştırmamaya özen göstererek onun yüzüne baktı.

"Er geç beni kollarınıza alacağınızı biliyordum," dedi gülümsemek için kendini zorlayarak. "Ama bu kadar çabuk olacağını da düşünmemiştim doğrusu."

"Ne budala ama! Korkudan ölecektim. Çok geç kaldığımı sandım!"

Tomás başını hafifçe uzaklaştırarak Valentina'nın yüzüne baktı. Üzerinde yalnızca bir külot ve bir sutyenle neredeyse çırılçıplaktı. Bunların dışında kalansa bembeyaz bir ten ve heykel gibi bir vücuttu.

"Size seksi bir şeyler giyin dedimse de," dedi Tomás hayretle, "bu kadar ileri gideceğinizi tahmin etmezdim..."

Şefkatle adamın saçlarını okşamakta olan İtalyan kadın kıpkırmızı oldu ve ellerini sutyeninin üzerine götürerek göğsünü örtmeye çalıştı.

"Dalga geçmeyin!" dedi. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?"

Portekizli acıyla yüzünü buruşturdu.

"Elim alev alev yanıyor, boynumdaki bu yara da pek iyi durumda değil ama sanırım herif gırtlağımı kesmeyi başaramadı." Bakışlarını İtalyan'ın bedeninde gezdirdi. "Bana bu kılığın nedenini açıklayacak mısınız?"

Kadın ayağa kalktı ve utanmış gibi geri geri yürüyerek banyoya girip gözden kayboldu.

"Tam üstümü değiştiriyordum ki Grossman'dan bir telefon geldi," diye açıkladı. "Bana birinin İsrail polisini arayarak sizin ölüm tehlikesinde bulunduğunuzu haber verdiğini söyledi." Valentina bunları banyodan söylüyor, sesi güçlükle duyulabiliyordu. "Grossman beni arayınca... Kısacası giyinmeye fırsat bulamadım."

"Biri polisi mi aramış? Kim peki?"

İtalyan kadın bir otel havlusuna sarınmış, ıslatmış olduğu bir diğerini de elinde taşıyarak geri geldi.

"Bilmiyorum," dedi yaklaşırken. "Takdir edersiniz ki o telaş içinde sormaya fırsat bulamadım." Adamın yanı başında diz çökerek yarasını temizlemeye koyuldu. "Hemen koşup buraya geldim."

"Tek başınıza mı?"

Yatağın üzerine bırakmış olduğu tabancayı işaret etti.

"Beretta'm da yanımdaydı."

Tomás kadının yarayı temizlemesini kolaylaştırmak için boynunu uzattı.

"Telefonun siz duş alırken çalmaması yazık olmuş..."

Valentina adamın boynundaki yarayı temizledikten sonra sağ eline geçti ve kanların içinde birkaç kesik gördü.

"Saçmalamayın!" diye homurdandı tatlı tatlı. "Ben sizin için o kadar endişeleniyorum, sizinse aklınız fikriniz orada..."

Dışarıdan siren sesleri duyuldu ve aynı anda Arnie Grossman'ın iri gölgesi odanın kapı eşiğinde beliriverdi. Bir elinde tabanca, hemen arkasındaysa elinde ateşlenmeye hazır bir Uzi taşıyan üniformalı bir polis vardı.

"Nasıl?" diye sordu İsrailli müfettiş. "Her şey yolunda mı?"

Valentina, Tomás'ın yanından ayrılmamayı tercih ederek hiç dönmedi ve onun yaralarını silmeyi sürdürdü.

"Neden bu kadar geciktiniz?" diye sordu.

Grossman onlara doğru yaklaşırken, adamı da odayı incelemeye koyuldu.

"Yardım çağırdım ve onlar gelinceye dek de bahçenin arkasında kalıp şüpheliyi gözetledim," diye yanıt verdi adam. "Ama çok geç kalmışım. Çoktan uzaklaşmıştı." Müfettiş, Tomás'ın boynundaki yaraya baktı. "Pek hoş gözükmüyor. Canınız yanıyor mu?"

Portekizli yüzünde hafif bir acı ifadesi oluşturdu.

"Hayır, çok hoşuma gidiyor," dedi alaya alarak. "Tabii ki canım yanıyor! Siz hiç gırtlağınıza bıçak batırmayı denediniz mi? Aklınızda bulunsun bütün akşamınızı mahvedebilecek bir şey oluyor..."

Grossman gözlerini yaraya dikmişti.

"Doğrusu haber tam zamanında yetişmiş. Bir dakika daha geç olsaymış..."

"Haber kimden geldi?"

"Merkez karakoluna isimsiz bir arama yapılmış. Benim adamlarıma haber vermişler, onlar da beni aradılar."

"Peki siz neden hemen gelmediniz?"

Grossman, besbelli utanarak kızardı ve bakışını kaçırdı

"Çünkü o sırada ben... Biraz meşguldüm." Valentina'yı işaret etti. "Bayan Ferro'nun hemen yanınızdaki odada bulunduğunu bildiğimden ben de hemen onu aradım."

İtalyan müfettiş başını kaldırıp İsrailli meslektaşına baktı.

"Ben de o sırada meşguldüm," dedi havlusunu göstererek. "Ancak sizden farklı olarak bu beni durdurmadı. Olduğum gibi geldim."

Kadının yardımıyla Tomás güç bela ayağa kalkabildi. Hâlâ banyo havlusuna sarınmış durumda bulunan İtalyan, onun iyi olduğundan emin olunca yatağın üstündeki tabancasını da alarak arkasını döndü ve kararlı adımlarla çıkışa doğru ilerledi.

"Ben kendi odama dönüyorum," dedi uzaklaşırken. "Üzerime uygun bir şeyler geçireceğim."

O kırılmış kapının arkasında gözden kaybolunca Tomás da İsrailli iki polisle baş başa kaldı.

"Bu herifi yakalamak için nasıl bir önlem aldınız?"

Başmüfettiş pencereye doğru bir hareket yaptı.

"Bütün mahalle kuşatıldı, her yeri köşe bucak arıyoruz," diye açıkladı. "Ama fikrimi soracak olursanız, onu ele geçirebileceğimizi pek sanmıyorum. Adamamızın uzaklaşıp gitmek için bolca zamanı oldu. Şimdiye kadar kentin öteki ucuna varmış olabilir, hatta belki de Ramallah'a ya da Tel Aviv'e kaçmıştır."

"Ben de aynı fikirdeyim."

Grossman, Tomás'ın boynundaki yarayı işaret etti.

"Siz onunla epeyce yakınlaşmışsınız. Nasıl biriydi?"

Tomás elini alnının hizasına kaldırdı.

"Aşağı yukarı bu boylardaydı sanırım," dedi. "Çevikti, ince ve kaslıydı. Askerî eğitim görmüş olmalı. Beni inanılmaz biçimde etkisiz hale getirdi, kendimi mengeneye sıkıştırılmış gibi hissettim. Kolları da çelik gibi sertti."

"Yüzü?"

"Yüzünü pek iyi göremedim. Adam beni gafil avladı ve başımı yere yapıştırdı, o yüzden de suratına bakamadım. Yalnızca siyahlar giymiş olduğunu fark ettim, bir de saçları asker tıraşı gibi kısa kesilmişti." Tomás ürperdi. "Uğursuz bir tipti."

"Size hiçbir şey söyledi mi?"

"Bana kefaret için kurban edilecek bir kuzu olduğumu söyledi." Tarihçi belleğine kazınmış olan görüntüleri gözünün önüne getirdi. "Bir ayrıntı dikkatimi çekti. Elindeki bir tören hançeriydi. Atalarının bu silahı Yom Kippur kurbanlarında ve putperest lejyonerleri öldürmekte kullandıklarını söyledi."

"Lejyonerler mi?" diye sordu İsrailli müfettiş hayretle. "İki bin yıl önce Kudüs'ün yerle bir edilmesine ve Yahudilerin kutsal topraklardan sürülmelerine yol açmış olan büyük ayaklanmayı kastediyor olmalı."

"Evet, kesinlikle! O ayaklanma sırasında en etkili olan Yahudi gruplarından biri hangisiydi, biliyor musunuz?"

Grossman gözlerini kıstı.

"Sikariler."

İki adam bu akıl yürütmenin sonuçlarını değerlendirirken odayı ani bir sessizlik kapladı. O sırada içeriye, bir sedye taşıyan beyaz gömlekli iki kişi, yerine getirmeleri gereken ağır bir sorumluluk bulunan insanlara özgü meşgul bir tavırla girdiler.

"Ceset nerede?" diye sordu biri.

Grossman, gülümseyerek parmağıyla Tomás'ı işaret etti.

"İşte burada," dedi. "Ama o Hıristiyan olduğu ve şu anda Kudüs'te bulunduğumuz için ölü dirildi bile."

Sağlık görevlileri, Portekizli'nin boynu ile sağ elindeki yaralara baktılar. Boş yere çağırılmış değillerdi hiç olmazsa.

"Bunun muayene edilmesi gerek," dedi daha kıdemli olduğu anlaşılan görevli. "Sizi hastaneye götürüp yaralarınıza baktıralım."

Beyaz gömlekli adam Tomás'ı kolundan tutup çekti ama yaralı ani bir hareketle onun elinden kurtuldu.

"Bir dakika lütfen."

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu sağlık görevlisi. "Ambulans dışarıda sizi bekliyor..."

Tarihçi başucu masasına doğru ilerleyerek, gece lambasının yanında duran kâğıt parçasını aldı. Bunun aradığı belge olduğundan emin olunca, Arnie Grossman'ın yanına geldi.

"Adamımız yeni bir ileti bırakmış."

İsrailli kâğıdı aldı ve üzerine siyah mürekkeple yazılmış olan notu okudu.

"*Veritaten dies aperit,*" diye yineledi hayretle başını kaldırıp karşısındakine bakarak. "Nedir bu?"

"Latince."

"Latince olduğunu ben de anladım! Ama ne anlama geliyor?"

Sağlık görevlileri yine Tomás'ın koluna yapıştılar ama o bu sefer onlara karşı direnç göstermedi. Kendini bırakıp kapıya doğru götürmelerine izin verdi ve tam eşikten dışarı çıkarken hâlâ sorusuna yanıt beklemekte olan Grossman'a son bir defa baktı.

"Zaman gerçeği açığa çıkarır."

XLI

Oyuncular egzotik bir aksanla konuşuyorlardı; İsrail televizyonunda yayınlanan bir Brezilya dizisiydi bu. Tomás, Bikur Holim Hastanesi'nin yataklarından birine uzanmış, boynunda kocaman bir pansuman ve sağ eli sargılı bir halde İpanema plajındaki iki tropikal güzel arasında geçen İbranice altyazılı diyaloğu eğlenceli bir ilgiyle takip ediyordu.

Valentina ve Grossman onu suçüstü yakaladılar.

"Kuzumuz nasılmış bakalım?" diye takıldı İtalyan bir elinde İncil'le odadan içeri girerken. "Kırkılmaya hazır mı?"

Kadının kendisine attığı oltayı hemen yakaladı.

"Ben kırkılmaya hazır olabilirim belki," diye karşılık verdi muzipçe, "ama odama çırılçıplak dalan sizdiniz!"

Valentina dudak büktü.

"Şaka da yapamayacağız artık!"

İsrailli müfettiş orada olduğunu hatırlatmak ister gibi öksürdü.

"Tahmin ettiğim gibi adamı yakalayamadık," diye haber verdi. "Bütün mahallenin altını üstüne getirdik ama hiçbir ize rastlayamadık." Müfettiş not defterini çıkarıp baktı. "Yalnız, isimsiz aramanın yerini belirleyebildik. Bir umumi telefon kulübesinden yapılmış." Elini cebine sokarak otel odasının baş ucu masasının üzerinde bulunmuş olan kâğıt parçasını çıkarttı. "Elimizde bulunan tek şey bu şifreli ileti."

Adam kâğıdı Tomás'a uzattı ve o da bunu sağlam eline aldı.

"Şifresini çözmemi mi istiyorsunuz?"

Grossman gülümsemek için kendini zorladı.

"Uzmanlık alanınız buymuş sanırım."

Kriptolog derin bir soluk aldı ve gözlerini kâğıda dikerek ona uzun uzun baktı.

Veritaten dies aperit

I:XV

"Dikkati çeken ilk şey, bu seferkinin Vatikan, Dublin ve Plovdiv'de bulunan iletilerden farklı olduğu."

"Farklı mı?" diye sordu hayretle Valentina. "Nasıl farklı yani?"

Tomás Latince cümleyi işaret etti.

"Seneca'dan bir alıntı bu," dedi. "Gerçek kavramına gönderme yapıyor."

"Yani?"

"Hatırlayacağınız gibi önceki iletiler gerçeğe değil, yüzyıllar boyunca Yeni Ahit içerisinde işlenmiş sahteciliklere gönderme yapıyorlardı," diye açıkladı.

"Ah, evet!" diye haykırdı Grossman. "Bu da bizi size sorduğum ama hâlâ yanıt vermemiş olduğunuz o soruya götürmüştü: Sikariler ne diye bu sahtekârlıklara dikkat çekmeyi istesin?"

"Bunu size nasıl açıklayabileceğimi düşünmek için epey zamanım oldu," diye karşılık verdi tarihçi. "Sizin de bildiğiniz gibi Sikariler aşırı yobaz bir Yahudi hareketiydi. Anlaşıldığı kadarıyla, bundan önceki iletilerde Yeni Ahit'in 'gerçek' İsa'yı açığa çıkarmaktan çok uzak olduğunu, onu gizlediğini göstermek istiyor gibiydiler. İsa'nın

gerçekte kim olduğunu anlayabilmek için İncil yazarlarının her türlü sahtekârlıklarını, çarpıtmalarını ve süslemelerini ayıklamak gerekiyor. Hıristiyanların Mesih'i aslında tutucu bir Yahudiden başka bir şey değildi." Portekizli akademisyen biraz sonra söyleyeceği fikrin altını çizmek için bir parmağını havaya kaldırdı. "Sikariler kadar Yahudi olan bir Yahudiydi."

"Şu halde ilk üç iletinin amacı bu muydu?"

Tomás başını salladı.

"Bence buydu."

Valentina elinde tuttuğu yeni iletiyi işaret etti.

"Peki ya bu?"

"Bu seferki farklı," dedi tarihçi. "Sikariler, artık Yeni Ahit'te bulunan sahteciliklere dikkat çekmeye çalışmıyor." Küçük kâğıt parçasını salladı. "Burada tartışmaya açılan şey artık yalan değil, tam tersine gerçektir."

"Gerçek mi? Hangi gerçek?"

"İsa'nın kim olduğuyla ilgili gerçek. Aslında kimdi o?" Tomás başını eğip yine iletiye baktı. "Seneca'nın bu cümlesi de yine aynı şeyi düşündürüyor zaten. *'Veritaten dies aperit,'* yani, 'Zaman gerçeği açığa çıkarır.' Bu seferki not gerçekle ilgili."

Grossman çizimi gösterdi.

"Peki ya bu aslan? O ne anlama geliyor?"

"Herhangi bir aslan değil o," diye açıkladı Tomás. "Kanatları olduğunu fark ettiniz mi?"

Grossman güldü.

"Yarı aslan, yarı melek öyleyse."

Tarihçi, gözlerini çizimden hiç ayırmadan başını iki yana salladı.

"Hayır, Markos bu."

"Efendim?"

Tartışmanın başlamak üzere olduğunu sezmiş olan Valentina, elindeki İncil'i Tomás'a uzattı.

"Markos İncili'nin hemen başında, birinci babın üçüncü ayetinde çölde bir ses haykırıyor denir. Bu ses Vaftizci Yahya'ya aittir ve bir aslanın kükremesine benzetilir. Bu yüzden de kanatlı aslan Markos'un simgesi halini almıştır."

Her iki müfettiş de gözlerini çizimin üstüne dikmişlerdi.

"Bu aslan Markos'u mu simgeliyor yani?"

"Doğrudur." Tarihçi, aslanın altında görülen harfleri işaret etti. "Buradaki I:XV ise tabii ki Roma rakamlarıdır. Markos İncili'nin belli bir ayetine gönderme yapıyorlar. Zamana direnmiş olan bir ayete." Tomás kaşlarını kaldırdı. "Gerçeği açığa çıkaran o zamana."

Valentina ve Grossman, büyülenmiş gibi Portekizli'nin ellerinde duran iletiye bakmaktaydılar.

"Demek ki," dedi İtalyan heyecanlı bir sesle, "katilin bize anlatmak istediği şey, İsa ile ilgili o gerçek bu ayette bulunuyor, öyle mi?"

"Tam isabet!" diye haykırdı Tomás. "Birinci bab on beşinci ayet."

"Haydi o zaman, şu ayeti okusanıza!" diye emretti İsrailli.

Tomás, Markos İncili'nin ilk sayfasını biraz önce çölde haykıran sesle ilgili birinci bab üçüncü ayeti okumak için zaten açmış olduğundan, biraz daha aşağıdaki birinci bab on beşinci ayeti bulmak için birkaç satırı gözden geçirmesi yeterli oldu.

"İsa'dan bir alıntı bu," diyerek okumaya hazırlandı. "'Zaman doldu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı: Tövbe edin ve Müjde'ye inanın.'"

İki müfettiş bir an sessizce durup devamını beklediler ama Portekizli başını kaldırarak onlara söyleyecek başka bir şeyi kalmamış gibi baktı.

"Peki ya devamı?" diye sordu İtalyan. "Devamı nerede?"

Tomás kurnazca gülümsedi.

"Devamı falan yok," dedi. "Birinci bab on beşinci ayet burada bitiyor."

Valentina İncil'e kuşkuyla baktı.

"Hepsi bu mu?" diye sordu hayretle. "İsa hakkındaki büyük gerçek bu muymuş yani?"

Tarihçi başını salladı.

"Bütün gerçek."

"İyi ama bu ayetin ne özelliği var? Bu sıradan cümle nasıl bir gerçeği açığa çıkarıyor olabilir ki?"

Tomás İncil'i eline alıp sayfayı iki müfettişe, hayati önem taşıyan bir delili mahkemeye sunan bir avukat edasıyla gösterdi.

"İşte bu, sevgili dostlarım, pek çok ilahiyatçının Yeni Ahit'ten sonsuza dek silinip gittiğini görmek istedikleri bir ayettir!"

Valentina inanmaz gözlerle baktı.

"Şaka yapıyorsunuz..."

"Canımın içi," dedi adam çok ciddi bir sesle, "işte bu kısa ayet, içinde İsa Mesih'le ilgili tuhaf gerçeği barındırıyor."

"Gerçekten mi? Neymiş o gerçek?"

Kriptolog kitabı yatağın üzerine bırakarak kollarını kavuşturdu ve hangi boğayla yüzleşeceğine karar vermeye çalışan bir matador gibi önce Valentina'ya ardından da Grossman'a baktı.

"İsa'nın son sırrı."

XLII

Sicarius, hançeri yıkamak üzere suyun içine soktuğunda üzerindeki kan çoktan kurumuştu. Büyük bir titizlik içinde, hançerin madenî kısmını narin ve sistematik hareketlerle sabunladı. Lavabonun içine akan su kırmızımsı bir renk almıştı ve adamın yüzü tuhaf bir ışıkla aydınlandı. Kendini Mısır'ın on yarasından birinden arınmış olan Musa gibi hissediyordu.

"'Benim Rab olduğumu şundan anla, diyor Rab. İşte, elimdeki değneği ırmağın sularına vuracağım, sular kana dönecek,'" diye mırıldandı kutsal kitabı kesintisiz bir dua halinde ezberinden okuyarak. "'Harun firavunla görevlilerinin gözü önünde değneğini kaldırıp ırmağın sularına vurdu. Bütün sular kana dönüştü. Irmaktaki balıklar öldü, ırmak kokmaya başladı. Mısırlılar ırmağın suyunu içemez oldular. Mısır'ın her yerinde kan vardı.'"

Lavabonun içine akmakta olan suyun rengi yeniden berraklaştı ve Sicarius sustu. Hançer artık temizdi. Adam onu sudan çıkararak törensel saflığını korumak üzere *tallit*'iyle kuruladı. Sonra da *sika*'yı özenle çantasına yerleştirip çantayı da sandığına koydu.

Sicarius, telefonunu eline aldı. Numarayı tuşlayıp bekledi. Tekdüze bir kadın sesi telefonu açtı.

"Aradığınız numaraya şu anda ulaşılamıyor," dedi ses, "sinyal sesinden sonra mesajınızı bırakabilirsiniz."

Sicarius kızgınlıkla aygıta baktı.

"Lanet olsun!" diye bağırdı. "Nerede bu adam?"

Tam bundan önceki üç arama girişiminde olduğu gibi yine telefonu kapatmak üzereydi ki son anda vazgeçti. Efendisinin kimi zaman böyle yaptığını biliyordu. Bazen hiç haber vermeden ortadan yok olup hiçbir yaşam belirtisi göstermeden belirsiz bir süre boyunca görünmediği olurdu. En iyisinin ona bir mesaj bırakmak olabileceğini düşündü.

"Efendim," dedi duraksayarak. Telesekretere konuşmaktan nefret ederdi! "Operasyon başarıyla tamamlandı." Yine biraz ara vererek doğru sözcükleri aradı; karşısında tepki veren biri olmadığında akıcı bir konuşmayı sürdürebilmek ona zor geliyordu. "Emirlerinize uygun olarak onu öldürmedim. Yalnızca yaraladım." Bir kere daha duraksadı. Gecikme için efendisine sitem etse miydi? Öyle ya, sonuç olarak yolunda gitmemiş olan tek şey onun sorumluluğunda kalan kısmıydı. Neden bunun için hesap sormayacaktı? "Polis müdahale etmekte biraz geciktiği için oyalanmam gerekti." İçini çekti. "Ama sonuç olarak iş halloldu." Son bir kere daha duraksadı. "Talimatlarınızı bekliyorum."

Telefonu kapattı.

XLIII

Yatağının üzerine uzanmış olan Tomás, gözlerini hastane odasının içinde gezdirdikten sonra Arnie Grossman'ın açık renkli gözleriyle karşılaştı. Her iki müfettiş de saldırganın onun otel odasına bırakmış olduğu şifreli iletinin anlamını merak ediyorlardı demek? O halde Tomás da onları düş kırıklığına uğratmayacaktı.

"Şimdi bana yanıt verin," dedi doğrudan konuya girerek. "Tanrı ile Yahudi halkı arasında kurulmuş olan ittifakın içeriği neydi?"

Bu soru karşısında hazırlıksız yakalanmış olan İsrailli müfettiş gözlerini kırpıştırdı.

"Şey... Tanrı bize yasanın tabletlerini verdi," diye öne sürdü. "Bizi kendi halkı olarak seçti ve onun yasasına saygı göstermemiz karşılığında da bize korumasını sundu."

"Madem öyle, 70 yılında tapınağın yerle bir edilişini ve daha sonra tarih boyunca Yahudilerin uğradıkları türlü zulümleri, Babil sürgününü, kutsal topraklardan kovuluşu ve nihayet soykırımı nasıl açıklıyorsunuz? Tanrı size korumasını sunmamış mıydı? Eğer siz onun korumasından istifade etmekteyseniz tarih boyunca nasıl olup da başınıza bu kadar çok felaket gelebildi?"

Bu paradoksla yüz yüze bırakılınca Grossman kafasını kaşıyarak uygun bir yanıt düşündü.

"Eski peygamberlerimiz İsrail'in başına gelen felaketlerin Yahudilerin Rab'lerine karşı itaatsizliklerinden ileri geldiğini söylerler," diyebildi sonunda. "Günahlarımız Tanrı'nın bizleri cezalandırmasına

yol açmıştır. Peygamberlere göre eğer bizler sofu olur, Musa'nın yasalarına sadakatle uyar, Rab'bin yolundan ayrılmazsak İsrail bütün ihtişamıyla yeniden doğacaktır."

"Demek ki çekilen acılar Yahudilerin işlemiş oldukları hatalara karşı Tanrı'nın verdiği cezadır."

"En azından peygamberlerimizin bize söylediği budur."

Tomás pencereden dışarıya, sokağı aydınlatan sokak lambalarına ve hastaneyi çevreleyen binalara baktıktan sonra yüzünü yeniden iki müfettişe çevirdi.

"Yahudi halkının çektiği acıların geleneksel açıklaması budur," diye doğruladı. "Ancak şöyle bir gerçek var ki Makkabilerin kutsal savaşı sırasında baskı o kadar yoğunlaşmıştı ki Yunanlı baskıcılar Yahudilere Musa'nın yasalarına uymayı bile yasakladılar. Bu dönemde yasaya sadakat, ölümle cezalandırılan siyasi bir isyan eylemi halini aldı. Bu yasaklama dolayısıyla çok sayıda Yahudi çektikleri acıların artık günahları yüzünden Tanrı'nın onlara verdiği bir ceza sayılamayacağı inancını benimsediler. Çünkü artık yasaya uygun davranmalarına izin bile verilmiyordu! Öte yandan, yılmaz biçimde yasaları uygulamaya devam eden en sofu ve en bağnaz Yahudiler bile felaketlerden nasiplerini almaktaydılar. Bu neye yorulmalıydı? Bu yüzden de ortaya yeni bir açıklama çıktı: Halkına bu acıları çektirmekte olan Tanrı değil, şeytandı. Babil sürgünü, İbrani kültürüne Baalzevul, yani Sineklerin Tanrısı figürünü kazandırmış, zaman içinde dünyanın bütün felaketleri bu figüre atfedilir olmuştu. Şeytan yeryüzünün efendisi haline gelmişti ve çekilen bütün acıların sorumlusu oydu."

"Peki ya Tanrı?"

"O gökyüzündeydi," diye açıkladı tarihçi parmağını yukarı doğru kaldırarak. "İnsanlar kendisinden yüz çevirdikçe Tanrı da onlardan yüz çeviriyordu. O kadar ki Tanrı, Baalzevul'un yeryüzünde hüküm sürmesine ve her bir insanın kendi etinde hissedip çevresinde görebileceği kötülükleri yapmasına bile izin vermişti. Bu yüzden de hepsi değil ama pek çok sayıda Yahudi iyi ile kötü

arasındaki ikilik üzerine kurulu, Mânici bir dünya görüşünü benimsediler. İyiliğin kuvvetlerini Tanrı yönetiyor, erdem ve yaşamı, esenlik ve gerçeği, ışığı ve melekleri o elinde bulunduruyordu. Baalzevul ise kötülüğün güçlerine komuta ediyor, günahı ve ölümü, acıyı ve yalanı, karanlığı ve iblisleri o yönlendiriyordu. Bu iki büyük kozmik güç insanları kendi iradelerine boyun eğdiriyor, tarafını seçmekse onlara kalıyordu. Ya Tanrı'nın yanında yer alacaklardı ya da şeytanın. İkisinin ortası, herhangi bir tarafsız bölge yoktu." Tomás bir an susup gözlerini kocaman açtı. "Ancak dikkat edin, bu durum sonsuza dek süremezdi. Günün birinde Tanrı yeryüzüne inecek ve kötülüğün güçlerini alt ederek kendi hükümdarlığını kuracaktı. Hangi hükümdarlıktı bu?"

Grossman'ın gözleri, konunun nereye varacağını anlayınca kısıldı.

"Tanrı'nın krallığı."

"Çok doğru," diye onayladı Portekizli akademisyen. "Yahudi mezheplerinden kimileri iyi ile kötü arasındaki bu ikiliğin zamana da uygulanabileceğine inanmaya başladılar. Böylece söz konusu ikilik kıyameti kasteder hale geldi. Şimdiki zamanda, Baalzevul efendi olarak hüküm sürüyordu ve bu da yeryüzündeki bütün acı ve kötülükleri açıklamaya yetiyordu. Bütün dünya şeytanın hükmü altında yaşamaktaydı ve iktidarı Baalzevul'un yardakçıları olan yozlaşmışlar ve günahkârlar ellerinde tutuyorlardı. Ancak, kötülüğün saltanatı sona erdiğinde çok büyük bir deprem yaşanacaktı. Kimileri Tanrı'nın kötülüğe karşı savaşı yönetmek üzere bir Mesih göndereceğine inanıyor, kimileriyse kutsal kitapta İnsanoğlu diye anılan birinin gelmesini bekliyorlardı. Daniel, yedinci babın on üç ve on dördüncü ayetlerinde şu kehanette bulunuyordu: 'Gece görümlerimde insanoğluna benzer birinin göğün bulutlarıyla geldiğini gördüm. Eskiden beri var Olan'ın yanına doğru ilerledi, O'nun önüne getirildi. Ona egemenlik, yücelik ve krallık verildi. Bütün halklar, uluslar ve her dilden insan ona tapındı. Egemenliği hiç bitmeyecek sonsuz bir egemenlik, krallığı hiç yıkılmayacak bir

krallıktır.' Başka bir deyişle, Daniel'in kehanetine göre Tanrı'nın sonsuz hükümdarlığını kurmak üzere göndereceği kişi işte bu İnsanoğlu olacaktır. Bu kişi yeryüzüne İskender'inkinden bile daha büyük olacak, yeni ve güçlü bir iktidar getirmek üzere gelecektir. Onu övenlere ise ona güç, zenginlik, bilgi, kuvvet, onur, şan ve inayet atfedilecektir. Bütün bu nitelikler yeryüzünün büyük krallarına, firavunlarına özgü şeylerdi ama çarmıha gerilmiş bir İsa'ya pek de uygun düşmüyorlardı. Ancak, ister Mesih'in, isterse İnsanoğlu'nun aracılığıyla olsun Tanrı yeryüzüne müdahale edecek ve kötülüğün güçlerini yok ederek dünyaya yerleşecektir. O zaman ölüler dirilecek ve bütün insanlar yargılanacaklardır."

İsrailli müfettiş, kutsal kitaptaki en ünlü kehanetlerden birini tanımıştı.

"Kıyamet günü."

"Kesinlikle. Bu büyük yargılamadan sonra yeni bir çağ açılacak ve artık hiç acı, çile, açlık, savaş, nefret ya da çaresizlik olmayacak, dünyaya Rab hükmedecektir. Tanrı'nın krallığı budur."

Sessizce dinlemekte olan Valentina artık sabırsızlanmaya başlıyordu. Sessizlikten yararlanarak elinde tuttuğu, şifreli iletiyi taşıyan kâğıdı tarihçiye gösterdi.

"Bütün bunlar iyi, hoş da," dedi, "bu iletiyi anlamamıza nasıl yardımcı olacaklar?"

Veritaten dies aperit

1:XV

Tomás, yatağın üzerine bırakmış olduğu İncil'i açtı.

"Çok açık değil mi?" diye sordu. "Bu ileti bizi Markos İncili'nin, birinci bab on beşinci ayetine geri döndürüyor. İsa'nın bu ayette geçen cümlesini size hatırlatmama izin verin." Gırtlağını temizledi. "'Zaman doldu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı: Tövbe edin ve Müjde'ye inanın.'"

Odada yine bir sessizlik oldu. İki müfettiş, İsa'nın söylemiş olduğu bu cümlenin bütün anlamlarını ölçüp biçmek için kendilerini zorladılar.

"Zaman doldu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı, öyle mi?" diye yineledi Valentina duyduğu şeye bir anlam yüklemeye çalışarak. "İsa'nın, Baalzevul'un zamanının dolduğunu ve Tanrı'nın yakında kendi krallığını kuracağını söylemek istediğini mi ima ediyorsunuz?"

Tomás parmağıyla ayeti işaret etti.

"Cümlede aynen böyle söylenmiyor mu?"

"İyi de... Ne demek oluyor ki bu?"

Tarihçi gözlerini İtalyan kadının üzerine dikti.

"Çok açık aslında," dedi ciddiyetle. "İsa bir kıyamet habercisiydi." Pencereye doğru bir hareket yaptı. "Siz hiç sokaklarda sakallı yerlere kadar uzamış, boynunda 'Tövbe edin! Sonumuz yakın!' ya da buna benzer sloganlar yazılı pankartlar asılmış fanatiklere rastlamadınız mı? Mutlaka birkaç kere görmüşsünüzdür, değil mi ama?" İtalyan kadının boynunda asılı olan küçük, gümüş haçı gösterdi. "İşte İsa da o kıyamet habercilerinden biriydi, bugünkü tarikat liderlerinden çok farklı değildi!"

"Yüce Tanrım!" diye haykırdı kadın dehşet içinde. "Böyle bir şeyi nasıl söylersiniz?"

"Ama gerçek bu!" diye üsteledi Tomás. "Hem zaten bizzat kendi ailesi bile İsa'nın aklının pek de başında olmadığı fikrindeydiler."

Âdeta Valentina'nın bağrına ikinci bir hançer daha saplamıştı.

"Ah!" diye inledi kadın. "Bu ne cüret? Meryem Ana... O kutsal Bakire Meryem, oğlu hakkında böyle bir şeyi hayatta düşünmezdi!

Onun... özel olduğunu biliyordu. Oğluna sonuna kadar hep çok düşkün oldu!"

"Öyle mi dersiniz?" diye karşılık verdi adam. "O halde şuraya bir bakın, Markos İncili'nde ne yazıyormuş." Sayfayı aradı. "Üçüncü bab yirmi birinci ayet: 'Yakınları bunu duyunca, aklını kaçırmış, diyerek onu almaya geldiler.'" Tarihçi başını kaldırdı. "İsa 'aklını mı kaçırmış?' Kendi ailesi de onu almaya mı gelmiş? Yani İsa'nın delirmiş olduğunu mu düşünüyorlarmış?"

Valentina metnin üzerine eğildi ve ayeti kendi gözleriyle okudu.

"Şey yani... demek istiyor ki... Bu kısmı hiç fark etmemişim."

"Üstelik 'aklını kaçırmış' olduğunu tek düşünen ailesi de değil. Nasıra ahalisi de aynı fikirdedir." Tarihçi birkaç sayfa daha çevirdi. "Dinleyin bakın, Markos altıncı babın dördüncü ayetinde İsa'nın Nasıra'ya geri dönerek sinagogda köylülerle karşılaşmasını nasıl anlatıyor: 'İsa da onlara, "Bir peygamber kendi memleketinden, akraba çevresinden ve kendi evinden başka yerde hor görülmez" dedi.' İsa burada akrabalarının kendisini aşağıladıklarını açıkça itiraf ediyor. Hemşerilerinin de öyle! Yalnız Nasıra'da da değil üstelik, bütün Celile'de insanlar onun söylediklerini alaya alıyorlardı. O kadar ki İsa onları azarlamaya bile başlamıştı. Matta on birinci babın yirmi bir ila yirmi üçüncü ayetlerinde İsa'nın öfkeyle şöyle dediğini aktarır: 'Vay haline, ey Horazin! Vay haline, ey Beytsayda! Sizlerde yapılan mucizeler Sur ve Sayda'da yapılmış olsaydı, çoktan çul kuşanıp kül içinde otururak tövbe etmiş olurlardı. Size şunu söyleyeyim, yargı günü sizin haliniz Sur ve Sayda'nın halinden beter olacaktır! Ya sen, ey Kefernahum, göğe mi çıkarılacaksın? Hayır, ölülerin diyarına indirileceksin!'" Portekizli akademisyen kendisini dinleyenlere baktı. "Bu yeterince açık mı?"

İtalyan kadın, Tomás'ın söylediklerinden emin olabilmek için İncil'in bu bölümünü bir de kendi okudu.

"Tanrı aşkına!" diye haykırdı elini ağzına götürerek. "Neden şimdiye kadar bana kimse bundan söz etmemiş?"

Tomás yanıt vermedi ve yeniden Markos İncili'nin sayfalarını çevirdi.

"Tanrı'nın krallığının başlangıcı hiç kuşku yok ki İsa'nın verdiği mesajın özünü oluşturuyordu," dedi. "Markos'un da anlatısına bununla başlaması bir rastlantı değildir. Markos İncili'nin hemen başında İsa vaftizi için Ürdün Nehri'nde Vaftizci Yahya'yla bir araya gelir. Şunu hatırlatmakta fayda var ki bu dönemde Yahya evlerin çatılarına çıkarak Tanrı'nın krallığının geleceğini, bu krallığa girebilmek için de herkesin tövbe edip günahlarını suda yıkaması gerektiğini haykırmaktaydı. İsa'nın Vaftizci Yahya ile buluşmaya gitmiş olması onun bu habere inanmış olmasındandı. Markos'a göre İsa vaftiz edilir edilmez, yani Yahya'nın öğütlediği üzere günahlarından arınır arınmaz gökyüzünden gelen bir ses ona şöyle demişti: 'Sen benim sevgili Oğlumsun', ardındansa İsa, kırk gün boyunca çöle çekilmişti. Sonra Celile'ye geri geldi ve Markos da birinci bab on beşinci ayetinde ona o meşhur cümlemizi söyletti, ki aslında bu Vaftizci Yahya'nın kıyamet duyurusunun basit bir yankısından başka bir şey değildi: 'Zaman doldu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı: Tövbe edin ve Müjde'ye inanın.'" Tarihçi, parmağını bu cümlenin son sözcüklerine bastırdı. "'Müjde' sözcüğünün Yunancası nedir, bilir misiniz?"

Her iki müfettiş de omuzlarını kaldırdılar.

"Benim Yunancam biraz paslıdır," diye takıldı Grossman.

"Evangelion," diye bildirdi Tomás. "'Müjde' sözcüğünün Yunancadaki karşılığı 'İncil'dir." İncil'in metnini işaret etti. "Başka bir deyişle dört İncil'in derin ve gizli anlamı kıyamet müjdesi, yani Tanrı'nın krallığının başlangıcının duyurulmasıdır!" Akademisyen kıyamet habercilerini taklit eder gibi ellerini havaya kaldırıp boyut değiştirmiş gibi bir tavır takındı: "Tövbe edin! Tövbe edin ve bu müjdeye inanın! Dünyanın sonu yakın, Tanrı yakında krallığını kuracak!" Normal sesine dönerek karşısındakilere baktı. "İsteseniz de istemeseniz de dört İncil'in temel iletisi bundan ibarettir."

Valentina inanmayı reddederek başını iki yana salladı.

"Mümkün değil!" diye mırıldandı. "Olacak şey değil!"

"Bana inanmıyor musunuz? Söyleyin o zaman: Hıristiyanların başlıca duası hangisidir?"

"'Göklerdeki Babamız' elbette."

"Bana o duayı okuyabilir misiniz?"

"'Göklerdeki Babamız'ı mı?" diye sordu Valentina hayretle. Boğazını temizledi ve her pazar ayininde yaptığı gibi duayı tekrarlamaya başladı. "Göklerdeki babamız, adın kutsal kılınsın, egemenliğin gelsin. Gökte olduğu gibi yeryüzünde de senin istediğin olsun."

"Ağzınızdan çıkanı kulağınız duydu mu?"

"Ne demek bu? Ben sadece Göklerdeki Babamız duasını okudum..."

"Evet ama söylediklerinizin anlamına dikkat ettiniz mi? 'Göklerdeki babamız', yani yeryüzünde değil, öyle mi? O zaman yeryüzünde kim var? Şeytan, tabii ki. 'Egemenliğin gelsin,' neyin egemenliği bu? Tanrı'nın krallığının elbette. Dua, bu egemenliğin başlaması için yakarıyor. 'Gökte olduğu gibi yeryüzünde de senin istediğin olsun,' yeryüzünde de Tanrı'nın istediği olsun, öyle mi? Bu da demek oluyor ki onun istediği şu an yeryüzünde geçerli değil, yalnız göklerde hüküm sürüyor, öyle mi?"

Valentina'nın kafası karışmıştı.

"Çok tuhaf, anlamına hiç dikkat etmemişim."

"Hıristiyanlığın başlıca duası olan Göklerdeki Babamız aslında bir kıyamet çağrısıdır! 'İsteğini' yeryüzüne dayatmak üzere Tanrı'nın göklerden inmesi için ona yalvaran Yahudilerin duasıdır! Henüz o irade burada geçerli değildir, çünkü unutmayalım ki dünya hali hazırda Baalzevul'un ellerindedir."

"Tanrım!"

"Markos ve Luka'nın Tanrı'nın krallığı, Matta'nın ise göklerin krallığı adını verdikleri o yeni çağın gelişini duyuracak olan kıyametin gerçekleşeceği günü İsa ayrıntısıyla betimliyor," diye ekledi Tomás. "O zamana dek insanlar yaratılışın bir sonu olaca-

ğına inanmayı hiç istememişlerdi. Her şeyin yaratılmış olduğu ve zamanın sonuna dek de böylece kalacağı fikri onlara yetiyordu. Ancak İsa Mesih'e sonun nasıl olacağı görünmüş olmalıydı. Dinleyin bakın Markos'un on üçüncü babı yirmi dörtten yirmi yedinci ayete kadarki ayetlerde aktardığına göre İsa bunu nasıl anlatıyor: 'Ama o günlerde, o sıkıntıdan sonra, güneş kararacak, ay ışık vermez olacak, yıldızlar gökten düşecek, göksel güçler sarsılacak.'" Tarihçi kendisini dinleyenlere baktı. "İsa'nın burada tek yaptığı, Daniel'in kutsal kitaptaki kehanetinden esinlenmiş olan küçük bir Yahudi kıyametini biraz daha geliştirmektir, o kadar."

Eski Ahit'e aşina bir Yahudi olan Arnie Grossman bunu doğruladı.

"Bu çok açık."

"Tanrı yeryüzündeki egemenliğini kuracak. Peki bu büyük başlangıcın toplumsal sonuçları ne olacak?"

"Eşitsizlikler sona erecek," diye yanıtladı Valentina. "Artık bir daha zenginler ve yoksullar, ezenler ve ezilenler, güçlüler ve zayıflar olmayacak."

Tomás başını iki yana salladı.

"Hayır."

Bu olumsuz yanıt İtalyan kadını şaşırttı.

"Hayır mı?"

Tarihçi gerilimi artırmak için bir süre sustu.

"Roller tersine dönecek!"

"Nasıl tersine dönecek yani? Ne demek istiyorsunuz?"

"Bugün dünyada Baalzevul hüküm sürüyor. Peki onun yardakçıları kimler? Bu dünyada iktidarı elinde tutanlar: güçlüler, zenginler, yozlaşmışlar. Şeytan yeryüzünde hüküm sürdüğüne göre, burada iktidarı her kim elinde bulunduruyorsa tanım gereği onun hizmetkârı olmak zorundadır. Peki ya Tanrı'nın hizmetkârları nerede bulunuyorlar? Onlarsa Baalzevul'un yardakçılarının hizmetindeler.

Kim bunlar? Yoksullar, ezilmişler, aşağılanmışlar. O halde, Tanrı'nın krallığı yeryüzünde kurulunca ne olacak? Roller tersine dönecek!"

"İyi ama, rollerin tersine dönmesinden ne anlıyorsunuz?" diye sordu yeniden Valentina. "Zayıflar güçlü mü olacak yani?"

"Güçlülerse zayıf olacak, aşağılanacak ve ezilecekler."

"Ama Hıristiyanlığın mesajı eşitlikten yanadır!" diye karşı koydu kadın. "Kimse kimseye boyun eğmez..."

Tomás yeniden İncil'ini eline aldı.

"Sizin bu gözleminize benim yerime bizzat İsa yanıt versin," dedi karşılık olarak. "Markos'un onuncu bab otuz birinci ayetinde aktardığına göre İsa şöyle söylüyor: 'Ne var ki birincilerin çoğu sonuncu, sonuncuların birçoğu da birinci olacak.'" Luka da altıncı babın yirmi dördüncü ve yirmi beşinci ayetlerinde İsa'nın şöyle dediğini aktarıyor: 'Ama vay halinize, ey zenginler, çünkü teselinizi almış bulunuyorsunuz! Vay halinize şimdi karnı tok olan sizler, çünkü açlık çekeceksiniz!' Markos, dokuzuncu babın otuz beşinci ayetinde İsa'ya şunu söyletiyor: 'Birinci olmak isteyen en sonuncu olsun, herkesin hizmetkârı olsun.' Matta, on dokuzuncu babın yirmi üç ve yirmi dördüncü ayetlerinde şunu yazıyor: 'İsa öğrencilerine, size doğrusunu söyleyeyim, dedi. Zengin kişi Göklerin Egemenliği'ne zor girecek. Yine şunu söyleyeyim ki, devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Tanrı Egemenliği'ne girmesinden daha kolaydır.'" Hüküm günü gelip de İnsanoğlu gökyüzünden inerek insanlığı yargılamak üzere tahtına oturduğunda ve iktidardakileri soluna aldığında olacakları Matta, yirmi beşinci babın kırk bir ila kırk üçüncü ayetlerinde şöyle anlatıyor: 'Sonra solundakilere şöyle diyecek: Ey lanetliler, çekilin önümden! İblis'le melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe gidin! Çünkü acıkmıştım, bana yiyecek vermediniz; yabancıydım, beni içeri almadınız; çıplaktım, beni giydirmediniz; hastaydım, zindandaydım, benimle ilgilenmediniz..' Son olarak Matta, on üçüncü babın kırk ila kırk üçüncü ayetinde İsa'dan şu alıntıyı yapıyor: 'Deliceler nasıl toplanıp yakılırsa, çağın sonunda da böyle olacaktır. İnsanoğlu meleklerini gönderecek, onlar

da insanı günaha düşüren her şeyi, kötülük yapan herkesi O'nun egemenliğinden toplayıp kızgın fırına atacaklar. Orada ağlayış ve diş gıcırtısı olacaktır.'"

"Tanrım!"

Tarihçi İtalyan'a baktı.

"İsa'nın gerçek iletisini artık anlıyor musunuz? Güçlü olanlara diyor ki: 'Aç kalacaksınız!' Daha da ileri gidip 'devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Tanrı Egemenliği'ne girmesinden daha kolaydır' da diyor. Onları 'lanetliler' olarak adlandırıp, 'iblis için hazırlanmış olan sönmez ateş'in kendilerini beklediğini söylüyor. Bu da yetmezmiş gibi, 'kızgın fırın'a atılacaklarını haber verip 'ağlayış ve diş gıcırtıları olacak,' diye uyarıyor!" Tomás gözlerini kıstı. "Bu sözler, dünyaya, yeryüzü iktidarına ve Mesih'e kayıtsız, koşulsuz boyun eğmeyen herkese ve her şeye karşı tuhaf ve mistik bir nefret içeriyor. Özünde İsa, evrenin baştan aşağıya yok olduğunu, yerindeyse yalnızca göksel bir şehir ve cehennemî bir sülfür gölü kaldığını görmeyi umuyor. Bu mesaj bana çok da Hıristiyanca, merhametli ve eşitlikçi görünmüyor doğrusu..."

Bu ayetler karşısında şaşkına dönmüş olan Valentina ağzı bir karış açık, kalakalmıştı.

"Ama..." diye kekeledi şaşkınlıkla. "İsa bize öteki yanağımızı uzatmamızı söylemişti! Düşmanlarımızı sevmemizi öğretmişti! Bütün bunları söyleyen o değil miydi? Bunlar eşitlikçi mesajlar değil miydi?"

"Hayır canımın içi," diye yanıtladı Tomás. "Unutmayın ki, 'Ne var ki birincilerin pek çoğu sonuncu, sonuncuların pek çoğu da birinci olacak.' Sonuncu kimlerdir? Merdivenin en alt basamağında bulunanlar, yoksullar, ezilmişler. Matta, beşinci babın üçüncü ayetinden onuncu ayete kadar olan bölümde İsa'nın dağ üzerindeki meşhur vaazını aktarır: 'Ne mutlu ruhta yoksul olanlara! Çünkü Göklerin Egemenliği onlarındır. Ne mutlu yaslı olanlara! Çünkü onlar teselli edilecekler. Ne mutlu yumuşak huylu olanlara! Çünkü onlar yeryüzünü miras alacaklar! Ne mutlu doğruluğa acıkıp

susayanlara! Çünkü onlar doyurulacaklar! Ne mutlu merhametli olanlara! Çünkü onlar merhamet bulacaklar! Ne mutlu yüreği temiz olanlara! Çünkü onlar Tanrı'yı görecekler! Ne mutlu barışı sağlayanlara! Çünkü onlara Tanrı oğulları denecek! Ne mutlu doğruluk uğruna zulüm görenlere! Çünkü Göklerin Egemenliği onlardadır!'"

"Ama bu durumda güçlü olanların Tanrı'nın krallığına girebilmek için yapabilecekleri hiçbir şey yok..."

"Elbette var. Hem de çok şey yapabilirler."

"Neymiş o?"

"Her şeyden önce, günahlarından tövbe etmeleri gerekir. Vaftizci Yahya'nın, İsa'nın da kabul ettiği iletisi buydu, işlenen hatalardan tövbe etmek başlıca kefarettir, çünkü gerçek pişmanlık bizi arındırır ve serbest bırakır. Luka, on beşinci babın yedinci ayetinde İsa'dan şu alıntıyı yapıyor: 'Size şunu söyleyeyim, aynı şekilde gökte, tövbe eden tek bir günahkâr için, tövbeyi gereksinmeyen doksan dokuz kişi için duyulandan daha büyük sevinç duyulacaktır.' Bu da demek oluyor ki İsa tövbe etmiş günahkârları, hiç günah işlememiş olanlardan daha yükseğe yerleştiriyor! Bu da yine, birincilerin sonuncu, sonuncuların birinci olacağı, rollerin değişmesi mantığına gönderme yapıyor."

"Bu durumda Tanrı'nın krallığını hak edebilmenin en güvenli yolu tövbe etmek mi oluyor?"

"İsa'nın gözünde öyle. Ama güçlü olanlar da zayıflara yardımcı olabilmek için soyunup zayıf hale gelebilirler. Tekrar söylüyorum, rollerin tersine döneceğini unutmayın. Luka'nın on sekizinci bab on dördüncü ayetinde aktardığına göre İsa bir vergi toplayıcısı ve bir Ferisi hakkında şunu söylüyor: 'Size şunu söyleyeyim, Ferisi değil, bu adam aklanmış olarak evine döndü. Çünkü kendini yücelten herkes alçaltılacak, kendini alçaltan ise yüceltilecektir.' Öyle ki, zayıf olanlar güçlü hale geleceklerdir. Güçlü olan biri Tanrı'nın krallığında da güçlü kalmayı nasıl başarabilir? Gücünden soyunarak, zayıf hale gelerek ve Baalzevul'un krallığında kendini aşağılayarak. Markos ise sekizinci bab otuz dördüncü ayette İsa'dan şu alıntıyı yapıyor:

'Ardımdan gelmek isteyen kendini inkâr etsin, çarmıhını yüklenip beni izlesin. Canını kurtarmak isteyen onu yitirecek, canını benim ve Müjde'nin uğruna yitiren ise onu kurtaracaktır.' İşte bu yüzden de İsa müritlerinin varlıklarından kurtulmalarının, başkalarına köle olmalarının ve yaşamlarını zayıf olanlara adamalarının gerekli olduğunda ısrar ediyor. Kendini aşağılama o noktaya gelecektir ki aşağılanan kişi düşmanını sevecektir."

"Ama alçak gönüllülük de bu zaten..."

Tarihçi, İncil'i işaret etti.

"Hayır!" diye haykırdı. "Burada yazılanlar bugün bize alçak gönüllülüğün savunulması gibi görünüyor olabilir. Oysa İsa'nın bu sözleri söylediği bağlam içinde öğütlediği şey yalnızca iyilik yapma niyetiyle alçak gönüllü olmak değildi. Bugün bizim inandığımızın aksine, o devirde bu tamamen özgeci, cömert, çıkarsız ve masum bir eylem anlamına gelmiyordu. Onun önermekte olduğu davranış biçimi çok açıkça iktidar isteğinden kaynaklanıyordu. Bugün gösterilen alçak gönüllülük, şimdi zayıf olanlar için yalnızca daha ileride güçlü olabilmenin ve şimdi güçlü olup o zaman zayıf hale geleceklere boyun eğdirebilmenin bir yoluydu. Daha ileride, ne zaman yani? Tanrı'nın egemenliği geldiğinde elbette."

"Kusura bakmayın ama buna inanamam ben," diye karşılık verdi bu okumayı kabul etmeye direnen Valentina. "Bu yine de özgeci, cömert ve çıkarsız bir tasarıydı, çünkü söz konusu olan uzun bir vadeydi. İnsanlar başkalarına çok ama çok uzun bir zaman boyunca yardım etmek zorundaydılar, çünkü Tanrı'nın egemenliği bugünden yarına gelecek değildi. Bunun için daha çok zaman gerekecekti, o gün kim bilir ne zaman..."

"Yarın."

İtalyan kadın gözlerini kırpıştırdı.

"Efendim?"

Tomás sözlerinin anlamını daha iyi vurgulayabilmek için bütün dikkatiyle onun yüzüne baktı.

"Tanrı'nın egemenliği yarın gelecek."

XLIV

Bin tane ışık noktasıyla aydınlanmış olan gecenin içinde Kudüs de neredeyse diğerleri gibi bir şehirdi. Müslümanlar tarafından tapınak tepesine dikilmiş olan altın renkli Kubbet-üs-Sahra devasa bir far gibi parıldayarak kendisini seyredenlere bu şehrin aslında hiçbir benzeri olmadığını anımsatıyordu.

Sicarius da bunu herkesten daha iyi biliyordu. Penceresinin önüne oturmuş, efendisinden haber beklerken, âdeta ona kafa tutmakta olan bu kubbenin taşıdığı derin anlamı düşünüyordu. Hiç kuşku yoktu: Halife Abdülmelik'in emri üzerine inşa edilmiş olan bu yapı atalarının anısına bir hakaretti!

Bu meydan okuma nasıl görmezden gelinebilirdi? Burası, bu dağın zirvesi ve bu münasebetsiz kubbenin altı tam da İbrahim'in oğlunu kurban olarak sunduğu yerdi. Aynı zamanda tek tanrıcılığın ilk merkezi olarak Süleyman'ın tapınağını diktiği ve sonradan Hirodes'in yeniden inşa ettiği yer de burasıydı. Üstelik Kutsalların Kutsalı da yine aynı yerde bulunuyordu; Yüce Tanrı'nın yeryüzüne bizzat indiği salon da, bu kubbenin yerinde, İbrahim'in kurbanının yerindeydi. Ancak kaderin darbelerini önceden kestirmek mümkün değildi. Romalılar tapınağı yerle bir etmişler, Müslümanlarsa buraya kendi kubbelerini koymuşlardı. Yahudilere yapılmış iki büyük zulüm.

Ama artık zaman yaklaşmıştı. Göze göz, dişe diş. Tanrı'nın adaletinden kaçılmazdı. Dünya nihayet gerçeği anlayacaktı! Ve kendisi, Sicarius da, Tanrı'nın çekici, iradesinin aracı, çocukları

tarafından Baba'nın ellerine teslim edilmiş hançeri olma onuruna erişmişti.

Birden ayağa kalkıp altın kubbenin kışkırtan görüntüsünden usanmış gibi pencereye sırtını döndü. Onu orada, gözlerinin önünde bulmaya daha fazla dayanamayacaktı. Sabırsızlıktan yanıp tutuşarak yeniden telefonunu eline aldı ve efendisinin numarasını tuşlamaya başladı. Zil iki kere çaldıktan sonra hemen sesli mesaj giriverdi:

"Aradığınız numaraya şu anda ulaşılamıyor," diye yineledi kadın sesi, "sinyal sesinden son..."

Mesajın sonunu beklemeden kapattı ve hüsran içinde aygıtı halının üzerine fırlattı.

"Nerede bu?" diye kükredi. "Ne diye böyle bir zamanda ölü numarası yapıyor? Aklını mı kaçırdı?"

Bu hiç de mantıklı değildi. Derin bir soluk alıp daha sakin bir halde telefonu yerden aldı; kırılmamış olduğundan emin oldu. Arkasından iki kere pencereye gidip geldi ama kubbeye hiç bakmadı.

Birdenbire aklına bir fikir geldi.

İnternet! Elini alnına çarptı. Nasıl olup da interneti unutmuştu sanki? Dizüstü bilgisayarını çıkarıp açtı. Bağlantı kuruluncaya kadar sabırla bekledi. Sonra da gelen kutusuna girdi.

Sicarius,

Her şey yolunda gitti.

Yalnızca uyarının verilmesinde küçük bir gecikme oldu, çünkü telefona cevap veren polisi ikna etmek biraz zaman aldı.

Bir süre boyunca bana ulaşamayacaksın ama senden gözünü vakfın üzerinden ayırmamanı istiyorum. Hedefin hareket halinde olduğunu görünce onu seni götüreceği yere kadar gizlice takip et.

Zaman yaklaştı.

"'Gözünü vakfın üzerinden ayırmamanı istiyorum,' mu? *'Hedefin hareket halinde olduğunu görünce onu gizlice takip et,'* mi?

Sicarius bilgisayarını kapatarak çantayı almak üzere sandığına gitti. Yeni bir görev onu bekliyordu.

XLV

"Yarın mı?" diye sordu Valentina. "Yarın derken ne kastediyorsunuz?"

"Tanrı'nın egemenliği yarın gelecek derken bugünün perspektifinden konuşmuyorum," diye açıklık getirdi Tomás. "İsa'nın zamanından söz ediyorum. O, Tanrı'nın egemenliğinin başlangıcının gerçekleşmek üzere olduğuna ve kendisi hayattayken yaşanacağına kesinlikle inanıyordu."

"Ne anlatıyorsunuz siz böyle? O hiç böyle bir şey söylemedi ki!"

Tarihçi yeniden Markos İncili'nin ilk sayfasını açtı.

"Söylemedi mi dersiniz? Markos'un birinci bab on beşinci ayetini, bana saldıran adamın iletisinde işaret ettiği o cümleyi yeniden okuyun bakalım," dedi başını kitaba doğru eğerek. "'Zaman doldu, Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı. Tövbe edin, Müjde'ye inanın!'" Tomás, kadının yüzüne baktı. "Burada İsa zamanın dolmuş olduğunu haber veriyor! Tanrı'nın egemenliğinin yaklaşmış olduğunu söylüyor! Müjde budur! Anlıyor musunuz?"

İtalyan kadın eliyle bir işaret yaptı.

"Yakın, yakın... Ne demek bu? 'Yakın' çok belirsiz bir kavram! Her şey bakış açısına bağlıdır, öyle değil mi ama? İnsan açısından bakıldığında bir milyon yıl çok uzun bir zaman ama evren ölçeğinde hiçbir şey değil..."

"'Yakın' demek 'hemen' demektir," diye bildirdi akademisyen. "İsa, Tanrı'nın Egemenliği'nin kurulmasının her an gerçekleşebileceğini düşünüyordu. Yarın, gelecek ay, bir ya da iki yıl içinde.

Markos, dokuzuncu babın birinci ayetinde İsa'nın müritlerine şöyle söylediğini aktarıyor: 'Size doğrusunu söyleyeyim, burada bulunanlar arasında, Tanrı'nın Egemenliği'nin güçlü bir biçimde gerçekleştiğini görmeden ölecek olanlar var.'" Tomás, karşısındakilere baktı. "Başka türlü söylersek, İsa müritlerine içlerinden kimilerinin Tanrı'nın krallığı kurulduğunda hâlâ hayatta olacaklarını bildiriyor!" Üç sayfa çevirdi. "Bu duyuru biraz ileride, Markos'un on üçüncü bab otuzuncu ayetinde aktardığı İsa'nın şu cümlesiyle daha da pekiştiriliyor: 'Size doğrusunu söyleyeyim, bütün bunlar olmadan bu kuşak ortadan kalkmayacak.' Tanrı'nın Egemenliği'nin gelişi hemen olacaktı. Hatta İsa, yeryüzünün Tanrı'nın evi olduğunu ve ev sahibinin nihayet evine geri dönmek üzere bulunduğunu öne sürecek kadar ileri gidiyor. Markos'un on üçüncü babında otuz beşten otuz yedinci ayete kadarki ayetlerde aktardığına göre İsa şöyle diyor: 'Siz de uyanık kalın. Çünkü ev sahibi ne zaman gelecek, akşam mı, gece yarısı mı, horoz öttüğünde mi, sabaha doğru mu, bilemezsiniz. Ansızın gelip sizi uykuda bulmasın! Size söylediklerimi herkese söylüyorum; uyanık kalın!'"

Valentina şaşırmış görünüyordu.

"Bunu gerçekten söylemiş mi?"

Tomás, İncil'i gösterdi.

"Burada böyle yazıyor!" diye haykırdı. "Kuşkunuz varsa kendiniz okuyun! Örneğin, Markos'un on dördüncü bab altmış ikinci ayette aktardığına göre İsa Sanhedrin konseyi tarafından yargılanıp da idama mahkûm edildiğinde hahambaşıya şu kehanette bulunuyor: 'Ve sizler İnsanoğlu'nun Kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutlarıyla geldiğini göreceksiniz.'" Tarihçi yüzünü buruşturdu. "'Göreceksiniz' mi diyor? İsa, Tanrı'nın egemenliğinin gelişinin o kadar yakın olduğuna inanıyordu ki o sırada belli bir yaşa erişmiş bulunan hahambaşının bile bu olduğunda bizzat hayatta olabileceği kehanetinde bulunuyordu!"

"Peki, İsa'ya Tanrı'nın Egemenliği'nin gerçekleşmek üzere olduğunu düşündüren nedir?"

"Ona göre, ortada bu yönde kimi belirtiler bulunuyordu. Markos, dördüncü babın on birinci ayetinde İsa'nın müritlerine şunu söylediğini aktarıyor: 'Tanrı'nın Egemenliği'nin sırrı size bizzat açıklandı, ama dışarıda olanlara her şey benzetmelerle anlatılır. Öyle ki, baksınlar ama görmesinler, duyup duyup anlamasınlar da, dönüp bağışlanmasınlar.'" Tomás gözlerini kısıp kendi kendine konuşurmuş gibi sesini alçalttı. "İlginç, değil mi? Bağışlamanın peygamberi İsa, dışarıda kalan insanların onun iletisini anlamalarını, tövbe ederek aynı bağışlanmadan yararlanmalarını istemiyor. Buna engel olmak için de kendini mesellerle ifade etmeyi tercih ediyor. Bu mesellerin birinde Tanrı'yı bir tarlaya tohum eken bir köylüye benzetir. Ektiği tohumlardan bir kısmı meyve vermiştir bile. İşte bu meyveler Tanrı'nın Egemenliği'nin geldiğinin ilk habercileri olan işaretlerdir."

"Neydi o işaretler?"

"Mucizevi şifalardı tabii. Kıyametçi Yahudiler bütün hastalıkların Baalzevul'un eseri olduğuna inanırlardı. Ancak İsa, insanları iyileştirme yetisine sahip olan bir şifacı ve bir şeytan kovucu olduğuna göre sahip olduğu bu güçlerin Tanrı'nın müdahalesinin ilk işareti olduğuna inanıyor olmalıydı, çünkü onun egemenliğinde hastalık diye bir şey olmayacaktı. İşte Matta'nın on birinci babının ikinci ayetinde Vaftizci Yahya ile ilgili olarak anlattığı öykü de bu yüzden önemlidir: 'Tutukevinde bulunan Yahya, Mesih'in yaptığı işleri duyunca, O'na gönderdiği öğrencileri aracılığıyla şunu sordu: Gelecek olan sen misin, yoksa başkasını mı bekleyeyim? İsa onlara şöyle karşılık verdi: Gidin, işitip gördüklerinizi Yahya'ya bildirin. Körlerin gözleri açılıyor, kötürümler yürüyor, cüzzamlılar temiz kılınıyor, sağırlar işitiyor, ölüler diriliyor ve Müjde yoksullara duyuruluyor.' Başka bir deyişle, İsa bu mucizevi şifaları Tanrı'nın egemenliğinin gelişinin bir işareti olarak yorumluyor. Dünya üzerindeki bütün hastalıkların sorumlusu olan Baalzevul'a karşın körlerin gözü açılıyor, sağırlar işitmeye başlıyorlar. Bu, Tanrı'nın yeryüzüne müdahale etmeye başladığının bir kanıtı değil miydi yani?"

Valentina başını iki yana salladı.

"Buna inanamıyorum!" diye haykırdı. "Ben İsa'yı her zaman yalnızca Mesih ve Tanrı'nın Oğlu olarak değil, aynı zamanda da bize bencillikten yoksun, kardeşlik sevgisi içinde kurtuluşu bulma temeline dayalı adil ve barışçıl bir yaşama biçimini öğreten büyük bir bilge olarak görmüşümdür. Sizin bu söylediklerinizi tamamen yeni şeyler."

"İsa bir etik öğretmiştir," diye itiraf etti Tomás. "Ama bu uzun vadeli bir etik değildir. Dünyanın kökünden değişmek üzere olduğuna inandığı için ona göre uzun vade diye bir şey de yoktu. Onun öğretmiş olduğu etiğin amacı insanların her an ortaya çıkabilecek olan yeni dünyaya, haksızlıkların, açlığın, hastalığın hiç olmadığı, zayıfların çektikleri çilenin tamamen sona ereceği, tövbe etmemiş olan bütün güçlülerinse cezalandırılacakları Tanrı'nın cennet krallığına uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır. Rollerin tersine dönmesi gerçekleştiği andan itibaren insanlardan maddi varlıklarından soyunarak başkalarının yardımına koşmalarını istiyordu ki sonradan, yeni krallıkta ödüllendirilebilsinler. Markos, zengin bir adamın İsa'nın yanına vardığını ve ona emirlerin hiçbirine asla karşı gelmemiş, hiç öldürmemiş, çalmamış, zina işlememiş, utanılacak hiçbir davranışta bulunmamış olduğunu söylediğini anlatır. Bu durumda, bu adamın nasıl bir tavır takınması gereklidir?" Tarihçi İncil'i karıştırdı. "İsa'nın verdiği yanıt onuncu bab yirmi birinci ayette bulunuyor: 'Bir eksiğin var: Gir neyin varsa sat, parasını yoksullara ver; böylece gökte hazinen olur. Sonra gel, beni izle.' Zengin adam servetini dağıtmayı reddedinceyse İsa müritlerine şöyle diyor: 'Varlıklı kişilerin Tanrı'nın Egemenliği'ne girmesi ne güç olacak!'" Portekizli akademisyen, iki müfettişe baktı. "Başka türlü söylersek, İsa'nın etiğinin temel hedefi insanları Tanrı'nın egemenliğinden içeri girmeye hazırlamaktı. Bu etik tövbe etmeyi ve soyunmayı içeriyordu. Üstelik de soyunma gerekliliği o boyuttaydı ki, insanların ailelerini bile terk etmeleri gerekiyordu!"

"Yok artık!" diye itiraz etti İtalyan. "Hayatta olmaz öyle şey! İsa aileyi savunurdu..."

"Bundan emin misiniz?"

"Herkes bilir bunu!"

Tomás yine İncil'i işaret etti.

"Bakın o halde burada ne yazıyormuş," diye önerdi. "Luka, on ikinci bab elli birinci ayette İsa'dan şu alıntıyı yapıyor: 'Yeryüzüne barış getirmeye mi geldiğimi sanıyorsunuz? Size hayır diyorum, ayrılık getirmeye geldim. Bundan böyle bir evde beş kişi, ikiye karşı üç, üçe karşı iki bölünmüş olacak. Baba oğluna karşı, oğul babasına karşı, anne kızına karşı, kız annesine karşı, kaynana gelinine karşı, gelin kaynanasına karşı olacak.'" Tarihçi, gözlerini Valentina'ya dikti. "İsa bundan daha açık söyleyebilir miydi? Aslında insanları ailelerini terk etmeye sevk ediyordu! Matta onuncu babın otuz dört ila otuz yedinci ayetlerinde İsa'nın şu söylediklerini aktarıyor: 'Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil, kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben babayla oğulun, anneyle kızın, gelinle kaynananın arasına ayrılık sokmaya geldim. İnsanın düşmanı kendi ev halkı olacak. Annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir. Oğlunu ya da kızını beni sevdiğinden çok seven bana layık değildir.' Markos ise onuncu bab yirmi dokuzuncu ayette İsa'nın şöyle dediğini aktarır: 'Size doğrusunu söyleyeyim. Benim ve Müjde'nin uğruna evini, kardeşlerini, anne ve babasını, çocuklarını ya da topraklarını bırakıp da şimdi, bu çağda çekeceği zulümlerle birlikte yüz kat daha fazla eve, kardeşe, anneye, çocuğa ve toprağa ve gelecek çağda sonsuz yaşama kavuşmayacak kimse yoktur.'"

Bir Yahudi olarak şimdiye kadar sessizliğini korumuş olan Arnie Grossman, bu defa gülümsemesine engel olamadı.

"Seçim kampanyasındaki bir politikacıdan farksız," diye takıldı. Bir seçim mitinginde seçmen kalabalığına sesleniyormuş gibi ellerini iki yana açtı. "Benim peşimden gelin! Oyunuzu bana verin! Size cenneti vaat ediyorum!"

Bu şaklabanlık Tomás'ın hoşuna gitmişti ama Portekizli, Valentina'yı gücendirmekten çekindiği için yorumda bulunmamayı tercih etti.

"İsa'nın gözünde ailenin ve çağın toplumsal düzeninin hiçbir faydası yoktu," diye devam etti tarihçi. "Baalzevul'un saltanatının sonu yaklaşmıştı ve yakında her şey sorgulanacaktı. Önemli olansa insanların yeni dünyaya, çok yaklaşmış bulunan Tanrı'nın egemenliğine hazır hale gelmeleriydi. Her şeyin tepetaklak olması gerekiyordu, işte genel ayaklanmaya yaptığı çağrı da bundan kaynaklanıyordu. Markos, ikinci bab yirmi ikinci ayette İsa'nın şöyle dediğini aktarıyor: 'Hiç kimse yeni şarabı eski tulumlara doldurmaz. Yoksa şarap tulumları patlatır, şarap da tulumlar da mahvolur. Yeni şaraplar yeni tulumlara doldurulur.'"

İtalyan kadın, onu dizginlemek istermiş gibi kolunu kaldırdı.

"Durun bakalım! O kadar hızlı gitmeyin!" diye emretti. "Sapla samanı birbirine karıştırıyorsunuz. İsa, Tanrı'nın egemenliğinden söz ederken, söyledikleri mecazi ve simgeseldir!"

"Yanılıyorsunuz!" diye yanıtladı Tomás. "Bu söylediğiniz, daha sonraları İsa'nın öngörmüş olduğu egemenlik hiç gelmeyince bunu açıklayabilmek üzere başvurulmuş bir söylemdir. Oysa onun sözünü ettiği krallık ne mecazi ne de simgeseldi. Burası gerçek bir yerdi. Efendisi Tanrı'nın Baalzevul'un haksızlıklarına nihayet bir son vermek üzere geri dönerek, cennete çevireceği yeryüzüydü. Tanrı'nın krallığı, etten, kemikten insanlar tarafından uygulanan yasaların geçerli olduğu, fiziksel bir krallıktı."

"Öyle mi?" dedi Valentina hayretle. "Peki böyle bir şey nerede yazıyor?"

Tomás hiç istifini bozmadan İncil'inin sayfalarını çevirmeye koyuldu.

"Kaç havari vardı?" diye sordu tarihçi.

"Bu kolay, on iki taneydi. Herkes bilir bunu."

"Adlarını sayalım o zaman," diye önerdi her bir ismi parmağıyla işaret ederek. "Simun Petrus, Andreas, Zebedi'nin oğulları Yakup ve Yuhanna, Filippus, Bartalmay, Tomas, Matta, Alfay'ın oğlu Yakup, Taday, Simun, Natanel, Yakup'un kardeşi Yahuda, Yakup'un oğlu Yahuda ve Yahuda İskariot. On beş isim oldu."

"On beş mi? Ama On İki Havari deniyor..."

"Doğrudur. Ancak İncil yazarlarının sözünü etmiş oldukları bütün isimler bir araya getirilince toplamları on beş ediyor. Ayrıca Luka da onuncu babın ilk ayetinde, 'bundan sonra Rab yetmiş kişi daha görevlendirdi. Bunları ikişer ikişer gideceği her kente, her yere kendi önünden gönderdi,' diye yazmıştır. O halde yetmiş iki tane daha yapıyor! Bu durumda soru şudur: Madem havarilerin sayısı on ikiyle sınırlı değildi, neden onlara On İki Havari deniyordu?"

İtalyan omuzlarını kaldırdı.

"Bilmiyorum."

Tarihçi sessiz duran Arnie Grossman'a döndü.

"On iki sayısının Yahudiler için önemi nedir?"

"İsrail'in on iki kabilesi vardı," diye yanıtladı İsrailli müfettiş hiç duraksamaksızın. "Kuzey krallığının Asur tarafından fethedilmesinden sonra İsrail kabilelerinden on tanesini yitirdi, geriye yalnızca iki tane kaldı. Düşümüz, yok olmuş olan bu on kabileyi geriye kalan iki tanesine ekleyerek İsrail'i yeniden kurabilmektir."

"On iki havarinin neye göndermede bulunduğunu şimdi anladınız mı? Yahudi olarak İsa, İsrail'i yeniden kurmayı istiyordu. Tanrı'nın krallığında, büyük bir ilkel Yahudi imparatorluğuna ilişkin eski Yahudi düşünün gerçekleşeceğine inanıyordu."

Valentina hâlâ kuşkuluydu.

"Tamamen spekülasyondan ibaret bu! Böyle bir saçmalık nerede yazılı?"

Tomás yine İncil'ine gömüldü.

"Yanılıyorsunuz," dedi. "Matta İncili'nde anlatılan ilginç bir öykü vardır. On dokuzuncu babın yirmi yedinci ve yirmi seki-

zinci ayetlerinde aktarılan, İsa ile müritleri arasında geçmiş bir konuşmadır bu: 'Bunun üzerine Petrus ona, bak, dedi, biz her şeyi bırakıp senin ardından geldik, kazancımız ne olacak? İsa onlara, size doğrusunu söyleyeyim, dedi. Her şey yenilendiğinde, İnsanoğlu görkemli tahtına oturduğunda, siz, evet ardımdan gelen sizler, on iki tahta oturup İsrail'in on iki oymağını yargılayacaksınız.' Bu da demek oluyordu ki müritlerden her biri İsrail'in on iki kabilesinden birer tanesini yönetecekti. On iki kabileye karşılık on iki havariydiler. İsa'nın bu on iki kabileden söz ederken, yaklaşan yeni çağın, kaybolmuş on kabilenin geri kazanılarak İsrail'in bir bütün halinde yeniden kurulmasına olanak tanıyacağını varsaydığı çok açıktır. Bu düşünce, Elçilerin İşleri'nin ilk babının altıncı ayetinde, Tanrı'nın egemenliğiyle ilgili bir bölümden sonra müritlerin İsa'ya, 'Ya Rab, İsrail'in egemenliğini şimdi mi geri vereceksin?' diye sormalarıyla da pekiştirilmektedir, çünkü bu da İsrail'in yeniden kurulmasının İsa'nın görüşünün bir parçası olduğunu doğrulamaktadır. Demek ki Tanrı'nın egemenliği yalnızca mecazi bir kavramdan ibaret değil, somut bir siyasi gerçeklikti! Tapınağın ikinci kez yıkılışından sonra Yahudilerin, seçilmiş halkın yeryüzü üzerinde zafer kazanacaklarına ilişkin umutlarını bilinçli ya da bilinçdışı olarak yitirmiş oldukları da unutulmamalıdır. O zamandan beridir kendilerini inatla göksel bir zafere hazırlamaktaydılar. İsa'nın girişmiş olduğu görev de işte budur: seçilmiş halkın göksel zaferini göstermek."

Valentina omuzlarını düşürerek içini çekti.

"İyi, tamam," diye mırıldandı teslimiyetle. "Anladım."

Grossman şifreli iletinin yazılı olduğu kâğıdı havaya kaldırıp salladı.

"Durun biraz! Bu bizi nereye götürüyor? Adamımız bu iletiyle bize ne söylemek istiyor?"

"Dikkatimizi Matta İncili'nin birinci bab on beşinci ayetine çekmeyi istiyor," dedi Tomás. "Sikarilerin görevlendirmiş olduğu katil, İsa'nın gerçekte kim olduğunun altını çizmeye çalışıyor: şifacılık ve şeytan kovma yetilerine sahip, dünyanın her an değişebileceğini

ve Tanrı'nın yeryüzündeki hükümdarlığını kurarken İsrail'in egemenliğini de yeniden sağlayacağını düşünen bir haham."

"Hepsi bu mu?"

Portekizli her şeyi söyleyip söylememeye karar veremiyormuş gibi alt dudağını ısırdı.

"Daha fazlası da olabilir."

"Ne gibi?"

Tomás, yeterince iyi tedavi edilmiş olduğundan emin olmak istercesine sargılı eline baktı. Parmakları hâlâ kirliydi; sargının dışında kalan tırnak altlarında kurumuş kan lekeleri duruyordu.

"İsa Hıristiyanlığı kurmadı." Tarihçi İncil'inin kapağını okşayarak, bakışlarını İtalyan'ın gözlerinden kaçırdı. "Hatta iletisi de bütün insanlığa yönelik değildi."

Valentina ona inanmaz gözlerle baktı.

"Ne demek istiyorsunuz siz?"

Adam, onun yüzüne bakabilecek cesareti ancak o zaman kendinde buldu.

"İsa ayrımcıydı."

XLVI

Yahudi mahallesinin taş duvarları bir kükremeyle sarsıldı. Siyah bir motosiklet küçük sokağın içine daldı. Motoru kullanmakta olan adam da siyahlar giymiş, çelikten makinenin üzerinde endişe verici kara bir gölge gibi duruyordu.

Motor hız kesti ve pusuya yatmış bir panter gibi mırıltılar çıkararak karanlık sokak boyunca yavaşça ilerlemeyi sürdürdü. Sokağın köşesine gelinceyse durdu, sürücü motoru kapatıp aşağıya indi. Ara sokak yeniden sessizliğe dalmış, gecenin derin uykusunun içine gömülmüştü.

Motorcu sırtında taşımakta olduğu küçük çantayı açarak içinden uzun, eski ve yıpranmış, kendir bezi gibi kaba bir kumaştan bir tunik çıkardı. Bu giysiyi üzerine geçirerek keşişler gibi yüzünü başlığının gölgesi altına saklayıp birkaç adım yürüdü. Kuytu bir köşedeki eski bir evi seçti ve buradan sokağın karşı tarafında bulunan binanın girişini gözetleyebileceğinden emin oldu. Arkan Vakfı'ydı orası.

Bulduğu yer ona kusursuz göründü. Eski evin kapısının önündeki bir basamağa oturdu. Bakışlarını uzun uzun sokakta gezdirerek en önemsiz görünen ayrıntıları bile inceledi. Kimileri Tanrı'nın bu ayrıntılarda gizli olduğunu söylerlerdi ama kendisi bunun asıl Baalzevul oluğuna inanıyordu. Bu arada sokak sakin, evler uykuya yatmış, kaldırımlarsa ıssızdı.

Adam sonunda gevşedi. Elini çantasının içine sokarak Kitab-ı Mukaddes'in eskimiş bir nüshasını çıkardı. Belli ki önünde bolca

zaman vardı. Hiç olmazsa bu zamanı Tanrı'yla doldurabilirdi. Kitabı açıp yavaşça sayfalarını çevirerek Mezmurlar'a ulaştı.

"'Ya Rab, duamı işit, yakarışım sana erişsin!'" diye mırıldandı neredeyse hiç duyulmayacak bir sesle. "Dertli günümde benden yüzünü gizleme. Bana kulak ver. Sana seslendiğim gün, derhal bana yanıt ver. Çünkü benim günlerim duman olup uçtu, kemiklerim kor gibi yandı."

Sustu ve başını kaldırıp vakfın girişine baktı. Her yer sakin görünüyordu. Yeniden sokağı inceledi. Dikkat çekecek bir şey yoktu. Derin bir soluk alarak sabır kuşandı. Tanrı'nın neferi, her şeye hazırlıklı olmalıydı ama henüz zaman gelmiş değildi. Yeniden metnin üzerine eğildi ve dudaklarını bile fazla oynatmadan sokak lambalarının ışığında kutsal ayetleri okumayı sürdürdü.

XLVII

"İsa ayrımcı mıydı?"

Arnie Grossman hastane odasının penceresine yanaşmış, Kudüs'ün gecesine bakıyordu. Saat geç olmuştu ama son iletinin şifresinin çözümlenmesi henüz tamamlanamamıştı.

"Elbette ya," diye yanıtladı hâlâ yatağında uzanan Tomás. "Onun bir Yahudi olarak doğduğunu, Yahudi olarak yaşadığını ve Yahudi olarak öldüğünü unutmayın. Seçilmiş halkın bir parçası olduğuna inanıyordu."

İsrailli müfettiş dönüp onun yüzüne baktı.

"Bunu bize daha önce açıklamıştınız," dedi. "Ama mantıklı olalım. Hıristiyanlık bütün dünyaya yayıldı. İsa'nın ayrımcılık yapmış olduğunu nereden çıkarıyorsunuz? Hıristiyanlık evrenselci bir din değil midir?"

Tomás başıyla Grossman'ın ellerinde tutmakta olduğu kâğıdı işaret etti.

"Görüyorsunuz ya, bana saldıran kişinin bırakmış olduğu iletinin sonuçları bizi en sonunda Hıristiyanlığın temeline kadar götürdü."

"Hangi anlamda? Kavrayamıyorum."

Tarihçi içini çekip nefesini toplayarak son bir açıklamaya girişti.

"Şimdi size zamanda bir yolculuğa çıkmayı öneriyorum. İki bin yıl geriye gidelim. 30 ve 33 yılları arasında bir yerlerde Kudüs'te bulunuyoruz. Yahudi Paskalyası, *Pessah* haftasındayız, yani bahar mevsiminde, nisan ayının 15'i civarında. Şehir, kutsal kitabın

gerektirdiği üzere günahlarını bağışlatmak için tapınağa kurban adamaya dört bir yandan gelmiş olan Yahudilerle dolu. Romalılar, bir ayaklanma çıkması olasılığının yüksek olduğunu bildiklerinden garnizonlarını takviye ediyorlar. Tapınağın hahambaşılarıysa böyle büyük kalabalıkların bir araya toplanmasının her zaman için elektrik yüklü bir atmosfere neden olduğunu bildiklerinden gözlerini dört açmış durumdalar. Hacılar arasında Celile'den gelmiş olan bir kafile de bulunuyor."

"İsa ve havarileri."

"Başka bir deyişle, bir taşralılar çetesi. Dönemin bütün Yahudileri gibi onlar da dünyanın sonunun yakın olduğuna ve Tanrı'nın çok geçmeden müdahalede bulunarak yasasını yeryüzüne dayatacağına, böylelikle de zayıfların çekmekte oldukları acılara son vereceğine inanıyorlar. Bu kafilenin şimdiye kadar seslenebildikleri tek kitle Celile'nin küçük kasabaları olmuş ve burada yaşayan cahil köylü halk tarafından da geri çevrilmişlerdi. Ama bu halk tamamen kördü! Bu yüzden de Yahudi Paskalyası zamanında Kudüs, onlar için çok büyük bir fırsat oluşturmaktaydı. Şehir insanla dolup taşıyordu. Bütün Yahudiye'den gelen iki milyondan fazla Yahudi vardı. Günahlarından tövbe ederek, yeni başlayacak altın çağa hazırlanmanın gerekliliğini herkese duyurabilmek için bundan daha uygun bir kitle umulabilir miydi?"

Tarihçinin son söylediklerini dinledikten sonra sessiz kalmış olan Valentina araya girdi. İsa'nın son haftası onun en sevdiği öykülerden biriydi.

"Kudüs'e bir eşeğin sırtında girmişti, doğru mu bu?"

"İnciller böyle anlatıyor," diye doğruladı Tomás. "Eski Ahit'te Zekeriya Peygamber dokuzuncu bab dokuzuncu ayette şöyle yazmış: 'Ey Siyon kızı, sevinçle coş! Sevinç çığlıkları at, ey Yeruşalim kızı! İşte kralın! O adil kurtarıcı ve alçak gönüllüdür. Eşeğe, evet sıpaya, eşek yavrusuna binmiş sana geliyor.' Yani, ya gerçekten de İsa Kudüs'e kutsal kitapta vahiy edilmiş olan kral olduğunu ima edercesine, eskiden prenslerin hayvanı olan bir sıpanın üzerinde

girmiştir ya da İncil yazarları kendi çağdaşlarını İsa'nın kehanette söylenen koşulları sağladığına ikna edebilmek için bu ayrıntıyı uydurmuşlardır. Bunlardan hangisinin gerçek olduğunu hiçbir zaman tam bir kesinlikle bilemeyeceğiz ama ne olursa olsun bu ayrıntının Zekeriya'nın metnine gönderme yaptığından eminiz."

"Anlıyorum," dedi İtalyan. "Ama hemen sonra tapınak hadisesi geliyor."

"Evet, İsa tapınakta olay çıkarıyor ve burasının yıkılacağı kehanetinde bulununca da yetkililerin dikkatini üzerine çekiyor. Bundan sonra da tutuklanıyor, yargılanıyor, ölüm cezasına çarptırılıyor ve çarmıha geriliyor. Bunların hepsi bilindik hikâyeler."

"Ne olmuş yani?"

"Önemli olan İsa'nın başına ne geldiği değil, havarilerinin bu olayları ne şekilde yorumladıklarıdır."

Valentina başını iki yana salladı.

"Ne demek istediğinizi anlayamıyorum..."

"Bir an için kendinizi havarilerin yerine koyun. Burada söz konusu olan kişiler dünyanın sonunu duyurarak kendilerini korkutmuş ve söylediği her şeyi yaparak kendisinin peşinden gelirlerse esenliğe kavuşacaklarını vaat etmiş olan bir hahamın arkasına takılarak her şeylerini terk etmiş, okuma yazması bile olmayan Celileli bir grup balıkçı ve zanaatkârdır. Hahamları onlara, Tanrı'nın egemenliği kurulduktan sonra, sonuncular yani kendileri birinci haline geldiklerinde her birinin İsrail'in on iki kabilesinden birinin lideri olacakları güvencesini bile veriyordu. Bunlar yoksul, cahil ve kolay kandırılabilir insanlardı. Mucizevi şifalar dağıttığına tanık oldukları bu hahamın Tanrı'nın korumasından yararlandığına ve gerçeği söylediğine içtenlikle inanmaktaydılar. Bu adam gerçekten de Tanrı tarafından gönderilmiş olabilirdi! Bu yüzden de onun peşine düşmüşlerdi. Büyük zahmetlerle bütün Celile'yi aşmışlar ve sonunda da müjdeyi bütün Yahudilere ulaştırmak üzere Kudüs'e kadar çıkmışlardı. Bu yolculuk onların kutsanması olacaktı. İs-

rail, haham İsa'ya kendini teslim edecek, onu kralı olarak kabul edecekti. İşte o zaman Tanrı yeryüzüne inecek ve kendi krallığını kuracaktı! Başka türlü söylersek, havarilerin beklentileri ölçüsüz boyutlardaydı. Ancak bekledikleri ulu kutsanmanın yerine neyle karşılaştılar?"

"İsa'nın tutuklanması ve infazıyla."

"Oysa bu hiç hesapta yoktu! Haham taçlandırılacağı yerde tutuklanmış, aşağılanmış ve öldürülmüştü. Havariler ne yaptılar? Kaçıp gittiler! Kendi canlarından korkarak, Yahudi Paskalyası için Kudüs'ü dolduran iki milyon Yahudiden oluşan yığının içine karıştılar. Bu da İsa'nın onlara olayların bu şekilde gelişeceğinden daha önce hiç söz etmemiş olduğunu ve İncillerde ona atfedilmiş olan kendi ölümüne ilişkin kehanetlerin İncil yazarlarının eklemesi olan geriye doğru işleme olduğunu kanıtlıyor. Şu halde, İsa çarmıha gerildiğinde havarilerin kafasının içinden ne geçiyordu? Korkunun ötesinde bir de düş kırıklığının pençesine düşmüşlerdi. Demek ki hahamları Mesih, yani *machia* değildi! Yanılmışlardı. Sahte bir peygamberin peşine düşmüşlerdi! Yaşadıkları tam bir hüsrandı. Ancak, hahamın ölümünden üç gün sonra isterik çığlıklar atan kadınlar belirdi. 'Dirildi!' diye haykırıyorlardı, 'dirildi!' Havariler yeniden umutlandılar. Nasıl? Bu mümkün olabilir miydi? Mezara gittiler ve içinin boş olduğunu gördüler." Tarihçi teatral bir hareketle kollarını havaya kaldırdı. "Şükürler olsun! Demek ki o sahte bir peygamber değilmiş! Gerçekten de *machia* imiş! Mesih oymuş! Heyecan son haddine varmıştır. Haham dirilmiş!" Tomás bir an durup İtalyan kadına baktı. "Yahudi zihniyetinde öldükten sonra dirilmenin ne kadar derin bir anlam taşıdığının farkında mısınız?"

Valentina duraksadı.

"Yahudi zihniyetinde mi?"

"Burada Yahudilerden söz etmekte olduğumuzu aklınızdan hiç çıkarmamalısınız," diye üsteledi Portekizli akademisyen. "Onlar dünyanın sona ereceğine ve büyük bir hüküm gününün yaşanacağına inanıyorlardı. Ancak o günden kısa bir süre önce başka bir şey

olacaktı: Ölüler dirilecekti. Kıyamet gününde yargılanabilmeleri için dirilmeleri şarttı. Peki, şimdi ne olmuştu? İsa dirilmişti. Hayata geri döndürülen ilk ölü o olmuştu! Bu ne anlama geliyordu? Yakında başka ölüler de dirilecekti çünkü son hüküm günü yaklaşmıştı artık! Demek ki nihayetinde İsa haklı çıkmıştı, dünyanın sonu gerçekleşmek üzereydi. Ölüler yaşama dönmeye başlamışlardı ve çok geçmeden büyük yargılama başlayacaktı. Kâfirler temiz olanlardan ayrılıncaysa Tanrı yeryüzünde kendi egemenliğini kuracaktı! Şu halde müjdeyi yaymak gerekiyordu. Tanrı'nın egemenliği gerçekten de bir gerçeklik olmaya çok yaklaşmıştı artık!"

Her iki müfettiş de ağızları bir karış açık, bu açıklamayı dinleyerek, müritlerinin Mesih'in ölümünü Yahudilik bağlamı içinde nasıl yorumlamış olduğunu anlıyorlardı.

"Durun biraz," dedi Valentina. "Şu halde İsa, ölümünden sonra havarilerine gerçekten görünmüş demektir."

Tomás yanıt vermeden önce dudaklarını büzdü.

"Bakın, bütün bunlar ilahiyat," dedi. "Ben bir tarihçi olarak, yalnızca tarihsel gerçeklerle ilgilenirim. Doğaüstü, tarihin kapsamına girmez, inancın alanında kalır. Ben bir tarihçi olarak doğaüstü bir olayı ne doğrulayabilir ne de yalanlayabilirim. Orası inanca kalmış bir şeydir. İsa'nın ölümünden sonra havarilerine görünüp görünmediğini belirleyebilmek için elimde hiçbir yol bulunmuyor. Yalnızca havarilerin onu görmüş olduklarını dile getirdiklerini söyleyebilirim, o kadar." Akademisyen bir an durdu. "Burada sözünü ettiğimiz insanların kolay inanan, cahil ve doğaüstü olaylara inanmaya yatkın kimseler olduklarını unutmayın. Bu konu üzerinde bundan fazla bir şey söyleyemem."

"Yani siz havarilerin sanrılar görmeye başladıklarını düşünüyorsunuz..."

"Hiçbir şey düşünmüyorum. Tek bildiğim havarilerin İsa'yı dirilmiş olarak gördüklerine yeminler ettikleridir. Bu gerçek miydi? Yoksa sanrı mı görmüşlerdi? İnsanları aldatmaya mı kalkışmışlardı? Matta, kendi İncil'inin yirmi sekizinci babının on üçüncü

ayetinde şöyle bir söylentinin dolaştığını öne sürecek kadar ileri gidiyor: 'Öğrencileri geceleyin geldi, biz uyurken O'nun cesedini çalıp götürdüler.' Gerçeğin bunlardan hangisi olduğunu bilemiyoruz, hiçbir zaman da bilemeyeceğiz. Tek bildiğimiz şu ki havariler müjdeyi yaymaya koyuldular: Ölüler dirilmeye başlıyor, kıyamet günü yaklaşıyor ve Tanrı'nın egemenliği nihayet geliyor. Kimi Yahudiler de bu iletiyi kabul ettiler."

"Örneğin Pavlus..."

"İlginçtir ki, Pavlus bunların arasında değildi. Hatta başlangıçta İsa'nın müritlerine karşı savaşmıştı bile. Ancak bir görüntü yaşadıktan sonra boyun eğmişti."

"Yani Hıristiyan oldu."

"O sırada henüz Hıristiyan diye bir şey yoktu," diye düzeltti Tomás. "Hepsi Yahudiydiler. Yalnızca Yahudilerin kendi aralarında farklı mezhepler vardı; Ferisiler, Esseniler, Saddukiler ve daha başkaları. İsa'nın kutsal kitapta vahiy edilmiş olan *machia* olduğuna inananlar da bu mezheplerden birini oluşturuyorlar, onlara da Nasıralılar deniyordu. Ancak şuna dikkat edin ki, bunlar da hâlâ Yahudi yasalarına uymayı sürdürüyor, tapınağa gidiyorlardı. Onları diğerlerinden ayıran tek şey, Tanrı'nın egemenliğinin gelmek üzere olduğunu duyuran müjdeye inanıyor olmalarıydı. Onlar, İsa'nın ölümünün insanlığın günahlarının bağışlanması için gereken törensel kurban olduğunu düşünüyorlar, dirilmesininse sonunda kıyamet gününü getirecek olan sürecin ilk aşaması olduğuna inanıyorlardı. Pavlus, Korintlilere yazdığı mektupların ilkinde, on beşinci babın yirminci ayetinde şöyle diyor: 'Oysa Mesih, ölmüş olanların ilk örneği olarak ölümden dirilmiştir.'"

"İlk örneği mi? Bununla ne kastediyor?"

"Sözlüklerde farklı anlamları bulunuyor: ilk ürün, başlangıç, giriş. Eski Ahit'te hasat zamanında toplanan ilk ürünlerden ilk örnek diye söz edilir, bunlar hasadın tamamına minnet belirtisi olarak Tanrı'ya sunulurdu. Yeni Ahit içindeyse bu sözcük mecazi anlamıyla, bir toplamın güvencesi olarak önceden verilen ya da

alınan bir numunesini kastetmek için kullanılır. Başka bir deyişle bu ayette Pavlus, İsa'nın dirilişinin daha başka ölülerin dirileceğinin bir göstergesi olduğunu açıklamış oluyor. Bu da onun dünyanın sona ermek üzere olduğuna ve kıyamet gününün çok yaklaştığına derinden inandığını gösteriyor. Selaniklilere yazdığı mektupların ilkinde Pavlus, dördüncü babın on altı ve on yedinci ayetlerinde, o günün neye benzeyeceğini şöyle anlatıyor: 'Rab'bin kendisi, bir emir çağrısıyla, başmeleğin seslenmesiyle, Tanrı'nın borazanıyla gökten inecek. Önce Mesih'e ait ölüler dirilecek. Sonra biz yaşamakta olanlar, hayatta olanlar, onlarla birlikte Rab'bi havada karşılamak üzere bulutlar içinde alınıp götürüleceğiz. Böylece sonsuza dek Rab'le birlikte olacağız.' Başka bir ifadeyle ilk önce ölüler diriltilecek, sonra da sıra yaşayanlara gelecektir. Pavlus aynı iletiyi, Korintlilere ilk mektubunun on beşinci bab elli birinci ayetinde daha da güçlendiriyor: 'İşte size bir sır açıklıyorum. Hepimiz ölmeyeceğiz; son borazan çalınınca hepimiz bir anda, göz açıp kapatıncaya dek değiştirileceğiz. Evet, borazanlar çalınacak, ölüler çürümez olarak dirilecek ve biz de değiştirileceğiz.' Pavlus'un yaymaya koyulduğu müjde buydu işte. Yalnız, büyük bir sorunla karşılaştı."

Tomás gerilimi artırmak için sustu.

"Ne oldu?" diye sordu İtalyan.

"Yahudiler onunla alay ettiler. Ücra bir köyden çıkmış bu gariban yoksulun, Romalıların aşağılayarak çarmıha gerdikleri bu adamcağızın *machia* olabileceği fikrini gülünç buldular. Örneğin Elçilerin İşleri'nin on yedinci babının iki ila beşinci ayetlerinde Pavlus'un Yahudilerle görüşmek üzere Selanik Sinagogu'na gittiği anlatılır: 'Pavlus, her zamanki gibi Yahudiler'e giderek art arta üç Şubat Günü onlarla Kutsal Yazılar üzerine tartıştı. Mesih'in acı çekip ölümden dirilmesi gerektiğine dair açıklamalarda bulunuyor, kanıtlar gösteriyordu. Size duyurmakta olduğum bu İsa, Mesih'tir, diyordu.' Yahudilerden bir kısmı ikna olmuşlardı gerçi ama çoğunluğu 'bir kalabalık oluşturup kentte kargaşalık çıkarttılar.' Bu reddediş karşısında Pavlus ne yaptı? İletisini putperestlere götürdü. Onlara

kıyamet gününün çok yaklaşmış olduğunu ve İsa'nın sözlerini benimseyenlerin kurtulacaklarını anlattı. Dünyanın sonundan korkan putperestlerin çoğu ona boyun eğdiler. Doğal olarak da o zaman yeni bir sorun ortaya çıktı: Putperestler bütün Yahudi âdetlerine uymak zorunda mı kalacaklardı? Sünnet edilmeyi reddediyor, domuz eti yemeye ve cumartesi günleri çalışmaya devam etmeyi istiyorlardı. Eğer bu Yahudi âdetleri yerli yerinde kalacaksa din değiştirmeye yanaşmayacaklardı. Ne yapmalıydı şimdi? İsa'nın müritlerinden bazıları, Simun Petrus, Yakup ve diğerleri, bu ilkeleri terk etme fikrine karşı diklendiler. Bunlar yasanın emrettiği kurallardı ve uyulmaları zorunluydu. Matta, beşinci bab on yedinci ayette, bizzat İsa'dan şu alıntıyı yapıyor: 'Kutsal Yasa'yı ya da peygamberin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim. Beşinci bab on dokuzuncu ayette de daha da ileri götürüyordu: 'bu nedenle bu buyrukların en küçüğünden birini kim çiğner ve başkalarına öyle öğretirse Göklerin Egemenliği'nde en küçük sayılacak.'"

Arnie Grossman'ın Yahudi ruhu kendini gösterdi.

"Bu da İsa'nın yasaya gerçekten de saygı duyduğunu kanıtlıyor."

"İsa yine Matta'nın beşinci bab on sekizinci ayetinde şunu dile getiriyor: '...yer ve gök ortadan kalkmadan, her şey gerçekleşmeden, Kutsal Yasa'dan ufacık bir harf ya da bir nokta bile yok olmayacak.' Ancak Pavlus, İsa'yla bizzat tanışmamıştı ve o, müritlere kıyasla çok daha kültürlü biri olduğu için, putperestleri kendi davasına kazandırabilmek adına onların itirazlarını göz önünde bulunduracak şekilde ilahiyatın kurallarında değişiklik yapmaya karar verdi. Esenliğin artık yasaya saygı göstermek ya da tapınakta kurban kesmekle elde edilemeyeceğini açıkladı. Pavlus, Galatyalılara mektubunun ikinci bab on altıncı ayetinde şöyle diyor: 'Yine de insanın Kutsal Yasa'nın gereklerini yaparak değil, İsa Mesih'e iman ederek aklandığını biliyoruz.' Beşinci bab dördüncü ayette de bu iletiyi güçlendiriyor: 'Yasa aracılığıyla aklanmaya çalışan sizler Mesih'ten ayrıldınız, Tanrı'nın lütfundan uzak düştünüz.' Böy-

lece artık, İsa'nın vaazlarına aykırı biçimde, Yahudi yasası kimseyi kurtarmaz hale geliyordu. Bundan böyle kefaret kurbanı olarak İsa Mesih'in ölümüne ve bütün ölülerin son hüküm gününden önce yaşama dönmelerinin 'ilk örneği' ya da başlangıcı olarak da yeniden dirilmesine inanmak yeterli olacaktı. Bu yeni koşullara putperestler nasıl tepki verdiler dersiniz?"

"Çok sevindiler mutlaka," diye haykırdı İsrailli müfettiş. "Artık sünnet edilmek zorunda kalmayacak ve diledikleri gibi domuz eti yiyebileceklerdi."

"Elbette. Bu yüzden de çok sayıda putperest iletiyi kabul etti. İsa'nın, hepsi Yahudi olan müritleri buna karşı çıktılar. Yasanın emirleri nasıl çiğnenebilirdi ki? Pavlus onlarla görüşmek ve bunun doğru yol olduğuna onları ikna edebilmek için Kudüs'e geldi. Yahudiler iletiyi reddetmişlerdi ama putperestler etmemişlerdi. Müritler, gönülsüzce de olsa sonunda davanın etrafında birleştiler. Buna karşılık, Pavlus'un belirttiği üzere, Simun Petrus bunu içine sindiremediğini gösterir biçimde putperestlerle birlikte yemek yemeye yanaşmıyordu. Başka Nasıralılar da İsa'nın hiçbir zaman böyle şeyler öğretmemiş olduğunu ve yasaya uymaya devam edilmesi gerektiğini söylemekteydiler. Nasıralılar mezhebinin içinde kimileri Yahudi yanlısı, kimileriyse putperestlerden oluşmuş alt gruplar oluşmaya başladı. İlk üç İncil, yani Markos, Matta ve Luka İncilleri yazıldığı sırada bu tartışma doruk noktasına varmış durumdaydı ve Yahudiye'nin dışına kadar taşmıştı. İşte bu yüzden de İncil yazarları İsa'nın yaşamına Şabat'a ve besinlerin temizliği yasasına karşı çıktığı kimi bölümler eklemeye uğraşmışlardır. Bununla yapmak istedikleri İsa'nın edimlerinin ve sözlerinin gerçeklerini dile getirmek değil, yeni zamanda ortaya çıkmış olan sorunların çözümünde onun otoritesinden yararlanabilmektir."

Valentina elini kaldırdı.

"Durun bakalım!" diye bağırdı. "İlk önce önemli bir noktayı aydınlatmanız gerekiyor. Havariler kuşkusuz putperestlere karşı temkinli yaklaşıyorlardı, bunda size hak veriyorum. Ama İsa olamaz!

Siz her ne kadar İsa'nın Hıristiyan olmadığını öne sürüyor olsanız bile işin gerçeği şudur ki o herkese açıktı ve kimseyi dışlamazdı. Bu noktada Pavlus haklıydı."

Tarihçi dikkatle kadının yüzüne baktı.

"Beni iyi dinleyin," dedi. "İsa iliklerine kadar Yahudiydi!" Tomás, pencereden dışarıyı gösterdi. "Kudüs sokaklarında sakalları ve siyah giysileriyle dolaşan şu aşırı gelenekçi Yahudileri görüyor musunuz? Eğer bugün hayatta olsa İsa da onlardan biri olacaktı işte! Başka Yahudilerden daha da büyük bir şevkle yasanın uygulanması gerektiğini savunan, aşırı gelenekçi bir Yahudiydi o. Matta'nın beşinci bab yirminci ayette aktardığına göre İsa diyor ki: 'Size şunu söyleyeyim, doğruluğunuz din bilginleriyle Ferisiyeliler'inkini aşmadıkça, Göklerin Egemenliği'ne asla giremezsiniz.' Ateşli, köktenci bir Yahudiydi o! Yahudilerse putperestleri murdar sayarlardı. İşte bu yüzden de İsa onlardan uzak dururdu! Hatta işin doğrusu onlardan kaçınırdı."

İtalyan kadının gözleri dehşetle kocaman açıldı.

"Tanrı aşkına! İsa'nın putperestleri dışladığını nasıl söyleyebilirsiniz? Hayatta böyle bir şey yapmazdı o!"

Tomás yine İncil'ine gömüldü.

"Eğer Yeni Ahit'i dikkatlice okursanız, İsa'nın putperestlerle neredeyse hiç temas kurmamış olduğunu göreceksiniz. Birkaç Yahudinin isteği üzerine Romalı bir subayla kısa süren bir görüşme yaptığında hemen arkasından kalabalığa böyle bir şeyi neden kabul etmiş olduğunu açıklama zorunluluğunu hissediyor." Tarihçi sayfaları çevirdi. "Hatta İsa, havarilere müjdeyi yayarlarken putperestlerden uzak durmalarını bile emretmiştir. Matta'nın onuncu babının beş ila yedinci ayetlerde aktardığına göre onlara diyor ki: 'Öteki ulusların arasına girmeyin. Samiriyeliler'in kentlerine de uğramayın. Bunun yerine, İsrail halkının yitik koyunlarına gidin. Gittiğiniz her yerde Göklerin Egemenliği'ni duyurun.' Başka bir deyişle, her sofu Yahudi'nin yapacağı üzere İsa da putperestlerle teması en az düzeye indirgemeye çalışıyordu." Tomás sayfayı çe-

virdi. "Putperest bir kadın, İsa'nın yanına sokularak ondan kızının içine girmiş olan bir iblisi çıkarmasını istemiştir. İsa'nın buna ilk tepkisi ne olmuştur, biliyor musunuz? Matta'nın on beşinci babının yirmi üçüncü ayetine göre İsa kadına 'tek bir karşılık bile vermedi.' Bunun üzerine havariler putperest kadının lehine araya girmişlerdir. İsa'nın onlara yanıtı ne olmuştur, biliyor musunuz? Yine Matta'nın on beşinci babının yirmi dördüncü ayeti: 'Ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim.' Bundan daha açık söyleyebilir miydi? İsa, kadını dinlemeye ancak üçüncü yalvarıştan sonra tenezzül ediyor!" Tomás birkaç sayfa çevirdi. "Putperestlerin yanında bulunan havari olan Pavlus bile Romalılara mektubunun on beşinci bab sekizinci ayetinde, 'Mesih, Tanrı'nın güvenilir olduğunu göstermek için Yahudilerin hizmetkârı oldu,' diyerek İsa'nın yalnızca Yahudiler için vaaz vermiş olduğunu kabul etmiştir." Tomás, İncil'i kendisini dinlemekte olan kadına doğru uzattı. "Onun iletisi bütün insanlığa yönelik değildi, yalnızca Yahudilere sesleniyordu o. Hatta Markos, onun Kudüs tapınağında kendi evinin, 'bütün ulusların dua evi' olarak bilineceğini söylediği anı aktarırken bile, görünürde evrenselci nitelikte olan bu iletiye karşın İsa'nın, on birinci bab on yedinci ayette, kendisinin yalnızca yazılmış olanı aktarmış olduğunu, elli altıncı bab yedinci ayette tam olarak 'bütün ulusların dua evi' deyişini kullanmış olan Yeşaya'nın kehanetlerine gönderme yaptığını belirttiğini söylüyor."

Valentina gözlerine inanamıyormuş gibi Matta ve Markos'un ayetleri ile Pavlus'un Romalılara mektubunda geçen cümlesini okudu.

"İnanılır gibi değil," diye mırıldandı şaşkınlık içinde. "Böyle bir şeyi hiç duymamıştım. Hem de hiç!"

"Sonraysa büyük bir felaket yaşandı," diye devam etti Tomás. "Yahudi ayaklanması ve 70 yılında Kudüs'ün Romalılar tarafından yerle bir edilişi."

Arnie Grossman başını salladı.

"Bunun halkımız için büyük bir sarsıntı yaratmış olduğuna kuşku yoktur."

"Aynı zamanda Nasıralılar mezhebi için de son derecede önem taşıyan bir olay oldu bu," diye altını çizdi Tomás. "Yahudiler Romalıların gözünde itibardan düşmüşlerdi ve artık Yahudi diniyle ittifak içinde olmak tavsiye edilebilecek bir şey değildi. Öte yandan, Yahudilerin çoğu hâlâ İsa'nın Mesih olduğunu kabul etmiyorlardı ve Nasıralılar da onları Tanrı'nın Oğlu'nu öldürmüş olmakla suçluyorlardı. Öte yandan Tanrı'nın meşhur egemenliğiyse bir türlü gelmek bilmiyordu! İsa, havarilerine Tanrı yeryüzündeki saltanatını kurduğunda hayatta olacakları vaadinde bulunmuştu ama bu gerçekleşmemişti. Havariler birer birer ölüyorlardı ama ortada hâlâ kıyamet diye bir şey yoktu. Cemaatin içinde rahatsızlık verici sorular giderek çoğalmaktaydı. Bütün ölüler ne zaman dirileceklerdi? Son hüküm ne zaman olacaktı? Tanrı'nın egemenliği bugün mü gerçekleşecekti, yoksa yarın mı?"

"Cemaatin ileri gelenleri ne yaptılar peki?"

"Her şeyi yeni baştan yorumlamaları gerekti. Sonunda, Tanrı'nın egemenliğinin hemen gerçekleşmeyeceğini açıkladılar."

"Peki, ilahiyat açısından bu fikri neye dayandırdılar?" diye sordu Grossman. "İsa Tanrı'nın krallığının çok yakında gelmek üzere olduğunu apaçık söylemişti."

"Bu doğru," diye onayladı tarihçi, "ama kehanetin gerçekleşmemesiyle karşı karşıya kalınca, Nasıralıların liderleri de laf cambazlığına başvurmak zorunda kaldılar. Petrus'un ikinci mektubunun yazarının üçüncü babın sekizinci ve dokuzuncu ayetlerinde bu sorunu çözebilmek için epey zorlandığı görülüyor: '...Rab'bın gözünde bir gün bin yıl, bin yıl bir gün gibidir. Bazılarının düşündüğü gibi Rab vaadini yerine getirmekte gecikmez; ama size karşı sabrediyor. Çünkü kimsenin mahvolmasını istemiyor, herkesin tövbe etmesini istiyor.' Bu bölüm esinini Mezmurlar'ın doksanıncı bab dördüncü ayetinden almıştır: 'Çünkü senin gözlerinde bin yıl geçmiş bir gün, dün gibi, bir gece nöbeti gibidir.' Yani, çağın beyinleri kutsal kitabı karıştırıp durarak onlara Tanrı'nın aslında insanlarınkinden farklı bir zaman anlayışına sahip olduğunu öne sürmelerini sağlayacak bir

şeyler bulabilmişlerdir. Nasıralıların ilk metinlerinde, yani Pavlus'un mektuplarında, Markos'un İncil'inde ve Luka ile Matta'nın kaynak olarak kullandıkları Q, L ve M metinlerinde sıkça görülmekte olan kıyamet iletisi, gitgide silikleşerek, 95 yılı civarında yazılmış son İncil olan Yuhanna'nınkinde tamamen ortadan yok olmuştur. Tanrı'nın egemenliğini getirebilmenin bir yolu olmadığına göre, gelişi üzerinde ısrar etmek neye yarayacaktı sanki?"

"Ama bu kıyamet iletisi ilk metinlerde korundu," diye saptadı İsrailli. "Bu metinlerse hâlâ ulaşılabilir durumdaydılar. Bunu nasıl meşru gösterdiler?"

"Sorun şuydu ki İsa'nın iletilerinin en büyük bölümünü oluşturan zamanının sonunun ve Tanrı'nın egemenliğinin gelişinin duyurulması yanlış çıkmıştı. Ancak kimse İsa'nın yanılmış olduğunu kabul etmeye yanaşamıyordu. Bu çok ciddi bir küfür olurdu. O halde ne yapacaklardı? Cemaatin önde gelenleri sonunda bütün bu söylemlerin mecazi olduğu ve harfi harfine ele alınmaması gerektiğini açıkladılar. Böylece Tanrı'nın krallığı da fiziksel bir saltanat olmaktan çıkıp manevi bir mecaza dönüştü. Birbirini takip edecek iki çağ, Baalzevul ile Tanrı'nın dönemleri fikrinin yerini aynı anda var olan iki alan, Cehennem ve Cennet aldı. Bedenin öldükten sonra dirilmesi fikriyse ruhun ölümsüzlüğü dogmasına dönüştü. Özetle, Nasıralılar bu can sıkıcı sorunu ortadan kaldırabilmek için yaratıcı çözümler ürettiler."

"Başka bir deyişle, İsa'nın söylemini gitgide gerçeklikle uyumlu hale getirdiler."

"Aynen öyle. Aynı zamanda da bu söylem kıyamet fikrinden uzaklaştıkça Nasıralıların iletisi de İsa'yı giderek daha tanrısal hale getirdi. Kanonik İncillerden ilki olan Markos'unkinde İsa kimi zaman öfkeye kapılabilen, etten, kemikten bir insan olarak tanıtılırken, dördüncü İncil olan Yuhanna'nınki onu bir tanrıya dönüştürüyordu. 'Söz insan olup aramızda yaşadı,' diye yazıyor Yuhanna, birinci bab on dördüncü ayette. Öte yandan, bunun kadar önemli olarak,

Nasıralıların mezhebi de Yahudilerden gitgide uzaklaşmış ve ayrı bir din olarak Hıristiyanlığı oluşturmuştur."

"Başka bir ifadeyle Hıristiyanlık, Yahudiliğin olumsuzlanmasından doğmuştur."

"Tamamen. Hıristiyanlar için sorun çok basitti: Yahudiler İsa'yı reddettiklerine göre, Tanrı da Yahudileri reddediyordu. O halde Hıristiyanların gözünde Yahudiler artık seçilmiş halk değildiler. Hem zaten İnciller birbirini izledikçe, İsa'nın ölümünde Romalı Pontius Pilatus'un sorumluluğu giderek azalırken Yahudilerin suçluluğunun da gitgide artmakta olduğu görülüyor. İlk İncil olan Markos'ta Pilatus, İsa'nın suçsuz olduğunu hiç söylemez. Sonraki iki İncil'de işler yavaş yavaş değişmeye başlar. Matta'nın yirmi yedinci bab yirmi dördüncü ayetinde Pilatus, 'Bu adamın kanından ben sorumlu değilim,' der. Luka'da ise tam üç kere İsa'nın suçsuzluğunu dile getirir. Son İncil olan Yuhanna'da da Pilatus yine aynı şekilde üç kere İsa'nın suçsuz olduğunu söyler ve onu infaz için lejyonerlere değil Yahudilere teslim eder. Sekizinci bab kırk dördüncü ayette geçen bir bölümde, Yuhanna doğrudan İsa'nın ağzından Yahudilerin babasının 'şeytan' olduğunu aktarır. Böylece Yahudilikle bağların koparılışı tamamlanmış olur. Yahudi Hıristiyanlar, öteki Hıristiyanlara sapkın gözüyle bakmışlardır ama bu adlandırma sonunda bir bumerang etkisi yapmıştır. Putperest Hıristiyanlar çoğunluğu oluşturmuş ve sonunda da Yahudi Hıristiyanların yerini almışlardır. İsa'nın etten kemikten bir Yahudi olduğunu öne süren Ebiyonitler sapkın ilan edilerek sessizliğe boğulmuşlar, Yahudilerse Hıristiyanların nefretinin hedefi haline gelmişlerdir. İkinci yüzyılın Hıristiyan yazarları, sünnetin kimlere karşı savaşılacağı anlaşılabilsin diye hâlâ var olduğunu yazmışlardır. Dördüncü yüzyılda Konstantin, Hıristiyanlığı benimsediğindeyse, Hıristiyanlar Yahudileri cezalandırmak için gerek duydukları güce nihayet kavuşmuş oluyorlardı. Gerisiyse tarihte yazılı zaten."

Arnie Grossman kollarını kavuşturdu.

"Pogromlara ve soykırıma işte böyle vardık," diye gözlemledi. "Ama eğer sözlerinizin anlamını doğru anladıysam, bugün var olan Hıristiyan dini, aslında İsa'nın dini değildir."

Tomás, İsrailli adamın elinde tutmakta olduğu kâğıdı işaret etti.

"Bize bırakmış olduğu bütün bu iletilerle katilin anlatmak istediği şey de aynen bu işte," diye sonuca bağladı. "İsa Mesih, Hıristiyan değildi."

Hastane odasına sessizlik çöktü. Portekizli adam, İncil'ini elinden bırakarak yastığını kabarttı.

"Bütün bunlar iyi, hoş da," dedi hiç de böyle düşünmediği anlaşılan Valentina, yüzünde sıkıntılı bir ifadeyle, "şimdi ne yapacağız? Soruşturmamızı ne yönde sürdüreceğiz?"

Grossman gözünü onun üzerine dikti.

"Bana söyler misiniz sevgili meslektaşım, bu 'Sikari', Bay Noronha'nın Kudüs'te bulunduğundan ve bu soruşturmayla olan ilgisinden nasıl haberdar olmuş olabilir?"

İtalyan kadın omuzlarını kaldırdı.

"En küçük bir fikrim yok."

"Şehirde bulunduğunuzu kimler biliyordu?"

"Siz, elbette." Kadın bir an durdu. "Bir de... Arkan Vakfı!"

Grossman gülümsedi.

"İlginç, değil mi? Bu vakfı ziyaret edip de başkanıyla ateşli bir görüşme yapmanızdan birkaç saat sonra Profesör Noronha'nın otel odasına bir katil giriveriyor. Sizce de bu rastlantı biraz düşündürücü değil mi?"

Valentina gözlerini İsrailli meslektaşından ayırmadı.

"Tanrım! Ben bunu nasıl düşünemedim ki?" diye haykırdı, biraz bozulmuş gibi. "Rastlantıdan fazlası bu, apaçık bir ipucu!"

İsrailli elini ceketinin cebine soktu.

"Belki de," diye kabul etti. "Ancak biraz önce elime geçen ve size henüz sözünü etmemiş olduğum bu belgeler daha fazla şeyi ele veriyor."

Katlı duran kâğıtları onlara gösterdi.

"Nedir bunlar?"

"Katilin iletisini yazarken kullanmış olduğu kâğıdı araştırttık ve şansımız yaver gitti," diye bilgi verdi kâğıtları açarken. "Bunun Tel Aviv'deki bir fabrika tarafından üretilmiş olan, çok ender bir kâğıt tipi olduğu anlaşıldı." İki sayfayı salladı. "İşte burada, söz konusu fabrikanın bu özel kâğıtlarını sattığı müşterilerin bir listesi bulunuyor. Yalnızca on beş isim var. On ikinci sırada bulunanı bir tahmin edin..."

Arnie Grossman parmağını söz konusu satırın üzerine bastırdı: Arkan Vakfı.

XLVIII

Gece soğuk ve tatsızdı ama hiçbir şeyin gücü Sicarius'u görevinden uzak tutmaya yetemezdi. Daha önce de Masada Burnu'nun zirvesinde, buz gibi çöl gecesine maruz kalarak sayısız yıldızlı geceye katlanmamış mıydı? Onlara kıyasla eski kentin Yahudi mahallesinde bir gece, fedakârlıktan sayılabilir miydi? Hayır. İçinde bu duygu oldukça, bekleyiş ona hiç de dayanılmaz gelmiyordu. Hatta tam aksiydi.

Gecenin bir bölümünü, bir yandan sokağı gözetlerken Mezmurlar'ı okuyarak geçirmişti. Gece sakin geçmişti. Ancak şimdi, gün doğarken Yahudi mahallesi de uyanmaktaydı. Kapıların çarptığı, ayak seslerinin kaldırımlarda yankılandığı, sokaktan geçen bir bisikletin zilini çaldığı duyuluyordu. Kudüs'ün eski kenti sabah ışığı altında geriniyor, yeni bir günü daha yaşamaya hazırlanıyordu. Güneş binlerce yıllık binaların çatılarını yıkamaktaydı.

Uzaklardan gelen bir vızıltı, ilk önce trafiğin gürültüsüne karışmış bir haldeyken sonradan belirgin bir homurtuya dönüştü. Sicarius, sokağın karşı ucuna baktığında üç motosiklet ve iki arabanın, kortej halinde ilerlediğini gördü. Polis araçları, tam da Sicarius'un geceyi geçirmiş olduğu basamakların önünde durunca, o da yüzünü gizlemek için başlığını biraz daha indirmek zorunda kaldı. Motosiklet sürücüleri nöbet halinde kalarak dört bir yana sorgulayıcı bakışlar fırlatırlarken, bu arada tam karşılarındaki basamakların üzerinde uyuklar gibi görünen keşişe de baktılar. Biraz sonraysa, yolcular

arabalarının içinden aceleyle dışarı çıktılar. Aralarında konuşmaya dalmış bir halde, keşişe hiç dikkat etmediler.

Grup, daha sonra vakfın kapısına doğru ilerledi. Altı kişiydiler ve Sicarius onları hemen tanıdı. Başmüfettiş Arnie Grossman, üç sivil polis memuru ve iki yabancı, İtalyan müfettiş Valentina Ferro ile Portekizli tarihçi Tomás Noronha. Yüzü, başlığının gölgesi içinde kaybolmuş olan Sicarius, bir önceki gün saldırmış olduğu adamın sargılı elini ve pansumanlı boynunu görünce hafifçe gülümsedi. İyi iş çıkarmıştı.

Grup, uzunca bir süre kapının önünde kaldı. Grossman, ısrarla kapı ziline bastırırken, üç adamı da binanın dışını incelemeye koyuldular. Tarihçi, saatine baktı ve İtalyan kadınla birkaç sözcük konuştu. *Güzel kadın*, diye düşündü Sicarius. Kapı açıldı.

XLIX

"Polis!"

Müfettiş kimliğini, karşılama görevlisi kızın gözlerine doğru uzattı. Siyah saçlı genç kız, çekinmiş gibi gözlerini kırpıştırdı ve bir adım geri çekildi.

"Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Arnie Grossman duruma egemen olan birinin tavrıyla kapı eşiğini aştı.

"Arpad Arkan'la konuşmak istiyorduk," diye duyurdu. "Burada mı?"

"Bir saniye lütfen."

Karşılama görevlisi telefona doğru yönelerek bir numara tuşladı. Hızlıca konuşmaya başladı, sonra bir süre sustu ve başını sallayarak telefonu kapattı. Arkasından hole geri dönerek, konuklara işaret etti.

"Benimle gelin lütfen."

Bir üst kata çıktıklarında, merdivenlerin başında durmuş, elleri belinde kendilerini bekleyen vakıf başkanının heybetli gölgesiyle karşılaştılar. Soğukça selamlaştılar. Arkan, Grossman'ın elini şöyle bir sıktı, diğerlerine ise başıyla selam vermekle yetindi. Valentina'yı fark edince düşmanca bir homurtu çıkardı. İtalyan kadının burada hoş karşılanmadığı besbelliydi, ancak bu durum onu hiç de rahatsız etmişe benzemiyordu.

Başkan, gelenleri çalışma odasına aldı. Karşılama görevlisi iskemle getirmek üzere çekildi. Bu süre boyunca Tomás, duvarları

süsleyen çerçeve içindeki papirüs ve parşömenleri hayranlık dolu bakışlarla süzüyor, her birinin hangi çağa ait olduğunu kestirmeye çabalıyordu. Eski ve Yeni Ahitlerden alınmış olduğunu düşündüğü kimi İbranice ve Yunanca satırlar okudu. Bu parşömenlerden birinin metninin yazılışındaki özen ve ciddiyet ona İskenderiye ekolünün profesyonelliğini çağrıştırıyor ve bu da bunun çok değerli bir numune olduğunu düşündürüyordu. Bizans üslubu olabilecek görünümdeki başka bir el yazmasıysa ona daha geç dönemlere ait ve daha az önemli göründü.

Her üç konuk da yerlerini aldılar.

"Eh, bu seferki ziyaretinizin zevkini neye borçluyum acaba?" diye sordu Arkan koltuğuna otururken. "Sanırım yine öldürülmüş olan üç akademisyenle ilgilidir..."

Grossman boğazını temizledi.

"Doğru sanıyorsunuz," diye yanıtladı. Bir el hareketiyle Valentina'yı işaret etti. "İtalyan, İrlanda ve Bulgar polislerinden yakın zamanda bir talep aldık, bizden İtalyan adli polisinden Müfettiş Ferro'nun, Yeni Lizbon Üniversitesi'nde tarihçi olan Profesör Noronha'nın işbirliğiyle yürütmekte olduğu uluslararası bir soruşturmaya katkıda bulunmamız isteniyor."

"Kendilerini tanıyorum," diye mırıldandı vakıf başkanı kızgın bir sesle. "İki gün önce buraya gelmişlerdi."

"O halde durumdan haberdarsınız," dedi İsrailli polis. "Her üç kurbanın da daha önce burada, tam da bu odada, sizin tarafınızdan düzenlenmiş olan bir toplantı sırasında bir araya gelmiş bulunduklarını da kabul ediyorsunuz."

"Tamamen doğrudur."

Grossman sustu ve karşısındaki adamı süzdü.

"Üç ay sonra, bu üç akademisyen öldürüldüler," diye ekledi kendinden emin. Gözlerini kıstı. "Tuhaf bir rastlantı..."

Bu son saptamadan hoşnut kalmadığı apaçık olan Arkan koltuğunda sallandı.

"Bu çirkin imalarınız hiç umurumda değil," dedi küfredercesine, sesini kontrol altında tutmak için çaba harcayarak. "Olup bitenlerle hiçbir ilgim yok benim. Kurbanlar için çok üzgünüm ve eğer zamanda geriye gidebilseydim onları buraya hiç davet etmezdim."

"Olabilir," dedi Grossman. "Sorun şu ki, rastlantılar bu kadarla da kalmıyor." Valentina ile Tomás'ı işaret etti. "Meslektaşlarım sizinle görüşmeye geldiklerinde onları kapı dışarı etmişsiniz. Bundan birkaç saat sonraysa Profesör Noronha, otel odasında saldırıya uğradı."

Başkan gözlerini fal taşı gibi açarak Tomás'a baktı. Şaşkınlığı eğer içten değilse kusursuzca taklit edilmişti.

"Ne diyorsunuz?"

Portekizli gülümsemek için çaba harcayarak sargılı elini kaldırdı ve pansumanını göstermek için boynunu uzattı.

"İşte, kanıtları burada."

İsrailli müfettiş bakışlarını Arkan'ın üzerinden hiç ayırmadan onun her tepkisini inceliyordu.

"Bir rastlantı daha," dedi imalı bir şekilde. "Sinirleniyorsunuz, onları vakfınızdan kovuyorsunuz ve birkaç saat sonraysa bilinmeyen biri onlara saldırıyor."

Arkan yüzü kıpkırmızı olmuş bir halde, koltuğundan fırladı.

"Bu ne cüret?" diye bağırdı avaz avaza, kendinden geçmişçesine. "Yani siz benim... Bu işle bir ilgim olduğunu mu ima ediyorsunuz?" dedi parmağını Tomás'a doğru uzatarak. "Neler oluyor böyle? Çıldırdınız mı siz? Böyle bir şeye nasıl inanırsınız? Bu alçak dünyada işlenmiş bütün hainçe işlerin suçlusu ben mi oluyorum yani?"

Grossman'ın ondan gözü korkmamıştı. Oturduğu yerde, bacak bacak üstüne atmış sakince fırtınanın yatışmasını bekledi.

"Sakin olun," diye tavsiyede bulundu. "Kimse sizi herhangi bir şeyle suçlamıyor." Bacağını indirdi ve adama doğru eğildi. "Şimdilik," dedi kendinden hoşnut bir tavırla. "Sorun şu ki, başka bir rastlantı daha oldu." Yanı başında oturan polis memuruna bir işaret yaptı

ve o da ona şeffaf bir dosya uzattı. Müfettiş, bu dosyanın içinden bir sayfa kâğıt çıkardı. "Bunu tanıyor musunuz?"

Tomás'ın çözdüğü şifreli iletilerin sonuncusuydu bu.

Arkan, çalışma masasının üzerinden eğilerek daha yakından baktı ve yüzünde bilmiyormuş gibi bir ifade oluştu.

"Hiç tanıdık gelmedi."

"Profesör Noronha'ya saldıran kişinin olay yerine bırakmış olduğu şifreli bir ileti bu," diye açıkladı. "Roma, Dublin ve Plovdiv'deki kurbanların yanı başlarında bulunmuş olanlara çok benzeyen bir ileti."

"Ne olmuş yani?"

"Şu olmuş ki, kâğıdı incelettirdim. Tel Aviv'deki tedarikçiyi belirledik. O da bize bu kâğıt türünün çok ender bulunduğunu ve onu yalnızca on beş müşterilerine satmakta olduklarını bildirdi. Bunlardan biri de sizin vakfınızmış."

Arkan'ın ağzı hayret içinde açık kaldı.

"Ne diyorsunuz?"

Grossman, üzerinde şifreli iletinin yazılı olduğu kâğıdı salladı.

"Bu kâğıt büyük olasılıkla sizin vakfınızdan geliyor," dedi yavaşça, neredeyse her bir sözcüğü birbirinden ayırarak. "Bunu nasıl açıklayacaksınız?"

Başkanın gözleri bir kâğıda bir de başmüfettişin yüzüne gidip geliyordu.

"Bi... bilemiyorum," diye kekeledi. "Bu... mümkün değil. Kesinlikle mümkün değil!"

"Ancak fabrika böyle olduğunu söylüyor." Gözlerini Arkan'ın üzerinden ayırmadı. "Şimdi olayların nasıl geliştiğini bir düşünün. Müfettiş Ferro ve Profesör Noronha ile bir anlaşmazlık yaşıyorsunuz. Birkaç saat sonra Profesör Noronha saldırıya uğruyor. Saldırgansa, sizin vakfınız tarafından kullanılmakta olan bir kâğıt üzerine yazılmış, şifreli bir ileti bırakıyor. Tekrar soruyorum: Bunu nasıl açıklıyorsunuz?"

Arkan iyice sersemlemiş, neredeyse doğru dürüst cümle bile kuramayacak hale gelmiş gibi görünüyordu.

"Bu bir hata olmalı!" diye haykırdı. "Böyle bir şey şu anlama gelir ki..." Yeniden başını iki yana salladı. "Hayır, olacak şey değil! Bunun bir açıklaması olmak zorunda!"

"Elbette var," dedi Grossman, hâlâ çok sakin. "İlk açıklamaysa, burada vakfınızda ağırlamış olduğunuz ve daha sonra da öldürülen üç akademisyenle ilgili. Onları birbirine bağlayan araştırmaların içeriğini henüz hiç kimse anlayamadı."

"Onları uzmanlıklarından yararlanmak üzere işe almıştım," dedi başkan. "Bundan başka bir açıklaması da yok!"

Başmüfettiş, yeniden yanında oturan polis memuruna işaret etti ve adam da ona ikinci bir şeffaf dosya daha verdi. Grossman, bunun içindense antetinde İsrail hükümetinin simgesi görülen bir mektup çıkardı.

"Sessiz kalmakta ısrar edecekseniz, korkarım ki bu olayı aydınlatmak üzere sizi bizimle gelmeye davet etmek zorunda kalacağım," dedi mektubu adama uzatarak. "Her şeyin kurallara uygun olduğunu kendiniz de kontrol edebilirsiniz."

Arkan şaşkınlıkla mektubu eline aldı.

"Nedir bu?"

"Tutuklama emri," diye bildirdi İsrailli polis. "Sizin adınıza."

"Nasıl yani?"

"Vakfınızın bu karanlık olaya karışmış olabileceğini düşündüren rastlantılar silsilesini göz önünde bulundurarak, yargıç soruşturma sonuçlanana dek sizi gözaltında bulundurmamıza izin veriyor." Gülümsedi. "Bu da, her şey en küçük ayrıntısına dek aydınlatılıncaya kadar, en az iki yıl demek olacaktır."

Vakfın başkanı öylesine sarsılmıştı ki emir metnini okuyamıyordu bile.

"İki yıl mı?"

Grossman başıyla onayladı.

"En az. Bir yıl kadar gecikme de olabilir."

Arkan, tutuklama emri hâlâ parmaklarının arasında, yüzünde bomboş bir ifadeyle kendini geriye doğru bırakarak, koltuğuna çöktü.

"Tanrım!"

"Tabii kendinizi bütün bu tatsızlıklardan kurtarmak için bize profesörler Escalona, Schwarz ve Vartolomeev'i buraya çağırmanızın gerçek nedenini de açıklayabilirsiniz. Gerçek nedenin ne olduğunu bilmek istiyorum."

Arpad Arkan'ın rengi kurşun gibi olmuş, şakaklarından aşağıya ter damlaları süzülmeye başlamıştı. Kendisine sunulmuş bulunan iki olasılığı değerlendirirken, karşısında oturan altı araştırmacıya baktı. İçlerinden yalnızca, bu tür durumlarda diğerleri kadar rahat olmayan Portekizli tarihçinin yüzünde bir sevecenlik ışığı görülüyordu. Ne yapmalıydı?

Madenî bir şıkırtı duydu ve polis memurlarından birinin kelepçeleri hazırladığını fark etti. Zamanın daralmakta olduğunu sersemlemiş bir halde fark etti. Vakıf başkanı, işlerin varmış olduğu bu noktada kendi kişisel çıkarını her şeyin önüne koyması gerektiği sonucuna vardı.

"Bu iş fazla uzadı," dedi sonunda. "Size her şeyi anlatacağım. Ama burada olmaz."

"Nerede olur?"

"Çalışmalarımızı sürdürdüğümüz yerde."

"Çalışmalar mı? Neden söz ediyorsunuz siz?"

Arkan derin bir soluk aldı ve koltuğundan kalktı.

"İnsanlığın en olağanüstü projesinden."

L

Vakfın kapısı açıldı ve her şey çok hızlı oldu. Sicarius, Arpad Arkan'ın yanında İsrailli polisler, İtalyan kadın ve Portekizli adamla birlikte binadan çıktığını gördü. Hepsi arabalara bindiler ve ani bir homurtu içinde motosikletler hareket etti.

Keşiş kılığı içindeki Sicarius, dikkati üzerine çekmemek için, hiç acele etmeden ayağa kalktı. Araçlara uykulu gözlerle baktıktan sonra gerindi. Arkasından da kaygısız bir edayla, oradan birkaç metre öteye park etmiş olduğu siyah motora doğru yürümeye koyuldu.

Araçlar yola koyuldular. İki motor önden gidiyor, onları iki araba takip ediyor, üçüncü motorsa en arkadan geliyordu. Sicarius, onların geçip gitmelerini bekledikten sonra tuniğini çıkarıp sırt çantasına soktu ve o da kendi motorunu çalıştırdı.

Sokağın ucuna vardığında polis korteji köşeyi dönmekteydi.

"Kendilerini güvende sanıyorlar," diye mırıldandı Sicarius, gözlerini araçların arkasından ayırmadan.

Motosiklet yıldırım gibi yol aldı. Sicarius, birkaç saniye içinde göz temasını yeniden kurabildi. Kendini belli etmemesi gerekiyordu.

Kortej, eski kentin içinde zikzaklar çizerek Tapınak Tepesi'nin yakınında bulunan Çöp Kapısı'ndan dışarı çıktı ve modern Kudüs'ün gergin canlılığının içine daldı. Trafik yoğundu ve önden giden motosikletlerin yolu açmalarına karşın kortej göreceli bir yavaşlıkla ilerleyebiliyordu. Sicarius, aralardan süzülmeyi başararak onları yakaladı.

"Yol akmıyor!" diye homurdandı.

Polis araçlarının ilerleyişi çok yavaş olduğundan, kortejin biraz öne geçebilmesine olanak sağlamak üzere birkaç saniyeliğine durmaya karar verdi.

Şehrin çıkışında trafik, belirgin biçimde daha akıcı hale geldi. Kafile batıya, Tel Aviv yönüne doğru yöneldi. Sicarius da temkinli bir mesafeden onların izini takip etti.

Yol iki saat daha sürdü. Tel Aviv'e varmadan hemen önce, kortej kuzeye doğru saparak İsrail Otoyolu'na girdi. Kafile Netanya çıkışına doğru yaklaşırken, Sicarius temkinini iki kat artırdı, ancak kortej otoyolun üzerinde kalarak kuzeye doğru ilerlemeyi sürdürdü.

"Nereye gidiyor bunlar?" diye sordu kendi kendine Sicarius. "Hayfa'ya mı? Akka'ya mı?"

Yanıtını çok geçmeden aldı, çünkü kortej anayolu terk ederek Celile'nin en ünlü kentine doğru sapmıştı. Bunu neden daha önce düşünememişti sanki? Şehrin girişindeki levhada Nasıra yazılıydı.

LI

Nasıra'nın şehir merkezine girişi haber veren dağa varmadan önce, içinde Arpad Arkan'ın da bulunduğu öndeki araba sağa dönerek ikincil bir yola sapmıştı. Motosikletlerle öteki araba da onu izlediler; görünüşe bakılırsa vakfın başkanı operasyonun başına geçmiş gibiydi.

Sol tarafta, ağaçların arasından, hepsi camdan ve metalden yapılmış bir dizi modern bina fırlayıvermişti. Kortej, tesisin bahçe kapısından içeri girip devasa bir güç tarafından katlanmış gibi duran bir çift sütun gibi birbirini kesen iki çelik kemerle süslü ana girişe doğru yöneldi.

Araba ve motorlar kapının önünde durdular ve tarihçinin dikkatini tesisin adının yazılı olduğu büyük bir levha çekti: Advanced Molecular Research Center[17].

Kapılar açıldı ve herkes araçlardan indi.

"Vakfımın tapınağına hoş geldiniz!" dedi Arkan apaçık bir gururla. "Bu binaya Tapınak diyoruz." Girişi süsleyen iki kocaman kemeri işaret ederek Tomás'a doğru döndü. "Profesör, bunun ne anlama geldiğini sizin biliyor olmanız gerekir, öyle değil mi?"

Tarihçi başıyla onayladı.

"Kudüs Tapınağı'nın kapılarının her iki yanında birer büyük sütun bulunur," diye yanıtladı. "Eğer bu binanın adı da Tapınak'sa, sanırım bu kemerler o sütunları temsil ediyor olmalılar."

17 (İng.) İleri Moleküler Araştırma Merkezi (ç. n.)

"Çok doğru." Adam girişi gösterdi. "Şu kapıyı aştığınızda yeni bir dünyanın içine girmiş olacaksınız." Törensel bir hareket yaptı. "Tapınağın dünyasına."

Arnie Grossman adamlarına seslendi.

"Haydi bakalım!"

Polis memurları girişe doğru yöneldiler ama Arkan onların yolunu kesti.

"Müfettiş Bey," dedi, "tesislerimizi ziyaret etmek üzere polisi ağırlıyor olmaktan çok mutluyum, ama... silahsız olması koşuluyla. Üzgünüm ama Tapınak içinde yürürlükte olan kurallar böyle gerektiriyor."

İsrailli başmüfettiş bu itiraz karşısında şaşırmış olarak durdu.

"Şaka yapıyorsunuz herhalde?"

Arkan gözünü dikip ona baktı.

"Bu binaya girmek için elinizde yazılı emir bulunuyor mu?"

"Gerekli gördüğüm takdirde sizi tutuklamak için yazılı bir emir bulunuyor."

"Beni tutuklamak için, ama nerede?"

"Şey... vakfımızın merkezinde ya da kamuya açık alanda."

Vakıf başkanı çevresine bir göz attı.

"Kendiniz bakın," dedi. "Şu an ne vakfımın merkezinde bulunuyoruz ne de kamuya açık alanda..."

Grossman'ın sesi buz kesti.

"İstediğiniz emri de almak üzere yargıcı ziyarete gitmemi ister misiniz? Emin olun..."

Arkan başını iki yana salladı.

"Tapınağa girmenizde bir sakınca yok," diye düzeltti aceleyle. "Önlemeye çalıştığım tek şeyse bu binanın içine silah sokulmasıdır. Yönetmeliğimiz bunu kesin olarak yasaklıyor."

İsrailli müfettiş duraksayarak adamlarına baktı ve bu talebi değerlendirdi. Kararını verinceyse karşısındaki adama doğru döndü.

"İsrail polisinin silahlarını kimse elinden alamaz," diye kestirip attı. "Ancak bir iyi niyet göstergesi olarak size, benim makul bulduğum bir uzlaşma önermeye hazırım. Adamlarım dışarıda bekleyecekler, bense içeriye yalnız gireceğim." Ceketinin bir kenarını kaldırarak tabancasını gösterdi. "Silahlı olarak."

Başkan bir an düşündü.

"Silahınızı adamlarınıza bıraksanız olmaz mı?"

"Bu pazarlığa tabi değil," diye mırıldandı Grossman. "Beni kararımdan caymaya zorlamayın..."

Arkan kararsızlıkla çenesini ovuşturdu. Ya bu uzlaşmayı kabul edecekti ya da polis gidip yeni bir emir getirerek onu tutuklayacaktı. Tapınak için koymuş olduğu yönetmelik bina içinde silah bulundurulmasını yasaklıyordu ama kimi durumlar biraz esnek olmayı gerektirebilirdi. Bu da o durumlardan biriydi işte.

"Tamam," diye boyun eğdi bir teslimiyet hareketi yaparak. "Siz silahınızla girin, adamlarınız dışarıda beklesinler."

Polis başmüfettişi emrinde çalışan adamlara talimatlar verdi. Sonra Arkan'a işaret etti. Vakfın başkanı nihayet, peşinde Grossman, Tomás ve Valentina'yla birlikte binadan içeri girdi. Ziyaretçiler karşılama masasında kendilerini tanıttıktan sonra bir metal detektöründen geçirildiler. Girişi denetleyen iki nöbetçi polisin silahını görünce bu durumdan hiç de hoşnut kalmadılar ama vakıf başkanı onlara her şeyin yolunda olduğunu işaret etti.

Binanın içinde gün ışığıyla aydınlanmakta olan büyük bir avlu bulunuyordu. İçleri kapılarla dolu olan uzun koridorlar, bu mekânı bir ahtapotun kolları gibi çevrelemekteydi.

"Neredeyiz biz?" diye sordu Grossman.

Arkan sinsi bir tavır takındı.

"Tapınak'ta demiştim ya."

"Dışarıdaki tabela böyle söylemiyor ama," diye araya girdi Tomás, başparmağıyla girişi işaret ederek. "Orada Advanced Molecular

Research Center yazılıydı. Bu bana pek de dinî bir adlandırma gibi gelmedi..."

Ev sahibi kahkaha attı. Vakfındayken onları karşıladığı zamanki huzursuzluğu yerini sıcak bir dostluğa bırakmış görünüyordu.

"Hakkınız var profesör!" diye haykırdı Arkan. "Tapınak adı, içinde bulunduğumuz binaya aittir. Ancak tesisin bilimsel bir adı var ve asıl hedeflerini açıklıyor. Şu anda biz aslında İleri Moleküler Araştırma Merkezi'nde bulunuyoruz. Vakfımın en iddialı ve en yaratıcı projesidir bu."

"İyi de ne anlama geliyor?"

"Bu bir sır."

İsrailli müfettiş tutuklama emrini kaldırıp gülümsemekle yetindi, çünkü bu belgenin görülmesinin yeterince açıklayıcı olacağının farkındaydı.

"Madem öyle, korkarım bize her şeyi anlatmak zorunda kalacaksınız? Neymiş bu sır?"

Arkan derin bir soluk alarak, bütün dünyanın gözlerinden her zaman saklamış olduğu şeyi açıklamaya hazırlandı.

"İnsanlığın son umudu."

LII

Ziyaretçiler büyük galeriden içeri girdiklerinde onları sıcak ve nemli bir esinti karşıladı. Bu galerinin içinde, düzenli bir orman gibi, yürüme yollarıyla birbirinden ayrılmış olan ekili alanlar bulunuyordu. Galerinin çatısıysa, bütün çevreyi işgal etmekte olan yeşilliğin güneş banyosu yapmasına izin veren buzlu camdan bir yüzeyle kaplanmıştı.

Bir sera bu, diye düşündü Tomás. Devasa bir seranın içine girmişlerdi.

"Cennet," diye tanıttı Arpad Arkan, yüzünde kocaman bir gülümsemeyle. "Tesisin bu bölümüne Cennet adını verdik." Büyük bir hareketle çevredeki bitkileri gösterdi. "Nedenini anlamak güç değil, ne dersiniz?"

"Evet, anladık," dedi Grossman. "Ancak böyle bir bilimsel araştırma merkezinin ortasında bir sera bulundurmanın ne yararı var?"

Ev sahibi hemen yanıt vermedi. Bir bitkinin yapraklarını inceleyen beyaz gömlek giymiş, kısa boylu, zayıf bir adamın yanına giderek onu içtenlikle selamladı. Sonra bilim adamı üç ziyaretçiye doğru dönerek patronun durumu kendisine açıklamasını dinledi. Sonunda başını sallayarak, vakıf başkanının peşinden yürüdü.

"Sizi Profesör Peter Hammans'la tanıştırayım," dedi Arkan. "Merkezimizin biyoteknoloji bölümünün müdürüdür." Adamın sırtına bir yumruk indirdiğinde onu az kalsın yere yapıştıracaktı. "Kendisini Frankfurt Üniversitesi'nden çaldık."

Sıska ve kırışıklarla dolu yüzlü, çenesinden aşağı uzanan kır sakallı bir adam olan Profesör Hammans doğruldu ve yüzünde utangaç bir gülümsemeyle elini yabancılara uzattı.

"Memnun oldum."

Onlar da kendilerini tanıttılar. Üç cinayetin soruşturmasıyla ilgili kısa bir açıklamadan sonra biyoteknoloji bölümünün müdürü gelenleri seranın bir köşesine götürerek oturmaya davet etti.

"Size yiyecek bir şeyler ikram etmek isterim," dedi yüzünde muzip bir gülümsemeyle. "Genetik olarak değiştirilmiş bir lahana mı tercih edersiniz, yoksa tamamen doğal olanından mı?"

"Genetik olarak değiştirilmiş lahana mı?" diye sordu Grossman. "Hayatta olmaz!"

Profesör Hammans buzdolabına doğru yöneldi ve üç ziyaretçinin her birine içinde birer lahana yaprağı bulunan bir tabak getirdi.

"O halde doğal durumda bulunan bu lahanayı tadın."

Valentina yüzünü buruşturdu.

"Ben pek aç değilim..."

Bilim adamı parmağıyla lahana yapraklarını gösterdi.

"Yiyin!" dedi ısrarla. "Size yapmak istediğim gösteri için bu önemli."

Üç ziyaretçi, kuşkulu gözlerle tabaklarındaki lahana yapraklarına baktılar. Pişmiş olmasına karşın alışılmadık bir görünüşteydiler. Tomás çatalını kendi tabağındaki yaprağa batırdı ve ağzına götürdü. Ama hemen arkasından lokmasını tükürdü.

"Pöf! Berbat bir şey!"

Profesör Hammans yalancıktan şaşırmış gibi bir tavır takındı.

"Hayırdır? Ne oldu?"

Tarihçi yüzünü buruşturdu.

"Bu lahana yenebilecek gibi değil," dedi. "Tadı... Nasıl söylemeli? Çok acı!"

İki müfettiş de küçük birer parça alarak dudaklarının ucuyla tadına baktılar ve Tomás'ın hükmünü onayladılar.

"Gerçekten çok kötü!" diye haykırdı Grossman. "Nasıl bir lahana bu böyle?"

Bilim adamı yeniden buzdolabına doğru yöneldi ve birkaç pişmiş lahana yaprağı daha getirerek bunları da tabaklara dağıttı.

"Şimdi bir de bu lahanaların tadına bakın ve bana nasıl bulduğunuzu söyleyin..."

Tomás, bu defa duraksadı. Az önce yemiş olduğu şeyi düşünerek ikinci bir deneye daha boyun eğmekte kararsız kalmıştı. Son derecede normal görünen lahana yaprağını inceledi. Beyaz bir lahanaydı. Büyük bir dikkatle çatalını yaprağa batırdı ve ağzına götürdü. Dişini yaprağa batırarak nahoş bir tat beklentisiyle bir an durdu. Her şey normal gibiydi. Bir lokma daha alarak yaprağı yedi.

"E?" diye sordu Profesör Hammans sabırsız gözlerle bakarak. "Güzel mi?"

"Normal," dedi tarihçi çiğnemeye devam ederken. "Soğuk, ama normal."

Temkini elden bırakmadan önce Tomás'ın tepkisini beklemiş olan iki müfettiş de kendi yapraklarını çiğneyerek başlarıyla onay verdiler.

"Gerçekten güzel olmak için ne eksiği var biliyor musunuz?" diye sordu Valentina, lahana yaprağının tadını çıkarırken. "Spagetti, zeytinyağı ve sarımsak!"

Hammans kısa bir an Arkan'la bakıştıktan sonra, üç ziyaretçiye gülümsedi.

"Şu ilk lahanayı görüyor musunuz?" diye sordu. "Tamamen doğaldı, ancak siz bir lokmasını bile yiyemediniz. İkincisiyse genetik olarak değiştirilmişti ama siz yine de onu daha lezzetli buldunuz!"

Grossman çiğnemeyi kesti.

"Ne diyorsunuz siz?" dedi tiksinerek. "Bana genetik olarak değiştirilmiş lahanayı mı yedirdiniz yani?"

"Siz de beğendiniz!"

İsrailli müfettiş başını yana çevirerek yere tükürdü.

"Ne korkunç!" diye haykırdı. "Böyle pislikler yemem ben!"

Profesör yalancıktan şaşırmış gibi yaptı.

"Nasıl yani? Ömrünüzde hiç lahana yemediniz mi?"

"Tabii ki yedim! Ama genetik olarak değiştirilmişini yemedim! Buna karşıyım!"

Bilim adamı bacak bacak üstüne attı ve sanki öğrencisinin kendi hatasını kendiliğinden düzeltmesini bekleyen bir öğretmen gibi gözlerini adamın üzerine dikti. Sonra başını çevirdi ve kimsenin yemeyi başaramadığı lahanaya baktı.

"Dünyada genetik olarak değişikliğe uğramamış tek lahana işte budur," dedi. "Oysa siz onu yiyemediniz. Diğer bütün lahanalar, özellikle de süpermarketlerde satılan bunlar genetik olarak üzerinde oynanmış olanlardır."

"Nasıl yani?"

"Durum tamamen bu," diye üsteledi Profesör Hammans. "Doğal lahanalar tüketilemeyecek kadar acıdırlar. Hayvanların kendilerini yemesine engel olmak üzere geliştirmiş oldukları bir savunma mekanizmasıdır bu. Peki insanlar onları yenilebilir hale getirmek için ne yapmışlardır? Genetik yapılarında değişiklikler yapmaya başlamışlardır."

"Nasıl değişiklikler yani?" diye sordu Grossman. "Siz şimdi süpermarketlerde satılan lahanaların laboratuvarlarda geliştirildiklerini mi ima ediyorsunuz?"

"Bakterilerin, deney tüplerinin, cam şeritlerin, mikroskopların ve başka araç gereçlerin bulunduğu türden, bilindik laboratuvarlarda değil. Ancak bir anlamda, tükettiğimiz bütün lahanalar laboratuvar ürünü sayılırlar. Ya da en azından genetiğiyle oynanma ürünü diyelim. İnsanoğlu bundan on bin yıl önce tarımı icat ettiğinden beri genetik değişiklikler yapıp duruyor. Binlerce yıldır tarımla

uğraşanlar daha lezzetli ve daha kolay yetiştirilen yeni bitkiler üretebilmek için ekinleri melezliyorlar."

"İyi ama o bambaşka bir şey..."

"Hayır, hiç de değil! Bitkilerin melezlenmesi de genetik oynamanın en temel biçimlerinden biridir. Bizim yemekte olduğumuz lahana doğada bulunmuyor. Onlar zaman içinde üst üste melezlemeler yoluyla geliştirilmiş olan bitkilerdir. Tarımla uğraşan kişiler çok sayıda deney yapmışlar ve deneme yanılma yoluyla daha önceden hiç var olmayan ürünler yaratmışlardır. Bu sebze ve meyvelerin pek çoğu süpermarketlerde satışta bulunuyor ve bizler de onları her gün yiyoruz."

Arnie Grossman destek beklercesine Valentina ile Tomás'a baktıysa da aradığını bulamadı. Böyle bir konuda bir biyoteknoloji uzmanına karşı çıkmaya kim cesaret edebilirdi ki? İsrailli müfettiş, elinde öne sürecek başka koz kalmamış olduğunu görünce, eliyle sanki bir sinek kovalarmış gibi hızlı bir hareket yaptı.

"Pekâlâ öyle olsun da, ne olmuş yani?" diye sordu hafiften sinirlenmiş bir sesle. "Bütün bunlarla bize ne kanıtlamaya çalışıyorsunuz?"

Profesör Hammans gülümsedi.

"Ben yalnızca size biyoteknolojinin insanlar tarafından binlerce yıldır kullanılmakta olduğunu ve bunda da hiçbir kötülük olmadığını göstermeye çalışıyordum. Tarımla uğraşanlar yeni türler elde etmek üzere farklı bitki çeşitlerini melezlemeye alışkındırlar." Hammans bir parmağını havaya kaldırdı. "Öte yandan bizzat doğanın da biyoteknoloji uygulamakta olduğuna dikkat çekmekte de yarar var. Buna klonlama bile dâhildir! Örneğin çilek fidanlarının verdikleri filizler sonradan yeni fidanlara dönüşür. Bu yeni fidanlarsa ilk fidanların klonlarıdır. Patates tohumları aslında tohum değil, tohumu kesilmiş olan patates klonlarıdır. Aynı şekilde bir yaprağı dikmek üzere kestiğimizde o da yeni bir bitkiye dönüşür ve ilkinin bir klonu olur."

"Demek öyle..."

"Ortaya çıkan sorun, bu melezlemenin nasıl yürüdüğüdür. Eğer uzun bir bitkiyi, kısa bir bitkiyle melezleyecek olursak, bu deneyin sonucunda ortaya nasıl bir bitki çıkacaktır?"

"Orta boylu bir bitki herhalde," diye yanıtladı Grossman.

"Her zaman böyle olacağı düşünülmüştür gerçekten de. Ancak eminim ki, bezelye üreten bitkilerle deney yapmış olan Mendel'den söz edildiğini duymuşsunuzdur. Ne olmuş biliyor musunuz? Bu melezlemeden ortaya çıkan bütün bitkiler uzun olmuş! Mendel buna şaşırmış. Bunun üzerine yeşil bir baklayı sarı olanıyla melezlemeyi denemiş. Bu melezlemenin ürünü olan bütün bitkilerse yeşil olmuşlar. Bunun üzerine Mendel de kimi özelliklerin baskın, kimilerininse çekinik olduğu sonucuna varmış. Uzun bitki baskın, kısa olanıysa çekinikmiş. Yeşil bakla baskın, sarı olanı çekinik. Her melezlemede çekinik nitelikte olan özellik ortadan kayboluyormuş." Profesör dilini dışarı çıkarıp çukurlaştırdı. "Dili U şekline getirmek de böyledir. İçinizden kim bunu yapabiliyor?"

Müfettiş olarak saygınlığını koruma kaygısındaki Grossman, bu deneye katılmayı reddetti. Ama Valentina'yla Tomás kabul ettiler. Portekizli dilini U şeklinde kıvırdı, İtalyan yapamadı.

"Beceremiyorum," diye yakındı kadın. "Siz nasıl yapabiliyorsunuz?"

"Doğuştan kazanılan bir yetidir bu," diye açıkladı Profesör Hammans. Deneyin iki katılımcısını işaret etti. "Bununla birlikte eğer siz beyefendiden hamile kalacak olsanız, doğacak bütün çocuklarınız dillerini kıvırabilecekler. Başka bir deyişle bu özellik baskın niteliktedir."

Tomás ve Valentina birbirlerine utanarak baktılar.

"Anlıyorum..."

"Gözler için de aynısı geçerlidir. Kahverengi gözler baskın, mavi gözler çekiniktir. Renkli görüş baskın, siyah beyaz görüş çe-

kiniktir." Eliyle sakalın okşadı. "Mendel bunları keşfettikten sonra bu işin peşini bırakmadı. Melezlemenin sonucunda ortaya çıkmış olan uzun bitkileri alarak kendi aralarında melezledi. Sonuç ne oldu dersiniz?"

İtalyan kadın, konuyu değiştirmek için yanıtladı.

"Uzun olanlar baskın değil miydi?" diye sordu. "O halde yine uzun bitkiler verdiler."

Bilim adamı başını iki yana salladı.

"Bitkilerin bir çeyreği kısa oldu. İlk kuşakta uzun olanlar baskın çıkmış, kısalar tamamen ortadan yok olmuşlardı. Bununla birlikte ikinci kuşakta kısalar yeniden belirdiler. İlk kuşak boyunca gizli kalmış, sonra da yeniden ortaya çıkmışlardı. Mendel bundan bitkilerin boylarını belirleyen özel bir şey bulunduğu sonucunu çıkarttı. *Gen.*"

"Genetiğin geni mi yani?"

Profesör Hammans'ın elmacık kemikleri çıkık, çenesi kır sakalıyla örtülü sıska yüzü yeni bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Aynı zamanda da *Yaratılış*'ın[18] geni," dedi.

18 Eski Ahit'in ilk kitabı olan Yaratılış sözcüğünün Yunancası "Genesis"tir. (ç. n.)

LIII

Belli bir süredir Sicarius, binaları uzaktan gözetlemekteydi. Kortejin bahçe kapısından içeri girdiğini görmüş ama daha fazla yakınlaşma riskini göze alamamıştı. Polislerden biri onu Kudüs'te fark etmiş olabilir miydi acaba? Şimdi burada görüp de tanıyacak olursa elbette ki kuşkulanacaktı.

Sicarius, motorunu yolun kenarında, bir zeytin ağacının gölgesine bıraktı. Kaskını sırt çantasının içine koyarak çantayı da sandığın içine yerleştirdi. Sonra da uzaklaşarak bahçe kapısına doğru duvar boyunca sakince yürümeye koyuldu.

Parmaklıkların yanına vardığında nihayet tesisin içini görebiliyordu. Ana binanın girişine yakın park edilmiş duran iki araba ile üç polis motosikletini gördü. Çevrelerinde birkaç adam aralarında gevezelik etmekteydiler. Sicarius onları saydı, üç üniformalı, üç sivil, altı polis dışarıda bekliyorlardı.

"Efendi çok zeki," diye mırıldandı. "Tam bir dâhi!"

Patronu bu polisleri tesisin kapısında bırakmak için uygun bir yol buluvermişti demek ki. Bunu iyi düşünmüştü, çünkü böylece operasyon çok daha kolay hale gelecekti.

"Bir şey mi arıyorsunuz?"

Sesi duyunca irkilen Sicarius, arkasına dönüp baktı. Bekçinin yaklaştığını fark etmemişti! Polisleri gözetlemeye dalınca bu ayrıntıyı gözden kaçırmıştı. Nasıl bu kadar dikkatsizlik edebilmişti sanki?

"Turistim ben," dedi özür diler gibi. "Cebrail Melek'in Meryem Ana'ya, İsa'yı doğuracağını haber verdiği mağara burası mı oluyor?"

Bekçi güldü.

"Yükseliş mağarası bazilikanın içindedir," diye açıkladı uzakta, Nasıra'nın merkezine doğru giden yolu işaret ederek. "Eski kente kadar gitmeniz gerekecek."

"Ah, teşekkürler." Sicarius, eliyle adamı selamladı. "Tanrı sizi kutsasın!"

Rahat bir tavır takınarak uzaklaşırken, gözünün ucuyla da tesisi koruyan duvarı inceledi. Yüksekti ama çok da fazla değil. En büyük sorun, tepesinde sürekli bir bant halinde sarılmış duran dikenli tel olacak gibi duruyordu. Şimdi artık duvarı tırmanması için en uygun noktayı seçmesi gerekiyordu. En iyisi çevresinden dolaşarak gözlerden en uzak yerini belirlemeye çalışmaktı. Tesisi koruyan bir güvenlik sistemi mevcuttu gerçi ama olağanüstü nitelikte bir şey de değildi. Sonuç olarak burada söz konusu olan bir bankaya ya da yüksek güvenlikli bir hapishaneye sızmak da değildi. Güvenlik önlemleri herhangi bir binanınkinden birazcık daha fazla gelişmiş gibiydi, o kadar. Aşılmaz bir şeye benzemiyordu. Daha önce bundan çok daha tehlikeli koşullar altında çalıştığı olmuştu.

Duvara ve dikenli tellere son bir kere daha baktı. Zorlu bir iş olacağa benziyordu ama sandığın içinde taşıdığı yan keski bu meselenin hakkından gelmeye yeterdi. Duvara tırmanmasını kolaylaştıracak bir halat da getirmişti. Sonra hançeri de yanındaydı elbette.

LIV

Bina kesinlikle tesisin en büyük binasıydı. Grup, adına Cennet denen seradan çıktığında Arkan ve Hammans ziyaretçileri içbükey şekildeki devasa bir yapıya doğru götürdüler. Uzaktan bakıldığında, ağaçların arasında o kadar da geniş görünmüyordu. Ancak yaklaşıldığında bina bütün ihtişamını kazanmaktaydı.

"Burası neresi?" diye sordu yapının büyüklüğünden etkilenmiş görünen Arnie Grossman. "Bir tekneye benziyor sanki."

"Biz ona Gemi diyoruz."

"Nuh'un Gemisi gibi mi yani?"

"Aynen," diye doğruladı vakfın başkanı. "Araştırma merkezimizin ana binasıdır bu. İsterseniz bir bilim katedrali de diyebilirsiniz."

İki ev sahibi, konuklarını Gemi'nin içine aldılar. Havada belli belirsiz bir alkol ve formol kokusu dolaşıyordu. Ziyaretçiler holü geçerek cam duvarlarının ardında bir yığın laboratuvarın birbirini izlediği görülen uzun bir koridora girdiler. Bunların içlerinde beyaz gömlekli bir teknisyenler ordusu mikroskopların, deney tüplerinin, pipetlerin ve daha pek çok aygıtın başında çalışmaktaydılar.

Yüz metre kadar ilerledikten sonra cam duvarlar yerlerini beton çeperlere bıraktı. Grup, koridorun sonundan döndü ve Profesör Hammans bir kapıyı açarak ziyaretçileri içeri girmeye davet etti. Valentina, Tomás ve Grossman kapının arkasında neyin bulunduğunu görünce ürkerek durdular. Burası bir dehşet müzesiydi.

Salon, rafların üzerine sıralanmış çeşitli büyüklüklerdeki kavanozlarla doluydu. Alkol ve formol kokusu burada daha keskindi ve kavanozların içine hapsedilmiş duran korkunç şeyleri ele veriyordu. Cesetler. Bir sıvı çözeltisi içinde yüzmekte olan yüzlerce ve yüzlerce hapsedilmiş beden. Tavşanlar, kuşlar, sıçanlar, köpekler, oğlaklar, maymunlar görülüyor, havada asılı kalmış izlenimi veren cam gibi gözler, büzüşmüş organlar seçiliyordu.

"Ne korkunç!" diye haykırdı İtalyan kadın. "Bunlar da ne böyle?"

Arpad Arkan kavanoz sıralarına, eserini zevkle seyretmekte olan bir sanatçı gibi baktı.

"Bunlar bizim deneylerimiz," dedi. "Şu an bir İleri Moleküler Araştırma Merkezi içinde bulunduğunuzu unutmayın lütfen."

"Hayvanları öldürüp de bu kavanozlara mı tıkıştırıyorsunuz?" diye sordu kadın endişeyle. "Çalışmanız bu mu yani?"

İki ev sahibi gülmeye başladılar.

"Çalışmamız hayvanları öldürmeyi içermiyor," diye düzeltti Profesör Hammans. "Tersine, hayvan yaratmayı amaçlıyor. 'Yaratmak' derken de sözcüğün İncil'deki anlamını kullanıyorum."

"İncil mi? Nasıl yani?"

Biyoteknoloji bölümünün müdürü kollarını iki yana açtı.

"Hatırlayacağınız üzere bu binaya Gemi adını vermiştik. Burası yaratma işiyle ilgili bir yerdir." Parmağıyla rafların üzerinde sıralı duran kavanozları gösterdi. "Bu hayvanlar başarısız olan deneylerin sonuçları. Ancak artık tekniğimizi geliştirmeye başladık, gitgide artan sayıda başarılı sonuçlar elde edebiliyoruz."

Tomás anlamıyormuş gibi dudak büktü; bütün bunlar ona çok anlamsız görünüyordu.

"Ne türden deneyler bunlar? Ne bakımdan başarılı sonuçlar elde ediyorsunuz?"

Arkan, konuklarına doğru dönerek kocaman gülümsedi.

"Klonlama."

"Nasıl yani?"

"Merkezimiz bu işle uğraşıyor," diye bildirdi vakfın başkanı. "Klonlamayla."

Tarihçi ve iki müfettiş birbirlerine baktılar.

"Ama... Ne amaçla?"

Arpad Arkan, oyuncaklarını komşu çocuklarına gösteren bir yumurcak gibi gülümsemesini korudu.

"Haydi, açıklayın onlara Peter."

"Her şeyi mi?"

"Hemen hemen her şeyi. Yalnızca son kısmı bana bırakın."

Gülümseme sırası Profesör Hammans'a gelmişti.

"O halde en iyisi baştan başlamak olur." Üç ziyaretçiye baktı. "Genlerin nasıl işlediği konusunda neler biliyorsunuz?"

Tarihçi ve müfettişler duraksadılar. Konunun uzmanı karşısında kim kendi cılız bilgilerini ortaya dökme cesaretini gösterebilirdi ki?

"Şey," diye kekeledi Tomás, "karakteristik özelliklerimizi belirleyen genlerdir. Gözlerimiz, saçlarımız, boyumuz... Hatta karakterimize kadar: sabırlı ya da çabuk öfkelenir oluşumuz, herhangi bir hastalığa karşı yatkınlığımız... Aslında her şey."

"Doğru," diye onayladı profesör. "Peki bu genler nasıl çalışır?"

Portekizli, yüzüyle çaresizliğini gösteren bir mimik yaptı.

"Anlarsınız ya, benim uzmanlık alanım tarihtir..."

İki polis müfettişiyse sessiz kalıp başlarını çevirdiler, bütün bunların onların uzmanlık alanına da hiç girmediği çok belliydi.

Böyle bir tepkiye karşı hazırlıklı olan Profesör Hammans, odanın bir köşesine yerleştirilmiş bulunan çalışma masasına doğru ilerledi. Masanın arkasındaysa, okullarda görülen cinsten bir beyaz tahta bulunuyordu. Bilim adamı eline koyu renkli bir keçeli kalem alarak tahtaya tepsi üzerinde bir yumurtayı andıran bir şekil çizdi.

"Bitkileri ve insanlar da dâhil olmak üzere hayvanları oluşturan hücreler bir yumurtanın yapısına sahiptirler," diye açıkladı. "Bir dış zar, bütün hücreyi çevrelerken, onun bütünlüğünü ve korunmasını

da sağlar. İçiyse yumurtanın akı, yani sitoplazma denen ve çeşitli işlevler yerine getiren bir sıvı ile sarısı, yani çekirdeğinden oluşur." Profesör, kaleminin ucunu yumurtanın "sarısı" üzerine vurarak konuklarına baktı. "Çekirdek ne işe yarar?"

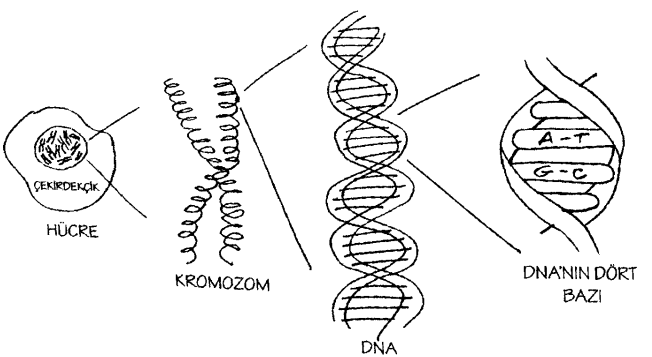
"Çekirdek kontrol merkezidir," diye yanıtladı Tomás. "Hücreyi o yönetir."

"Çekirdek, yalnızca hücreyi yönetmekle kalmaz." Bilim adamı sanki bütün evreni kastetmek istermiş gibi kocaman bir hareket yaptı. "Her şeyi yöneten odur. Hücreyi, dokuyu, organı, bedeni... Aynı zamanda türü de! Hücrenin çekirdeği gezegenimizin yaşamını bile kontrol eder!"

Arnie Grossman kuşkuyla bir kaşını havaya kaldırdı.

"Biraz abartmıyor musunuz?"

Yanıt olarak, Profesör Hammans tahtaya doğru döndü ve hücrenin şematik yapısından yola çıkarak her biri bir öncekinin bir parçasının büyütülmüş hali olan yeni desenler çizdi. Sonra da şemanın anahtar noktalarını belirlemek üzere sözcükler yazdı.

"Bakalım bir hücrenin çekirdeği içinde neler oluyormuş," dedi. "Eğer bir kesiti büyütecek olursak çekirdeğin aslında adına kromozom denen birbirine sarmalanmış telciklerden oluştuğunu görürüz. Eğer bunun da bir kesitini büyütecek olursak, bu sefer de her bir kromozomun uzun bir sarmal ya da çifte burgulu bir yapı halinde birbirine geçmiş iki telden yapılmış olduğunu fark ederiz. Bu iki tele 'Deoksiribo nükleik asit' ya da kısaca DNA deriz. DNA'nın bir kesitini büyüttüğümüzdeyse iki telin birbirine dört baz tarafından bağlanmakta olduğunu keşfederiz: adenin, timin, guanin ve sitozin, kısaca A, T, G ve C." Bu dört harfi tahtaya yazdı. "Yaşam kitabı işte bu harflerden oluşur."

"Yani bu bir gen, öyle mi?"

"Gen dediğimiz, DNA'nın bir parçasıdır. A-T ve G-C çiftlerinin belirli bir birleşimi bir geni oluşturur. Peki harekete geçirilmiş olan bir gen ne yapar? Hücreleri şu ya da bu biçimde harekete geçirerek genlerin emirlerini aktaracak olan proteinleri üretir. Göz hücrelerinin ürettiği proteinler ışığa karşı duyarlıdır, kan hücreleri oksijen taşır... Özetle, her biri kendi işlevlerini yerine getirmek için gereken karakteristik özellikleri gösterir."

"Yani demek istediğiniz, kalp hücrelerinin belli genleri vardır, böbrek hücrelerininkiler ayrıdır ve..."

"Hayır!" diye sözünü kesti Profesör Hammans. "Bedenimizdeki her bir hücre, kendi çekirdeği içinde bütün halindeki DNA'yı taşır. Başka türlü söylersek, bir bütün olarak DNA'mız bütün bedenimizde mevcuttur. Ancak henüz tam olarak tanımlanamamış olan bir mekanizma nedeniyle belli bir organın içinde yalnızca belirli genler harekete geçirilir. Örneğin kalp hücreleri yalnızca kendi etkinlikleri için gerekli olan DNA'yı kullanırlar. Geri kalan DNA ise hareketsiz kalır. Bugün hâlâ aydınlatılamamış olan en büyük gizemlerden biri her bir hücrenin hangi geni harekete geçirmesi gerektiğini nasıl bildiğinin anlaşılmasıdır. Ancak hücrenin bunu

bildiği bir gerçektir. Aynı derecede önem taşıyan bir başka gerçekse, belirli bir genin taşıyıcısı olduğu hayvan ya da bitkiden bağımsız olarak özgün bir enzim üretiyor olduğunu keşfetmiş olmamızdır. Eğer ben bir hayvana insülin üreten insan genini koyacak olursam, bu hayvan kendi sütü içinde büyük miktarlarda insülin üretmeye başlayacaktır." Profesör kaşlarını kaldırdı. "Bunun yararlarını hayal edebiliyor musunuz?"

"*Mamma mia*[19]*!*" diye haykırdı böyle bir yeniliğin kazandırabileceği fırsatları anlamış olan Valentina. "Şeker hastaları için hayvanlara insülin ürettirilebilir o zaman!"

"Kesinlikle, üstelik daha iyisi de var! Cennet'teyken görmüş olduğunuz o bitkileri hatırlıyor musunuz? Bunlardan bir kısmı, içlerine vitamin üreten bir gen koymuş olduğumuz pirinç fideleriydi. Az gelişmiş ülkelerde yaşayan insanlar bu pirinçten yediklerinde daha zengin bir besin elde etmiş olacaklar. Ayrıca mısırın içine de suya olan gereksinimini azaltacak bir gen koyduk. Böyle bir mısır, çöl bölgelerinde çok kolaylıkla yetiştirilebilecek ve tıpkı vitamin bakımından zenginleştirilmiş olan pirinç gibi Üçüncü Dünya ülkelerindeki beslenme yetersizlikleriyle mücadeleye yardımcı olacak."

"İnanılmaz!"

Arnie Grossman sabırsızlanarak, belli ede ede saatine baktı.

"Bütün bunlar iyi, hoş da," dedi, "bildiğiniz gibi biz üç cinayet ve bir cinayet girişimiyle ilgili bir soruşturma yürütüyoruz. Bütün bu ayrıntılar, bizim soruşturmamızı ilerletmemize nasıl yardımcı olacak?"

Arpad Arkan araya girdi.

"Seks yokluğu sayesinde."

"Efendim?"

Profesör Hammans, bunun üzerine açıklamasında kendisi için çok heyecan verici olsa da konuya uzak kişiler için sıkıcı olabilecek teknik ayrıntılara pek fazla girmemesi gerektiğini anladı.

19 (İt.) Aman! (ç. n.)

"Başkanımız, genlerin ikinci bir işlevine gönderme yapıyor, yani üreme," dedi bilim adamı. "Enzim salgılamanın ötesinde genler aynı zamanda ürerler. Bu üreme cinsellik yoluyla değil, hücre bölünmesiyle olur. Yeni bir hücre yaratılırken, ilk hücrenin kromozomları iki katına çıkar, ki bu işlem bedenimizde yaklaşık olarak saniyede yüz bin defa yinelenir. Bu çok önemli bir husustur, çünkü canlı bir varlığın genetik malzemesinden yola çıkarak yeni bir canlı yarattığımızda yenisinin DNA'sı genleri sağlamış olan ilk canlınınkiyle tıpatıp aynıdır."

"İkizler gibi mi?"

"Çok güzel bir örnek! Tek yumurta ikizleri aynı DNA'yı paylaşırlar." Profesör son numarasını yapmakta olan bir sihirbaz gibi ellerini açtı. "Sonuç olarak ikisi birbirinin klonudurlar."

Valentina dudağını ısırdı.

"Yani klonlamaya da böylece varmış oluyoruz."

"Tamamen!" dedi Profesör Hammans, başını sallayarak. "Bir bitki ya da hayvanı klonladığımız an aynı DNA'nın bir kopyasını çıkarıyoruz demektir."

"Peki bu nasıl yapılıyor?"

"Her çiftçinin bilebileceği üzere, bitkilerde bu işlem gayet basittir. Hayvanlardaysa biraz daha karmaşık olur." Biyoteknoloji bölümünün müdürü şemasına geri döndü. "Yeni yumurtlamış bir yumurtanın hücresini alırız ve bir pipet yardımıyla çekirdeğini dışarı çıkarırız. Sonra da klonlamak istediğimiz bireyin bir hücresini alır ve bunu çekirdeksiz yumurta hücresinin yanına yerleştiririz. Bunun içinden besinlerini çıkararak onları bir çeşit yüzen konuma yerleştirir ve bunlara elektrik yükü veririz. İki hücre, tek bir hücreye dönüşürler. Daha sonra yeni bir elektrik yükü daha vererek, bir yumurtanın sperm tarafından döllenmesine eşlik eden enerji akışını taklit ederiz. Büyüklüğünden bağımsız olarak, bir yumurtanın bir hücre olduğunu unutmayın. Sperm tarafından döllenmiş

olduğunu sanan hücre bölünmeye başlar ve her yeni hücre için yeni bir çekirdek üretir. İşte bu! Klonlanan hayvan çoğalmaya başladı!"

"Hayvanlar bu şekilde mi klonlanıyorlar?"

"Kesinlikle," diye doğruladı Alman bilim adamı. "İlk deney 1902 yılında, benim hemşehrim olan ve bir semenderi klonlamayı başaran Hans Spemann tarafından gerçekleştirildi. 1952'de bir kurbağa klonlandı ve 1996'da da ilk defa bir memeli: Koyun Dolly. Siz de takdir edersiniz ki yepyeni bir dünyanın keşfiydi bu. Artık memelileri klonlamak mümkün olduğuna göre bunun açacağı yeni ufukları varın siz düşünün! O zamandan beridir de sıçanlar, domuzlar, kediler ve kim bilir daha neler neler klonlandı!"

Ziyaretçiler, kavanozların içine hapsedilmiş olan hayvanları bir kere daha gözden geçirerek, onları bu sefer dehşetten çok hayretle incelediler.

"Memelileri klonlamak mümkün olduğuna göre," diye mırıldandı Tomás, sormaya hazırlandığı şeyden ürke ürke, "neden insanlar da klonlanmasın?"

Profesör Hammans, ne yanıt vereceğini sormak istercesine Arpad Arkan'a baktı. Vakıf başkanı, başının bir hareketiyle ona daha da ileri gidebilmesi için izin verdi. Bilim adamı eliyle salonu dolduran iç karartıcı kavanozları işaret ettikten sonra tarihçiye baktı.

"Biz burada ne yapıyoruz sanıyorsunuz?"

LV

Çam ağacı, yıllar boyunca rüzgâr tarafından eğilmiş olduğundan olacak, duvarın üzerine doğru yatmıştı. Dallarından birkaçı zirvedeki dikenli tellere bile dolanıyordu. Sicarius, ellerini beline koymuş ağacı ve ayrıcalıklı konumunu gözden geçirirken gülümsemesine engel olamadı.

"Beceriksizler..." diye mırıldandı hoşnutlukla. "Çevre duvarı örüyorlar ama üzerine tırmanılmasını sağlayacak ağaç dallarını kesmeyi akıl edemiyorlar!"

Güvenlik sistemindeki bu boşluğun farkına varabilmesi için tesisin çevresinde dört yüz metre kadar dolaşması yeterli olmuştu. Sicarius, incelemeyi sürdürürse daha başka zayıf noktalar bulmakta da fazla zorlanmayacağından kuşku duymuyordu. Ancak zaman daralıyordu.

Halatı eline alarak fırlattı. İlk denemesi başarısız olduysa da ikinci seferde onu yeterince yüksekteki bir dala geçirebilmeyi başardı. Dayanıklılığından emin olmak için halatı çekti ve ağacın gövdesi hafifçe büküldü; dal sağlamdı. Adam, halatın bir ucunu beline bağladı ve çevresine bir göz atarak kimsenin onu gözetlemediğinden emin oldu. Çeşitli çalılar bulunduğu yeri gözlerden gizliyor, bu da gündüz ışığında işini görebilmesi için ona ideal koşulları sağlıyordu.

Halatı sıkı sıkıya tutarak tırmanmaya başladı. Her gün yapmakta olduğu çetin idmanlar sayesinde Sicarius yeterince çevikti ve birkaç saniye içinde ağacın tepesine ulaşmayı başardı. Gür bir

dalın üzerine yerleşerek buradan tesisi gözetledi. Tahmin ettiği gibi çevrede bekçi falan gözükmüyordu. Onları yalnızca girişe yerleştirmekle yetinmişlerdi. Ama belki de devriye geziyor olabilirlerdi. Bekçilerin alışkanlıklarını belirleyebilmek için Sicarius'un daha fazla zamana ihtiyacı vardı, oysa zaman onun sahip olamadığı bir lükstü. Her ne olursa olsun, tam da onun tesisin içine girdiği anda bir devriyeyle karşılaşması olasılığının düşük olması gerektiği sonucuna vardı.

Güvenlik kameralarının yerlerini belirlemeye de çalıştı. Hiç görememişti. Ancak binanın içinde mutlaka kameralar olmalıydı.

Çevreyi son bir kere daha kolaçan ettikten sonra dalın sağlamlığını sınadı. Dal, onun bedeninin ağırlığı altında hafifçe bükülse de dayanmıştı. Sicarius, binbir özenle duvara ulaşmak üzere ilerledi. Dal birazcık eğildi ama duvarın üst kenarı elinin uzanabileceği mesafede kalıyordu. Yan keskiyi çıkarıp dikenli tele saldırdı. Sanki bir bahçıvan bir çalıyı makasla budu yormuş gibi tok çıtırtılar arka arkaya geliyordu. İki dakika içinde bir geçiş yolu açılmıştı bile. İşini bitirdikten sonra yeniden çevresine bakınarak fark edilmemiş olduğundan emin oldu. Her yer sakin görünüyordu.

Halinden hoşnut olan Sicarius, hiç zaman yitirmeden tırmandı. Halatı yeniden eline aldı ve duvarın dibine fırlattı. Sonra da atladı. Üç metrelik düşüşü, gür otlar tarafından yumuşatılmıştı. Çeviklikle otların üzerinde yuvarlandı, halatı topladı ve en yakındaki çalılığa doğru koştu.

LVI

Her üç ziyaretçinin de ağızları bir karış açık kalmıştı. Özellikle Tomás, duyduğuna inanamıyordu.

"İnsan mı klonluyorsunuz?"

Yaptıkları açıklamanın yol açmış olduğu sarsıntının farkında olan iki ev sahibi, sinirli sinirli gülmeye başladılar.

"Henüz değil," diye yanıt verdi Arpad Arkan. "Şimdilik oraya gelemedik." Gülümsemesi silindi ve yüzü ciddileşti. "Ancak araştırmalarımızın amacı bu. İnsanları klonlayabilecek duruma gelmeyi isterdik."

"*İsterdik* derken, ne kastediyorsunuz?" diye sordu Arnie Grossman. "Koyunlar, sıçanlar falan klonlanmaya başladıklarına göre, insanları klonlamanızdan sizi alıkoyan nedir?"

Bir süredir sessiz kalmış olan Profesör Hammans, sıralı duran kavanozlara doğru bir işaret yaptı.

"Bunlar," dedi. "Burada sakladığımız bütün bu hayvanları görüyorsunuz ya, bunlar başarısızlığa uğramış olan sayısız deneylerin sonuçlarıdır. İşin aslı şu ki, klonlama tekniğinin daha çok geliştirilmeye ihtiyacı var."

"Çok geliştirilmeye mi?" diye sordu İsrailli polis hayretle. "Hayvanlar klonlanabildiklerine göre teknik bulunmuş demektir..."

Profesör başını iki yana salladı.

"Koyun Dolly'yi yaratabilmek için iki yüzden fazla başarısız deney yapıldı," diye açıkladı. Keçeli kalemini eline alarak tahtaya

bir sayı yazdı. "Dolly'nin klonlanması ancak iki yüz yetmiş yedinci girişim sonucunda mümkün olabildi. Yapılan deneyler klonlanmış embriyoların ancak yüzde bir kadarının doğabildiğini gösteriyor. Kuşkusuz yeni teknikler geliştirmeyi sürdürüyoruz ve şöyle ya da böyle yakın sayılacak bir gelecekte başarı yüzdesinin çok daha fazla artacağından kuşku duymuyoruz."

"İnsanları da klonlamaya yetecek kadar artacak mı?"

Profesör Hammans, bir rafa doğru yöneldi ve bir kavanozun yanına diz çöktü. Bunun içindeyse formol içinde yüzmekte olan minik bir maymunu andıran bir şey bulunuyordu.

"Hâlâ çözülmesi gereken kimi sorunlar var," dedi. "İnsanlara geçmeden önce, başka primatları klonlamayı denedik ama... başarılı olamadık. Sırf burada, son üç ay içinde binden fazla girişimde bulunduk." Cesaretsizlik belirten bir hareket yaptı. "Bir tanesi bile sonuç vermedi. Bu bin deneyden yalnızca elli tanesinde klonlanan bir yumurta bölünmeye başlayabildi ama hiçbiri doğum aşamasına ulaşamadı." Kavanozun içindeki minik maymunu işaret etti. "İşte bu, en çok gelişen embriyo."

"Neden ama?" diye sordu Tomás. "Sorun nedir?"

Bilim adamı ayağa kalktı, doğrulurken acıyla yüzünü buruşturdu ve gruba doğru baktı.

"Ölü embriyolar üzerinde yaptığımız incelemeler bize, başarısız olmuş bu klonların hücrelerinden çok azının içlerinde kromozom bulunan çekirdekler taşıdığını gösterdi. Klonlanmış olan bu kromozomlar, yumurtanın sarısında bulunacakları yerde akına dağılmış oluyorlardı. Pek çok durumda hücreler yeterli kromozom sayısına bile sahip değildiler ve embriyolar da bu yüzden yaşayamamışlardı. İlginç bir şekilde ve bütün bu sorunlara karşın, bu kusurlu hücrelerden birkaç tanesi bölünmeyi sürdürdü."

"Bu çekirdekte bulunmayan kromozom sorunu... başka hayvanlarda da görülüyor muydu?"

Profesör Hammans, minik maymunun içinde yüzdüğü kavanozu gösterdi.

"Yalnızca primatlarda," dedi. "Tahmin edebileceğiniz üzere bu sorun üzerine çok kafa yorduk ve sonunda nedenini anlayabilmeyi başardık." Bilim adamı, tahtasının önüne geri döndü ve daha önce çizmiş olduğu yumurtayı gösterdi. "Görüyorsunuz ya, bir hücre ikiye bölündüğünde, normal olarak kromozomları da ikiye bölünür. Bir grup düzen içinde bir hücreye gider, diğer grupsa öteki hücreye doğru itilir ve böylece iki benzer çekirdek oluşur. Ancak primatlarda bu iş böyle yürümüyor. İki kromozom grubundan her birinin bir hücreye gitmesi gereken anda, düzenli biçimde bir sıraya geçmeyi başaramıyorlar. Bunun yerine kargaşa içinde konumlanıyor ve hücrelerin yanlış yerlerine gidiyorlar."

"Neden?"

"İncelemelerimize göre klonlanmış embriyoda iki protein eksik kalıyor. Bunlar kromozomları düzenleyen proteinler. Hayvanlarda bu proteinler genellikle yumurtanın akı içinde dağınık olarak bulunuyorlar ama primatlarda döllenecek olan yumurtaların kromozomlarına yakın yerlere toplandıklarını saptadık. Oysa klonlama yapılırken yapılacak ilk iş, tam da bu kromozomları çıkarmaktır. Sorun şu ki, bu operasyonu primatların hücrelerinde uyguladığımızda elimizde olmadan proteinleri de çıkarıyoruz, çünkü bunlar kromozomlara çok yakın duruyorlar. Onlar ortadan kaybolunca da kromozomlar, hücrelerin bölünmesi sırasında uyumlu biçimde sıralanmayı başaramıyorlar." Profesör, kaleminin ucunu, yumurta çiziminin üzerine vurdu. "İşte laboratuvarlarımızda çözmek için uğraşmakta olduğumuz sorun budur."

Bu teknik açıklama, Arnie Grossman'ın sıkıntıdan esnemesine yol açtı. Kendisini asıl ilgilendiren konuya gelmek için acele eden İsrailli müfettiş vücut ağırlığını bir bacağının üzerine verdi.

"Beni aydınlatır mısınız lütfen?" diye rica etti. "Bunlar bizim soruşturmakta olduğumuz cinayetleri hangi bakımdan ilgilendiriyor olabilir?"

Konusu yetki alanının dışında kalan bu soru karşısında Profesör Hammans onu yanıtsız bıraktı. Onun yerine yanıt verense hiyerarşik üstü oldu.

"Sabırlı olun, yaklaşıyoruz!" dedi Arkan. "Biyoteknoloji bölümümüzün müdürü size yalnızca primatların klonlanmasıyla ilgili en büyük sorunun ne olduğunu açıkladı. Biz burada, İleri Moleküler Araştırma Merkezi'nde bu sorunu çözmeye çabalıyoruz. Sizin sorunuzu yanıtlayabilmemiz içinse, sizin öncelikli olarak henüz çözümünü bulamadığımız ikinci bir teknik sorunumuzun daha bulunduğunu anlamanız gerekiyor. Biz ilk sorunun çözümüyle fazla meşgul bulunduğumuz ve araştırmamızı da hızlandırmayı istediğimiz için, ikinci sorunun çözümünde *outsourcing* yöntemine başvurmaya karar verdik. Piyasada, bu ikinci güçlüğü aşabilmemizde bize yardımcı olabilecek bir ortak arayışına giriştik ve gereksinimlerimizi karşılayabilecek nitelikte bir kuruluş bulduk. Bulgaristan'daki Plovdiv Üniversitesi'ydi bu ve onların da uzmanlıkları en çok..."

"Profesör Vartolomeev!" diye haykırarak birdenbire söze girdi Valentina. "Profesör Vartolomeev'i buraya çağırmanızın nedeni buydu!"

Arpad Arkan başıyla onayladı.

"Gerçekten de Profesör Vartolomeev'i işe almamın nedeni bu olmuştu. Kendisi Plovdiv Üniversitesi'ndeki biyoteknoloji bölümünün başındaydı ve bu alanda yürüttüğü araştırmalar öylesine yenilikçi nitelikteydi ki herkes onun günün birinde Nobel Tıp Ödülü'nü kazanacağına inanıyordu. Bağlantılarım sayesinde Kudüs'teki İbrani Üniversitesi'nin onu bir konferans vermek üzere buraya çağırmasını sağladım. Profesör, İsrail'e geldiğindeyse onu fazla kimseye duyurmadan vakfa çağırarak projemizi kendisine ayrıntılı biçimde açıkladım ve o da Plovdiv Üniversitesi'ndeki kendi bölümünün araştırmaları ile bizim İleri Moleküler Araştırma Merkezi'ndeki çalışmalarımızı birleştirme fikrini kabul etti." Arkan gülümsedi. "Elbette ki, bunun karşılığında üniversitesine cömert bir bağışta bulunmam da gerekti."

Tomás bu açıklamayı dikkatle dinlemişti. Ancak tarihçinin aydınlatılmasını istediği bir nokta kalmıştı.

"Çözümünü Profesör Vartolomeev'e devretmiş olduğunuz ikinci bir sorunun varlığından söz ettiniz. Bu sorun neydi?"

Vakıf başkanı, Profesör Hammans'a bakarak bu teknik soruya yanıt verme işini ona bıraktı.

"Klonlanan hayvanlarla ilgili ciddi bir sorun var," diye açıkladı Alman bilim adamı. "Çoğunlukla hasta oluyorlar ve ortalama ömürleri normalden daha kısa oluyor. Örneğin koyun Dolly yalnızca altı yıl yaşadı. Türü için genç sayılacak yaşta olmasına karşın artrit ve obezite sorunları vardı ve çok şiddetli bir akciğer enfeksiyonu sonucunda itlaf edilmesi gerekti. Asıl sorunsa, zamanından önce yaşlanmış olmasıydı. Zaten bu klonlanan hayvanlarla ilgili ortak bir özelliktir. Bu sorun çözülmedikçe insan klonlamaya başlamamız mümkün olmayacaktır."

"Profesör Vartolomeev'e teslim ettiğimiz görev de işte buydu," diye devam etti Arkan. "Elbette ki bu sorunun çözümü için biz de kendimizi adayabilirdik. Ne var ki, bütün ekiplerimiz primatların klonlanmasını engellemekte olan, kromozomlara yapışmış proteinler sorununun çözümüne odaklanmış durumdaydılar. Plovdiv Üniversitesi klonların zamanından önce yaşlanması konusundaki araştırmalarda zirvede bulunduğundan bu çalışmayı onlara teslim etmeyi uygun gördüm. Bu tamamen bir kaynak yönetimi meselesiydi."

"Durun biraz," diye araya girdi bir konuyu en küçük ayrıntısına kadar aydınlatmaya alışkın olan Tomás. "Klonlanan hayvanların zamanından önce yaşlanmalarının nedeni neydi?"

Profesör Hammans, tahtaya dönerek bir sözcük yazdı. *Telomer.*

"Bundan söz edildiğini hiç duymuş muydunuz?"

Tarihçi sözcüğe odaklandı. Onu hecelerine ayırarak anlamını keşfetmesine yardımcı olabilsin diye etimolojik kökenlerini aradı ama sonuç elde edemedi.

"Telomer mi?" diye sordu Tomás. Başını iki yana salladı. "Hiç bir fikrim yok..."

Bilim adamı açıklamalarına başlarken tahtaya çizmiş olduğu kromozomun en ucunu gösterdi.

"Şurayı görüyor musunuz? Uç noktası, adına telomer dediğimiz DNA yapıları tarafından korunmaktadır. Kromozomlar her bölündüğünde telomerler de biraz daha küçülürler. Hatırlarsanız, biraz önce size bedenimizde saniyede yaklaşık yüz bin hücre bölünmesi yaşanmakta olduğunu söylemiştim. Bu çok fazla bölünme demektir. Bir hücre ve dolayısıyla da bir kromozom her bölündüğünde telomerler küçülüyorsa bir süre sonra bunun sonunun neye varacağını tahmin edebilirsiniz! Telomerler o kadar küçülürler ki artık kromozomları koruyamaz hale gelirler. İşte o zaman da hücre ölür."

"Demek oluyor ki," diye özetledi Portekizli, "bu telomerler ölüm zamanını haber veren biyolojik bir saat gibi çalışıyorlar..."

"Aynen öyle!" diye haykırdı profesör, bu kadar çabuk anlaşılmış olmanın verdiği hoşnutlukla. "Ancak gözünüzün önüne duvar saati yerine bir kum saati getirin ve içindeki kum taneciklerinin birer birer dökülmekte olduğunu hayal edin. Son tanecik de düştüğünde hücre ölecektir."

Tomás başını salladı.

"Anlıyorum."

Hammans bir kere daha kavanozları işaret etti.

"Klonlanan hayvanların sorunu nedir?" diye sordu. "Klonlamak için kullandığımız kromozomların daha önce milyonlarca defa bölünmeye uğramış olan hücrelerden geliyor olmasıdır. Bu yüzden de doğum anında telomerleri çok küçülmüş olmaktadır. Bu küçük telomerlerle yaşamaya başlayan klonlanmış hayvanlar, daha en başından öteki hayvanlardan daha yaşlıdırlar. Bu nedenle de ömürleri daha kısa olmaktadır."

"Siz de bu yüzden insan klonlama riskini göze alamıyorsunuz."

"Elbette öyle! Karşımızda yalnızca, kromozomların düzenli biçimde birbirlerinden ayrılmalarını sağlayan iki proteini, klonlanmış hücrenin içinde tutmakla ilgili teknik sorun değil, buna ek olarak bir de hasta olarak doğup az yaşayacak bir insan yaratmakla ilgili etik bir sorun da bulunuyor. İşte insanları klonlayabilmemize engel olan iki güçlük bunlardır. Sürecin bir sonraki aşamasına geçebilmemiz için önce bunları çözmek zorundayız."

Arnie Grossman bu yanıttan yararlanarak soruşturmayı ilerletmeyi istedi.

"Bu bize vakfınızın Profesör Vartolomeev'i neden işe aldığını açıklıyor," diye gözlemde bulundu müfettiş. "Peki ya diğer iki kurban? Onların bu olaydaki rolleri neydi?"

Cinayetlerle ilgili olan bu sorulara yanıt veren elbette ki vakıf başkanı oldu.

"Profesör Alexander Schwarz'la başlayalım," diye önerdi Arkan. "Sizin de bildiğiniz gibi, kendisi Amsterdam Üniversitesi'nde arkeoloji profesörüydü. Bizim de şu anda etkin biçimde ilgilenmekte olduğumuz alanlardan bir tanesi DNA fosilleridir."

"DNA fosilleri mi?" diye sordu Tomás, hayretle. "Ben bunun bilim kurgudan ibaret olduğunu sanıyordum!"

Profesör Hammans, kavanozlardan birinin yanı başında durdu. İçinde minicik bir tür et parçası yüzmekteydi.

"Bu cenini görüyor musunuz?" diye sordu. "Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"

Portekizli, alt dudağını büzdü

"Bir kas mı?"

Bilim adamı, başını iki yana salladı.

"Şu sıralar geliştirmekte olduğumuz yeni bir araştırma türünün sonucu bu ve Profesör Schwarz'ın yardımına da bununla ilgili olarak gerek duymuştuk. Özellikle kendisinin arkeoloji alanındaki uzmanlığına," dedi. "Eski DNA alanındaki."

"Nasıl eski yani?"

"Örneğin soyu tükenmiş türlerinki gibi eski yani."

Kriptolog, alnını kırıştırarak yeniden Hammans'ın işaret ettiği kavanoza baktı.

"Şimdi bu soyu tükenmiş bir canlının cenini mi?"

"Kesinlikle."

Tomás kavanoza yaklaşarak içinde yüzen minicik et parçasını dikkatle inceledi. Biçimlerini kestirmeye çalıştı ancak bu kadar prematüre bir örnekte bunun mümkün olamayacağını anladı.

"Hangi tür canlıymış peki?"

Profesör Hammans, gözü hoşnut bir ışıkla parıldayarak, muzipçe gülümsedi.

"Bir Neandertal."

LVII

Sicarius'un hareketleri avı için pusuya yatmış bir kedininki kadar keskin ve kaçamaktı. İçine sığınmış olduğu çalının yaprakları tarafından gizlenmekteyken cebinden, bu operasyon için özellikle kurulmuş küçük bir GPS aygıtı çıkardı ve ekranına baktı. Sinyal kuzeybatıda yanıp sönen bir noktayı gösteriyordu. O yöne doğru baktığında tesisin, eğri ve açık yapılı, sanki kocaman bir tekneyi anımsatan en büyük binasını gördü.

"Demek efendi orada..." diye mırıldandı.

Yolun açık olduğundan emin olabilmek için bakışlarıyla ufku taradı. Sonra da aşması gereken mesafeyi kestirmeye çalıştı. Önünde üç yüz metreden fazla bir yol uzanıyordu. Bu da yaklaşık kırk saniyelik bir koşu demekti. Bu süre ona fazla uzun gözüktü ve bütün yolu bir kerede almamanın daha akıllıca olacağına hükmetti. Bunun üzerine aşamalar belirlemek istedi ve kendisine uygun görünen bir ağaç ile bir çiti seçti. Böylelikle yolu üçe bölüp her defasında yüzer metre koşacaktı. Bu durumda da her bir koşusu onu on iki saniyeden fazla uzun süre açıkta bırakmayacaktı. Bunun makul bir risk olduğuna karar verdi.

Sicarius, çalıların arasından bir sürat koşucusu gibi fırlayarak ilk hedefine doğru koşabildiği kadar hızlı koştu. Zeytin ağacına varınca birkaç saniye bekledikten sonra çevresine bakarak hem görülmemiş olduğundan hem de önündeki yolun hâlâ açık bulunduğundan emin oldu.

Aynı işlemi çite kadar yineledi. Çit, fazla alçak olduğundan yere yapışması gerekti. Birkaç saniye bu şekilde kalarak soluğunu topladı. Sonra da son koşusuna atılmadan önce bir kere daha çevreye bir göz attı. O sırada beyaz gömlekli iki adamın, kendisinden kırk metre kadar mesafede, aralarında sohbet ederek bahçeyi geçmekte olduklarını fark etti.

Sesler uzaklaşıncaya kadar bekleyip yeniden çevreyi gözden geçirdi. Görüş alanı artık serbestti. Bir sıçrayışta ayağa kalkarak binaya doğru fırladı. Kuytu bir köşeye gizlendi ve yeniden GPS ekranını kontrol etti. Sinyal öteki taraftan geliyor gibiydi.

"Neredeyse vardım."

Bu defa hızlı hareketlerden kaçınarak binanın çevresinden dolaştı. Yavaş yürüyüp gölgeden ayrılmamaya kendini zorlayarak sanki zararlı otları ayıklıyormuş gibi gözlerini çimlerden hiç ayırmıyordu. Eğer birileri onu uzaktan görecek olursa kuşkulu bir şey fark etmemeliydiler; onu bir bahçıvan sanıp aldırmadan geçip gitmeleri gerekiyordu.

Bu şekilde doğal bir tavır takınarak ilerledi. Uzaktan uzağa GPS'ine bir göz atarak ilerleyişine yön vermeye çalışıyordu. Sinyalin şiddeti önce arttı, sonraysa azalmaya başladı. Sicarius, durup geri yürüdü ve sinyalin en güçlü olduğu noktayı bulmaya çalıştı.

"Burası işte."

Binanın hiç penceresi olmayan, sadece kocaman bir çimento duvarından ibaret bir noktasıydı bu. Sinyalin şiddetinden mesafeyi hesaplamaya çalıştı ve efendisinin yaklaşık on metre kadar mesafede bulunduğu sonucuna vardı.

On metre.

Çevresine bakarak binaya girmek için en yakın noktayı belirledi. Yaklaşık altmış metre kadar ötesindeki bir servis kapısıydı bu. Eğer efendisi olduğu yerde kalır ve kendisine iki bip gönderirse, o da bu kapıdan içeri girebilirdi.

"Hey, sen!"

Sicarius tüm vücudu donmuş, yüreğiyse küt küt atarak olduğu yerde kalakaldı.

Görülmüştü.

LVIII

"Aranızda *Jurassic Park*'ı gören var mı?"

Profesör Hammans bu soruyu, söz konusu filmin konunun uzmanı olmayan kişilere kimi şeylerin açıklanmasında yardımcı olabileceğini bildiğinden sormuştu.

İki müfettiş ellerini kaldırdılar, Tomás ise oyuna katılmadı.

"Bilim kurgu başka şey," dedi sorunun hafifliğinden rahatsız olmuş olan Portekizli adam, "bilim ve gerçeklik başka."

"İyi ama sevgili profesör," diye karşı çıktı Alman, "*Jurassic Park* son derecede gerçek bir bilimsel sorunu ele alır."

Tarihçi kuşkulu bir tavırla kollarını kavuşturdu.

"Dinozorları klonlamak mı?" diye sordu. "Siz buna gerçek bir bilimsel sorun mu diyorsunuz yani?"

Profesör Hammans duraksadı.

"Dinozorların klonlanmasından söz edecek kadar ileri gidecek değilim," diye itiraf etti. "Ancak 1990'lı yıllardan beri bilim insanlarının dinozor DNA'sını çıkarmaya çalıştıklarını biliyor muydunuz?"

"Böyle bir şey mümkün mü yani?"

"Kimileri mümkün olduğunu düşünüyor," diye yanıtladı bilim adamı. "Gerçi önce fosilleşme sorununun çözülmesi gerekiyor. Araştırmalar dinozor kemiklerinde bulunan DNA üzerine yoğunlaşıyor, ancak sizin de bildiğiniz gibi fosilleşme kemiklerin doğal organik bileşenlerinin yerine kalsiyum ya da silisyum gibi inorganik maddelerin konması anlamına geliyor. Kimyasal açıdan

bakıldığındaysa bu artık elimizdeki şeyin aynı olmadığı demek oluyor. Dinozor kemiklerinin çoğu çekirdeklerine kadar fosilleşmiş olduklarından da asıl DNA çözünmüş oluyor. Umudumuz, çekirdeği fosilleşmemiş kemikler bulabilmekten geçiyor. 1994 yılında, Utah Üniversitesi'nden bir ekip seksen milyon yıllık bir dinozorun kemiklerindeki DNA'yı keşfettiğini sandı, ertesi yılsa iki başka çalışma, Tebeşir Dönemi'nden kalma bir dinozor yumurtasından çıkarılmış DNA'nın bulunmuş göründüğünü ortaya koydu. Ne yazık ki sonunda keşfedilen DNA'nın bir dinozora ait olmadığı, örneklere bulaşmış olan modern bir DNA'dan ibaret olduğu sonucuna varıldı." Profesör Hammans teslim olmuş gibi bir tavır takındı. "Belki günün birinde şansımız döner."

Tomás, adama bu yanıt karşısında hiç de şaşırmamış olduğunu belli eden alaycı gözlerle baktı.

"Demek ki dinozorları klonlamanın mümkün olmadığını söyleyebiliriz."

Alman bilim adamı, gönülsüzce de olsa sonunda başını sallayarak onayladı.

"Aslında, bu doğru..."

"Daha önce Gulbenkian Vakfı için katılmış olduğum uzmanlık çalışmalarında bu sorundan söz edildiğini duymuştum," diye bilgi verdi tarihçi. "DNA zaman içinde özelliklerini yitiriyormuş."

"Yalnız o kadar da değil," diye açıkladı bilim adamı. "DNA'nın korunması sorunu aynı zamanda numunelerin çıkarıldığı örneğin saklandığı yerin ısısına ve nemliliğine de bağlıdır. Genetik malzemede çoğu zaman kopmalar ve boşluklar görülür, çünkü DNA parçaları dizinden yok olmuştur. DNA'nın kendi kimyasal yapısı bile çeşitli değişmelere uğrayabilmektedir."

"Peki o zaman, nitelikli genetik malzeme bulabilmek için en uygun ortam hangisidir?"

"Canlı yaratıkların ortamıdır elbette. Yaşayan hücreler mutlaka hasar görmemiş durumda bulunacaklardır. Ölü dokular söz

konusu olduğundaysa durum değişir. Bu durumda, üzerinde çalışılmakta olan numunenin ortamı ne kadar soğuk ve kuruysa DNA'nın korunma niteliğinin de o kadar yüksek olacağı genel bir kural olarak kabul edilebilir. Sıcak ve nemli ortamlarsa ne yazık ki çok zararlıdır."

"Ölü dokulardaki DNA korunmasının normları konusunda bir fikriniz var mı?"

"Gerçekçi olursak, *permafrost* durumlarında yüz bin yıla, bir mağaranın dibinde ya da yüksek bir dağ tepesindeki soğuk koşullar altında korunmuş örneklerdeyse seksen bin yıla kadar çıkabiliriz sanıyorum. Sıcak yerlerde korunan numuneler söz konusu olduğundaysa... O zaman durum çok değişir. Ortalama korunma süresi on beş bin yıla kadar iner, hatta büyük sıcaklıklarda belki beş bin yılın bile altına düşebilir."

"Başka bir deyişle, dinozorlara elveda!" dedi Tomás.

Ancak bilim adamı buna boyun eğmeyerek formol içinde korunan embriyonun yüzdüğü kavanozu işaret etti.

"Her ne olursa olsun, ben burada size dinozorlardan söz ediyor değilim zaten. Buradaki embriyo, bir Neandertal'e aittir."

"Yani?"

"Sevgili dostum, soğuk ortamlarda otuz bin yıldan beri korunan Neandertal kemikleri üzerinde çalıştık. Söz konusu koşullar, genetik malzemenin korunması için elverişli olan normlara kusursuzca uygundur."

"İyi ama, bir Neandertal insanını klonlayabilmek için birkaç parça DNA izi bulabilmek yeterli olur mu?"

"Elbette ki olmaz, birkaç parça yeterli değildir," diye kabul etti Profesör Hammans. "Bunun için türün bütün genomu gereklidir. Ancak şunu unutmayın ki bitki olsun, hayvan olsun, bütün canlı yaratıkların vücutlarının her bir hücresi genomu da dâhil olmak üzere canlının bütün genetik kodunu içermektedir. Sonuç olarak, bize gereken tek şey bütün bir çekirdek bulabilmektir, hatta bütün

olmasa bile en azından yeniden oluşturulabilecek nitelikte bir genoma sahip olması yeterlidir. Kemiklerin ötesinde araştırmalarımız dişleri de kapsıyor. Onların yararıysa, daha yavaş bozulduğu için DNA'sını daha iyi koruyabilen diş özüne sahip olmalarıdır. Hem sonra bir de saçların genetik malzemesini hesaba katıyoruz doğal olarak."

Tarihçi, içinde embriyonun bulunduğu kavanozun önünde diz çökerek onu yakından inceledi. Sanki bir et alaşımını andırıyordu.

"Peki Neandertal söz konusu olduğunda durum nedir?"

"Gördüğünüz gibi üzerinde çalışıyoruz. Hayatta kalamamış olan bu embriyonun da kanıtladığı üzere henüz başarabilmiş değiliz, ancak ben bunun yalnızca basit bir zaman sorunu olduğuna yürekten inanıyorum." Bilim adamı da kavanozun yanına gitti ve sanki içindekini okşamak istercesine elini camın üzerine koydu. "Bu embriyo, Rusya'nın Kafkas bölgesindeki Mezmaiskaya'da bulunmuş olan bir Neandertal örneğinden elde edildi. DNA kısmen dizilebildiyse de deney başarısızlıkla sonuçlandı. Şimdiyse çabalarımızı Hırvatistan'daki Vindija Mağarası'nın içinden çıkarılmış olan örneklerin üzerine yoğunlaştırdık ve Neandertal Genomu projesinin dizinlerine başvuruyoruz."

Tomás ayağa kalktı.

"İyi ama Neandertal insanı da bir primat değil mi? Eğer doğru hatırlıyorsam, daha biraz önce primatların klonlanması konusunda çözümlenememiş teknik sorunlar bulunduğunu anlatıyordunuz..."

Alman, bir parmağını havaya kaldırdı.

"Henüz çözümlenememiş," diye altını çizdi. "Bu teknik sorunlar henüz çözümlenebilmiş değil. Size daha önce de açıkladığım gibi bu güçlükleri ortadan kaldırmak için çalışmaktayız. Düşüncemiz primatların klonlanması üzerine koşut araştırmalar geliştirerek bir sonraki aşamaya, yani insanların klonlanmasına hazırlanabilmektir. Ancak elbette ki, o aşamaya geçebilmemiz için ilk önce çekirdeklerin ayrılması sırasında kromozomları düzenleyen proteinlerle ilgili

teknik sorunları ve klonlanmış hayvanların yaşam kalitesini ve süresini olumsuz etkileyen telomerler sorununu çözmemiz şart."

Tomás kollarını kavuşturarak bilim adamının yüzüne baktı.

"Yani, araştırma merkezinizin nihai hedefi insanlar klonlayabilmek demek oluyor."

Profesör Hammans yanıt vermeye hazırlanıyordu ki kararsızlıkla duraksadı. Hiyerarşik üstüne doğru döndü.

"Yalnızca bu değil," dedi Arpad Arkan, yanıt verme sorumluluğunu üstlenerek. "Yalnızca bu değil."

"Nasıl bu değil?" diye sordu tarihçi hayretle. "Burada yapmaya uğraştığınız şey tam da bu değil mi yani?"

"Tamamen! İnsanların klonlanması vakfımızın hedeflerinden biridir."

"Hedeflerinden biri mi? Ne demek istiyorsunuz? Başka hedefler de mi var yani?"

"Tabii ki!" dedi Arkan, dört bir yanını gösteren büyük bir hareket yaparak. "Uygulama alanımız son derecede geniştir, sürmekte olan pek çok projemiz bulunuyor. Bunlardan en büyüğüyse, yalnızca insanların klonlanmasından çok daha önemli niteliktedir."

Tomás şaşırıp kalmıştı.

"Bundan daha büyük bir proje ne olabilir ki?"

Arkan gülümsedi ve kapıya doğru yönelerek gruba kendisini takip etmelerini işaret etti.

"Haydi, gelin," diye çağırdı onları. "Sizleri merkezimizin tam kalbine götüreceğim."

Üç ziyaretçi birbirlerine bakıp adamın peşine düştüler. Profesör Hammans ise, laboratuvarına dönmek üzere onlardan ayrıldı. Grup binanın içine daldı. Uzun koridorları aşıp laboratuvarların önünden geçtiler. Bunlardan iki tanesinde bilim insanları beyaz dalgıç giysileri altında çalışmaktaydılar.

"Bu giysiler kirlenmeyi önlemek için," diye açıkladı Arkan. "Laborantlarımız tamamen sterilize edilmiş ortamlarda, çok eskiden kalma örnekler üzerinde çalışıyorlar."

Şimdiye dek güneş ışığını ancak küçük masalarla dolu bir iç avlu aracılığıyla görebilmişlerdi. Burada, beyaz gömlekli teknisyenler kahve ya da soğuk içecekler içerek salatalarını, sandviçlerini yiyor, aralarında sakince çene çalıyorlardı.

Nihayet, betondan silindir şeklinde bir duvara açılan, küçük bir hole vardılar. Tam ortada üzerinde daire şeklinde bir penceresi bulunan, zırhlı bir kapı görülüyor, başındaysa silahlı bir bekçi nöbet tutuyordu.

"Gemi'nin kalbine vardık işte," diye duyurdu Arkan gururla. "Aslında burası binanın kalbinden de fazlasıdır." Elini zırhlı kapının üzerine koydu. "Bu kapının ardında bütün tesisin kalbi yatıyor. Eğer isterseniz buna İleri Moleküler Araştırma Merkezi'ni canlandıran projenin varlık nedeni de diyebilirsiniz."

"Neden söz ediyorsunuz siz?"

Başkan, gizemli bir edayla gözlerini kıstı.

"En iyi gizlediğimiz sırrımızdan."

LIX

Görülmüş olduğunu anlayan Sicarius, yavaşça arkasına döndü. Servis girişinin yakınında durmuş olan beyaz gömlekli bir adam onun bulunduğu yöne doğru bakmaktaydı.

"Bana mı seslendiniz?"

"Evet. Bir gübre çuvalını Cennet'e taşımak için yardımına ihtiyacım olacak."

Sicarius kısa bir an hiç tepki vermedi. Efendisinin izini yitirmemek için onun konumunu ekran üzerinden takip etmesi gerekiyordu. Ama yardım etmeyi reddederse bu adamın tepkisi ne olabilirdi? Öte yandan yardım etmeyi kabul etmesi durumunda da işler kötüye varabilirdi. Birkaç saniye boyunca bocaladıktan sonra nihayet deneyimi üstün geldi ve kararını verdi.

"Çuval nerede?"

"Bahçedeki depoda."

"Bana bir on beş dakika zaman verin, sonra size katılayım. Çim yastıklarını perişan eden bir sıçanın peşindeyim de!"

Beyaz gömlekli adam bir an olduğu yerde kalarak bu yanıtı tarttı. Sicarius, yüreğinin çarpıntısını hissederek soluğunu tuttu. Sonunda adam başını salladı ve dışarı çıkmak üzere servis kapısını açtı.

"Tamam, öyle olsun," dedi. "Ama fazla gecikme. Ehud, gübresini hâlâ götürmedik diye çok öfkeli!"

Adam gözden kayboldu ve Sicarius da rahat bir soluk aldı. GPS'ine bakarak yanıp sönen sinyalin yer değiştirmekte olduğunu gördü.

"Siktir!"

Hangi yöne gideceği konusunda duraksadı. Aklını başında kalmaya gayret ederek gözlerini ekranın üzerine dikti ve yeni durumun belirginleşmesini bekledi. Sinyal zayıflamaktaydı ve bu da vericinin uzaklaşmakta olduğunun kesin bir belirtisiydi.

"Nereye gidiyorsun efendim?" diye mırıldandı heyecan içinde.

Sola doğru birkaç adım attı ve sinyalin yeniden zayıfladığını fark etti. Dönüp hızlıca sağa doğru ilerledi. Sinyalin şiddeti hemen yükselmişti ve bu da onun içini rahatlattı. Sicarius, binanın duvarına paralel olarak ilerleyerek gözünü GPS ekranında yanıp sönen sinyalden hiç ayırmadan yürüdü.

Hedefinin konumunu belirlemiş olduğuna göre hesap yapmaya koyuldu. Verici binanın içinde, on beş metre kadar ötede olmalıydı. Sicarius, en yakın girişi arayarak çevresine bakındı. On metre kadar ileride, çimenlerin içinde bir açıklık fark etti ve incelemek üzere o tarafa yaklaştı. Burası, binanın bodrum katındaki bir acil çıkış kapısına doğru inen bir merdivene açılıyordu.

"Mükemmel."

Zararlı otları ayıklayan bir bahçıvanmış gibi yere çömeldi ve her an eyleme geçmesi gerekebileceğinin bilinciyle GPS'ini çimenlerin üzerine bıraktı.

Ona bu emri, efendisinin göndereceği bip sesi verecekti.

LX

Büyük salona girişi engelleyen zırhlı kapı, inanılmaz bir kalınlıkta görünüyordu. Grup kapıya doğru yaklaştığında Tomás, daire şeklindeki pencerenin altında, üzerinde İbranice harflerin yazılı olduğu, gümüş bir levha bulunduğunu fark etti.

קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים

Merakı uyanmış olan tarihçi, levhaya kazılı olan yazıyı okuduğunda gözleri fal taşı gibi açıldı. Bu iki sözcüğü, neredeyse her bir heceyi birbirinde ayırarak, âdeta otomatik bir biçimde dile getirdi.

"*Kodesh Hakodashim.*"

Valentina, Portekizli'nin yüzündeki şaşkın bakışı fark edince Arnie Grossman'a döndü. İsrailli müfettiş de levhanın üzerinde yazılı bilgi karşısında aynı derecede hayrete düşmüş gibi görünüyordu.

"Nedir bu?" diye sordu ani bir endişeye kapılarak. "Ne anlama geliyor?"

Her ikisi de hemen yanıt veremeyecek kadar şaşkın olduklarından, kadına bu İbranice ifadeyi tercüme eden, gururlu ifadesiyle Arkan oldu.

"Kutsalların Kutsalı," diye yanıtladı iyice vurgulayarak. "Tapınağın kalbi."

"Hangi tapınağın? Kudüs Tapınağı mı yoksa?"

"Elbette. Başka hangi tapınak olacaktı sanki?"

İtalyan kadın başını iki yana salladı.

"Anlayamıyorum," diye itiraf etti. "Tapınak Kudüs'te bulunmuyor mu? Nasıl olur da burası Kutsallar Kutsalı olabilir?"

Bu defa yanıtlayan şaşkınlığından sıyrılmış olan Tomás oldu.

"*Kodesh Hakodashim*, yani Kutsallar Kutsalı, Süleyman'ın Tapınağı'nın batı tarafında, bugünkü Ağlama Duvarı'nın yakınlarında bulunan bir salondu," diye açıkladı tarihçi. "Zaten duvarın Yahudiler için önemi de buradan gelir. Kutsallar Kutsalı, bir perdeyle kapalı tutulur ve Ahit Sandığı da onun içinde durur, burası yeryüzünde Tanrı'nın varlığının en yoğun biçimde hissedildiği yerdir. Süleyman'ın Tapınağı yerle bir edildiğinde Ahit Sandığı da ortadan kaybolmuştur. Hirodes, Yahudilerin Babil'e sürülmelerinden sonra ikinci tapınağı inşa ettirdiğinde, sandığın varlığını simgelemek üzere eskiden onun bulunduğu yere yüksek bir düzlem yerleştirilmiştir. Hem zaten Yahudiler, Tanrı'nın varlığının bu salonda hâlâ eskisi kadar yoğun biçimde hissedilmekte olduğunu öne sürdüklerinden, salon kutsallığını korumaktadır."

Valentina, gözlerini zırhlı kapıdan hiç ayırmaksızın bu açıklamaları dinlemekteydi.

"Anlıyorum," dedi. "Burada kazılı olan bu ifade mecazi bir anlam taşıyor. Bu tesisin sahip olduğu en önemli şeyin, bu kapının ardında muhafaza edilmekte olduğu anlamına geliyor."

"Evet, bu da var," diye başını salladı Arkan. "Ama hepsi o kadar değil."

"Ne demek istiyorsunuz?"

Vakıf başkanı, elleri belinde kapının ortasında duran yuvarlak pencereye baktı.

"Bu kapı perdedir," dedi birdenbire ciddileşivermiş bir sesle. "Arkasındaysa *Kodesh Hakodashim* bulunuyor." Gerilimi artırmak için bir anlığına sustu. "Kelimenin gerçek anlamıyla hem de."

Tomás'ın yüzü seğirdi.

"Onunla alay etmeyin," dedi. "Kelimenin gerçek anlamıyla dediğiniz zaman, bu kapının arkasında Tanrı'nın bulunduğu anlamına gelir. Oysa böyle bir şey elbette ki mümkün değil."

"Ben size karşınızda gördüğünüz bu salonun *Kodesh Hakodashim* olduğunu söylüyorum," diye yineledi Arkan, hâlâ çok ciddi bir sesle. "Kelimenin gerçek anlamıyla. Bundan emin olabilirsiniz."

Tarihçi güldü ve parmağıyla kapının lombozunu işaret etti.

"O halde Tanrı içeride, bu kapının ardında, öyle mi?" diye sordu alayla. "Belki Noel Baba da yanındadır, ha?"

Başkan yanıt vermedi. Bekçiye bir işaret yaptı ve o da bir kapı açtı. Hep birlikte eğildiler ve karşılarında bir vestiyer ve bir banyo gördüler.

"Herkes duşa girsin!"

Bu emir ziyaretçileri hazırlıksız yakalamıştı.

"Neden? Neler oluyor?"

Vakıf başkanı zırhlı kapıyı işaret etti.

"Kutsallar Kutsalı'na girebilmenin protokolü bunu gerektiriyor," diye açıklamada bulundu. "Buraya girecek olan her kim olursa olsun tamamen sterilize edilmelidir, salonu kirletmemek için."

İçeriye ilk giren Valentina oldu, sonra da onu üç adam izlediler. Tomás, duşun altına geçtiğinde özel bir çözeltiyle tepeden tırnağa sabunlandı. Çıkışında kendisine beyaz bir havlu uzatıldı, o da bununla örtündü.

Hole geri döndüğünde Arkan'ın bir dolabı açmakta olduğunu gördü. Dolabın içiyse şeffaf plastiklere sarılı askılara asılmış uzun, beyaz dalgıç giysileriyle doluydu. Başkan bunlardan dört tanesini eline alarak koruyucu plastiklerini yırttı ve üçünü konuklarına uzattı.

"Bunları giyin!"

Tomás kendisine verileni yukarıdan aşağıya gözden geçirdi.

"Neler oluyor böyle?" diye dalga geçti. "Karnaval mı var?"

"Giyin!" diye üsteledi ev sahibi, çenesiyle zırhlı kapıyı işaret ederek. "Bu da içeri girme protokolünün bir parçası."

Grup söyleneni yaptı ve vestiyere doğru yöneldi. Sargılı olan sağ eli eldivenin içine bir türlü giremediği için, dalgıç giysisini giymekte en çok zorlanan Tomás oldu ve sonunda giysinin eldiveni, kolunun ucuna bağlanmış bir paçavra gibi sarkıp kaldı.

Üç ziyaretçi giysileri üzerlerine geçirdikten sonra hole geri döndüler. Hafif bir klostrofobiye kapılmış olan Tomás, kendini bir astronot gibi hissediyordu. Sırtına yerleştirilmiş olan iki oksijen tüpünden soluk alıyordu.

Arkan, herkesin hazır olduğundan emin olunca girişe doğru yaklaştı ve küçük bir kapağı araladı. Onun tam arkasında duran Portekizli, içeri bir göz atarak her bir tuşunda bir harf ya da rakam yazılı olan, küçük bir klavye gördü.

"Bu nedir?"

"Kapının açılabilmesi için gizli bir şifre girmek gerekiyor," diye karşılık verdi vakıf başkanı. "Unutmayın ki Kutsallar Kutsalı'na girmek üzereyiz. Bu da Tanrı'nın huzurunda olacağımız anlamına geliyor. Sizce de böyle bir yer özenle korunmayı hak etmiyor mu yani?"

Arkan'ın bunları söylerken takındığı kendinden emin tavırlar, bütün bu sözlere gerçekten inandığı izlenimini veriyordu ki bu da Tomás'ın canını sıkıyordu. Tarihçi, kuşku duymaya başlamıştı. Bu salon nasıl olup da Kutsallar Kutsalı olabilirdi? Gerçekten de Tanrı'nın varlığını hissedecekler miydi? Böyle bir şey nasıl mümkün olabilirdi?

Tarihçi bir kere daha çevresine bir göz attı. Bütün bu düzenekler, donanımlar, bilim insanları, burada çalışan bütün bu personel, hepsi çok pahalıya mal oluyor olmalıydı. Eğer bütün bunlar bir delinin sayıklamalarından ibaret olsaydı, bu kadar çok insan Arkan'ın peşine takılmazdı mutlaka. Oysa bu devasa araştırma merkezi, tam etkinlik halinde burada bulunuyordu. Bunların bir

dayanağı olmak zorundaydı. Ancak bütün bunlar bir çılgınlıktan ibaret değilse, gerçek ne olabilirdi? Arkan gerçekten de söylediklerinde ciddi miydi?

Tomás, meraktan yanıp tutuşarak içeride ne olduğunu görebilmek için lomboza doğru yaklaştı. O zaman, camın üzerine kazınmış olan, okunması güç, Gotik karakterli birkaç satır yazı bulunduğunu fark etti.

Über allen Gipfeln ist Ruh,
in allen Wipfeln spürest du kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde.
Warte nur, balde. Ruhest du auch.

Bu kaligrafiyi çözmeye ve sözcüklerin anlamını çıkarmaya çabaladı. Bunlar Almanca dizelerdi ve tarihçi bu kısa metnin kendisine tanıdık geldiğini düşündü.

"Bütün zirvelerde barış hüküm sürüyor," diye hatırladı ani bir neşeyle.

Arkan başını çevirip gülümsedi.

"Çok güzel, değil mi?" diye sordu. "Vakfımın sloganıdır."

Sözcüklerin müzikalliğine kapılmış olan Tomás, başını salladı.

"Evet, güzel şiir gerçekten," diye onayladı. "Ama burada ne işi var?"

Başkan yüzünü kapıya doğru çevirerek eldivenli elini, içinde klavyenin bulunduğu oyuğa doğru uzattı.

"Bu kapının kilidini açacak olan gizli şifreye gönderme yapıyor," diye itiraf etti. "Bu şiiri camın üzerine, şifreyi hiç unutmayayım diye kazıttırdım."

Arkan olduğu yerde arkasını dönerek klavyeyi ziyaretçilerin bakışlarına kapattı ve şifreyi tuşladı. Tomás, tuşların çıkarttığı sesi duydu.

Tarihçi, arka arkaya altı bip sesi sayarak şifreyi tahmin etti. Arkan, vakfın sloganının şifreye gönderme yaptığını söylememiş miydi? O halde yanıt çocuk oyuncağıydı: *Goethe*.

Açılış mekanizması hemen devreye girdi ve bir saniyeden kısa süre içinde kapı, hafif bir uğultu çıkararak açıldı.

LXI

GPS'in gönderdiği sinyal zayıftı ama Sicarius'un zihninde askerî bir kuvvetle çınladı. Operasyonun son aşaması başlatılmıştı.

"İki dakika efendim," diye mırıldandı. "İki dakikaya oradayım!"

Bu sinyalin yol açtığı adrenalin yükselişinin etkisiyle, koşar adımlarla çimenlerin arasında oyulmuş açıklığa doğru yöneldi ve merdivenlerden aşağıya, acil çıkış kapısına kadar indi. Kapıyı çok sessizce açarak dar bir koridorun içine girdi. Geçidi beyaz ve dağınık ışıklar aydınlatmaktaydı. Havadaysa tanımlanamayan bir uğultu çınlıyor, bu fon gürültüsü şiddetli darbelerle kesintiye uğruyordu; Sicarius'un yürek atışıydı o darbeler.

Görevinin en önemli aşamasına girmek üzereydi. Bu noktaya ulaşabilmek için çok çalışmış, çok fazla riske girmişti. Şimdi dikkatini dağıtması söz konusu bile olamazdı. *Sika*'nın soğuk temasını hissedebilmek için elini kemerine götürdü ve bu ilahî koruma onun içini rahatlattı.

"Tanrı da böyle istiyor!"

Tıpkı Vatikan'da, Dublin'de, Plovdiv'de ve American Colony'nin odasında olduğu gibi, şu andan itibaren Sicarius, bir insan olmaktan çıkıp her ne pahasına olursa olsun görevini tamamlamaya programlanmış otomatik bir makineye dönüşecekti. Bütün duyuları tetikte, dikkati ayrıntıların üzerine odaklanmış, gözleri operasyonu sonuçlandırma iştahıyla parıldayarak koridor boyunca esneklikle ilerledi.

Geniş bir koridora gelince durdu. Tavanın hemen yakınında bir güvenlik kamerası fark etti ve duraksayarak GPS'inin ekranından sinyalin konumunu denetledi. Sağa dönmesi gerekiyordu ve o tarafta da yeni bir koridor uzanmaktaydı. Mekânı ayrıntılı olarak inceledi ve duvarın üzerinde binanın bir planının bulunduğunu fark etti.

Artık duygularına egemen olmuş bir halde derin bir soluk alıp sakince yürümeye koyuldu. Koridor boyunca, normal adımlarla, sanki bu tesiste çalışan ekibin bir parçasıymış gibi ilerleyerek plana bakmak için o tarafa doğru yaklaştı. Güvenlik kamerasının soğuk ve sessiz gözüne tamamen açık bir halde planın bulunduğu duvara doğru sokuldu. Burada binanın adı olan Gemi yazılıydı ve laboratuvarlara, hollere, depolara ve salonlara giden çeşitli yollar gösteriliyor, her birinin mevkisi belirtiliyordu.

GPS'ine bakarak sinyalin zayıflamış olduğunu gördü. Kuş bakışı mesafeyi hesapladı ve bunu planda gösterilen konumlarla karşılaştırarak doğru yönü belirlemeye çalıştı.

Binanın planı üzerinde vericinin yerini belirledi ve onun içinde bulunduğu salonun adını okudu.

"Kodesh Hakodashim," diye mırıldandı, "Kutsallar Kutsalı." Şaşırmış gibi duraksadı. Burası nasıl olup da tapınak olabilirdi ki?

Ancak şu an buna herhangi bir yanıt alabilmesi mümkün değildi. Yeniden görevine yoğunlaştı ve Kutsallar Kutsalı'nın konumunu belirleyerek hemen yola koyuldu. Kocaman adımlarla koridoru geçti ve bir kapının önüne gelince durdu. Doğru yerde olduğundan emin olabilmek için bir kere daha ekranına baktı. Sinyalin şiddeti iki katına çıkmıştı. Gelmişti artık.

Kapıyı usulca açtığında bazı sesler duydu. Duraksadı. İçeri girmeli miydi yoksa beklemeli miydi? Efendisi ona ikinci bir mesaj almadan saldırıya geçmeme talimatı vermişti. İlk sinyalin amacı yalnızca konum bildirmekti.

Binbir özenle, başını kapının arkasına doğru uzattı. Silindir şeklindeki beton bir duvarın önündeki bir holde, üzerinde bir

lomboz bulunan çelik bir kapıyla karşılaştı. Beyaz dalgıç giysileri içindeki birkaç kişinin sırtları dönük olarak bu kapıdan içeri girmekte olduklarını görünce, bunların arasında efendisinin de bulunduğunu anladı.

Zırhlı kapı, hafif bir uğultu çıkararak insanların arkasından kapandı ve geride üzerine İbranice harflerle "*Kodesh Hakodashim*" yazılı olan gümüş bir levha kaldı. Sicarius'un içinde hâlâ bir kuşku kırıntısı kalmışsa o da şimdi yok olmuştu.

Doğru yerdeydi.

LXII

Zırhlı kapı yeniden kapanmıştı. Üç ziyaretçi, merakla karışık bir saygıyla çevrelerine bakınıyorlardı. Penceresi olmayan, son derecede modern donanımlar ve çalışma masalarıyla dolu, çok geniş bir salonun içine girmişlerdi. Duvarlar buzdolabı kapılarını andıran beyaz ve pürüzsüz bir dizi kapıyla kaplıydı. Mikroorganizmaların ve buna benzer daha başka istenmeyen tozların içeri girmesini önlemek üzere, içerideki hava basıncı normalin biraz üzerindeydi. Duvardaki bir termometre sıcaklığı gösteriyordu. Salonun soğuk olduğu besbelliydi ama dalgıç giysileri ziyaretçileri sıcak tutuyordu.

"Demek *Kodesh Hakodashim* burası?" diye sordu Tomás, salonu dikkatle inceleyerek. "Gerçekten de Kutsalların Kutsalı mı yani?"

Arpad Arkan başını salladı.

"Bu soruya daha önce evet yanıtını vermiştim zaten."

Grup belli bir süre beklenti içinde sessiz kaldı ama hiçbir şey olmuyordu ve içlerinde en sabırsızı olan Arnie Grossman, araya girdi.

"Madem şu an *Kodesh Hakodashim*'de bulunuyoruz, Tanrı nerede öyleyse? Varlığını hissetmemiz gerekmez miydi?"

"Burada o," diye onayladı vakıf başkanı. "Bu salonda bulunuyor. Bizzat."

Ziyaretçilerin gözleri, sanki fiziksel bir cisimmiş gibi tanrısal varlığı aramaya koyuldu. Ancak, salonu tam bir labirente dönüştürmekte olan sayısız donanımın dışında, olağanüstü hiçbir şeye rastlayamadılar. Belki de bütün koridorları didik didik ederlerse...

"Nerede?"

Arkan bu koridorlardan birine girerek üç konuğuna peşinden gelmelerini işaret etti. Dolaplar ve donanımlar koridor boyunca uzun bir çeper oluşturuyorlar ve bu yol yüz metre kadar gidildikten sonra boş bir alana açılıyordu. Boş alanın orta yerinde bir masa duruyor, üzerindeyse bir mikroskop, ampuller, deney tüpleri ve tam karşısında da kocaman bir dondurucu bulunuyordu. Kırmızı ışıklardan oluşan bir ağ, dondurucuyu çevrelemekteydi. Bu kadar karmaşık bir güvenlik sistemiyle korunuyor olması, içeriğinin çok değerli olması gerektiğini düşündürüyordu.

Vakıf başkanı söz almadan önce ziyaretçilerin gelip karşısına yerleşmelerini bekledi.

"İçinizde daha önce hiç Armon Hanatziv adını duymuş olan var mı?"

"Elbette," diye yanıtladı Grossman hemen, müfettişliğini göstermek istercesine. "Kudüs'ün eski kentinin güneyine yaklaşık beş kilometre mesafede bulunan, Moriah Dağı'nın hemen dibine kurulmuş bir mahalledir. Ne özelliği var peki?"

"Oranın eski adı neydi, bilir misiniz?"

İsrailli müfettiş, bilmediğini gösterircesine dudaklarını büktü.

"Armon Hanatziv'in başka bir adı olduğunu hiç duymamıştım..."

Arkan, Tomás'a doğru döndü; mahallenin eski adını söylediğinde tarihçinin yüzünün ne hal alacağını görmeyi istiyordu.

"Talpiot."

Portekizli akademisyen, sanki bu ismi bir yerlerden çıkaracakmış gibi düşünceli bir tavır takındı.

"Talpiot..." diye mırıldandı belleğini zorlayarak. "Bu bana bir şeyler çağrıştırıyor gibi..."

Başkan gülümsedi.

"Size bir ipucu vereyim," dedi. "1980 yılının bir ilkbahar sabahında Armon Hanatziv mahallesinde bir buldozer, yeni bir bina projesinin inşaatı için ayrılmış olan araziyi temizledi. Bu çalışma

sırasında buldozer, inatla toprağa gömülü bir taş bloğuna çarpıyordu. İşçiler bunun çok eski bir yapıya ait olan bir cephe taşı olduğunu fark ettiler. Bir kenarında bir açıklık oluşmuş, bunun altındaysa tuhaf bir işaretin kazınmış olduğu görülmekteydi. Küçük bir çemberin üzerinde ters bir V harfiydi bu." Arkan eline bir tükenmez kalem alarak şekli bir kâğıdın üzerine çizdi. "İşte böyle."

Tomás çizimi uzman gözüyle inceledi.

"Tapınağın girişlerinden biri olan Nicanor Kapısı'nın üzerinde görülen simgeye benziyor," dedi. "Bu işaret, o devrin madenî paralarının üzerinde de bulunurmuş."

"Ne anlama geliyor peki?"

Kriptolog bir süre düşündü.

"Nicanor Kapısı, Kudüs'e yapılan hac yolculuğunun son noktasını oluştururdu," diye açıkladı. "Bu simge 'yükselişin gözü' olarak da bilinen saflığın gözünü temsil ederdi. Hem ayrıca, bir üçgenin içinde bulunan çember de doğrudan anlamıyla bir kapıdan içerisini gözetleyen bir gözü temsil eden bir eski İbrani simgesidir."

"Sizce bu ilginç bir keşif miydi?"

Tomás şiddetle başını salladı.

"Çok!"

"Eh işte, devrin işçileri de bunu bir o kadar ilgi çekici bulmuşlar," dedi Arkan. "Ancak yapmaları gereken bir iş bulunduğundan bu keşfi çok geçmeden unutmuşlar. Buldozerler yeniden araziyi açmaya koyulmuşlar ve kayalar da dinamitle havaya uçurulmuş."

"Orada durun bakalım!" diye böldü Grossman. "Yasalar gereği, böyle bir keşifte bulunulduğunda çalışmaların durdurulması gerekir. Arkeologlardan izin almadıkça çalışmaya devam edemezlerdi."

"Yasalar iyidir, hoştur da müfettiş bey," diye karşılık verdi başkan alaylı, "sizin de mutlaka bildiğiniz gibi Kudüs'te her ay bunun gibi onlarca keşif yapılır. Müteahhitlerinse en nefret ettikleri şey, yeni bina inşaatı için ayrılmış bir arazinin temizlenmesi sırasında bu türden eski püskü şeyler çıkarıldığı için bütün çalışmaların durdurulmasıdır. Kimi zaman haftalar, hatta aylar boyunca askıya alınan bu çalışmaların neden olduğu maddi zararlarını kimsenin karşılamadığını da unutmayalım."

İsrailli adam başını sallayarak onayladı. Ne yazık ki ülkesinde çok yaygın olan bir sorundu bu.

"Doğrusu kimsenin yasalara saygısı yok."

"Ancak çalışmaların yeniden başlamasından sonra burada oyun oynayan mahalle çocukları, bu açıklıktan içeri süzülmüşler ve yapının içinde, toprağa gömülü birkaç kafatası bulmuşlar. Futbol oynamak üzere bunları dışarı çıkarmışlar. Bu çocuklardan biri de, bir arkeoloğun oğluymuş ve Moriah Dağı çevresindeki bütün alanların önemli arkeolojik kalıntılar bakımından çok zengin olduğunu biliyormuş."

"Bu pek de şaşırtıcı değil!" dedi Tomás. "Moriah Dağı, tapınağın kurulu olduğu yerdir. Dolayısıyla da oradan çıkacak her şeyin belli bir değeri olacaktır."

"Kesinlikle. Böylece çocuk koşup annesine haber vermiş. Arkeolog da kocasıyla birlikte söz konusu yere gitmiş. Burada kafataslarıyla top oynayan veletleri görünce bağıra çağıra onları kovalamışlar. Çocuklar gidinceyse yerde dağınık durumda bulunan kemikleri toplamışlar. Bunlar küçüklerin tekmeleri altında paramparça olmuş en az iki kafatasının kalıntılarıymış. Arkeolog ve kocası bu kalıntıları plastik bir torbaya doldurmuşlar. Kadın evine döner dönmez İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nı aramış ve onlar da hemen keşfi incelemek üzere bir teknisyen ekibi göndermişler. Üç arkeolog, içeriyi incelemek üzere yer altı yapısının dar girişinden aşağıya süzülmüşler. Birkaç metre süründükten sonra da ayakta durabilecekleri, açık bir alana varmışlar. Nemli kireç ve küflü toprak

kokan alçak bir salonda bulunuyorlarmış. Ellerindeki fenerleri yere doğru tuttuklarındaysa toprağın kırmızı olduğunu fark etmişler. Meşhur *terra rossa*'ymış bu."

"Çok iyi bilirim," dedi Grossman. "Kudüs'te çok yaygın görülen bir topraktır."

"Arkeologlar sonra da duvarları aydınlatarak gördükleri şey karşısında sersemlemişler. Burada neyin bulunduğunu anlamış olan ekip şefi hemen yer altı yapısından dışarı fırlayarak bütün çalışmaların durdurulmasını emretmiş." Arkan bir an sustu ve kendisini dikkatle dinlemekte olan üç kişiye baktı. "Ne keşfetmişler, biliyor musunuz?"

"Ahit Sandığı'nı mı?" diye takıldı İsrailli müfettiş. "Yoksa Yasa'nın tabletlerini mi?"

Vakıf başkanı Grossman'a ateş saçan gözlerle baktı.

"Çok önemli bir cenaze anıtıymış bu, yani bir mozole," diye açıkladı. "Alçak odanın dört duvarından üç tanesine altı tane petek oyulmuş, adına İbranicede *kokhim*, Latincedeyse *loculi* denen bu peteklerden her birinin içindeyse bir ya da daha fazla mezar bulunuyormuş. Ekip, toplamda üzerleri kırmızı toprakla kaplı on tane mezar bulmuş. Hepsini birer birer çıkararak İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'na teslim etmişler, ancak içlerinden bir tanesinin yolda kaybolduğu anlaşılmış, muhtemelen antikacının birine satılmış. Her neyse, arkeologlar mozolenin içine geri dönerek bu alçak odayı ayrıntılı olarak incelemişler. Burada yere üçgen şeklinde yerleştirilmiş olan üç adet kafatası bulmuşlar, bu dizilim belli bir tören biçimini düşündürüyormuş."

Arnie Grossman, sabırsızlıkla saatine baktı.

"Bu bizi neden ilgilendiriyor?" diye sordu sabrı taşmak üzereymiş gibi. "Biz burada bir cinayet soruşturması yürütüyoruz, sizin bu arkeoloji öykünüzün bize hiçbir katkısı bulunmuyor! Neden bize bilmek istediğimiz şeyi hemen şimdi, lafı dolandırmadan söylemiyorsunuz?"

"Ben de aynen öyle yapmaya uğraşıyorum zaten!" diye karşılık verdi Arkan sinirlenmiş gibi. "Size açıklayacağım ve göstereceğim şeyleri anlayabilmeniz için önce bu ayrıntıları bilmeniz gerekiyor. Aksi takdirde hiçbir anlam ifade etmeyeceklerdir."

İsrailli müfettiş, muğlak bir hareketle çevresini gösterdi.

"Daha başından bize buranın Kutsalların Kutsalı olduğunu söylediniz, yok daha neler!" diye haykırdı. "Hatta Tanrı'nın fiziksel olarak bu salonda bulunduğunu bile iddia ettiniz ki bu küfürlerin küfrüdür! Şimdi de tutmuş bize bir mezar öyküsü anlatıyorsunuz..."

"Sakin olun," diye öğütledi Valentina, elini adamın omuzuna koyarak. "Önce bize söyleyeceği her şeyi bir dinleyelim de ne yapacağımıza daha sonra karar veririz. Bütün bunlar oyalama taktiklerinden ibaret çıkarsa o zaman yargıçtan aldığınız tutuklama emrini kullanırız."

İtalyan meslektaşının öğüdü üzerine sakinleşen Arnie Grossman, derin bir soluk alarak kendini toparladı.

"Devam edin."

Tomás'ı çok şaşırtan bir şekilde, Arpad Arkan hiç de endişeli görünmüyordu. Ya yapacağı açıklamanın gerçekten de büyük bir etki yaratacağından hiç kuşkusu yoktu ya da son anda bu işin içinden sıyrılmak için gizlemekte olduğu bir kozu daha bulunuyordu.

"Talpiot'ta bulunan dokuz mezar, İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'na götürüldükten sonra orada ölçümleri yapıldı, fotoğrafları çekildi ve IAA 80/500'den 509'a kadar numaralandırılarak kataloglara kaydedildiler," diye anlatmaya devam etti vakıf başkanı istifini hiç bozmaksızın. "IAA kısaltması kurumun İngilizce adı olan Israel Antiquities Authority'yi simgeliyor, 80 sayısı keşfin yapıldığı 1980 yılını gösteriyordu, 500'den 509'a kadarki numaralarsa bu mezarların o yıl boyunca kataloglara kaydedilmiş buluntular listesindeki sıralarını gösteriyordu."

"Bunlar ikincil derecede, teknik bilgiler," diye adamın sözünü kesti Tomás. "Bu mezarların asıl özelliği neydi peki?"

"Sorunuza yine bir soruyla yanıt vereceğim," dedi Arkan karşılık olarak. "Bir ad taşımakta olan Yahudi mezarları bulmak yaygın bir şey midir, bilir misiniz?"

Tarihçi başını iki yana salladı.

"Benim bildiğim kadarıyla, Kudüs'te bulunan mezarların ancak yüzde yirmi kadarının kimlikleri belirlenebilmiştir."

Başkan, başıyla onayladı.

"Doğrudur. Oysa Talpiot'ta, dokuz mezardan altısının taşlarının üzerine isimleri kazınmıştı. Sırf bu bile onları dikkate değer kılıyordu. Ancak bu keşfi gerçekten olağanüstü hale getirense bunların taşımakta oldukları adlar oldu." Arkan yine bir an için sustuktan sonra tarihçiye sordu. "Bu adların ne olabileceği konusunda bir fikriniz var mı acaba?"

Tomás omuzlarını kaldırdı.

"Hayır."

"Mezarlardan en büyüğü olan IAA 80/500, kurumuş toprakla kaplı ve gül şeklinde oymalarla süslüydü. Arkeologlar toprağı temizleyerek Yunanca bir yazının bulunduğunu ortaya çıkardılar: *Mariamn-u eta Mara*. 80/501 de yine güllerle süslenmişti ve onun da İbranice bir yazısı bulunuyordu: *Yehuda bar Yehoshua*. 80/502'nin adı da İbraniceydi: *Matya*. 80/504, *Yose*; 80/505 ise *Marya* adlarını taşıyorlardı, yine İbranice."

"Mezarlardan altı tanesinde isim yazılı olduğunu söylemiştiniz," diye saptamada bulundu Tomás. "Ama yalnızca beşinin adını verdiniz."

Arkan gülümsedi.

"Bakıyorum da dikkatlisiniz," diye gözlemledi. "Gerçekten de 80/503'ü kasten atladım. Bunun üzerindeki yazı ne Yunanca ne de İbraniceydi. Aramice yazılmıştı. Harfleriyse patin tabakalarıyla iyice kararmış görünüyordu."

"Patine bakır pası da denir," dedi tarihçi. "Arkeologların iyi bildikleri bir mineralleştirme işlemidir."

Vakıf başkanı başını eğdi.

"Eminim ki Talpiot'tan çıkan altıncı mezarın üzerinde yazan adı artık bulmuşsunuzdur..."

Tomás bir an düşündükten sonra birdenbire anladığı şey sanki gelip yüzünün ortasına çarpıvermişti.

"Durun biraz!" diye haykırdı değişmiş bir sesle. "Talpiot'tan söz edildiğini şimdi hatırlıyorum! Çünkü orada bulunan bir mezarda karşılarına çıkan isim..."

Arpad Arkan kollarını kavuşturmuş, karşısındaki üç kişi arasında bu son mezarın üzerinde yazılı olan adın taşımakta olduğu gerçek önemi bir tek onun kavrayabileceğinden emin olarak gözlerini Tomás'ın üzerine dikmişti.

"*Yehoshua bar Yehosef.*"

Kriptoloğun hayretten ağzı bir karış açık kaldı.

"Olacak şey değil!"

"Sizi temin ederim."

"Ciddi mi söylüyorsunuz?"

İki müfettiş, Tomás'ın yüzündeki hayreti görünce önemli bir şeyler kaçırmakta olduklarını anladılar.

"Ne oldu?" diye sordu Valentina. "Ne demek istiyorsunuz?"

Tarihçinin kendini toplaması birkaç saniye sürdü. Hâlâ sersemlemiş bir halde yavaş yavaş İtalyan kadına doğru dönerek onun yüzüne sanki beyni kaynamaya başlamış gibi baktı.

"Ha?"

"Mezarda yazan isim," diye üsteledi kadın. "Ne özelliği var?"

Tomás sanki şimdiki zamana dönüyormuş gibi başını iki yana sallayarak bakışlarını onun üzerine dikti.

"*Yehoshua bar Yehosef,*" diye yineledi. "Bunun ne anlama geldiğini bilmiyor musunuz yani?"

"Bilmiyorum tabii!"

"Yusuf oğlu Yuşa."

Valentina çaresizlikle yüzünü buruşturdu; belli ki bu ad ona hiçbir şey çağrıştırmıyordu.

"Yuşa mı? Ne olmuş yani?"

"*Yehoshua, Yuşa* adının eski halidir. Ancak İbraniler çoğu zaman kısaltma kullanırlardı. Yani *Yehoshua*, yerine *Yeshu* derlerdi."

İtalyan kadın hâlâ anlamıyordu.

"E?"

Portekizli adam, bir kere daha Arkan'a bakarak doğru duymuş olduğundan emin olmayı istedi. Başkanın yüzündeki gururlu ifade onu doğruluyordu. Bakışını yeniden Valentina'ya çevirerek, nihayet ona istediği yanıtı verdi.

"*Yeshu, İsa* anlamına gelir," diye açıkladı. "Şimdi anladınız mı?"

Valentina'nın gözleri kocaman açıldı.

"Efendim?"

"Yusuf oğlu İsa."

LXIII

Zırhlı kapı kapanır kapanmaz *Kodesh Hakodashim*'in holünde nöbet tutan bekçi Sicarius'u fark etti.

"Bir şey mi arıyordunuz?"

"Beni bakım servisinden gönderdiler," dedi kendinden emin bir halde holün içinde ilerleyerek. "Onlara bir teknik sorun olduğu haber verilmiş."

Dikkatle çevresine baktı. Bir arızanın yerini belirlemeye çalışıyormuş gibi görünürken, aslında en etkili biçimde nasıl çalışabileceğini tasarlayabilmek üzere çevreyi kontrol ediyordu. Tavanda, zırhlı kapıya doğru yöneltilmiş duran bir güvenlik kamerası bulunuyordu.

"Sorun mu?" diye sordu bekçi hayretle. "Ne sorunu? Güvenlikten bana herhangi bir bilgi vermediler."

"Elektrikle ilgili bir sorunmuş," dedi Sicarius, operasyonunun risklerini değerlendirebilmek için dört bir yana göz atarak. "Kısa devre mi ne? Öyle bir şey işte. Belki de bir ampul patlamıştır..."

Bekçi, boynunda asılı duran telsizini eline aldı.

"Güvenliğe bir soralım bakalım," dedi durum karşısında şaşırmış gibi. "Beni haberdar etmeleri gerekirdi."

Ne pahasına olursa olsun, onu durdurması gerekiyordu.

"Burası Cennet, öyle değil mi?" diye sordu Sicarius, bahçede kendisine seslenmiş olan adamın verdiği adı hatırlayarak. "Siz herhangi bir arıza fark etmediniz mi yani?"

Bekçi kaşlarını kaldırdı.

"Burası Gemi!" diye bildirdi. "Arıza Cennet'te miymiş?"

"Bana öyle dediler."

"O halde yanlış geldiniz."

Sicarius buna bozulmuş gibi göründü.

"Ah, ne gün ama!" diye haykırdı. "Nasıra'da bir elektrik araç gereçleri dükkânım var benim. Acilen tesisinize gelmem için aradılar. Ben de yolumu kaybetmişim... Burası kocaman!"

Silahlı adam ikna olmuş gibi görünerek gülümsedi ve telsizini elinden bıraktı.

"Anlıyorum," dedi cebinden tesisin bir haritasını çıkararak. Haritayı açtı ve daha iyi gösterebilmek için yere yaydı. "Şu binayı görüyor musunuz?" Harita üzerinde işaretli bir noktayı gösterdi. "İşte burası Gemi, şu an içinde bulunduğumuz yer." Parmağını yakınlardaki başka bir noktaya kaydırdı. "Cennet binası ise işte burada."

Sicarius derin bir minnettarlık ifadesi olarak elini yüreğinin üzerine koydu.

"Ah, çok teşekkürler!"

Bekçi, çıkışa kadar ona eşlik edip arkasından el salladı. Onun uzaklaşmasını seyrettikten sonraysa sakince geri dönüp güvenlik masasının başına geçti. Bu arada Sicarius ise yarı yoldan geri dönüp hole açılan kapıya sırtını dayamıştı bile. Saldırıya hazırdı.

LXIV

Her üç ziyaretçi de şaşakalmışlardı. Arpad Arkan, açıklamasının yaratmış olduğu etkiden hoşnut, onlara gülümsüyordu.

"Arkeologlarımız, İsa'nın mezarını keşfetmişler, öyle mi?" diye sordu Arnie Grossman. Uyanmak ister gibi başını silkeledi. "Burada İsa Mesih'ten mi söz ediyoruz biz?"

Arkan yüzündeki kocaman gülümsemeyi hiç bozmamıştı.

"Yusuf'un oğlu olan başka İsa tanıyor musunuz?"

İsrailli müfettiş, yardım için yalvarırcasına İtalyan meslektaşına baktı.

"Affedersiniz ama ben her şeyi tam olarak anlayabildiğimden pek emin değilim," dedi duydukları karşısında en az diğerleri kadar sarsılmış olan Valentina. "Eğer bu mezar İsa'ya, yani bizim İsa'ya aitse, üzerinde *İsa Mesih* diye yazması gerekmez miydi?"

Vakıf başkanı bu soruya yanıt verme işini Tomás'a bıraktı.

"Eski çağlarda insanların soyadları yoktu," diye açıkladı tarihçi. "Ön adlarıyla birlikte genellikle ya babalarının adını, ya köylerinin adını ya da yapmakta oldukları mesleği kullanırlardı. Örneğin, Petrus'un oğlu Yuhanna derlerdi. Ya da Terzi Yuhanna. İsa söz konusu olduğundaysa, köyünün adıyla bilinirdi, yani Nasıralı İsa olarak veya babasının adıyla birlikte, Yusuf oğlu İsa şeklinde. Bu bağlamda Mesih bir özel ad değildi. Anne ve babası 'Yusuf Mesih' ya da 'Meryem Mesih' olarak bilinmiyorlardı. Mesih bir cins isimdi. İbranice ve Aramicedeki *machia* sözcüğünün karşılığıydı

ve Yunancası da *hristus* idi. Pavlus sayesinde Nasıralılar mezhebi putperestler arasında hızla yaygınlaştıkça, çoğu Yunanca konuşan bu putperestler ondan *İsa Mesih* ya da *Jesus Hristus* olarak söz etmeye başladılar ve bizzat Pavlus da bu adlandırmayı kullanır oldu. Ancak İsa yaşamı boyunca kendisinden bu şekilde söz edildiğini hiç duymamıştır."

"Başka bir deyişle," diye sonuca vardı Valentina, "bu adın bir Yahudi mezarına yazılmış olması da mümkün değildi."

"Kesinlikle."

"Peki siz bu mezarın gerçekten de bildiğimiz İsa Mesih'e ait olduğuna inanıyor musunuz?"

Tomás bir an için soruyu düşündü. İtalyan müfettiş ondan teknik bir değerlendirme istiyordu ve bu nedenle de temkinli yanıt vermeyi tercih etti.

"Bu başka bir sorun," dedi. "Bu konuda size fikir belirtebilmem için daha fazla bilgi edinmem gerekir."

Bu sözler başkanın çok şiddetli bir tepki vermesine yol açtı.

"Haydi ama!" dedi Arkan sesini yükselterek bozulmuş gibi. "Size söylediklerimden nasıl kuşku duyarsınız? Size yalan söylediğime mi inanıyorsunuz yoksa? Beni sahtekâr mı sanıyorsunuz?"

Daha bundan birkaç gün önce, Kudüs'teki vakıf binasında Tomás, başkanın ne kadar kolay sinirlenebilen bir mizaca sahip olduğuna tanık olmuştu. Tarihçinin şu anda kaçınmak istediği tek bir şey varsa o da yine benzer türden şiddetli bir tartışmaya girişmekti.

"Sizi sahtekârlıkla suçluyor değilim," dedi Arkan'ı yatıştırabilme kaygısıyla acele ederek. "Yalnızca herkesin bu konuda yanılmış olabileceği olasılığını düşünüyorum, o kadar."

Başkanın yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Bu ne cüret?" diye karşı koydu. "Beni hiç işi gücü olmayan bir aylak mı sanıyorsunuz siz? Burada gerçekten bilimle uğraştığımızın farkında değil misiniz? Sizce ben bir amatör müyüm yani?"

Yatıştırma taktiğinin sonuç vermediği ortaya çıkmıştı. Ama birkaç gün önce Kudüs'te Arkan ve Valentina şiddetle birbirlerine girdiklerinde görülmüş olduğu üzere yüzleşme de bir işe yarıyor sayılmazdı. Belki de en iyisi kanı kaynamakta olan adamı kendi haline bırakmak olacaktı.

"Ben yalnızca kanıtlara ihtiyacım olduğunu düşünüyorum," dedi tarihçi, sıradan bir konuşma yapıyormuş gibi mesafeli bir sesle. "Böyle bir keşif çok özenli doğrulamalar gerektirir, sizce de öyle değil mi?"

"Kanıt mı? Kanıt mı istiyorsunuz?"

"Eğer mümkünse."

Başkan duraksadı ve ardından da parladığı kadar hızlıca yatışıverdi.

"Tam olarak neyi bilmek istiyorsunuz?"

"Her şeyi," dedi tarihçi. "Her şeyden önce, Talpiot'ta bulunmuş olan mezarın gerçekten de Nasıralı İsa'ya ait olduğundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?"

Arkan düşünceli bir tavırla adamın yüzüne baktı.

"Bakın size ne önereceğim," dedi sonunda. "Size şimdi bir dizi anahtar soru soracağım ve bu alandaki bilgileriniz sayesinde sonuçları kendiniz çıkaracaksınız. Bu sizin için uygun mudur?"

Bu öneri Portekizli'yi şaşırtmıştı ama fikri ölçüp biçtikten sonra oyuna dâhil olmakta bir sakınca görmedi.

"Pekâlâ," diyerek kabul etti. "Sizi dinliyorum."

Başkan, düşünceli tavrını koruyarak sorgulamasını nasıl yürüteceğini tasarlamaya uğraştı.

"Başlıyoruz," dedi. "Üzerlerindeki yazılara karşın, mezarların tarihleri yoktu. Bu durumda, onların İsa'nın çağına ait olduklarını nereden bilebiliriz?"

"İlk sorunuz basitmiş," diye karşılık verdi Tomás. "Yahudi yasaları ölülerin güneşin batmasından önce toprağa verilmelerini emreder. İsa'dan önce 430 yılına doğru cesetleri bir mağaraya,

mahzene ya da bir kayanın içine oyulmuş bir tünele terk etmek Kudüs'te cenaze töreni yerine geçen bir âdet halini almıştı. Ancak mezar kullanımı, İsa'nın doğumundan kısa süre öncesine dek yaygınlaşmış değildi ve 70 yılında, Romalılar kenti ve ikinci tapınağı yerle bir ettiklerinde artık yerleşmişti. Bu durumda tanım gereği, Kudüs'te bulunacak her türlü mezar zorunlu olarak İsa'nın yaşamış olduğu çağa ait olacaktır. Cesetlerin mağaralara bırakılmalarından önce, ilk cenaze töreni olarak keten ya da yünden yapılmış kefenlere sarılması da yine bu çağa aittir. Daha sonradan, ceset tamamen çürüdüğündeyse kurumuş kemikler toplanır ve bir aile mezarında bir araya getirilirdi. Bu ikinci cenaze asıl cenaze sayılırdı."

Arkan yanıttan tatmin olmuş gibi başıyla onayladı.

"Peki ama mezar kullanımı bütün Yahudiler için geçerli olan bir cenaze âdeti değil miydi?" diye sordu yanıtı gayet iyi bildiği halde.

"Ah, hayır. Yalnızca bir azınlık için geçerliydi. Yahudilerin çoğu ölülerini hâlâ, yasanın öngördüğü şekilde doğrudan toprağın içine gömmeyi tercih ediyorlardı." Tarihçi düşündükçe bağlantıyı kurmaya başlıyordu. "Hem zaten," diye devam etti, "mezar kullanımı daha çok dünyanın sonunun yaklaştığına inanan kıyametçi Yahudilerin tercih ettikleri bir uygulamaydı. Bunlar Tanrı'nın çok yakında yeryüzüne ineceğine ve burada saltanatını kuracağına, o zaman da bütün ölülerin büyük yargılama için diriltileceklerine inanıyorlardı. Kıyametçi Yahudiler, ölülerini mezarların içine koyarak dirilme sürecini kolaylaştırdıklarını düşünüyorlardı. Bu mezarların, tapınağın kurulu olduğu yer olan Moriah Dağı yakınlarına dikilmiş olmaları da bir rastlantı değildir. Onlar, Tanrı'nın egemenliğini tapınaktan uygulayacağını düşünüyor, bu yüzden de ölülerini her şeyin olup biteceği yerden fazla uzaklaştırmıyorlardı."

"İsa ve müritlerinin kıyametçi Yahudilerden olduklarını mı düşünüyorsunuz?"

Soru tam yerine denk gelmişti.

"Elbette öyleydiler," dedi başkanın nereye varmak istediğini gayet iyi anlamış olan Tomás. "Bu yüzden de bu tür bir gömülme

âdetini uygulamış olmaları kuvvetle muhtemeldir." Tarihçi duraksadı. "Hem zaten, her şey de müritlerinin İsa'nın cesedine aynen bunu yapmış olduklarını gösteriyor." Akademisyen, bir şey arıyormuş gibi dört bir yanına bakındı. "Buralarda bir İncil bulunur mu?"

Vakıf başkanı, bir çekmeceyi açarak içinden hacimli bir kitap çıkardı ve bunu masanın üzerine koydu.

"Sevgili dostum, Kutsallar Kutsalı'nda bulunuyoruz," diye takıldı. "Burada her zaman İncil bulunur."

Tarihçi kitabın sayfalarını karıştırdı.

"Dinleyin bakın, Markos on beşinci bab kırk üçüncü ayette İsa'nın gömülmesi hakkında ne diyor," dedi bölümü okumaya koyularak. "Yüksek Kurul'un saygın bir üyesi olup Tanrı'nın Egemenliği'ni umutla bekleyen Aramatyalı Yusuf geldi, cesaretini toplayarak Pilatus'un huzuruna çıktı. İsa'nın cesedini istedi.'" Tomás, başını kitaptan kaldırdı. "Bu da demek oluyor ki Markos, Yusuf'un da Tanrı'nın Egemenliği'ni beklediğini söyleyerek onun da kıyametçi bir Yahudi olduğunu açıklamış oluyordu. Doğal olarak da, Markos'un on beşinci bab kırk altıncı ayette anlattığı üzere Aramatyalı Yusuf, İsa'yı kıyametçi Yahudilere özgü biçimde gömmeyi istemişti." Tarihçi okumayı sürdürdü. "'Yusuf keten bez satın aldı, cesedi çarmıhtan indirip beze sardı, kayaya oyulmuş bir mezara yatırarak mezarın girişine bir taş yuvarladı.'" Tomás, parmağını metne vurdu. "Burada Markos'un betimlediği ilk cenazedir. İsa gerçek anlamıyla henüz gömülmüş değildi, yalnızca kaya içine oyulmuş bir peteğe yerleştirilmişti. Bunun nedeni de daha sonra kemiklerinin buradan alınarak sürekli bir yere, kıyamet günü geldiğinde diriltilinceye dek kalacağı bir kemik mezarına götürülecek olmasının tasarlanmış oluşuydu."

"Peki İsa için ikinci bir cenaze yapıldı mı? Kemikleri bir mezara götürüldü mü?"

Tomás yüzünü buruşturdu.

"Eh, eğer İncillere inanacaksak, hayır. Çünkü bu mümkün olmadan dirilmişti."

Arkan gözlerini karşısındakine dikmişti.

"Bundan emin misiniz?" diye sordu. "Matta'nın yirmi sekizinci bab on üçüncü ayetinde ne yazdığını bize okur musunuz?"

Tarihçi, İncil'in içinde sayfayı aradı.

"'Öğrencileri geceleyin geldi, biz uyurken onun cesedini alıp götürdüler,'" diye okudu. Başını kaldırıp başkana baktı. "Matta bunun İsa'nın cesedinin ortadan yok oluşunu açıklamak için Yahudiler tarafından uydurulmuş bir söylenti olduğunu belirtiyor."

"Böyle bir söylentinin çıkmış olmasını siz de ilginç bulmuyor musunuz?" diye sordu Arkan. "O kadar ilginç ki Matta, Romalıların bütün gece mezarın başında nöbet tutması için bir bekçi görevlendirmiş olduklarını da belirtme gereği duyuyor, oysa Markos, görünüşe bakılırsa yayılan söylentiyi yalanlama girişimini ele veren bu ayrıntıdan hiç söz etmiyor."

Tomás, Matta'nın çarmıha gerilmeden sonraki olaylarla ilgili ayetlerini sessizce gözden geçirdi.

"Kabul etmem gerekir ki hakkınız var," dedi sonunda boyun eğerek. "İsa'nın dirilişi bir tarih bilimi meselesi değil, bir inanç sorunudur. Doğaüstünü ilgilendirir. Eğer benim düşündüğüm gibi bunun batıl inanç sahipleri tarafından uydurulmuş bir efsane olduğuna inanıyorsanız, o halde İsa'nın cesedinin başka bir yere taşınmış olduğu apaçıktır. O halde de ikinci bir cenaze yapılmış olmalıdır."

"Peki nereye taşınmış olabilir?"

"Burada söz konusu olan kıyametçi Yahudiler olduğuna göre, cesedin diriliş ve kıyamet günü geldiğinde tapınağa mümkün olduğunca yakında bulunmasını sağlamak için Moriah Dağı yakınlarındaki bir mezara taşınmış olması akla yatkındır."

Gözlerini hâlâ karşısındakinden ayırmamış olan Arkan, Tomás'ın kendi sözlerinin mantıksal sonuçlarını kendi kendine çıkarmasını bekliyormuş gibi parmaklarını davul çalar gibi masaya vurmaktaydı.

"Kemik mezarları, birinci yüzyılda kıyametçi Yahudiler tarafından ikinci cenazelerde kullanılırlardı," diye hatırlattı vakfın başkanı. "İsa ve müritleri, birinci yüzyılın kıyametçi Yahudileri arasındaydılar ve onun ölümünden sonra yaşananlarla ilgili olarak İncillerde anlatılanlar da ikinci bir cenazenin ilk aşamasına uygun düşüyor. Bu durumda İsa'nın kemiklerinin Moriah Dağı yakınlarındaki bir mezarın içine taşınmış olması son derecede muhtemeldir. Bu da bizi doğal olarak Talpiot'taki keşfe geri götürüyor."

Tomás düşünceli bir tavır takınarak, parmaklarıyla dalgıç giysisinin gözlük kısmını okşadı.

"Mümkündür," diye itiraf etti. "Aksini söyleyemem." Bu varsayımı bir kere daha gözden geçirdi. "Bunun gerçekten de Nasıralı İsa'nın mezarı olduğunu kabul edebilmek için aydınlatılması gereken birkaç sorun kalıyor hâlâ. Bunlardan ilki bu mezarların zengin ailelere özgü olmasında yatıyor. Oysa İsa çok yoksul bir adamdı. Bildiğim kadarıyla ailesinin hiçbir serveti bulunmuyordu."

Arkan, sanki bildiği bir şey varmış gibi ona tuhaf bir bakış fırlattı.

"Öyle mi dersiniz? İsa'nın babası Yusuf'un mesleği neydi?"

"Marangozluk," diye yanıtladı tarihçi otomatik olarak. "Herkes bilir bunu."

"Nerede yazıyor bu?"

Tomás yine İncil'e başvurdu.

"Matta İncili'nin, on üçüncü bab elli beşinci ayetinde," diye yanıtladı, okuyarak. "'Marangozun oğlu değil mi bu?'"

"Geleneksel çeviri böyledir," diye hatırlattı Arkan. "Oysa, Matta'nın asıl metinde kullanmış olduğu Yunanca sözcük neydi?"

"*Tekton*."

"Tam olarak ne anlama gelir bu *tekton*?"

Tarihçi adamın itiraz noktasını anlamıştı.

"Katı anlamıyla 'inşa eden' demektir. 'Marangoz' sözcüğünün iyi bir çeviri olmadığı doğrudur. *Tekton*, aslında inşaat işinde kendi hesabına çalışan, kalifiye bir adamdır."

"Başka bir deyişle duvarcı ustası," diye basitleştirdi başkan. "Bugün olsa Yusuf'un serbest meslek sahibi bir girişimci olduğunu söylerdik. Sizce bu yoksul insanların işi midir?"

Tomás bunu daha önce hiç düşünmemişti.

"Şey... ille de öyle olması gerekmez tabii," diye itiraf etti. "*Tekton*, elleriyle çalışan birini belirtir. Belki gerçekten de bir duvarcı ustasıydı ama yine de Nasıra gibi küçücük bir köyde çok fazla zengin olmuş olamaz."

"Oğlu İsa'nın eğitimli olduğunu unutmayın. Kutsal kitabı avucunun içi gibi biliyordu ve o çağda ender görülen bir şey olduğu halde en azından okuması vardı. Bütün bu belirtiler, sefalet içinde yaşayan bir köylü ailesini düşündürmüyor..."

"Pekâlâ," diye teslim oldu Portekizli. "Her ne kadar bundan kesin olarak emin olamayacaksak bile ailesinin biraz para sahibi olduğunu varsayalım. Ama kendilerine bir aile mezarı yaptıracak kadar çok olabilir miydi? Unutmayın ki bütün belirtiler Yusuf'un genç öldüğünü ve ailesinin gereksinimlerini karşılayabilecek durumda olmadığını düşündürüyor..."

"Yusuf'un erken yaşta ölmüş olduğu spekülasyondan fazla bir şey değildir," diye iddia etti Arkan. "İncillerde bundan açıkça söz eden hiçbir şey yoktur. Tek bildiğimiz inşaat işinde çalışan, eğitimli bir aile olduklarıdır. Kıyamet günü geldiğinde ölülerin dirileceğine inanan böyle bir ailenin üyelerinin Talpiot'ta bulunana benzer bir aile mezarı yaptırmak için para bulabilmiş olmaları hiç de inanılmayacak bir şey sayılmaz. Ayrıca kendileri bunun için gereken paraya sahip değillerdiyse bile, müritlerden kimileri böyle bir şey için para bulabilecek durumdaydılar. Şu Armatyalı Yusuf'u ele alalım. Markos, bu adamın, tapınak konseyi Sanhedrin'in bir üyesi olduğunu bildirmiyor muydu? Eğer durum buysa, mutlaka

zengin biri olmalıydı. Hem ayrıca İnciller, İsa'nın gömülmesi işinin sorumluluğunu onun yüklenmiş olduğunu açıkça belirtiyorlar." Vakıf başkanı elini göğsüne götürdü. "Kendimizi Nasıralıların yerine koyalım. Eğer Tanrı'nın krallığının gelişinin çok yakın olduğuna ve İsa'nın da kutsal kitapta sözü edilen *machia* olduğuna inanıyor olsaydım, İsa için bir mezar yaptırmanın iyi bir yatırım olacağına hükmederdim, sizce de öyle değil mi? Kuşkusuz bu durumda, kıyamet günü gelip de diriltildiğimde İsa, Baba'sının kulağına benim lehime birkaç sözcük fısıldayıverecektir. Bu da benim Tanrı'nın krallığına girişimi kolaylaştıracak bir şey olmaz mıydı?"

Tomás başını salladı.

"Evet, haklısınız," diye itiraf etti. "İsa'nın tek bir kuruşu bile olmasaydı, yine de müritleri ona bir mezar yapabilmek için gereken parayı bulurlardı. Hepsi Mesih'in gözüne girebilmeyi istiyorlardı, hele ki kıyamet günü yaklaşmaktayken."

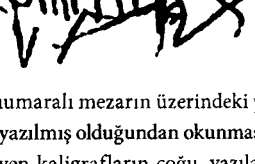
"O halde bana yanıt verin," dedi Arkan sonuca bağlar gibi. "İsa fiziksel olarak hiç dirilmediyse, kemiklerinin tapınağa yakın, ayrıcalıklı bir konumda bulunan Moriah Dağı eteğinde bir mezara taşınmış olması muhtemel midir, değil midir?"

"Evet, muhtemeldir," diye kabul etti Tomás. "Sorun yalnızca Talpiot'ta keşfedilenin doğru mezar olup olmadığını belirlemekle ilgilidir."

"Neden öyle olmasın ki? Kanıtlama mı istiyorsunuz?"

"Bunun için buradayım."

Yanıt olarak Arkan, masanın altından bir çekmece çekti ve içinden çeşitli arşivlenmiş belgeler taşıyan bir şeffaf dosya çıkardı. İlk sayfayı dosyadan çıkardı; üzerinde bir numara ile beyaz taştan bir mezarın üstüne kazınmış bir yazıtın fotoğrafı görülmekteydi.

"İşte 80/503 numaralı mezarın üzerindeki yazı burada," dedi. "El yazısı biçimde yazılmış olduğundan okunması kolay değil. Buna karşın onu inceleyen kaligrafların çoğu, yazılanın *Yehoshua bar Yehosef*, yani *Yusuf oğlu Yuşa* olduğunda birleşiyorlar. Biraz önce sizin de söylemiş olduğunuz üzere İsa ya da *Yeşu*, *Yuşa* adının biçimlerinden biri olan *Yehoshua*'nın kısaltılmış halidir."

Her üç ziyaretçi de sayfanın üzerine eğilerek mezarın üstüne kazınmış olan yazıyı incelediler.

"Tamam, ama o çağda kim bilir kaç tane *Yuşa* yaşıyordu?"

Arkan bir kaşını havaya kaldırdı.

"Yani kıyamet Yahudisi olan, ailesi ya da müritleri aracılığıyla da olsa kendine tapınak manzaralı bir mezar yaptırabilecek durumda bulunan kaç *Yuşa* demek mi istiyorsunuz?" Burnunu çekti. "Birkaç tane."

Tarihçi, parmaklarının ucuyla çenesini ovuşturarak, istatistiksel bir yaklaşımın yararlarını ölçtü. Konuya bu açıdan yaklaşmak ona elverişli göründü.

"Bana öyle geliyor ki, *Yehoshua* göreceli olarak yaygın bir isimdi," diye bildirdi. "Birinci yüzyıla ait Yahudi mezarlarında bu isme kaç kere rastlandığına baktınız mı hiç?"

Başkan gırtlağını temizledi.

"İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı tarafından kataloğa kaydedilmiş iki yüz küsur mezar arasında *Yehoshua* ismine yüzde dokuz, *Yehosef* ismineyse yüzde on dört oranında rastlanıyor. Mezarların kullanılmakta olduğu bu çağ boyunca Kudüs'te yaşamış olan yaklaşık seksen bin adam arasından yedi bin kadarının adının *Yehoshua*, on bir bin kadarınınsa *Yehosef* olduğunu düşünebiliriz."

"Bu durumda her iki ismin de çok yaygın olduklarını siz de kabul ediyorsunuz," diye sonuca vardı Tomás. "Talpiot'ta bulunan *Yehoshua bar Yehosef*'in mezarının gerçekten de Nasıralı İsa'ya ait olduğundan emin olamayacağımız kadar çok yaygın."

"Elbette, ama bir de Kudüs'ün yedi bin kadar *Yehoshua*'sı arasından kaç tanesinin babasının adının *Yehosef* olabileceğini hesaplamak gerekir," diye hatırlattı Arkan. "Yani yüzdeleri çarpacak olursak, *Yehoshua*'nın 0,09'u çarpı *Yehosef*'in 0,14'ü, Kudüs'teki erkek nüfusuna denk gelen seksen bin kişiye uygulanacak olursa, bu da bize... Bin kişi veriyor. Başka türlü söylersek bu çağ boyunca, Kudüs'te babasının adı *Yehosef* olan ancak bin civarında *Yehoshua* yaşamıştır."

"Bu biraz daha kısıtlı bir rakam," dedi tarihçi. "Yine de babalarının adı Yusuf olan bin tane İsa bile Talpiot'taki keşifle ilgili olarak kesinliğe kavuşmamıza izin vermeyecek kadar fazla oluyor."

Başkan dalgın bir tavır takındı.

"Göz önünde bulundurulması gereken başka önemli istatistikler de var," diye ekledi. "Öteki isimlerin varlığı gibi."

"Onların ne özelliği var?"

"Bize çok şey söylüyorlar," dedi Arkan altını çizerek. "Hem sonra bir de DNA meselesi bulunuyor."

Tomás daha da şaşırmış göründü.

"DNA meselesi mi? Ne DNA'sı?"

Vakıf başkanı elindeki en büyük kozu oynamak üzere olduğunu çok iyi bilerek gülümsedi.

"Bilmiyor muydunuz?" diye sordu yalancıktan şaşırmış gibi bir tavır takınarak. "80/503 numaralı mezarın genetik malzemesini belirledik."

"Ne diyorsunuz siz?"

Hem Portekizli akademisyenin hem de konuşmayı dinleyen iki müfettişin yüzlerindeki şaşkınlık ifadesi o kadar büyüktü ki Arkan'ın içi müthiş bir tatminle doldu.

"İsa'nın DNA'sını bulduk."

LXV

Sicarius'un karanlık gölgesi, Kutsallar Kutsalı'nın holüne girdi. Bekçi silahını havaya kaldırarak ateş etmeye hazır bir halde girişe doğrulttu. Onu tanıyıncaysa silahın namlusunu indirerek rahat bir soluk aldı.

"Korkuttunuz beni! Ne işiniz var burada? Yoksa yine mi yolunuzu kaybettiniz?"

Sicarius elinde küçük bir boya spreyi tutuyordu. Kendini kameranın kör noktasına konumlandırarak kolunu kaldırdı ve tavanda duran güvenlik kamerasını hedef aldı.

"Arıza şuradaymış," dedi sanki her gün yaptığı bir şeymiş gibi sakince. "Şunu hemen tamir edip gideceğim."

Neler olup bittiğinden pek bir şey anlamamış olan bekçi, onun kameranın objektifini siyah boyayla kaplamasını izledi.

"Ne yapıyorsunuz öyle? Objektifi mi temizliyorsunuz?"

Bekçi ne olduğunu bile fark edemeden geriye doğru çekildiğini hissetti ve içinde bulunduğu hol çevresinde dönmeye başladı. Tepki vermek istediğinde çoktan yere yapışmış, saldırganıysa sırtına çökmüştü bile. Silahını ona doğru yöneltmeyi istediyse de hem tabancası hem de telsizi elinden alınıp gidiverdi.

"Ne oluyor size böyle?" diye haykırdı sersemlemiş bir halde. "Çıldırdınız mı?" Kurtulmaya çalışarak yerde yuvarlanmayı denedi. "Bırakın beni!"

Sicarius'un kolu bekçiyi tamamen etkisiz hale getirmişti.

"Dur!" diye fısıldadı adamın kulağına Sicarius. "Kımıldama!"

Bekçi kendi kendine güvenlik masasından birinin birazdan alarmı devreye sokacağını söylüyordu ki saldırganın biraz önce güvenlik kamerasını etkisiz hale getirmiş olduğunu hatırladı. Güvenliktekiler ilk başta bunun basit bir teknik sorun olduğunu sanacaklardı. Kendi başının çaresine bakmak zorundaydı.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu korkuyla. "Bunu neden yapıyorsunuz?"

Sicarius dudaklarını bekçinin kulağından ayırmıyordu.

"Bana kapının şifresini ver," diye mırıldandı ifadesiz bir ses tonuyla. "İçeri girmem gerek."

"Çıldırdınız mı siz? *Kodesh Hakodashim*'e girmeyi mi istiyorsunuz?"

"Şifre!"

Bekçi öfkeyle başını iki yana salladı.

"Bende yok!" diye haykırdı. "Şifreyi yalnızca başkan bilir."

Saldırganın kolunu kımıldattığını hissetti ve birkaç saniye içinde gözlerinin önünde keskin bir hançer ucu parıldamaya başladı.

"Şifre!"

"Size bende yok diyorum!" diye bağırdı adam yeniden. "Ben sadece bir bekçiyim!"

Sicarius ani bir hareketle kurbanını yakaladı ve oturmaya zorladı. Kemerinde taşıdığı halatı çıkararak adamı bağladı.

Bekçi etkisiz hale gelince ayağa kalkıp kapıya doğru ilerledi. Burada bir anahtarın bulunduğunu fark etti ve hole girişi kilitledi. Sonra bir iskemle alarak bunu kapının tokmağına sıkıştırdı. İki adım geri çekilip sonuca baktı. Kuşkusuz bu kapı zırhlı sayılmazdı, ama bu önlem de ona ihtiyacı olan sakinliği sağlamaya yeterdi.

Tutsağının yanına geri dönerek hançerini kaldırdı.

"Sana son bir defa daha soruyorum," dedi zırhlı olan kapıyı işaret ederek. "Şifresi ne?"

"Tekrar söylüyorum ki bende yok," diye yanıtladı bekçi sabrı taşmış gibi. "Ben burada yalnızca gözcülük yapıyorum o kadar."

Sicarius cebinden çıkarttığı yapışkan şeritle tutsağının ağzını tıkadı.

Onu bileğinden sertçe kavrayarak elini yere yapıştırdı. Sonra da hançerini bekçinin küçük parmağına dayayarak bastırdı. Adam inlemeye, çırpınmaya başladı ama ne kurtulması ne de haykırması mümkün olabiliyordu. Sicarius parmağı kesmeye başlayınca kan yere doğru fışkırdı.

Gözleri acıdan dolayı yuvalarından fırlamış olan bekçi inledi.

Birkaç saniye içinde parmak tamamen kesilmişti. Kurban gözlerine kan oturmuş, soluğu kesilmiş, yüzü ter içinde kalmış haliyle çaresizce sızlıyordu ama çığlıkları yapışkan şerit tarafından boğuluyordu. Saldırgan birkaç saniye bekleyerek adama sakinleşmesi için zaman tanıdı ve soluğunu toplayıp onun yüzüne buz gibi gözlerle baktı.

"Şifre!"

Adam gözlerini onun üzerine dikerek duraksadı. Sicarius daha fazla beklemedi. Kana bulanmış olan eli yere yamyassı yatırdı ve hançerin ucunu başparmağa dayadı. Kurban yeniden inlemeye, çırpınmaya başlamıştı.

"Ya bana şifreyi verirsin ya da önce bu elin bütün parmaklarını keser, sonra öteki eline, ondan sonra da ayaklarına geçerim. Hangisini tercih ediyorsun?"

Bekçi konuşmaya hazır olduğunu işaret etti. Sicarius, şeridi bir köşesinden yakalayarak, sert bir hareketle çekti.

"Ah!" diye inledi adam. "Bana bir... doktor gerek." Soludu. "Lütfen!"

"Şifre!"

Artık pes etmiş olan adam içini çekti ve acıdan kıvranarak Kutsalların Kutsalı'na giriş kodunu söyledi.

LXVI

Üç ziyaretçinin donakalmış yüzleri, Arpad Arkan'ın yapmış olduğu açıklamayı duyunca içlerini kaplamış olan hayreti ele vermekteydi.

"Talpiot'taki mezarlarda genetik malzeme mi bulundu?"

Vakıf başkanı, gözleri çocukça bir heyecanla parıldayarak, coşkuyla başını salladı.

"Olağanüstü, değil mi?"

Tomás, şok içinde Grossman ve Valentina'ya baktı. Bütün bunlar ona hiç de inanılır gibi gelmiyordu.

"Ama... bu mümkün değil!"

Arkan'ın gülümsemesi, neşeli bir kahkahaya dönüştü.

"Öyle mi dersiniz? Otuz bin yıllık mamut örneklerinden, Neandertal insanlarından DNA çıkartmayı başarmışız, ne diye bundan yalnızca iki bin yıl önce ölmüş birinden genetik malzeme elde etmeyi beceremeyelim? Profesör Hammans'ın size biraz önce söylediklerini unutmayın. En sıcak havaya maruz kalan DNA bile yaklaşık beş bin yıl hayatta kalabiliyor. Oysa Talpiot Mezarları bundan çok daha yakın tarihlidir."

Tarihçi tuhaf bir hisse kapıldı. Bütün bunlar ona gerçeküstü görünüyordu. Derin bir soluk alarak aklını başına toplamaya çalıştı.

"Pekâlâ, 80/503 numaralı mezarda DNA izleri keşfettiniz o halde," diye devam etti. "Ne var bunda? Kemikleri bulunmuş olan kişinin kimliği konusunda ortada hiçbir kesinlik bulunmadığına göre bu neye yarar sanki?"

Ancak Arkan, bu konuda en küçük bir kuşku beslemiyor gibi görünüyordu.

"Nasıralı İsa bu."

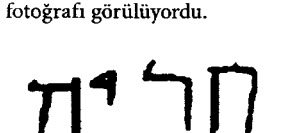
"Bunu bu kadar güvenle nasıl bildirebilirsiniz?" diye karşı çıktı tarihçi. "Biraz önce gördüğümüz gibi bu *Yehoshua bar Yehosef*'in mezarının bildiğimiz Yusuf oğlu İsa'ya ait olması olasılığı ancak binde bir! Bunun çok zayıf bir olasılık derecesi olduğunu siz de takdir etmek zorundasınız!"

Karşısındaki elini kaldırdı.

"Aynı mağaranın içinde daha başka mezarlar da bulunmuş olmasa bu doğru olurdu," dedi altını çizerek. "Üstelik öteki mezarlar da İncillerde Nasıralı İsa'yla ilişkilendirilen kişilerin adlarını taşıyorlar. İşte bu da olasılık oranını büyük ölçüde değiştiriyor."

"Ne demek istiyorsunuz?"

Vakıf başkanı masanın üzerine bırakmış olduğu dosyayı eline alıp içini karıştırmaya başladı ve ikinci sayfada durdu. Tıpkı ilk sayfasında olduğu gibi, burada da bir referans numarası ve bir mezar yazısının fotoğrafı görülüyordu.

"80/505'le başlayalım," diye önerdi Arkan. "Bu mezar İbranice harflerle yazılmış olan *Marya* adını taşıyor. Bu size bir şey çağrıştırıyor mu?"

"İlle de İsa'nın annesi olmak zorunda değil," diye öne sürdü tarihçi, yazıyı incelerken. "Bana kalırsa Meryem de o çağda epeyce yaygın bir isimdi..."

"Gerçekten de o devirde en çok kullanılan kadın adı buydu. Üç yüz yirmi sekiz örnek arasında yetmiş tane *Maryam* bulunuyor, Latince karşılığı *Maria* ya da *Marya* olan ismin İbranicesi yani.

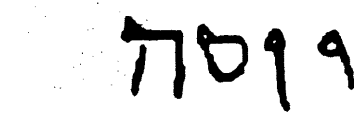
Tomás kafasından hesapladı.

"Bu da demek oluyor ki... Durun hesaplayayım... Kadınların yaklaşık olarak yüzde yirmisinin adı *Maria* idi. Görüyor musunuz? Çok fazla Meryem var!"

"Bu doğru. Yahudi kadınlarının yüzde yirmiden fazlası *Maryam* adını kullanıyorlardı. Ancak Yeni Ahit, İsa'nın annesinden hep *Maria* diye söz eder, *Maryam* olarak değil. Peki mezarın üzerinde kazılı olan isim nedir? *Marya*. Bunun en azından kafa karıştırıcı olduğunu kabul etmelisiniz."

"Gerçekten öyle..."

Arkan, dosyanın üçüncü sayfasına geçti ve bunda da yine bir referans numarasıyla başka bir yazıtın fotoğrafı görülüyordu.

"Şimdi de 80/504 numaralı mezara geçelim," diye önerdi. "Bunun yazısında da *Yose* ismine rastlıyoruz. Bildiğiniz gibi, bu *Yehosef*, yani Yusuf isminin kısaltılmışıdır."

Tarihçi, eliyle yadsıyan bir hareket yaptı.

"Bu İsa'nın babası olamaz!" diye kestirip attı kesinlikle. "İncillerde Yusuf'tan yalnızca İsa'nın çocukluğunda söz ediliyor, bu da onun genç ölmüş olması gerektiğini düşündürüyor."

"Ne olmuş yani?" diye karşılık verdi vakıf başkanı. "Unutmayın ki Talpiot bir kemik mezarıydı. Aile üyelerinin Yusuf'un kemiklerini tapınak manzaralı aile mozolesine taşımış olmalarını engelleyecek hiçbir neden yoktu ortada. Hem zaten, kıyamet gününün de çok yakın olduğuna gerçekten inanmakta oldukları düşünülürse bu olasılık daha da güçleniyor. Size göre bu neden mümkün olamasın?"

Tomás olasılığı değerlendirdi.

"Haklısınız," diye itiraf etti bu güçlü gerekçe karşısında boyun eğerek. "Eğer İsa'nın ailesi bir aile mezarı yaptırmışlarsa babalarının kemiklerini buraya taşımış olmaları da mantıklıdır, özellikle de kıyamet günü geldiğinde diriltildikleri zaman bunun aile üyelerini bir arada tutmaya yardımcı olacağına inandıkları düşünülecek olursa."

"İkinci bir varsayımsa bunun İsa'yla ilişkili başka bir kimse olduğudur," diye açıkladı Arkan. "Rica etsem, bana Markos'un altıncı bab üçüncü ayetini okur musunuz?"

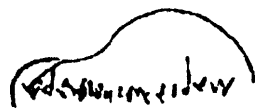
Tomás, elinde tutmakta olduğu İncil'i açtı ve istenen bölümü buldu.

"'Meryem'in oğlu Yakup, Yose, Yahuda, ve Simun'un kardeşleri olan marangoz değil mi bu?'" Tarihçi başını kaldırdı. "Yani siz Talpiot'ta bulunan *Yose*'nin, İsa'nın kardeşi olabileceğini mi ima ediyorsunuz?"

"Neden olmasın? Her ne kadar *Yehosef* ya da *Yose*, o devrin en yaygın isimlerinden biri de olsa mezarda yazılı olan *Yose* adı yine de ilginçtir, çünkü o devre ait başka mezarların hiçbirinde *Yehosef* adının bu kısaltmasına rastlanmıyor." Başkan iki parmağını havaya kaldırdı. "Bu da bize İsa'nın ailesinde Yusuf adını taşıyan iki kişi olduğunu gösteriyor, hem babası, hem de kardeşi. 80/504 numaralı mezar, pekâlâ da bunlardan birine ait olabilir."

"Bu bir varsayım. Peki ya öteki mezarlar?"

Arkan'ın parmakları, dosyanın dördüncü sayfasını yakaladı. Yine bir referans numarasıyla buna eşlik eden bir yazıt fotoğrafı vardı.

"Bu da 80/500 numaralı mezar," diye bildirdi başkan. "Yazılı olan isim *Mariamn-u eta Mara*." Gözünü karşısındaki adama dikti. "Bunun ne anlama geldiğini biliyor musunuz?"

Tomás başıyla onaylayarak fotoğrafı inceledi.

"İşte üzerinde düşünülecek bir şey," diye kabul etti. "*Mariamn-u, Marianne* ya da *Miriam* veya Meryem'in Yunanca çeşitlemesinin açılımlarından biridir. *Mariamn-u eta Mara*'nın sözcük anlamı tam olarak 'Hanım olarak bilinen Meryem'dir. Hanım, burada evin hanımı ya da patroniçe anlamında kullanılmıştır."

Başkan, hâlâ sorduğu soruların yanıtlarını aslında bilmekte olan biri gibi dudağının kenarında bir gülümsemeyle ona baktı.

"Kutsal kitapta bu adı kullanan herhangi bir kimse hatırlıyor musunuz?"

Tomás düşünceli bir ifadeyle elindeki İncil'in sayfalarını karıştırmaya koyuldu. Bu hacimli nüshanın içinde Eski Ahit, Yeni Ahit, apokrif metinler ve yüzlerce sayfa da dipnot ve yorum bulunuyordu. Dizinden bakarak çeşitli metinlerin başlıklarını gözden geçirdi.

"Aslında evet," dedi sonunda. "Ancak kanonik metinlerinde değil." Tarihçi dizinde sunulan başlıklardan birini işaret etti. "*Marianne* adı burada, Havari Filippus'un yaşamıyla ilgili bir apokrif metin olan Filippus'un İşleri'nde geçiyor." Başka bir başlığı daha gösterdi. "Ayrıca bir de Mecdelli Meryem İncili'nin Yunanca parçalarında. Tabii bir de, Origenes ya da İppolit'in eski metinlerinde söz ettikleri Marianne vardır."

"Kimdir bu Marianne peki?"

Tomás başını iki yana salladı.

"Hayır, mümkün değil!" diye haykırdı. "İşte bu sefer saçmalıyorsunuz!"

"Haydi ama, söyleyin!" diye üsteledi Arkan. "Apokrif metinlerde ve Origenes'in, İppolit'in yazılarında adı geçen bu Marianne kimdir?"

Portekizli akademisyen teslim olmuş gibi omuzlarını kaldırdı. Kendisine doğrudan ve yerinde bir soru sorulmakta olduğuna göre, her ne kadar saçma sapan görünse de buna yanıt vermekten kaçınmaya ne hakkı vardı?

"Mecdelli Meryem," dedi gönülsüzce. "Yani Maria Magdalena."

Başkanın gözlerinde bir zafer ışığı parıldadı.

"İlginç, değil mi?"

"Hiçbir anlam taşımıyor bu!" diye kesti Tomás. "Apokrif metinler İsa'nın çağdaşları tarafından yazılmış değildirler. Bu metinlerin büyük bölümü iki ya da üçüncü yüzyıla aittir. Belki bir tek Tomas İncili ayrı tutulacak olursa, apokrif metinlerde sözü edilen bilgiler güvenilir olmaktan çok uzaktırlar."

"Bu doğru," diye itiraf etti Arkan. "Ancak öte yandan bu metinlerin sahici geleneklerden yararlanmış oldukları da bir o kadar doğrudur. Mecdelli Meryem'den söz ederken *Marianne* adının kullanılmış olması da bu geleneklerden birine işaret ediyor."

"Muhtemelen. Ne var bunda?"

Yanıt olarak, vakıf başkanının bakışı, karşısındaki adamın ellerinin arasında gergince sıkıştırmakta olduğu İncil'e kaydı.

"Eğer yanılmıyorsam, bu nüshada apokrif metinler de bulunuyordu, değil mi? Acaba bize Filippus İncili'nin otuz ikinci ayetini okuyabilir miydiniz?"

Tomás istenen yeri buluncaya dek sayfaları çevirdi.

"'Her zaman Rab ile birlikte yürüyen üç kadındılar: Meryem, annesi ve kız kardeşi, bir de Mecdelli Meryem, onun can yoldaşı. Aslında kız kardeşinin de adı Meryem'di, annesinin ve can yoldaşının da.'"

"Şimdi de elli beşinci ayet lütfen."

"'Oğul'un can yoldaşı Mecdelli Meryem'dir. Rab onu bütün müritlerinden daha çok sever ve sık sık dudaklarından öperdi.'"

"Son olarak, bir de Mecdelli Meryem İncili'ni açın lütfen," diye rica etti Arkan. "Petrus'un Mecdelli Meryem'e söylediklerini içeren beşinci bab beşinci ayeti okuyun."

Tarihçi birkaç sayfa atlayarak istenen apokrif metnin yerini buldu.

"'Hemşire, Rab seni başka kadınlardan farklı sevdi, bunu biliriz.'"

Arkan sevinç içindeydi.

"İlginç, değil mi?"

Tomás omuzlarını kaldırdı.

"Bunların kanıtladığı tek şey, İsa ile Mecdelli Meryem arasındaki ilişki konusunda ortalıkta kimi söylentilerin dolaştığıdır," diye karşılık verdi. "Ancak ortada tarihsel açıdan güvenilir bir şey yok. Markos ve Luka'nın, İsa'ya yolculukları sırasında eşlik eden kadınlar bulunduğunu söyledikleri doğrudur. Bunlardan bazıları zengin kadınlarmış ve ona yardımda bulunuyorlarmış. Celile Denizi kıyısındaki bir balıkçı köyü olan Mecdel'den gelmiş ve bu yüzden de Mecdelli Meryem ya da Maria Magdalena olarak bilinen Meryem de bunlardan biridir. Luka sekizinci bab üçüncü ayette, onun mal varlığıyla İsa'ya yardımda bulunduğunu söylüyor. Öte yandan hiçbir yerde onun fahişelik yaptığına ilişkin bir belirti bulunmuyor, bu suçlama ancak dördüncü yüzyılda dedikoducu Papa Gregorius tarafından ortaya atılmıştır. Kutsal metinlere dâhil edilmiş olan dört İncil'de bu kadınların İsa'nın çarmıha gerilişine tanık olan yegâne müritler oldukları ve ona en son ana kadar sadık kalarak, mezarında bulunmadığını bile onların fark ettikleri anlatılır. Bununla birlikte, en eski metinlerden hiçbirinde İsa'nın evlenmiş olduğundan ya da bir sevgilisi bulunduğundan söz edilmez."

"Korintililere mektuplarının ilkinde Pavlus İsa'nın kardeşlerinin ve havarilerinin evli olduklarını söyler," diye öne sürdü Arkan. "Öte yandan, inananlara bekârlık öğüdünde bulunurken de örnek olarak İsa'yı değil, kendini gösteriyor. Eğer Mesih bekâr ölmüş olsaydı, Pavlus kendisinden daha fazla otoriteye sahip olduğundan

onu örnek olarak gösterirdi mutlaka. Neden bunu yapmamıştır? Belki de İsa'nın bekâr olmadığını bildiği için olabilir..."

"Spekülasyondan daha fazlası değil bu," diye karşı çıktı tarihçi. "İsa'nın evli olduğu hiçbir yerde yazmaz."

"Yine de Talpiot'taki mağarada; Filippus'un İşleri'nde, Mecdelli Meryem İncili'nde ve Origenes ile İppolit'in metinlerinde Mecdelli Meryem olduğu belirtilmiş olan Marianne'ın da mezarı bulunuyor."

Tomás yüzünü buruşturdu.

"Basit bir rastlantı."

"Daha da iyisi, *Marianne* adını taşıyan bu mezarın *Yusuf oğlu İsa* adını taşıyan diğer mezarla yan yana bulunuyor olmasıdır, tıpkı mezarlıklarda karı kocaların yan yana yerleştirildikleri gibi."

"Bu da rastlantı."

Arkan alay dolu bir bakışla gülümsedi.

"Rastlantılar biraz fazla olmaya başlıyor doğrusu," dedi dosyada bir sonraki fotoğrafı ararken. "Yeni bir rastlantı da 80/501 numaralı mezarla ilgili. Bu seferki *Yahuda bar Yehoshua* adını taşıyor. Bana bu adı tercüme edebilecek misiniz lütfen?"

Tomás fotoğrafın üzerinde görülen yazıyı inceledi.

"*İsa oğlu Yahuda.*"

"İlginç, değil mi?"

"Kutsal metinler arasında sayılan incillerin hiçbirinde İsa'nın bir oğlu olduğundan söz edilmiyor," diye hatırlattı Tomás. "Tek bir tanesinde bile."

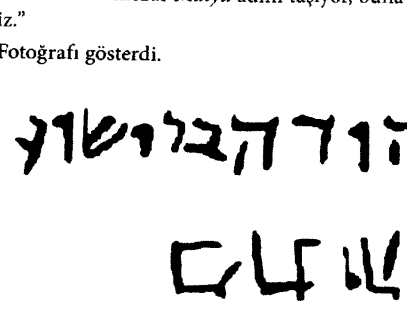
"Sizin de gayet iyi bildiğiniz gibi, İnciller teolojik misyoner metinleridirler," diye karşılık verdi vakıf başkanı. "Her şeyi söylemezler. Yalnızca yazarların İsa'nın müritlerini ona olan inançlarını korumaları için ikna etmelerine yardımcı olacak şeyleri açığa vururlar."

"Bu doğru," diye kabul etti tarihçi. "İncillerde İsa'nın bir oğlu olduğuna ilişkin hiçbir atıfta bulunulmamış olması gerçekten de oğlu

olmamış olduğunu göstermez. Ama gerçekten bir oğlu olduğunu da kanıtlamaz. İşin aslı bunu hiçbir zaman bilemeyeceğimizdir."

"Kesinlikle," dedi Arkan başıyla onaylayarak. "Son olaraksa 80/502 numaralı mezar *Matya* adını taşıyor, buna Matta da diyebiliriz."

Fotoğrafı gösterdi.

Tomás fotoğrafın üzerinde görülen yazıyı inceledi.

"Bunun havarinin mezarı olduğunu mu ima ediyorsunuz?"

"Hiçbir imada bulunmuyorum ben," dedi başkan altını çizerek. "Talpiot Mağarası'nda bulunmuş olan isim budur. İsa'nın ailesinde Matta adında biri var mıydı? Tıpkı oğlu olup olmadığı meselesi gibi, bu konuda da İncillerin söylediği herhangi bir şey yok. Bu yüzden de önerim bu son iki ismi, Yahuda ve Matta'yı dikkate almamanızdır. Geriye ne kalıyor?"

"O devirde çok yaygın olan isimlerle dolu bir aile mezarı," diye yanıtladı Tomás, keşfin değerini göreceli hale getirerek. "Yahuda ile Matta'yı hesaba katmayacaksak, elimizde dört mezar kalıyor; bunlardan ikisinin adı Meryem ama biri Yunanlaştırılmış haliyle Marianne; biri Yusuf ve sonuncusu da Yusuf oğlu İsa. Yalnız mesele şu ki, birinci yüzyılın Filistin'i ön adları İsa, Yusuf ve Meryem olan insan kaynıyordu."

"Bu doğru," diye kabul etti başkan. "Ancak hesaba katılacak bir isim daha bulunuyor."

"Hangisi?"

"Size daha önce, Talpiot'ta aslında on tane mezar bulunduğunu, ancak bunlardan birinin sonradan kaybolduğunu söylemiştim, hatırlıyor musunuz? Aradan birkaç yıl geçtikten sonra Aramice yazısıyla büyük bir heyecan yaratan başka bir mezar keşfedildi: *Ya'akov bar Yehosef akhui di Yeshua.*" Başkan fırça gibi gür kaşlarını çattı. "Çeviri işini size bırakıyorum."

"*Yusuf oğlu, İsa kardeşi Yakup.*"

"Asıl hali *Jacob* olan bu isim, zaman içinde Avrupa'da Latinleşerek, *Jacques* halini almıştır."

Tomás belleğini zorladı.

"Bu bana bir şeyler anımsatıyor," diye itiraf etti. "Ama bu keşfin bir sahtekârlıktan ibaret olduğuna karar verilmemiş miydi?"

"İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nın böyle bir suçlamada bulunmuş olduğu doğrudur, ancak mahkeme bunu reddetti," dedi Arkan. "Sahici oldukları konusunda hiçbir kuşku bulunmayan Talpiot'taki mezarların aksine, Yakup'unki hiçbir arkeolojik kesinlik taşımıyordu. Sahibi onu, Kudüs'ün bir banliyösü olan Silvan'da bulmuş olduğunu söylüyordu ama hiçbir kanıt öne süremiyordu. İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı, on beş uzmandan oluşan bir ekip oluşturarak keşfi inceletti. Bu incelemenin sonucundaysa mezarın ve yazıtın da bir bölümünün, yani *Yusuf oğlu* kısmının sahici olduğu sonucuna vardı, ancak yazıtın diğer yarısı, yani *İsa kardeşi* kısmı sahte gibi görünüyordu, çünkü farklı bir patin taşıyordu. Mezarın sahibi sahtecilik suçundan tutuklandı."

"Ah! Demek ki bu mezarın kaynağı güvenilir değildi..."

"O kadar acele etmeyin," diye devam etti başkan konunun burada kapanmış olmadığını ima ederek. "Daha sonraları, yani dava sırasında zanlı bu mezarı Talpiot'tan çalmış olduğunu itiraf etti. Hem zaten yapılan incelemeler de Yakup'un mezarının üzerinde bulunmuş olan kırmızı toprak kalıntılarının Talpiot'ta bulunmuş olan öteki mezarlardakiyle uyumlu olduğunu ve patin dokusunun da şaşırtıcı benzerlikler gösterdiğini kanıtlamıştı. Öte

yandan, Yakup'un mezarının boyutları da ortadan kaybolmadan önce arkeologların belirlemiş oldukları ölçülere makul derecede uyuyordu, ama hiç kimse de bu mezarın üzerinde herhangi bir yazı görmüş olduğunu anımsamıyordu. Dava beş yıl sürdü. Yüz kadar duruşma boyunca yüz otuzun üzerinde tanık dinlendikten sonra Tel Aviv Üniversitesi'nden bir uzman İsa adının üzerindeki patinin tahrif edilmiş olmadığını ortaya koydu ve böylece karar verildi. 2010 yılının Ekim ayında okunan hüküm gereğince mezarın sahibi olan şahsın yazıt üzerinde sahtecilik yapmadığı sabit görülerek itibarı iade edildi."

Tomás kollarını kavuşturarak takdir edercesine bir ıslık çaldı.

"İşe bakın!" dedi hayretle. "Bu da Talpiot'taki onuncu mezarın gerçekten de Yusuf'un oğlu ve İsa'nın kardeşi Yakup'a ait olduğunu gösteriyor. *Ya'akov* ismi de birinci yüzyıl Yahudileri arasında yaygın mıydı?"

"Çok fazla değil," diye açıkladı Arkan, gözlerinde bir parıltıyla. "Yüzde bir civarında." Dosyayı kapattı ve yeniden çekmeceye kaldırdı. "İstatistik uzmanlarının görüşlerine başvurduk ve onlar da bize ilk bakışta görüldüğünün aksine, bütün bu isimlerin tek bir mağarada bir araya gelmiş olma olasılığının son derecede ender olduğunu bildirdiler."

Portekizli akademisyen şaşırmış göründü.

"Nasıl ender yani? Bu isimlerin çoğu çok yaygındılar!"

"Ender olmasının nedeni bir taraftan bütün bu isimlerin tek bir mağaranın içinde toplanmış bulunmasıyken, öbür yandansa hepsinin Yeni Ahit içinde geçen merkezî kişilere gönderme yapıyor olmasıdır. Buradaki isimlerin İsa, Yusuf, Meryem, Marianne ve Yakup olduğunu size hatırlatırım. Daha da ötesi, İsa ve Yakup, Yusuf'un oğlu olarak tanımlanmışlardır ve Yakup'tan ayrıca İsa'nın kardeşi olarak da söz edilmektedir. Bütün bunlar, dört İncil, Pavlus'un mektupları ve Josephus'un metinleri gibi birinci yüzyıla ait çeşitli kaynaklarla örtüşmektedir. Hem zaten bir mezarda bir kimsenin bir diğerinin kardeşi olarak tanıtılması çok ender rastlanan bir

şeydir. Bugüne dek buna benzer yalnızca bir örneğe daha rastlanmıştır, o kadar. Bu mezarda Yakup'tan İsa'nın kardeşi olarak söz edilmesi ancak söz konusu kardeşin tanınan biri olması durumunda mümkün olabilirdi. Böyle olunca biz de, istatistikçilerden Talpiot Mağarası'nda bulunanların gerçekten de İsa ve ailesinin kalıntıları olması olasılığının ne kadar olduğunu hesaplamalarını istedik. Birinci yüzyılda Kudüs'te yaşayan erkek nüfusunu temel alarak ve keşfedilmiş bütün mezarlarda geçen bütün isimler arasında bu isimlerin sıklık derecesini ve akrabalık bağlarını göz önünde bulundurarak matematikçilerimiz adına P faktörü dedikleri bir olasılık faktörü saptadılar: otuz binde bir."

Bu oran Tomás'ı pek de etkilememişti.

"Bunun gerçekten Nasıralı İsa olması olasılığı otuz binde bir miymiş? Bu bana çok da iç rahatlatıcı görünmedi..."

Arkan başını iki yana sallayarak bir kahkaha koyuverdi.

"Hayır," diye düzeltti gülmeye devam ederken. "Bunun Nasıralı İsa olmaması olasılığı otuz binde birdir. Yani isterseniz, bunun bizim İsa olması olasılığının otuz binde 29 bin 999 olduğunu da söyleyebilirsiniz!"

Tarihçinin gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Ne diyorsunuz?"

"Talpiot Mezarı İsa'ya aittir."

Vakıf başkanı kesin bir özgüvenle konuşuyordu. Bu sonuç karşısında nasıl bir gerekçe öne sürebileceğini şaşırmış olan Tomás, sessizce bütün bu tartışmayı izlemiş olan iki müfettişe dönüp baktı ve onlardan da hiçbir yardım alamayacağını gördü.

Ne olursa olsun, her şey söylenmişti. Talpiot Mağarası, 1980 yılında, keşfedilişinden yalnızca birkaç saat sonra, önde gelen arkeologlarca incelenmişti. Bulunan on mezardan dokuzu İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'na doğrudan teslim edilmiş ve o zamandan beri de orada muhafaza edilmekteydi. Bu da mağaranın sahiciliğini güvence altına alıyordu ki, bu zaten hiç sorgulanmış da değildi.

Sorulabilecek en son soru, Yusuf'un oğlu İsa, Yusuf, Yusuf'un oğlu ve İsa'nın kardeşi Yakup, Meryem ve Marianne isimlerini taşıyan bu mağaranın gerçekten de İsa'nın aile mezarı olup olmadığıydı. Matematikçiler, çeşitli parametreleri hesaba katarak bunun olasılığının son derecede yüksek olduğunu ortaya çıkarmışlardı. Kendisi istatistik konusunda ne biliyordu sanki? Böyle bir matematiksel kanıtlamaya hangi hakla karşı çıkabilirdi? Ayrıca, eğer İsa fiziksel olarak dirilmiş değilse, cesedinin o yakınlarda bir yerlere gömülmüş olması olasılığı da pekâlâ yüksekti. Ailesinin ya da müritlerinin, çok geçmeden Tanrı'nın krallığını nihayet kuracağına inandıkları yer olan tapınağın yakınlarında bir mezar inşa ettirmiş olmaları ona son derecede mümkün görünmekteydi. Hatta muhtemel. Bu koşullar altında, kuşku duyulacak ne kalıyordu?

"DNA," dedi birdenbire başkana. "Bize bu DNA meselesini hâlâ açıklamadınız."

"Ne bilmek istiyorsunuz?"

"Her şeyi!" diye haykırdı. "En önemli ayrıntıdan başlayarak elbette: Bu numuneler nerede bulunuyor?"

"Burada."

"Burada derken, İsrail'de mi yani?"

Arpad Arkan içinde bulundukları mekânı gösterdi.

"Tam burada," diye üsteledi. "Bu salonda."

Bu açıklama üç ziyaretçiyi sarsmıştı.

"Nasıl yani?"

Arkan, küçük kırmızı lambalar ağı tarafından korunan büyük dondurucuya doğru döndü ve bir şifre tuşladı. Küçük lambalar anında sönüverdiler ve güvenlik sistemi devreden çıktı.

Başkan dondurucunun tokmağını tutup çevirerek, kapısını açtı. İçinden dışarıya buz gibi bir buhar bulutu süzüldü ve içinde bir deney tüpü bulunan camdan, küçük bir kutu görüldü. Kutunun kapağı, on rakamlı minicik bir klavyeyle kapatılmıştı.

"Kutsallar Kutsalı'nda bulunuyoruz," diye hatırlattı Arkan. "Size Tanrı'nın fiziksel olarak burada bulunduğunu söylememiş miydim ben? Hıristiyan ilahiyatına göre İsa kimdir? Tanrı'nın ete, kemiğe bürünmüş hali değil mi? Eğer İsa Tanrı'ysa ve biz de burada İsa'nın DNA'sını saklıyorsak, o halde Tanrı fiziksel olarak bu salonda bulunuyor demektir."

Vakıf başkanı şifreyi tuşladı ve camdan kutu hemen açılıverdi.

LXVII

Beklediği mesaj GPS ekranında nihayet göründü. Efendisi ona saldırıya geçme emri veriyordu.

Sicarius bekçiye söyletmiş olduğu şifreyi tuşladı. Kapak yerinden oynadı ve *Kodesh Hakodashim*'e açılan zırhlı kapı nihayet açıldı. Salonun buz gibi havası Sicarius'un yüzüne çarptığı gibi bütün bedenini de ele geçirdi. Adam ürperiyordu.

Aralık duran bir dolap kapısından, askılara geçirilmiş dalgıç giysilerini fark edince aklından soğuğa karşı dayanıklı hale gelebilmek için bunlardan birini üzerine geçirmek geçtiyse de bundan caydı. Yitirecek zamanı yoktu. İçeri girmesi, hedefin yerini belirlemesi ve onu infaz etmesi gerekiyordu. Bundan başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Yerine getirmesi gereken bir görevi vardı ve onu sonuna kadar yerine getirecekti.

Hançeri kemerinden çıkardı ve eli zırhlı kapının buz gibi yüzeyinde, bir adım ilerledi. Bir kedinin temkinliliğiyle salonun içini süzdü. Kimse görünmüyordu. Her yer sessiz, salonun bu kısmı tamamen ıssızdı ve bu da onun içini rahatlatıyordu.

"Mükemmel," diye mırıldandı. "Gerçek bir dâhi o! Her şeyi düşünmüş!"

Efendisinin kurmuş olduğu düzen ona dâhice görünüyordu. Kuşkusuz onun rahatlıkla hareket etmesine izin vermek adına herkesi salonun başka bir köşesine toplayan oydu. Çevreyi rahatlıkla

kolaçan etmesi ve hedefini gafil avlayabilmek üzere en uygun konumu belirleyebilmesi için bütün koşullar elverişliydi.

Güvenle öne doğru iki adım ilerledi ve zırhlı kapının onun arkasından otomatik olarak kapanmasına izin verdi.

LXVIII

Deney tüpünün içindeki ürün sarımsı bir sıvıya benziyordu. Tomás, saygıyla eline almış olduğu tüpü bir lambanın ışığına doğru kaldırıp yavaşça yana eğdi. İçindeki madde hareket etmiyordu ve bu da dondurucunun içinde katılaşmış olduğunu gösteriyordu.

"Bu tüpün içinde genetik malzeme var, öyle mi?" diye sordu Tomás, büyülenmiş gibi bir fısıltıyla. "İsa'nın DNA'sı mı yani?"

Hepsi gözlerini büyü etkisi altındaymışçasına deney tüpüne dikmişlerdi.

"Öyle."

"İnanılmaz!"

İki müfettiş ellerini tüpe doğru uzattılar, ancak Arpad Arkan, onlardan önce davranarak tüpü eline aldı.

"Dikkat!" diye haykırdı. "DNA çok hassastır."

"Bunu nasıl başardınız?" diye sordu Tomás. "O mağaradan DNA çıkartmayı nasıl başarabildiniz?"

Başkan, başını kaldırıp deney tüpüne ilk defa baktı ve gülümsedi; bu öyküyü anlatmaya bayılıyordu.

"Size mezarlarda patin bulduğumuzu daha önce de söylemiştim, hatırlıyor musunuz?"

"Elbette," diye başını salladı tarihçi. "Arkeologların sıkça karşılaştıkları türden kimyasal bir bireşimdir bu. Adına bakır pası *denir* ve madenlerin aşınmasını önler. Ne olmuş yani?"

"Üst üste binen tabakalar halinde biriken bakır pası, koruyucu bir kabuk görevi görür. Yeteri kadar kalınlaştığındaysa kemik ve kurumuş kan izlerini bile koruyabilecek hale gelir."

"DNA'yı bu şekilde mi elde ettiniz?"

Arkan'ın gözünde bir kıvılcım parladı.

"Aynen öyle!" diye haykırdı. "İlk araştırmacılar, *Yehoshua bar Yehosef* ve *Mariamn-u eta Mara* isimlerini taşıyan mezarların dibinde birikmiş olan patinin içinde kefen kumaşı kalıntıları bulmuşlardı. Bu kefenin içindeyse vücudun iç sıvılarından izler ile bir tırnak boyutunu aşmayan büyüklüklerde kemik parçacıkları bulunuyordu. Bulunan bu malzemeler, Kanada'da eski DNA üzerine uzmanlaşmış olan bir laboratuvara gönderildi, ancak sonuçları etkilememek adına nereden alınmış oldukları bildirilmedi. Laboratuvar teknisyenleri, incelemiş oldukları bu kalıntıların çok küçük ve fazla kurumuş olduklarına hükmettiler. Örnekleri, şu an içinde bulunduğumuza benzer, dalgıç giysisi giymeden içine girilemeyecek bir soğuk odada inceleme altına alarak DNA'nın fazla hasar görmüş olduğu sonucuna vardılar. Genetik malzemeyi hücrelerin çekirdeklerinden dışarı çıkarabilmeyi başaramadıkları için uzmanlar anneden çocuklarına aktarılan mitokondriyal DNA üzerine yoğunlaştılar. Kanada laboratuvarındakiler bu tür DNA'yı çok parçalanmış bir halde de olsa başarıyla dışarı çıkarabildiler. Teknisyenler çeşitli ölçütleri karşılaştırarak iki örnek arasında, A-T ve G-C, yani adenin-timin ve guanin-sitozin dizinlerine ilişkin önemli farklar bulunduğunu saptadılar ki bu da polimorfizmin bir göstergesiydi."

"O da ne demek?" diye sordu Tomás, biraz sinirli.

"Genetik çeşitlilik," diye açıkladı Arkan. "A-T ve G-C çiftleri birbirinden farklıydı."

"Farklıysa ne olmuş?"

"Genetik inceleme altına alınmış olan iki birey aynı anneyi paylaşmıyorlardı. Başka bir deyişle, aralarında, en azından anne

tarafından kan bağı bulunmuyordu. Aynı kemik mezarında bulunduklarına ve ikisinin mezarları yan yana konmuş olduğuna göre karı koca olmalıydılar."

Portekizli'nin alnı, inanmadığını gösterir gibi kırıştı.

"Nasıl yani?" diye sordu hayretle. "Mitokondriyal DNA karı koca olduklarını mı kanıtladı?"

"Hayır, genetik inceleme yalnızca aynı anneden gelmediklerini kanıtladı o kadar," diye belirginleştirdi başkan. "Karı koca olduklarına, Talpiot Mağarası'ndaki mezarlarının konumuna bakarak, basit bir tümdengelim sonucu ulaştık."

"Anlıyorum... Başka ne var?"

"İsa'nın mitokondriyal DNA'sının Orta Doğu halklarınınkiyle uyumlu olduğu belirlendi."

Üç ziyaretçi, bakışları deney tüpü ile Arkan arasında gidip gelerek, sersemlemiş bir halde açıklamaları dinlemekteydiler.

"Tanrım!" diye haykırdı Valentina, uzun sessizliği bölerek. "Michelangelo ve bütün diğerleri çuvallamışlar. İsa sarışın ve mavi gözlü değilmiş!"

"Aslında ilgisi bile yokmuş!"

"Peki... Bu DNA incelemeleri gerçekten yapılmış mı?"

Vakıf başkanı gülmeye başladı.

"Uydurduğumu mu sanıyorsunuz?" diye sordu. "2005 yılında Ontario'daki Lakehead Üniversitesi'nin Paleo-DNA laboratuvarlarında yapıldı."

Tomás, gözlerini deney tüpünden ayıramıyordu.

"Bu numune de oradan mı geliyor?"

Arkan derin bir soluk aldı ve dalgıç giysisinin gözlük kısmını bir an için buğulandıran hafif bir buhar bulutu çıkardı.

"Kanada'da yapılan bu ilk incelemelerden sonra, İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı mezarları, Bet Şemeş'teki deposunda saklı olarak koruma altına aldı," diye açıkladı. "O sırada bense Orta Doğu

barışıyla ilgili projelerde çalışıyordum. Sizin de bildiğiniz üzere vakfımın sloganı Goethe'nin barışla ilgili bir şiiridir. Ne var ki bu alanda işler çok da iyi gitmiyordu. İsrail-Filistin barış süreci çeşitli nedenlerle sürekli kesintiye uğruyor ve köktenci İslamcılar her yere dehşet tohumları saçarken, Amerikalıların da buna körü körüne misilleme yapmasıyla gezegenin dört bir yanında savaş hüküm sürüyordu. O zaman ben de bu dehşet verici duruma engel olabilmenin tek yolunun çok büyük ölçekli bir olay ya da eylem gerçekleştirmek olabileceğine karar verdim. Ama ne olabilirdi? Hiçbir şey sonuç vermiyor gibiydi ve umut giderek azalıyordu. Derken günün birinde televizyon izlerken, Talpiot Mezarları'yla ilgili bir belgesele rastladım."

"Fikir aklınıza o zaman mı geldi?"

"Hemen değil. Doğal olarak bu keşifler ilgimi uyandırmıştı ve hemen ertesi sabah vakıftaki çalışma arkadaşlarımla bir toplantı yaparak konuyu ele aldık. Orada, içlerinden Hıristiyan olan bir kişi bir gözlemde bulununca bende bir ampul yandı. Neden olmasın, diye düşündüm ve bu fikir aklıma böylece gelmiş oldu."

"Hangi fikir?"

"Birazdan ona geleceğim. Ama önce aramızda bu mezarlarla ilgili ne yapabileceğimizi tartıştık. Belgeselde gördüğüm kadarıyla DNA çıkartmak üzere numune alınma yöntemleri yeterince gelişmiş gözükmüyordu. Bu İleri Moleküler Araştırma Merkezi, o sırada burada, Nasıra'da etkin haldeydi. Henüz tek binamız Cennet'ti ve orada transgenetik alanında çalışmalar sürdürmekteydik. Fazla suya gerek duymadan da yetişebilecek nitelikte mısır, buğday ve daha başka bitkiler geliştirebilmek için genetik değişiklik deneyleri yapıyorduk. Ben her zaman dünyamızdaki şiddetin kısmen de olsa yoksulluk ve açlığa da bağlı bulunduğuna inanmışımdır, bu yüzden de genetiği değiştirilen bu tahılların üretimi yoluyla vakfımızın dünya barışına önemli bir katkıda bulunabileceğini düşünüyordum."

Arnie Grossman tepindi.

"Kusura bakmayın da bu hayırseverlik girişiminizin Talpiot'taki keşifle ne ilgisi var?"

"Çok ilgisi var!" diye açıkladı Arkan. "Merkezimizin biyoteknoloji bölümünün başında, biraz önce tanışmış bulunduğunuz Profesör Peter Hammans bulunuyordu. Kendisine bu yeni projenin vakıf açısından yararlı olup olmayacağını sordum. Bana karşılaşacağımız zorlukları sıraladı ancak her biri için çözüm yolları da önerdi. İsrail hükümetiyle olan bağlantılarım sayesinde, İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nın Bet Şemeş'teki deposunu ziyaret edebilme izni aldım. İncil arkeolojisi konusunda dünyanın en iyi uzmanlarından biri olarak bana önerilmiş olan Amsterdam Üniversitesi profesörü Alexander Schwarz ile bağlantı kurdum ve o da bu depoyu ziyaretimiz sırasında Profesör Hammans'la bana eşlik etti. Oraya vardığımızda hepimizin ağzı bir karış açık kaldı. Her biri numaralandırılmış, tarihlendirilmiş ve zeminden tavana dek üst üste yığılmış olan binden fazla mezarla bütün rafları dolup taşmakta olan, devasa bir depoydu bu. Çok etkileyiciydi!"

Tomás meraktan yanıp tutuşuyordu.

"Talpiot Mezarları'nı bulabildiniz mi?"

"Onları, deponun uzak bir köşesinde, üç raf üzerine dizili halde bulduk. Ne yazık ki korunmakta oldukları koşullar ideal değildi, ancak Profesör Hammans patin tabakalarının altında kemik parçacıklarının korunmuş olduğunu fark etti. Bu çok iyi bir haberdi, çünkü söz konusu numunelerin korunabilmiş olduğunu gösteriyordu. Havayla temas ettikçe dayanıklılığını yitiren DNA henüz bozulmamıştı. 80/503 numaralı mezarı alıp en geç bir hafta içinde geri götüreceğimize söz vererek buraya Nasıra'ya getirdik."

"80/503 numaralı mezar Yusuf'un oğlu İsa yazılı olanıydı..."

"Doğru. Onu Cennet binamızdaki sterilize bir laboratuvara yerleştirdik ve patin tabakasıyla korunan parçacıkları çıkartma işlemine başladık. Çok fazla kurumuş olduklarından, tıpkı Kanada laboratuvarında da olduğu gibi hücre çekirdeklerinden DNA çıkarma işlemi fazlasıyla zor oluyordu. Bu sorun bizi aylarca uğraştırdıktan

sonra inanılmaz bir şekilde talih yüzümüze güldü. Özellikle yoğun olan bir patin tabakasının içine sıkışmış bir kemik parçası, içinde hiç hasar görmemiş iki hücre barındırıyordu. Tam bir mucizeydi bu. Binbir özen göstererek, bu hücrelerin çekirdeklerinden DNA çıkartabilmeyi başardık. Ancak parçalanmış olduğundan içinde boşluklar bulunuyordu ve bu da bizi büyük bir düş kırıklığına uğrattı."

"Yani eksiksiz bir DNA oluşturmak mümkün olamadı."

"Sorun da bu zaten. Ancak Profesör Hammans iki çekirdek içinde bulunan markörleri karşılaştırdığında kopma ve boşlukların farklı noktalarda görüldüğünü fark etti. Çekirdeklerden birinde eksik olan kısım, diğerinde tamdı. Böylece umudumuz yeniden canlandı. Profesör Hammans, bana iki çekirdeği bir araya getirdikten sonra içlerindeki bütün DNA'yı yeniden oluşturabilmek için özel bir teknik kullanmamız gerekeceğini açıkladı. Uzun ve zorlu bir iş olacaktı ama olanaksız değildi. Vakfın mütevelli heyetini bir araya topladım ve onlara bu projeden söz ettim. Onlar da onay verince hayvanlar alanındaki araştırmalarımızı genişletebilmek için elimizdeki her türlü olanağı seferber etmeye karar verdik. Rekor denebilecek bir zamanda Gemi'yi inşa ettirdik ve içini de en modern laboratuvarlar ve bulunabilecek en gelişmiş donanımlarla doldurduk. İşe, semender ve kertenkele gibi basit hayvanların klonlanmasıyla başladık. Daha sonra memelilere ve ardından da primatlara geçtik, şu anda da bu aşamada bulunuyoruz."

Valentina kaşlarını çattı.

"Bu araştırmalar niye?"

"Size daha önce de açıkladığım gibi, insanları klonlayabilmeyi istiyoruz," dedi adam. "Bir sonraki aşama bu olacak. Profesör Vartolomeev'i de bununla ilgili teknik sorunlarımızı çözmesine yardımcı olmak için işe almıştık."

İtalyan kadın, çevresindeki bütün donanımı gösteren bir işaret yaptı.

"Bu durumda, bütün bu tesisin amacı insan klonlamak..."

Vakıf başkanı başını iki yana salladı.

"Hayır. O bir sonraki aşama olacak."

"O halde burada ne yapmaya çalışıyorsunuz? Nihai amacınız nedir?"

Bu soru karşısında bir an için Arpad Arkan'ın nutku tutuldu. Küçük, kara gözleri, giysisinin gözlük kısmının arkasından karşısındaki üç kişinin yüzlerinde geziyordu; bu söyleyeceğine ne tepki vereceklerdi? Sonunda başkan elinde tutmakta olduğu deney tüpünü havaya kaldırdı ve bir zafer kupası gibi tutarak kısa sessizliği bozdu.

"İsa'yı klonlayacağız."

LXIX

Bir vızıltı. *Kodesh Hakodashim*'in içinde tek duyulan, son devirde çalıştırılan havalandırma sistemi ile soğutucuların uğultusuydu. Sicarius ses çıkarmamak için binbir özen göstererek hareket ediyor ama hedefinin yerini bir türlü belirleyemiyordu.

"Lanet olsun," diye söylendi. "Nerede bunlar?"

Bu ses sinirini bozuyordu ama yapabileceği bir şey de yoktu. İçindeki öfkeye egemen olmaya çabalayarak bedenini öne eğmiş salonun içinde yavaşça ilerliyor, her an saldırmaya hazır bir halde bakışlarıyla çevreyi tarıyordu.

İçerisi müthiş soğuktu ve termometre 1 dereceyi gösteriyordu. Dalgıç giysisi giymemekle hata yapmıştı herhalde. Şimdiyse artık çok geçti. Önemli olan tek şey göreviydi.

Uzaktan sesler duyunca rahat bir soluk aldı. Nihayet hedefinin yerini belirleyebilmişti. Şimdi artık ona sadece pusu kuracağı yeri sakince seçmek ve saldırmak için en uygun anı kollamak kalıyordu.

Yavaş adımlarla bir koridora girip dört bir yanını gözetledi. O ilerledikçe sesler de yakınlaşıyordu. Nihayet ilk gölgeyi seçebildi. Olduğu yerde durdu, önlem olarak yana doğru bir adım attı ve karanlığa gömülmüş, içi deney tüpleriyle dolu bir dolaba sırtını yasladı. Büyük bir dikkatle karşısında gördüğü gölgeyi inceledi. Beyaz dalgıç giysisi yüzünden kim olduğunu anlayabilmesi kolay olmuyordu. Ancak hararetli bir konuşma sırasında bu kişi yüzünü ona doğru döndü ve Sicarius da nihayet onu tanıyabildi. Efendisiydi

bu. İçi rahatlamış olan katil, birkaç adım daha ilerleyerek daha iyi gözetleyebileceği bir konuma geçti.

Başka bir gölge daha fark ettiğindeyse bunun Portekizli tarihçi olduğunu anladı. Sonra diğer ikisini de tanıdı. Bütün hedefler belirlenmişti. Kendisinden yaklaşık altı metre kadar mesafede, bir masayla kocaman bir soğutucunun başında aralarında konuşuyorlardı. İçlerinden birinin elinde tutmakta olduğu bir deney tüpü hakkında konuşur gibiydiler. Sicarius, konumunu aldı.

LXX

Bu açıklama Tomás'ı çok fazla şaşırtmamıştı. Tarihçi, Profesör Hammans araştırma merkezinde yapılan deneylerin niteliğini açıkladıktan sonra yapbozun parçalarını zaten birleştirmiş, bu bilim tesisinin kendini adamış olduğu asıl büyük projenin içeriğini az çok tahmin etmişti. Buna karşın bu olağanüstü fikrin sözcüklere döküldüğünü duymak onu da etkiledi.

"İsa'yı klonlamak mı?" diye haykırdı. "Çılgınlık bu!"

Yanı başındaki iki müfettiş de oldukları yerde duramıyorlardı ama Arpad Arkan âdeta yaratmış olduğu bu çalkantının tadını çıkarırcasına masumiyetle gülümsüyordu.

"Neden çılgınlık olsun, anlayamadım."

Tarihçi, destek bekleyerek Valentina ile Grossman'a doğru döndü.

"Ama bu çok... nasıl söylemeli... uçuk bir fikir!" Yüzünde şaşkın bir ifade oluşmuştu. "İsa'nın klonu ha? Bununla nereye varmak istiyorsunuz yani?"

Başkanın yüzü sonsuz bir huzurla aydınlanmıştı.

"Size Talpiot Mezarları'yla ilgili belgeseli gördükten sonra vakıfta bir toplantı düzenlediğimi söylemiştim, hatırlıyor musunuz? O sırada hepimiz uluslararası ilişkilerin üzerinde hüküm sürmekte olan fırtınalı havalardan dolayı çok moralsiz durumdaydık. İsrail-Filistin barış süreci duraksıyordu, El Kaide saldırılarını artırıyordu, Irak savaş halindeydi, keza Afganistan da öyle... İşte bu bunaltıcı

ortam içindeyken çalışma arkadaşlarımdan biri tetiği çeken bir söz söyledi."

"Bundan daha önce de söz etmiştiniz," dedi Tomás, "ama bu sözün ne olduğunu açıklamamıştınız."

"O toplantıyı dünmüş gibi hatırlıyorum. Arkadaşım bize işler böyle gitmeye devam ederse dünya barışını sağlamak için ancak İsa'nın geri gelmesinin gerekeceğini söylemişti. Şaka yapıyordu elbette, ama..."

Arkan cümlesini yarıda bıraktı.

"Bu fikir aklınıza o zaman geldi."

"Evet, tam o anda! Hemen aklıma Talpiot'taki keşif geldi ve İsa'nın mezarında bulunmuş olan DNA'yı düşündüm. Kafamın içinde parçalar yerli yerine oturdu! İsa'nın DNA'sını eksiksiz olarak oluşturabilmemiz mümkün olabilir miydi? Onu klonlamayı başarabilir miydik? Yani İsa yeryüzüne geri dönebilir miydi? Bu neleri değiştirebilirdi? Düşünceleri dünyanın yüzünü değiştirmiş olan adamın geri dönüşü karşısında insanlık kayıtsız kalabilir miydi? İsa, insanların üzerine barış saçabilir miydi? Bu öyle bir fikirdi ki... Nasıl anlatmalı? Benzersizdi. Bomba gibiydi. Muazzamdı. İçinde tarihin akışını değiştirebilme olasılığını da taşıdığından bu çok olağanüstü ve esin verici bir diriliş olacaktı. Madem İsa yalnızca otuz üç yıllık yaşamıyla hepimizin dünya görüşünü değiştirmeyi başarabilmişti, aynı şeyi bir kere daha yapabilmesi mümkün olur muydu? Denemekten ne zarar gelirdi? Yitirecek neyimiz vardı sanki?"

Böylece Arkan'ın akıl yürütme biçimi de vakfının bütün etkinlikleri de şeffaf hale gelmiş oluyordu.

"Anlıyorum," diye mırıldandı Tomás. "Bunun üzerine de bu projeyi gerçekleştirebilmek için vakfınızın mütevelli heyetini ikna ettiniz."

"İlk önce bu fikrin teknik açıdan gerçekleştirilebilirliğini belirleyebilmek için Profesör Hammans'a danıştım. Sonra da ikimiz birlikte Profesör Schwarz'ın kapısını çalıp yine fazla ses çıkarma-

dan onu da aramıza aldık. Ancak Bet Şemeş'teki 80/503 numaralı mezarı incelemek üzere kendi laboratuvarımıza getirip de İsa'nın kromozomlarını içeren iki çekirdeği ayırabilmeyi başardıktan sonra mütevelli heyetimizi bir araya toplayıp fikrimi onlara açtım. Tahmin edebileceğiniz şekilde ilk tepkileri hayret etmek oldu ama sonunda hiçbir çekince koymadan bana destek verdiler. *Yehoshua* projesi işte böyle doğdu."

"Peki ama neden onu bu kadar gizli tuttunuz?" diye sordu Portekizli tarihçi. "Bu keşfi neden bütün dünyayla paylaşmadınız?"

"Yeryüzünün bütün yobazlarının dikkatini üzerimize çekmek için mi? Her türden aşırı ucun sabotaj eylemlerine maruz kalalım diye mi? Buna köktenci İslamcılar, Ortodoks Yahudiler, radikal Hıristiyanlar ve kim bilir daha kimler ne tepkiler vereceklerdi?" Arkan başını şiddetle iki yana salladı. "Hayır! Projenin sonuç verebilmesine bir şans vermemiz onu gizli tutmamıza bağlıydı. Bu çok önemli bir unsurdu. Biz de ona harfiyen uyduk. Bütün çalışmalarımız en sıkı gizlilik kuralları çerçevesinde yürütüldü ve bu da bize ilerleyebilmemiz için gerekli olan sakinliği sağladı."

"Profesör Schwarz'ı İncil arkeolojisi uzmanı olarak, Profesör Vartolomeev'i ise genetik alanındaki çalışmaları için işe aldınız," dedi Tomás. "Peki ya Profesör Escalona? Bir paleografa neden gerek duydunuz?"

"*Yehoshua* projesinin son derecede karmaşık olduğunu ve ona çok çeşitli açılardan yaklaşmamızı gerektirdiğini anlamalısınız," diye açıkladı başkan. "İşin bilimsel boyutu elbette ki çok önemliydi. Bu yüzden de hayvanların klonlanması üzerinde çalışabilmek için Gemi'yi inşa ettirdik. Ancak Profesör Schwarz, kaçınılması mümkün olmayan bir gerçeğe dikkatimizi çekti. Klonlanan hayvanların zamanından önce yaşlanmalarına yol açan kısa telomerler sorununu da, primatların klonlanmasına engel olan kromozomlara yapışık duran proteinler sorununu da çözebilmiş olduğumuzu varsayalım. İnsanları sağlıklı biçimde klonlamaya başladığımızı düşünelim. Bütün bu aşamaları geçmiş olduğumuza göre, İsa'yı klonlayabilecek

duruma gelmiş olduğumuzu hayal edelim." Arkan, üç ziyaretçinin bu senaryoyu özümseyebilmeleri için kısa bir süre sustu. "Ya İsa hiç de bir Tanrı falan değildiyse? Ya vermek istediği mesaj bizim düşündüğümüzden başka bir şey idiyse?" Başkan, büyük bir dikkatle Tomás'a, Valentina'ya ve en son Grossman'a baktı. "İsa aslında kimdi?"

Tarihçi başını sallayarak onayladı.

"Profesör Escalona'ya bu soruyu yanıtlamak için gerek duydunuz."

"Onun adını bana Profesör Schwarz verdi, kendisine çok değer veriyordu. O günlerde Kudüs İbrani Üniversitesi, Ölü Deniz parşömenleri üzerine bir konferans düzenliyordu ve ben de onları kendisini de davet etmeleri için ikna ettim. Profesör Schwarz da kasıtlı olarak aynı tarihte, sözde *Biblical Archaeology Review* dergisi tarafından ısmarlanmış bir makale için kimi mezarları incelemek üzere İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nda bir ziyaret programladı. Weizmann Bilimler Enstitüsü'nün de Profesör Vartolomeev'i aynı günlerde bir toplantı için Kudüs'e davet etmesini sağladık. Her üç profesörün de aynı anda İsrail'de bulunmalarından yararlanarak, kendilerinden Arkan Vakfı'na uğramalarını rica ettim ve onlarla uzun bir konuşma yaptım. Schwarz ve Vartolomeev, konudan zaten haberdardılar elbette ama Profesör Escalona için bu büyük bir sürpriz oldu. Kendisine projemizin kimi yönlerini açıkladığımızda o da yine tamamen gizlilik içinde aramıza katılmayı kabul etti. Ancak, İsa'nın kimliği konusunu açtığımızda güldü ve bize öyle bir şey söyledi ki... Yani bir daha kolay kolay unutamayacağım bir şeydi bu."

"Ne söyledi?"

"Profesör Escalona bana, başlangıçta İsa'nın peşinden giden grubun, yani Nasıralıların, Yahudiliğin çok sayıdaki mezheplerinden birinden başka bir şey olmadığını açıkladı. Anlaşılan o ki, bu mezhebi diğer Yahudi cemaatlerinden ayıran şey, önderlerinden biri olan Pavlus'un iletiyi putperestler arasında yaymaya karar vermesi olmuş. Yahudilerin çoğundan farklı olarak putperestler İsa'nın

kutsal kitapta sözü geçen *machia* olduğunu kabul ediyorlarmış. Cumartesi günleri çalışmamak, temiz kabul edilmeyen besinleri tüketmemek ve özellikle de sünnet edilmek gibi bir dizi Yahudi kuralına uymaya zorlanmayacakları takdirde bu harekete bağlanmaya hazırlarmış. Profesör Escalona, bizzat İsa'nın bu yasaklara uyduğunun ve uyulmasını öğütlediğinin de altını çizdi. Ancak o ölmüştü ve Nasıralılar da diğer Yahudileri Romalılar tarafından çarmıha gerilmiş olan efendilerinin *machia* olduğu konusunda ikna edememişlerdi. Bu durumda ne yapabilirlerdi? Pavlus, 50 yılı civarında Kudüs'e giderek Petrus'u ve İsa'nın kardeşi Yakup'u daha esnek olmak konusunda ikna etmiş. Aralarında bu konuyu uzun uzun tartıştıktan sonra davalarına katılacak olan putperestlerin cumartesileri çalışma ve temiz olmayan besinleri yeme yasakları ile sünnet zorunluluğundan muaf tutulabileceklerine karar vermişler. Bu engeller ortadan kalkıncaysa Nasıralıların iletisi bütün Roma İmparatorluğu'na yayılmış. O kadar başarılı olmuş ki yirmi yıl içinde aralarındaki putperestlerin sayısı Yahudilerin sayısını geçmiş. Yahudi olan Nasıralılar azınlıkta kalmışlar ve özellikle 70 yılında tapınağın yerle bir edilişinden sonra bütün güçlerini yitirerek, Hıristiyan hareketi içindeki küçük bir mezhep halinde kalmışlar."

"Onlara Ebiyonitler deniyordu," dedi bu konuyu iyi bilen Tomás. "Adları İbranicede 'yoksullar' anlamına gelen *ebionim* sözcüğünden gelir."

"Kesinlikle. Bunlar İsa'nın etten kemikten yapılmış bir insan olduğunu, herkes gibi bir cinsel birleşmenin sonucunda doğmuş olduğunu ve Tanrı'nın onu soyluluğu ve Yasa'ya olan hakimiyeti nedeniyle seçmiş bulunduğunu savunuyorlarmış. Ebiyonitler, İsa'dan başka onun kardeşi olan Yakup'a da tapıyor, Pavlus'a ise gerçek öğretiye ihanet etmiş bir dönek gözüyle bakıyorlarmış. Sonuç olaraksa Ebiyonitler talihsiz bir sona uğramışlar. Hareketin kurucularının varisleri ve görünüşe bakılırsa İsa'nın gerçek mesajının savunucu-

ları oldukları halde dışlanmışlar ve sapkın ilan edilerek sonunda tarihin sayfaları arasında yok olup gitmişler!"

"Evet ama Profesör Escalona'nın bu konuyla ilgili olarak size söylediği şey neydi? Nasıl bir saptamada bulundu ki sizi bu kadar etkiledi?"

Arkan gülümsedi.

"Bana dedi ki, İsa Mesih bugün yeryüzüne geri dönecek olsaydı, Kilise onu sapkın ilan ederdi!"

"Yok artık!" diye itiraz etti hemen Valentina. "Böyle bir şeyi nasıl söylersiniz? İsa bir sapkın ha? Tanrı aşkına!"

"Ben size yalnızca Profesör Escalona'nın sözlerini aktarıyorum," diye hatırlattı başkan. "Eğer İsa Mesih bugün yeryüzüne geri dönecek olsaydı Kilise onu sapkın ilan ederdi. Bunlar onun sözleridir. Dahası, yine onun söylediğine göre, eğer herhangi bir kimse İsa olarak yeryüzünde belirirse medya tarafından filme alınır, fotoğrafları çekilir, röportajları yapılırmış ve o da bir aydan daha uzun süre hayatta kalamazmış. Dayanılmayacak kadar kullanılmış olduğu için kendinden ölümcül derecede nefret edermiş. Kendi başarısı onu hem maddi hem de manevi açıdan öldürürmüş. Her ne olursa olsun, Profesör Escalona'ya göre Kilise'nin onu sapkın ilan edecek olmasının nedeni Hıristiyanlığın bugünkü iletisinin İsa'nın asıl öğretisinden çok farklı olmasıymış. Kıyamet söylemi de Yahudilik bağlamı da tamamen yok edilmiş. Aslında profesörün kendisi bunu tamamen kötü bir şey olarak görmüyordu. Ne de olsa İsa boşanmayı bile kabul etmeyen, çok aşırı gelenekçi bir Yahudi'ydi ve boşanmış bir kadının yeniden evlendiği takdirde zina yapmış olacağını söylüyordu. Zinanın cezasıysa Yahudi yasalarına göre taşlamaydı ve İsa bu cezayı hiçbir zaman açıkça kınamamıştı. Doğal olarak ben de kendisine İsa'nın, 'İçinizde kim günahsızsa, ilk taşı o atsın!' dediği zina yapan kadın öyküsünü hatırlattım."

"O da karşılık olarak size bu öykünün bir sahtekârlıktan ibaret olduğunu söyledi," diye tahmin etti Tomás. "Yeni Ahit'in en eski metinlerinde bu öykü görülmüyordu. Sonradan eklenmişti."

"Çok doğru. Başka bir deyişle, İsa'nın mesajı aslında iyisiyle kötüsüyle tamamen bir Yahudi mesajıydı. Kuşkusuz zinanın cezası olarak taşa tutma putperestler tarafından özellikle barbarca görülen bir şeydi. İsa böyle bir şeye nasıl olup da engel olmazdı? Dolayısıyla bir yazman İsa'nın taşlama cezasını kınadığı zina yapan kadın öyküsünü uyduruverdi. Profesör Escalona, ayrıca bana evrenselci mesajın da sadece Yahudilere seslenen bir Yahudi olarak İsa'dan değil, Kilise'den çıktığını anlattı. Hatta günümüzde Hıristiyan öğretisinin kalbinde yer alan sevgi fikri bile ilk İncil'de yalnızca bir tek yerde sözü geçen bir şeymiş. Başka türlü söylersek, Profesör Escalona'nın kesin olarak emin olduğu üzere Hıristiyanlık dini, İsa'nın vaaz etmiş olduğu dinin çok daha yumuşatılmış bir haliymiş." Arkan içini çekti. "Özetle bu, projemiz için önemli bir sorun oluşturuyordu, sizce de öyle değil mi?"

Tarihçi yüksek sesle güldü.

"Tahmin edebiliyorum," dedi. "Klonlanmış İsa'nın aslında köktenci bir Yahudi olduğu ortaya çıkıyor!"

Bu alaycı yaklaşım Arkan'ı gücendirdi.

"Bu sizi güldürüyor mu?" diye sordu. "Oysa bu ciddi bir sorun! İsa'yı klonlamayı istememizin amacı dünyaya barış getirmekti. Bundan daha iyi bir niyet olamaz. Ancak danıştığımız bir tarihçi bize sonucun aleyhimize olabileceğini anlatıyordu. Bizim klonlamak niyetinde olduğumuz adam aslında hiç de bizim sandığımız şekilde düşünmüyormuş! İsa, dünyanın sonunun gelmek üzere olduğuna sıkı sıkıya inanan bir kıyamet habercisiymiş! Yahudilik konusunda son derecede tutucu bir gelenekçi görüşe bağlıymış ve hatta yeryüzüne kutsal kitabı ortadan kaldırmak için değil, tam tersine onu bizzat Ferisilerden bile daha büyük bir kararlılıkla uygulamak üzere gelmiş olduğunu öne sürecek kadar da ileri gidebiliyormuş! Hatta İsa putperestleri dışlıyormuş..."

"Suratınızın ne hale gelmiş olabileceğini tahmin edebiliyorum!" dedi Tomás. "Patricia'nın bu söylediklerine siz ne tepki verdiniz peki?"

"Apışıp kaldık elbette. Hayretimizi takdir edersiniz! Hiçbirimiz duyduklarımıza inanamıyorduk! Ne olacaktı şimdi? Ne yapabilirdik? Bu sorunu nasıl çözecektik? İşte bu noktada Profesör Schwarz dikkatimizi, İsa'nın, doğup büyümüş olduğu ortamın havasında bulunan Yahudi kültürünün bir ürünü olduğuna çekti. Eğer klonlamak istediğimiz adam başka bir bağlam içinde yetiştirilmiş olsaydı, kişiliği de başka türlü gelişmiş olacaktı. Sonuç olarak kimliğimiz yalnızca genlerimiz tarafından değil, aynı zamanda da yaşantımız tarafından biçimlendirilir."

"Bu doğru."

"Şu halde *Yehoshua* projesi hâlâ gerçekleştirilebilirdi. Yalnızca klonumuzu nasıl yetiştireceğimize dikkat etmemiz gerekecekti. Onun kişiliğiyle uyum içinde olabilecek bir eğitim stratejisi kurmamız gerekiyordu. Peki ama İsa'nın kişiliği tam olarak neydi? Bunu önceden en az düzeyde de olsa bir kesinlikle belirleyebilir miydik? Dünyanın en yetkin paleograflarından biri olarak Profesör Escalona, bunun belki de mümkün olabileceğini söyledi. Bize anlattığına göre, Yeni Ahit'e amansız bir eleştirel bakışla yaklaştığımız takdirde bu metinlerde, tarihsel açıdan gerçek olan İsa'yla ilgili önemli ve inanılır bilgiler bulabilirdik. Tek yapmamız gereken İsa'nın sadık bir portresine ulaşabilmek için, en eski el yazmalarına başvurarak, olaylara en yakın olan bilgileri çıkartmaktı." Başkan bir an için susarak karşısındaki üç kişinin yüzlerine baktı. "Takip edebiliyor musunuz?"

Tomás başını salladı.

"En nesnel verilere ulaşabilmek için bütün el yazmalarını iyice gözden geçirmeye karar verdiniz," diye sonuca vardı. "Patricia'nın Vatikan Kütüphanesi'nde, Profesör Schwarz'ın ise Chester Beatty'de yapmakta oldukları araştırmalar bu yöndeydi."

Arpad Arkan, sanki bu görevin amacının dile getirilmiş olması omuzlarından büyük bir yükü kaldırmışçasına derin bir soluk aldı.

"Kesinlikle!" diye haykırdı. "Ancak sonra işler fena halde kötüye gitti. Profesör Escalona Roma'da, Profesör Schwarz ise Dublin'de

öldürüldüler. Aynı sabah bu iki haberi arka arkaya aldığımda on yaş birden ihtiyarlamış olmalıyım. Ertesi gün, Profesör Vartolomeev'in Plovdiv'de öldürülmüş olduğu haberini alıncaysa sanki bütün dünya başıma yıkıldı! Neler oluyordu böyle? *Yehoshua* projesinin bütün ekip üyelerinin sırayla gırtlağı mı kesiliyordu? Kim yapıyordu bunu? Neden? Vakfı bir telaş kapladı. Projemize karşı şiddetli bir saldırı düzenleniyordu ve bizler de bunu ne kimin yaptığını bilebiliyorduk ne de hangi nedenlerle yapılmış olabileceğini. Bütün belirtiler, etkinliklerimizle ilgili bilgilerin dışarıya sızdırıldığını gösteriyordu. İşlerin bu noktaya varabileceğini hayatta düşünemezdik. Uçurumun kenarına gelmiştik..."

Tarihçi onun sözünü kesti.

"Neden polise her şeyi anlatmadınız?"

"Vakfın mütevelli heyetini toplayarak bu olasılığı tartıştık," diye itiraf etti başkan. "Sonunda bunun, projeyi tamamen durduracağına karar vererek bu olasılığı reddettik. Arkan Vakfı barış için çabalayan bir kuruluştur ve *Yehoshua* projesi de onun köşe taşını oluşturur. İsa'yı yeryüzüne geri getirerek, insanlığa yapabileceğimiz en büyük ve en paha biçilmez hizmeti gerçekleştirmiş olacağız. Eğer bilgilerimizi polisle paylaşmış olsaydık, projemiz gizli olmaktan çıkacaktı ve görevimiz geri döndürülemez biçimde tehlikeye düşecekti. İkilemimiz buydu işte. Polisle işbirliği yaparak projemizin suya düşmesine göz mü yumacaktık, yoksa bu çok hayati projeyi koruyabilmek adına sessizliğimizi koruyacak mıydık? Öncelikli görevimiz hangisiydi?"

"Çektiğiniz güçlüğü anlayabiliyorum," dedi Tomás. "Gerçekten de hassas bir tercih..."

"Hem de çok hassas!" dedi Arkan altını çizerek. "Uzun bir tartışmanın sonunda barışın her şeyden daha öncelikli olduğuna karar verdik ve bu yüzden de sessizliğimizi korumamız gerektiği sonucuna vardık." Başkan, Portekizli ile İtalyan'ı işaret etti. "İşte bu yüzden de birkaç gün önce vakfa geldiğinizde size bu konuda hiçbir şey söylememeyi tercih ettim. Ancak bu durum sinirlerimi

fena halde bozmaktaydı... Bu yüzden de size karşı biraz fazla kaba davrandım sanırım. Umarım şimdi beni mazur görmüşsünüzdür."

Tarihçi, Valentina'ya bakarak sırdaşça gülümsedi.

"Aramızda bir husumet yok, içiniz rahat olsun."

Arkan, parmaklarının arasında tutmakta olduğu deney tüpüne baktı.

"Elbette şimdi geriye bir başka mesele kalıyor ve o da..."

Başkanın sözleri vahşet ve çılgınlık dolu tuhaf bir çığlık tarafından kesildi. Dört kişi arkalarını döndüklerinde elinde parıldayan bir nesne tutan, tepeden tırnağa siyahlar giymiş bir adamın üzerlerine atıldığını gördüler. Adamın bakışlarındaysa ölüm vardı.

LXXI

Hançer havayı bir kurşun gibi delerek geçti ve Arkan'ın koluna saplandı. Vakıf başkanı elindeki deney tüpünü anında bırakarak, acıyla korkunç bir çığlık attı.

Hemen arkasından Sicarius, bütün ağırlığıyla kurbanının üzerine abandı. Dengesini yitiren Arkan, açık duran soğutucunun üzerine düştü. Başı buza çarptı ve bilincini yitirdi.

Yere düşmüş olan deney tüpü, zeminde yuvarlandı. Saldırgan nesnenin uzaklaşmakta olduğunu görünce, bir saniyeden kısa bir süreliğine duraksadı. Bu da Tomás'ın tepki vermesi için yeterli oldu. Tarihçi, saldırganı hareketlerinden tanımıştı; bunun az kalsın kendisinin gırtlağını kesecek olan adam olduğundan hiç kuşkusu yoktu ve onun buradaki herkesi iki dakikadan kısa süre içinde öldürebilecek nitelikte olduğunu da gayet iyi biliyordu. Tek çözüm yolu, saldırganın anlık dengesizliğinden yararlanabilmekti. O da hiç zaman geçirmeden adamın yüzüne şiddetli bir tekme indirdi.

Sicarius'un kafası geriye doğru savruldu ve bedeni yere serildi. Böyle bir darbe herhangi bir kimseyi dövüşemeyecek hale getirmek için yeter de artardı bile, ama onu değil. Bir sıçrayışta ayağa kalkarak ağrıyan yüzünü ovuşturdu. Burnu eğilmiş, herhalde kırılmıştı, sol burun deliğinden bolca kan süzülüyordu. Yaraya dokunduğunda keskin bir acı duydu. Hemen dönüp kendisine kimin vurduğuna baktı.

"Bunun bedelini ödeyeceksin!"

Tomás o zaman artık bütün avantajı yitirmiş olduğunu anladı. Saldırgana bütün gücüyle vurmuş olmasına karşın onu etkisiz hale getirememişti. Gerçi darbe onu sarsmıştı ama hâlâ ayaktaydı ve yüzündeki yaraya karşın gücünün hâlâ bu salonda bulunan başka herkesten çok daha fazla olduğuna hiç kuşku yoktu.

Ancak Portekizli'nin elinde hâlâ son bir koz bulunuyor olabilirdi: yerde yuvarlanmakta olan deney tüpü. İsa'nın DNA'sı saldırgan için ne kadar değerliydi acaba? Tomás, çevik bir hareketle eğilip donmuş nesneyi eline aldı. Ayağa kalkarken, saldırganın kana bulanmış yüzüyle üzerine doğru yaklaştığını gördü.

Belki de bu deney tüpünü yerden almak sandığı kadar iyi bir fikir olmayabilirdi. Bu adam onun içindekine başka her şeyden daha fazla göz dikmiş gibiydi; zaten ilk saldırıya uğrayan da onu elinde tutan Arkan olmamış mıydı?

Tarihçi, her iki müfettişin de kararsızlıkla donakalmış olduklarını hissettiyse de yitirilecek hiç zaman olmadığının bilincindeydi. Grossman ve Valentina, bu saldırganı daha önce eylem halinde görmemiş olduklarından ne kadar büyük bir tehlike oluşturduğunu kestiremezlerdi. Tomás ise adamın gücünü daha önce etinde hissetmişti ve dolayısıyla da her üçünü de tehdit altında bırakan bu tehlikenin boyutu konusunda bir fikri vardı.

"Deney tüpünü bana verin!" diye emretti İtalyan kadın, elini ona doğru uzatarak. "Çabuk!"

Söz konusu bile olamaz, diye düşündü Portekizli adam. Saldırgan onun üzerine çullanacak olursa Valentina'nın hiçbir şansı olmazdı. Tomás, çarpışmadan kaçınmak için arkasını döndü ve sol elinde sıkı sıkıya tuttuğu deney tüpüyle birlikte koşmaya başladı. Arkasında bir hareketlilik hissetti ve kesik bir soluma duydu. Yabancı hemen ensesindeydi.

"Dur!"

Adamın gırtlaktan gelen çığlığı Tomás'ın korkusunu daha da artırmıştı. Tarihçi, donanımlar ve dondurucular dan oluşmuş olan

bir koridora saptı. Bütün bedeni bir dalgıç giysisine sarılı haldeyken koşması pek kolay olmuyordu. Ancak adrenalin ona yardım ediyordu. Girmiş olduğu koridor bitince önce sola, sonra da hemen sağa döndü ve bu sefer de paralel bir koridora girdi.

Dalgıç giysisinin gözlüğü tarafından kısıtlanmış görüş alanıyla takipçisinin yerini belirlemeye çabaladı ama onu göremedi. Bu fırsattan yararlanması gerektiğini sezdi.

Hızlı bir hareketle üzeri laboratuvar araç gereçleriyle dolu olan bir rafın yanı başında durup elindeki deney tüpünü kendisine benzer başka tüplerin asılı bulunduğu küçük bir madenî dayanağın içine sokuverdi. Yerden almak gibi bir hata işlediği bu donmuş numuneyi gizlemek için bundan daha uygun bir yer bulunabilir miydi?

Daha fazla zaman yitirmeden koşmayı sürdürdü. O sırada bir plana ihtiyacı olduğunu fark etti. Koşmak yeterli değildi; saldırgan onu er ya da geç yakalayacaktı nasılsa. Ne yapmalıydı? İdeal olanı buradan çıkmak olurdu mutlaka. Ama nasıl? Zırhlı kapı salondan çıkışı engelliyordu.

Kapıyı açacak olan gizli şifreyi tek bilen Arpad Arkan'dı gerçi ama Tomás onu tahmin edebildiğine inanıyordu. Bu yüzden de tek gereken şey, bu şifreyi tuşlamasına yetecek kadar zamandı. Ondan sonra kapıyı arkasından kapatmadan kaçacak ve böylece saldırgan da onun peşine düşecekti. Valentina'yı korumanın en iyi yolu bu olurdu.

Koridorun sonuna varınca sağa döndü. Artık bir planı vardı; geriye yalnızca onu uygulamak kalıyordu. Zor olacaktı belki ama olanaksız da değildi.

O sırada peşindeki adamın izini kaybetmiş olduğunu fark etti ve emin olamadı. Saldırganın böyle birden ortadan yok oluşu nasıl açıklanabilirdi? Birdenbire önünde beliriveren bir gölge yolunu tıkadı.

"Beni özlemeye başlamış mıydın?"

Otel odasındayken duymuş olduğu o boğuk ve neredeyse pürüzlü sesti bu. Sözcükleri bu defa mırıldanmamış, bir avcının kibirli gururuyla haykırmıştı.

Tomás arkasını dönüp geriye doğru koşmayı istediyse de ayağı yerden kesildi ve buz gibi karoya yapıştı. Yabancının üzerine doğru atıldığını gördüğündeyse her şeyin bitmek üzere olduğunu anladı.

LXXII

Sicarius, onun karnına şiddetli bir yumruk indirdi ve her ne kadar dalgıç giysisi tarafından yumuşatılmış bile olsa bu Tomás'ı soluğu kesilmiş bir halde yere sermeye yetti.

"Bu biraz önceki içindi!"

Tarihçi, giysisinin gözlük kısmının açıldığını hissetti. Yüzüne buz gibi bir hava esintisi çarptı ve arkasından vahşi bir darbeyle kafası içi plastik bidonlarla dolu olan bir dolabın ayağına vurdu. Suratına bir tekme yemiş olduğunu anlamıştı. Yerde büzüşerek, yeni tekmelere karşı kendini koruyabilmek için kollarıyla kafasını örttü. Ancak Sicarius, onu tekmelemek yerine kafasını tutup sertçe kaldırdı.

"Umarım hoşuna gitmiştir," dedi buz gibi bir gülümsemeyle. "Levililer, yirmi dördüncü bab yirminci bölüm: 'Kırığa karşılık kırık, göze göz, dişe diş.' Deney tüpü nerede?"

Tomás kekeledi.

"Bilmiyorum..."

Saldırgan, tam aynı noktaya bir kere daha vurdu.

"Konuş!"

Portekizli, acı dolu, uzun bir feryat kopardı.

"Deney tüpü!" diye yineledi Sicarius, onu öldürmeye hazır. "Nerede?"

Tomás, başını hafifçe oynatarak gelmiş olduğu koridoru işaret etti.

"Orada, arkada," diye mırıldandı soluk soluğa. "Oraya gizledim."

Saldırgan, gözünü koridorun ucuna dikip baktı.

"Ayağa kalk! Onu nereye sakladığını göster bana," diye homurdandı kurbanını yakasından tutup zorla kaldırarak.

Tarihçi sendelediyse de ayakta kalabilmeyi başardı ve kararsız adımlarla yürümeye koyuldu. Karşısında uzanan yola doğru bakmayı istiyordu ama sadece sağ gözünün gördüğünü fark etti.

"Daha hızlı!" diye emretti Sicarius, onu itiştirerek. "Deney tüpü nerede?"

Tomás'ın yeni bir plana gereksinimi vardı, hem de çok çabuk. Ama ne yapabilirdi ki? Durumu kendi lehine nasıl çevirebilirdi? Hiç olmazsa bir silahı olsaydı!

O her türlü olasılığı aklından geçirirken donmuş numuneyi gizlemiş olduğu yere varmışlardı bile. Orada, raflardan birinin üzerinde duruyordu işte.

"Burada," diye haber verdi teslim olurcasına alçak sesle. İçinde deney tüplerinin asılı durduğu madenî dayanağı işaret edip, yenilgiyle içini çekti. "Bunlardan biri işte."

Sicarius'un bakışı deney tüpleri dizisine kaydı.

"Hangisi?"

Tomás, numuneyi işaret edermiş gibi yaparken, Sicarius'un az önce kırılmış olan burnuna bir sağ kroşe çaktı. Giysisinin eldiveni altındaki sağ eli bandajlarla sarılıydı. Bu yüzden de iyice sertleşmiş olan yumruğun etkisi daha da güçlü olmuştu. Sicarius, geriye doğru yıkılarak yere serildi ve elleri yaralı yüzüne yapışmış olarak bütün bedeni acı içinde kıvrandı.

Haykırdı ve Herkül gibi bir çaba harcayarak doğrulup gözleri kapalı halde sendeledi.

"Öldüreceğim seni pis köpek!"

Tomás tam olanca hızıyla koşmaya hazırlanıyordu ki içgüdüsel olarak, kaçmanın kaçınılmaz sonu geciktirmekten başka bir

işe yaramayacağını sezinledi. Hemen şimdi harekete geçmeliydi. Kesinlikle bir daha böyle bir fırsat bulamazdı.

Tarihçi, eline boş bir deney tüpü alarak bunu kırıp iki parçaya ayırdı. Son kozunu oynadığının bilinciyle saldırgana doğru döndü ve elindeki parçayı bütün gücüyle onun boğazına batırdı.

Sicarius, boynundan kan fışkırırken bir kere daha yere serildi. Soluk alabilmek için çaresizce bir çabayla kıvranırken ayakları da koridoru çevreleyen mobilyalara şiddetle çarpıyordu. Birkaç saniye içinde kasılmalar seyrekleşti ve son bir sıçrayışın ardından buzdan zemine akmakta olan kan durdu.

Tomás kendini dizlerinin üzerine bıraktı. Bir adam öldürmüştü. İlk defa oluyordu bu ve bu yüzden de ne hissettiğini anlamaya çalıştı. Hiçbir şey. Bir adam öldürmüştü ve hiçbir şey hissetmiyordu. Bu çok tuhaftı, ama az önce yaptığı şeyden dolayı içinde hiçbir rahatsızlık duymuyordu. Bunun nedeni belki yorgunluğu ya da yüzünde duyduğu acıydı. Belki de arkadaşı Patricia'nın öcünü almış olduğunu bildiği içindi. Bu lanet olası kâbus sonunda bitmişti.

"Profesör Noronha!"

Grossman'ın sesi sanki bir tünelin dibinden geliyor gibiydi. Tomás, hâlâ Sicarius'un cesedinin yanı başında, dizlerinin üzerinde, soluk soluğa, yüreği küt küt atarak duruyordu. Bütün bedeni gevşedi ve gücünü biraz da olsa toplamakta olduğunu hissetti.

"İyiyim ben," dedi. "Artık bize zarar veremez."

"Deney tüpü nerede?"

Tarihçi yavaşça dönerek koridorun ucundan gelen ışığın önünde duran Grossman'ın vücuduna baktı. Elinde kısa namlulu bir nesne tutmaktaydı. Yalnızca sağ gözüyle bunun, tesise girerlerken müfettişin ceketinin altında görmüş olduğu tabanca olduğunu anlaması birkaç saniye sürdü.

"Silahınızı kullanmanız için artık biraz geç değil mi?" dedi alayla. "Adam öldü bile." Tomás, nefesini toplamak için bir an sustu. "Bu tabanca biraz önce çok işime yarayabilirdi!"

Grossman, koridorun ucunda bir başka gölgeyi kendine doğru çekerek, tabancasının namlusunu onun başına dayadı. Tomás, sağ gözünü kırpıştırdı. Grossman, gerçekten de tabancasını, o mesafeden kim olduğunu çıkaramadığı, dalgıç giysisi içindeki bir gölgenin başına dayamış duruyordu.

"Deney tüpü!" diye yineledi Grossman. "Ya onu bana verirsiniz ya da bu ceset de sizin vicdanınıza kalır."

Tarihçi sesindeki bu tehditkâr tonu duyunca, İsrailli'nin hiç şakasının olmadığını anladı. Tomás, bütün gayretiyle Grossman'ın hedefinin dalgıç giysisinin altında gizlenen yüzünü seçmeye uğraştı.

"Ne diyorsa yapın!" diye yalvardı rehine. "Size yalvarıyorum! Beni öldürecek!"

Tomás, bu sesi duyunca yüreğinin sıkıştığını hissetti. Valentina'ydı bu.

LXXIII

Grossman'ın tabancasını, Valentina'nın kafasına doğrultmuş olduğunu görünce, Tomás'ın içini öfke ve çaresizlik kapladı.

"Ne yapıyorsunuz siz böyle?" diye sordu tarihçi, bu kargaşa içinde düzeni yeniden sağlamaya çabalayarak. "İndirin o silahı!"

İsrailli müfettiş başını iki yana salladı.

"Önce bana o deney tüpünü verin!"

Portekizli, tam bir kâbus yaşamıştı ama Sicarius'u öldürerek buna bir son vermiş olduğunu sanıyordu. Oysa daha kötüsü de vardı demek ki, kendisine ihanet etmiş olan bu adama bakılacak olursa. Şu halde Grossman, müttefiki değildi ve tarihçinin elinde bu yeni düşmanı yerine yerleştirebilmek için fazla ipucu da bulunmuyordu. Onu konuşturması gerektiğini düşündü, bu işin içinden sıyrılabilmesine yardımcı olacak bilgileri edinmesinin tek yolu bu olabilirdi.

"Size deney tüpünü verdikten sonra onu öldürmeyeceğinizden nasıl emin olacağım?"

Grossman silahını İtalyan kadının kafasına daha da yaklaştırdı.

"Benimle oyun oynamaya kalkmayın!" diye emretti.

Tomás, Sicarius'un arkasında yatan cesedine dönüp baktıktan sonra başını yeniden müfettişe çevirdi. Bu ikisinin arasında mutlaka bir bağ olmalıydı.

"Siz de mi Sikarilerdensiniz?"

İsrailli güldü.

"Her zaman çok kolay kavrıyorsunuz," dedi. "Ne yazık ki bunun size fazla yararı dokunamayacak." Yüzü yeniden sertleşti. "Deney tüpü!"

Tarihçi çektiği acıdan sırıttı ve gözündeki yarayı eliyle yoklayarak ağrısını ölçmeye çalıştı.

"Neden?" diye sordu. "Bütün bunlar ne için? Profesör Escalona'yı ve diğer iki profesörü niçin öldürdünüz? Valentina'yla benden ne istiyorsunuz? Neyin peşindesiniz?"

"Tarihimizi geri istiyoruz!" diye karşılık verdi Grossman, birdenbire öfkelenmiş bir sesle. "Kültürümüzü geri istiyoruz! Saygınlığımızı geri istiyoruz! Kutsal topraklarımızı geri istiyoruz!"

Tomás anlamamış gibi bakıyordu.

"Ama kimse bunları elinizden almış değil ki!"

"Her gün alıyorsunuz! Siz, Hıristiyanlar kutsal kitabımıza el koydunuz, geçmişimizi elimizden aldınız ve şimdi de geleceğimizi ele geçirmek istiyorsunuz. Buna asla göz yummayacağız. Sikariler, Roma tehdidine karşı savaşmak için kurulmuş bir örgüttü. Şimdiyse İsrail'in üzerinde yeni bir tehdit kol geziyor, ama biz onunla sonuna dek mücadele edeceğiz!"

"Neden söz ediyorsunuz siz? İşlediğiniz cinayetlerin kurbanları nasıl bir tehdit oluşturuyorlardı ki? Ya ben? Ben neyi tehdit ediyormuşum? Ne saçmalıyorsunuz siz?"

Grossman çevrelerini saran mekânı gösteren bir hareket yaptı.

"Bütün bu proje bir tehdit oluşturuyor!" diye haykırdı. "Eğer gerçekleşecek olursa bu, Yahudilere karşı işlenmiş bir suç ve İsrail'in bekası için bir tehdit olacaktır. Hükümetimiz bunu kabul etmeye yanaşmıyor ama biz, Sikariler, tıpkı iki bin yıl önceki atalarımız gibi Tanrı'nın bize bahşetmiş olduğu bu toprakları kimsenin elimizden almasına göz yummayacağız!"

Tomás inanamıyormuş gibi başını salladı.

"İsa'yı klonlamaya yönelik bir proje nasıl olur da İsrail'i tehdit eder? İtiraf etmeliyim ki hiçbir şey anlayamıyorum..."

"Siz Hıristiyanlar bir şeyi çok iyi anlamak zorundasınız," dedi Grossman. "Tanrı Yahudi halkını seçti ve onunla kutsal bir ittifak kurdu. Bundan iki bin yıl önce Yehoshua adında bir haham çıktı, siz ona İsa dediniz. O, kutsal kitaba titizlikle uyulması gerektiğini ve Tanrı'nın egemen iradesini anlatan vaazlar veriyordu. Peki, onun öğretisinin peşinden gidenler ne yaptılar? Bu öğretiyi bozdular, yozlaştırdılar! Onun adını kullanarak kutsal kitabın kaldırılmasını emrettiler, oysa gerçek İsa böyle bir şeyi asla istemezdi. Sonunda onu Tanrı'ya bile dönüştürdüler, putperestlerin ilahları gibi ona taptılar. Böylelikle de Tanrı'nın bir ve tek olduğunu söyleyen Şema'yı en utanç verici şekilde çiğnediler. Bizzat İsa'nın tek olarak taptığı Tanrı'yı üçlüye dönüştürdünüz siz. Üstelik bu rezalet yeterli değilmiş gibi bir de kutsal kitabımıza el koydunuz, geleneklerimizi elimizden aldınız. Peki şimdi bu sapıkça projeyle ne yapmak niyetindesiniz? Her şeyi yeniden başlatacaksınız! İsa'yı yeniden yaratacak ve onu yalnızca sizin doğru bildiğiniz şeyleri söyleyecek biçimde eğiteceksiniz! Oysa doğru olan sizin düşündükleriniz değil, Tanrı'nın emrettikleri, kutsal kitapta yazılı olanlardır. Siz bu gülünç projeyle İsa'nın asla bir Yahudi'den başka bir şey olmadığı gerçeğini unutturmak, belleklerden silmek istiyorsunuz, aslında öyle olmadığı halde onu bir Hıristiyan yapabilmeyi umuyorsunuz. Bütün bu proje, İsa'yı bir grup Hıristiyan'ın kendisine söylettiği şeyleri yineleyecek bir kukla durumuna düşürmekten başka bir şeyi amaçlamayan bir maskaralıktan ibaret. Bu durum karşısında İsrail'in hali ne olacak peki? Bütün ülke bir fırtınayla yerle bir edilecek! Siz bu yeni İsa'nın bütün yeryüzünde barış ilan etmesini istiyorsunuz, sanki barış bir ilanla dayatılabilecek bir şeymiş, bütün sorunların çözülmesi bir parmak şaklatmayla mümkün olabilirmiş gibi. Bu klonlanmış, barışçı İsa'ya dayanarak bütün Batı dünyası İsrail'den desteğini çekecek ve bizi aşırı uçtaki İslamcıların insafına terk edecektir. Sizin iyi niyetlerinizin altında, bizleri uçuruma sürükleyecek olan hedefler yatıyor."

"Madem böyle düşünüyordunuz, neden bu projeyi ele vermediniz? Bütün bu cinayetleri işlemek yerine neden kamuoyunu bilgilendirmediniz ya da uluslararası yargıya başvurmadınız?"

Grossman buz gibi bir sesle güldü.

"Benimle eğleniyor musunuz siz? Beni kim dinleyecekti? Sizin de pekâlâ bildiğiniz gibi insanların büyük çoğunluğu İsa konusunda yanlış fikirlere sahip. Hıristiyanlar, İsa'nın Hıristiyan olmadığından habersizler! Eğer ben ortaya çıkıp da birilerinin dünyaya barış getirmek için İsa'yı klonlamaya kalkıştıklarını söyleyecek olsaydım, buna kim karşı çıkacaktı? Herhalde benim söylediklerimi Batı'dan kopacak kocaman bir alkış izleyecekti! Buna kim karşı koyacaktı sanki? İnsanların ne İsa'nın gerçekte kim olduğundan haberleri var, ne de böyle bir projenin nasıl bir tehdit oluşturabileceğinden." Müfettiş başını iki yana salladı. "Hayır, bu hiçbir şey sağlamazdı! Kötülüğü kökünden koparıp atmak gerekiyordu. İki bin yıl önce Sikarilerin yaptığı gibi hareket etmek gerekiyordu!"

"Daha kötü ya!" diye karşılık verdi Tomás. "İnsanları öldürdünüz siz!"

"Bu projeden haberdar olunca üstlerime durumu bildirerek bu çılgınlığı durdurmaları için onları ikna etmeye uğraştım. Ne yaptılar biliyor musunuz? Güldüler. Suratıma güldü sersemler! Her şeye karşın ben durumdan hükümeti haberdar etmeyi başardım. İsrail başbakanının bana yanıtı ne oldu, biliyor musunuz? Bunun olumlu bir girişim olacağını söyledi! İnsanlar çıldırmışlar! Bu projenin aslında ne anlama geldiğini kesinlikle kavrayamıyorlar. Eğer böyle bir şey gerçekleşecek olursa sonuçları korkunç olacaktır!" Başını şiddetle iki yana salladı. "Hayır! Buna izin veremezdim! Madem başka kimse yanaşmıyordu, o halde biz yapacaktık! Ve yaptık!"

"Biz kim?"

"Biz, yeni Sikariler."

Tomás, Sicarius'un cesedini gösterdi.

"Bir de bu mu?"

"Lev mi?" diye sordu Grossman. "Zavallı şeytan!" Cesede hüzünle baktı. "Onu Lübnan'dayken tanımıştım. Hizbullah'a karşı dağlarda sürdürülen bir operasyon sırasındaydı. Tzahal'ın özel birliklerinden birine mensuptu ve kesici silahlarda rakipsizdi. Bir keresinde silah olarak tek bir palayla bir mağaraya tek başına girmiş ve bütün bir mücahit mangasının hakkından gelmişti. Savaş zavallıcığa pusulasını tamamen şaşırtmıştı. Onu korumam altına aldım, dinî inanç verip onu bir Sikari yaptım." Müfettiş başını kaldırıp Tomás'a baktı. "Onu öldürmeyi nasıl başardınız bilmiyorum. Önemli de değil zaten. Tanrı böyle istemiş." Salonu bakışlarıyla taradı. "Şimdiyse bu akıllara zarar projeye bir son vermek bana düşüyor."

"Ne yapacaksınız?"

"O benim bileceğim şey." Elini uzattı. "Deney tüpünü verin bana!"

"Sonra bizi öldürmeyeceğinizin güvencesi ne olacak?"

İsrailli, önce İtalyan'a sonra yeniden Portekizli'ye baktı.

"Şöyle yapalım," diye önerdi. "Arkadaşınızın uzaklaşmasına izin vereceğim. Siz ise olduğunuz yerde kalacaksınız. O benim uzanamayacağım kadar uzaklaşınca da siz bana deney tüpünü vereceksiniz."

"Siz buna güvence mi diyorsunuz?"

Şimdiye kadar tabanca tehdidi altında sessizce ayakta durmuş olan İtalyan kadın söze girdi.

"Beni merak etmeyin siz Tomás," dedi sakin bir sesle. "Dövüş eğitimi almış olduğumu unutmayın. Beni bir kere gafil avladı ama bunun için ikinci bir şansı olmayacağından emin olabilirsiniz."

Tarihçi, kadının soğukkanlılığına ve cesaretine hayranlık duymadan edemedi.

"Emin misiniz?"

İtalyan başını salladı.

"Kesinlikle!" dedi güvenle. "Bu salon kimyasal ürünlerle dolu. Şimdiden silah üretmeme yetecek malzemeyi gözüme kestirdim

bile. Bana otuz saniye verin yeter, hiç kuşkunuz olmasın ki bu meczup beni bir daha asla tehdit edemeyecektir."

Tomás plan kurmaya koyuldu. Sorun Grossman'ı ikna etmekteydi. Az önce duyduklarından sonra Valentina'yı bırakmaya nasıl razı olacaktı?

"Pekâlâ. İçinde DNA bulunan deney tüpünü size vereceğim. Ama önce Valentina'nın uzaklaşmasına izin verin. Anlaştık mı?"

İsrailli bunu hemen kabul edince çok şaşırdı.

"Tamam." Grossman, silahını hafifçe kaldırarak, İtalyan kadına uzaklaşmasını işaret etti. "Gidebilirsiniz!"

Valentina birkaç adım ilerledikten sonra gözden kayboldu.

"İyi misiniz?" diye haykırdı Tomás.

"Evet," diye yanıtladı kadın. "Çıkışın önünde buluşalım."

Portekizli, silahını kendisine doğrultmuş olan Grossman'a baktı. Zaman gelip çatmıştı. İsrailli sözünü tutmuştu. Şimdi de kendi sözünü tutma sırası Tomás'taydı. Sonra da, artık işe yarar olmaktan çıktığında bir kurşun yememek için dua etme sırası olacaktı.

"Deney tüpü!" diye gürledi müfettiş. "Derhal!"

Tomás bakışlarıyla rafı tarayarak, deney tüplerinin dizili olduğu madenî dayanağın yerini buldu. Sicarius'la boğuştukları sırada, tüplerden ikisi yere düşmüştü ama İsa'nın DNA'sını taşıyan tüp hâlâ yerinde duruyordu. Adam onu eline alarak kaldırıp Grossman'a gösterdi.

"İşte burada," dedi. "Sizin için onu buraya bırakıyorum."

Tüpü özenle rafın üstüne koyarak birkaç adım geriledi. Müfettiş yürüdü, tüpü eline aldı, bunun biraz önce Arpad Arkan'ın ellerinde gördüğü tüp olduğundan emin olmak için iyice baktı. Sonra da keskin ve beklenmedik bir hareketle tabancasını Tomás'a doğrulttu.

"Elveda!"

LXXIV

Tomás, deney tüpünü rafın üzerine bıraktıktan sonra, içleri kimyasal maddelerle dolu olan bidonlarla yüklü bir sıraya kadar geriledi.

Grossman ateş etmek üzere kolunu kaldırdığında Portekizli geçiş yolunun içine dalmış ve onu sıyırıp geçen kurşundan kurtulmayı başarabilmişti.

"Lanet olsun!" diye haykırdı İsrailli, hedefini ıskalamış olduğunu görünce. "Elimden kurtulamayacaksın!"

Tarihçi doğrulup koşmaya başladı. Ancak bu uzun koridorlar birer nişan çizgisi görevi görüyorlardı. Adam, Valentina'nın sözünü ettiği silahı zamanında hazırlayabilmesi için dua ediyordu.

Salonun içinde iki silah sesi daha patladı. Tomás, içgüdüsel olarak eğildi. Ani bir patlama Portekizli'nin arkasına dönmesine neden oldu. Az önce geçmiş olduğu koridorda bir ateş topu, şişirilen bir balon gibi büyüyordu. Bir an için bunun Valentina'nın karşı saldırısı olabileceğini düşündü ama onu hiçbir yerde göremiyordu.

Kurşunlardan biri yanıcı bir maddeye isabet etmişti. Neredeyse zincir halinde, yeni patlamalar duyuldu. Arka arkaya gelen tutuşmaların sarsıntısıyla hava dalgalanıyordu.

"Tanrım!"

Kodesh Hakodashim kora dönüyordu. Yangın çılgınca bir süratle yayılıyor, koridorları birbiri ardına iştahla yutuyordu. Bir cehennem yarışı başlamıştı. En kısa zamanda buradan çıkmak gerekiyordu. Ancak giriş zırhlı kapı tarafından tıkanmış durumdaydı, şifreyi

ise Arpad Arkan'dan başka bilen yoktu. Tomás'ın tek umudu onu tahmin edebilmiş olma olasılığıydı.

Tarihçi, Kutsallar Kutsalı'nın içinden geçerek mümkün olan tek çıkış noktasına doğru yöneldi: zırhlı kapıya. Kendini ileri doğru fırlattı ve ancak elleri yolunu kesen madenî panoya çarpınca durabildi.

"İyi misiniz?"

Tarihçi arkasına döndüğünde, iri mavi gözlerini üzerine dikmiş olan Valentina'yla karşılaştı. İtalyan kadın, dalgıç giysisinin kaskını çıkarmıştı. Tomás, tek sözcük bile söylemeden ona sarılarak saçlarını öptü. İçinden bütün yüzünü öpücüklere boğmak geliyordu ama kendini tuttu. Şimdi başka öncelikleri vardı.

Kadını omuzlarından tutarak onun yüzüne baktı.

"Buradan hemen çıkmamız gerek," dedi gözlerini yüzünden hiç ayırmadan. "Burası kül olacak!"

İtalyan kadının gözlerinde ilk defa korku görüyordu. Sikari'nin saldırısına uğradıktan ve Grossman'ın ihanetiyle karşılaştıktan sonra şimdi bir de bu yangından kurtulmaları gerekiyordu.

"Ama nasıl?" diye sordu Valentina. "Kapı kilitli. Şifreyi biliyor musunuz?"

Tomás zırhlı kapıya baktı.

"Emin değilim," dedi. "Hatırlıyor musunuz, vakıf binasına..."

Sözünü yarıda kesti. Arnie Grossman, başından kaskını çıkarmış, silahını üzerine doğrultmuş olarak karşısında duruyordu. Tomás, bir kaçış yolu aradıysa da boşunaydı.

"Tuzak kapandı!" diye kükredi Sikari efendisi zaferinin tadını çıkarırcasına. "Sizin gibi sıçanlar sonunda yakayı hep ele verirler."

Portekizli ellerini havaya kaldırarak, teslim olduğunu gösterir gibi avuçlarını silahlı adama doğru çevirdi.

"Sakin olun!" dedi. "Hepimiz aynı gemideyiz!"

Grossman'ın yüzünde alaylı bir gülümseme belirdi.

"Ben sıçanlarla aynı gemiye binmem," diye homurdandı ve tabancasını çekip nişan aldı.

Durum umutsuzdu. Elleri hâlâ havada olan Tomás, bir adım geri çekildi ve sırtı metal kapıya çarptı. Umudunu yitirdiğini hissederek bakışını Valentina'ya doğru çevirdi. Kadın ona İsrailli'nin kendisini bir daha gafil avlayamayacağına dair güvence vermemiş miydi? Eğer bir silahı varsa, şimdi onu kullanmasının tam zamanıydı artık!

"Arnie, durun!"

İtalyan kadının İsrailli adama ön adıyla seslenmesi Tomás'ı şaşırttı. Gerçekten de bu yolla onu kurtarabileceğini mi sanıyordu? Hazırlamış olduğu silahı neredeydi peki? Neden onu hâlâ kullanmıyordu?

"Ne oldu?" diye sordu Grossman, tabancasını hedefinden ayırmadan. "Bir sorun mu var?"

"DNA'yı aldınız mı?" diye sordu Valentina.

"Tabii ki," diye yanıtladı İsrailli, deney tüpünü dalgıç giysisinin iç cebinden çıkararak. "Kaybettiğimi mi sanmıştınız?"

"Yalnızca emin olmak istedim," diye açıkladı kadın. Başıyla tarihçiyi işaret etti. "Onu hemen şimdi öldürmeyin!"

"Haydi canım! O niyeymiş?"

Valentina kapıyı gösterdi.

"Buradan çıkmak için gereken şifreyi biliyor musunuz?"

İsrailli metal kapıya bakıp duraksadı.

İtalyan müfettiş parmağıyla Tomás'ı işaret etti.

"O biliyor."

Grossman tarihçiye yeni bir gözle baktı. İki adım ilerleyerek silahını kriptoloğun alnına dayadı.

"Şifre!"

Tomás ona küçümseyici bir bakış fırlattı.

"Söylemezsem ne yaparsınız?" diye sordu kışkırtıcı bir tondan. "Beni öldürür müsünüz?"

İsrailli müfettiş düşündü. Başka bir yola başvurması gerekecekti. Grossman, İtalyan'a doğru yanaşarak tabancasını ona uzattı.

"Şunu tutun biraz. Ben onu konuşturmasını bilirim."

Düşmanının silahını Valentina'ya verdiğini görünce Tomás'ın yüreği yerinden oynadı. Bu kadın muhteşemdi! İsrailli'nin kafasını o kadar bulandırmıştı ki sonunda silahını ona kendi eliyle teslim etmişti işte! Zihinsel manipülasyon konusunda âdeta ders verir gibiydi!

Valentina tabancayı eline alınca birkaç saniye mekanizmasını inceledi. Kullanmaya alışık olmadığı türden bir İsrail tabancasıydı bu. Ancak o nasıl kullanıldığını çabucak kavradı ve onu tarihçinin üzerine doğrulttu.

"Kımıldamayın!" diye emretti Portekizli'ye. "Eğer herhangi bir şey yapmaya kalkışacak olursanız dizinize bir kurşun sıkarım!"

Zihni altüst olmuş olan Tomás, sonunda şaşırtıcı gerçeğin farkına varabildi.

Valentina da düşmanıydı.

LXXV

Valentina'nın üzerine silah doğrultmuş görüntüsü ona gerçekdışı görünüyordu. Valentina, Sikarilerin tarafında olamazdı. Kesinlikle mümkün değildi bu!

"Neler oluyor?" diye sordu ona tarihçi. "Neden herifi tutuklamıyorsunuz? Size ne oldu böyle?"

İtalyan kadının yüzünde hınzır ve kışkırtıcı bir gülümseme belirdi.

"Demek biz kadınlar ne kadar oyuncuyuzdur, hiç haberiniz yok, öyle mi?"

"Neler söylüyorsunuz siz?"

Valentina küçümsemeyle iç geçirdi.

"Gerçekten de çok aptalmışsınız! Demek böylesine iğrenç bir projenin hayata geçirilmesine göz yumacağımı sandınız ha? Herhalde o yeşil gözlerinizin, bu Latin çekiciliğinizin beni baştan çıkararak aklımı başımdan alıp götüreceğini sanıyordunuz!" Başını iki yana salladı. "Erkekler ne kadar da budala olabiliyorlar!"

Durumun bu şekilde tersine dönmesi karşısında afallamış olan tarihçi, bir yandan onun ceplerini karıştıran Grossman'ın ne aramakta olduğunu anlamaya bile çalışmadı.

"Ama... Ne demek oluyor bu? Bu çılgınlık da neyin nesi? Siz... Ne zamandan beridir..."

"En başından beri."

"Nasıl yani?"

Valentina, İsviçre çakısına benzer bir şeyi bilemeye başlamış olan İsrailli'ye baktı.

"Arnie'yle ben bir süredir tanışıyoruz," diye açıkladı. "Her ikimiz de müfettişiz ve her ikimiz de yasaların gücünün sınırlarını gayet iyi biliyoruz. İşte bu yüzden, her ikimiz de yasal yollarla çözülemeyecek olan sorunların çözümüne kendini adamış gizli birer topluluğun üyeleriyiz. O, Kudüs'te Sikariler mezhebini yeniden yaşama geçirdi, bense adına P2 denen bir mason locasının güvenlik operasyonları servisinde çalışıyorum, belki bu kuruluşun adını duymuşsunuzdur..."

Tomás'ın ağzı bir karış açık kalmıştı. Karşısında gördüğü bu kadın kesinlikle onun tanıdığını sandığı kişi olamazdı.

"Ne?"

"P2," diye yineledi kadın. "Bir kısaltma bu açılımı da..."

"*Propaganda Due,*" dedi Portekizli yavaş yavaş. "Ne olduğunu gayet iyi biliyorum. P2 locası Vatikan'la ilişki içindedir ve mafyanın Ambrosiano bankası aracılığıyla kara para aklaması skandalına da karışmıştı. Ayrıca Papa 1. Jean-Paul'ün suikastıyla bir ilgileri olduğu da biliniyor, çünkü papa öldürülmeden önce onların ipliklerini pazara çıkarmaya hazırlanıyordu."

Valentina bu son suçlamayı duyunca gülümsedi.

"Dedikodu bunlar," diye karşılık verdi küçümsemeyle. "Ancak görüyorum ki örgütümüzden haberdarsınız."

"P2'nin sefil şöhreti alıp başını yürümüş," diye yanıtladı tarihçi. Hâlâ inanmaz gözlerle bakmaktaydı. "Gerçekten de o suçlular çetesinden misiniz siz?"

Kadın tabancasını doğrulttu.

"Şu an elinde silah tutan benim, değil mi ama?"

Tomás gözle görüneni kabul etmek zorundaydı. Kadının bu soruşturma için kendisini yanına alışı, Arkan Vakfı'na sızmasına yardımcı olmak üzere onu İsrail'e getirebilmek için şifreli iletilerle onu oyuna getirmesindeki ustalık ve hatta otel odasında uğramış

olduğu saldırının arkasından kendisine göstermiş olduğu şefkat... Meğer hepsi bir tezgâhtan ibaretmiş!

"Peki P2 locasının bu olayla ne ilgisi var?"

Valentina, hiç durmadan bir şeylerle uğraşan Grossman'ın gölgesini işaret etti.

"Her şey Arnie'nin, Arkan Vakfı'nın bu projesini haber vermek üzere bizimle iletişime geçmesiyle başladı. Bize vakfın İsa'nın DNA'sını taşımayan hücreleri ayırmayı başarmış olduğunu ve teknik olarak mümkün olabileceği anda derhal İsa'nın klonlanmasını gerçekleştirmeye hazırlandığını bildirdi. Başlangıçta bu öykü bize fazla abartılı göründüğü için ona pek inanmadık, ama sonra verdiği bilgileri denetlediğimizde haklı olduğunu hayretle fark ettik. İnsanın bir birey olarak kimliği ve araç haline getirilmesi tehlikesiyle ilgili ciddi etik sorunlar doğuran insan klonlanması fikri bize son derecede çılgınca görünüyordu. Söz konusu insan Mesih olunca ysa bu çılgınlık tehlikeli bir hal alıyordu."

"Tehlikeli mi? Niçin?"

Kadın başını yana doğru eğdi.

"Ciddi misiniz Tomás? İsa'yı klonlamak diyoruz! Böyle bir şeyin doğuracağı sonuçların farkına varamıyor musunuz? Eğer İsa günün birinde Vatikan'a adım atıp da oradaki bolluğu görecek olsa ne tepki verirdi sanıyorsunuz? Ya Kudüs Tapınağı'nı ziyaret ettiği sırada yaptığı şeyin aynını Roma'da da yinelemeye kalkışırsa?" İtalyan kadın teatral bir hareket yaparak tapınakta öfkelendiği zaman çıkarttığı olay sırasında İsa'nın söylemiş olduğu sözleri yineledi. "'Evime dua evi denecek,' diye yazmıyor mu? Ama sizler o evi bir haydut inine çevirmişsiniz." Valentina, Tomás'ın yüzüne baktı. "Sahneyi gözünüzün önüne getiriyor musunuz? İsa, Vatikan'ı azarlayarak onlara her şeylerini satıp yoksullara yardım etmelerini emrediyor!" Başını yine yana eğdi. "Böyle bir şeye izin verebileceğimize gerçekten inanıyor musunuz?"

Tarihçi içini çekti.

"Anlıyorum," dedi. "İsa'nın geri dönüşü edinilmiş kazanımları sorgulamaya açacaktır..."

"Bu çılgınlığa bir son vermemiz gerekiyordu!" diye haykırdı İtalyan müfettiş. "P2 locası, bu konuyu tartışmak üzere olağanüstü bir toplantı düzenledi ve sonucunda Sikariler ile işbirliği yapmamıza karar verildi. Bu maskaralığa son vermemiz çok acildi. Ancak Arkan Vakfı bu girişimi son derecede gizli tutuyordu ve içeri sızmak için bütün girişimlerimiz sonuçsuz kaldı. Bu yüzden biz de proje için kilit rol oynayan birkaç kişiyi belirledik ve dünyanın en ünlü tarihçilerinden birini aramıza almamızı sağlayacak olan bir plan geliştirdik." Valentina gülümsedi. "Sizi yani."

Bu açıklama Tomás'ı şaşırtmıştı.

"Beni mi?"

"Plan basitti," diye sürdürdü kadın. "Sikariler, projeyle bağlantısı bulunan üç kişiyi öldürecekti ve arkalarında da ancak bir kriptoloji ve eski diller uzmanının çözebileceği nitelikte ipuçları bırakacaktı. O sırada Profesör Escalona'nın, Vatikan Kütüphanesi'nde bulunan *Codex Vaticanus* el yazmasını incelemek üzere özel bir izin talebinde bulunduğunu haber aldık ve onun, sizin arkadaşınız olduğunu öğrendik. Bu çok uygun düşen bir rastlantı oldu. İtalyan Kültür Bakanlığı'ndaki bir bağlantımız sayesinde yetkililerin Gulbenkian Vakfı aracılığıyla sizi, tam da Galiçyalı tarihçi arkadaşınızın Roma'da bulunacağı dönemde, Traianus forum ve pazar yerlerinin yıkıntılarının onarımı işine katılmak üzere görevlendirmelerini sağladık. Bütün bu unsurlar yerine oturtulduktan sonraysa bize yalnızca operasyonu başlatmak kaldı. Profesör Escalona öngörülen tarihte Roma'ya geldi ve adamlarımız bize sizin de başkentimizde bulunduğunuzu bildirdiler. Tahmin ettiğimiz gibi profesör gelir gelmez sizi aradı."

"Alçaklar!" diye söylendi Tomás, içini kaplayan öfkeye egemen olmak için kendini zorlayarak. "Ya beni aramasaydı ne olacaktı? O zaman beni bu dalaverenizin içine nasıl çekecektiniz?"

"Arnie'nin sağ kolu olan adam onun telefonundan sizin numaranızı tuşlayabilirdi pekâlâ. Ancak buna gerek kalmadı zaten. Profesör Escalona sizi kendiliğinden aradı ve arkasından da katilin pusuya yatmış onu beklediği Vatikan Kütüphanesi'ne gitti. Cinayet soruşturmasını yürütmek üzere olay yerine çağırıldığımda tek yapmam gereken kurbanın cep telefonundaki en son aramalar listesine bakarak sizi Vatikan'a çağırtmak oldu. Sizi araştırmamıza dâhil edebilmemiz için ideal bir bahaneydi bu."

"İyi de neden ben?"

"Çünkü siz kurbanlardan birinin arkadaşıydınız ve bizim de, bizi projenin merkezine götürecek birine gereksinimimiz vardı." İtalyan kadın elini kaldırarak içinde İsa'nın DNA'sını taşıyan deney tüpünü gösterdi. "Şu anda bu genetik malzemeyi elimde bulunduruyor olmam, planımızın yeterince iyi olduğunu kanıtlamaya yetiyor." Hoşnutlukla başını yukarı kaldırdı.

Salon yeni patlamalarla sarsıldı. Alevler yaklaşıyordu. Zamanlarının azalmakta olduğunu anlayan Grossman, bu sohbeti böldü.

"Bütün bunları ona ne diye anlatıyorsunuz?"

"Çünkü ben iyi bir Hıristiyanım," diye karşılık verdi İtalyan alaylı bir sesle. "Madem ölecek, hiç olmazsa bunun nedenini bilmeye hakkı var."

"Ama ölmeden önce yapması gereken son bir şey daha var," dedi İsrailli zırhlı kapıyı işaret ederek. "İlk önce bize şifreyi vermek zorunda."

İsrailli, tarihçiyi omuzlarından yakalayarak yere yapıştırdı.

"Ne oldu size?" diye haykırdı yüzü yere yapışmış olan Tomás. "Ne yapıyorsunuz böyle?"

Saldırgan tutsağının sol kolunu yakaladı ve onu boylu boyunca uzatarak elini yere yapıştırdı. Onu bileğinden kavrayıp İsviçre çakısını tarihçinin serçe parmağına yaklaştırdı.

"Başarı oranı yüzde yüze yakın olan bir sorgulama tekniğiyle karşılaşacaksınız," diye duyurdu. "Bu teknik, şüpheli konuşana dek

parmaklarının teker teker kesilmesinden ibarettir. Çok basit, değil mi? Basit ve etkili. Sizi temin ederim ki şimdiye dek bu tekniği üzerinde uyguladığım herkes uslu uslu yola gelmiştir. Şimdi siz de aynını yapacaksınız."

"Çıldırmışsınız siz!"

"Kendinizi gereksiz bir acıdan kurtarmanız için size son bir fırsat veriyorum, karar size kalmış," diye açıkladı. "Şifre nedir?"

Parmağına değen bıçağın soğukluğunu hisseden Portekizli bir an durumunu gözden geçirdi. Sol gözü şişmiş, sağ eli sargılı durumdaydı, kendini çok bitkin ve ihanete uğramış hissediyordu, her şeyin alev almakta olduğu bir odada hapis bulunuyordu, üzerine tabanca doğrultmuş bir kadın vardı ve kendisi de yere uzanmış, onu serçe parmağını kesmekle tehdit eden bir delinin ağırlığı altında ezilmekteydi. Kapıyı açacak olan şifre, her üçü için de kurtuluş yolu, elindeki son kozdu. Ne yapmalıydı şimdi?

"Size şifreyi ne diye vereyim?" diye sordu çaresizce kendisini bu durumdan sıyırabilecek bir yol bulmaya çabalayarak. "Sonra beni öldüresiniz diye mi?"

"Er ya da geç hepimiz öleceğiz," diye yanıtladı Grossman, neredeyse babacan bir sesle. "Bilmediğimiz tek şeyse bunun ne zaman olacağıdır. Ya hızlı ve acısız ölürüz ya da korkunç acılar içinde can çekişerek. Şimdi seçim size kalmış." Müfettişin sesi yine buz kesti. "Şifre!"

"Defolun gidin!"

İsrailli derin bir soluk aldı, sabrı tükenmek üzereydi artık.

"Bunu siz istediniz!"

Tomás'ın üzerine keskin bir acı indi. Tarihçi yürek parçalayan bir feryat kopardı. Grossman, parmağını yarmaya başlamıştı ve çakının yol açtığı acı tarifsizdi. Tomás, celladına kendisine kıymaması için yalvarmayı istedi ama sözcükler, gırtlağından çıkan acı dolu feryadın içinde boğulup kaldı. Grossman, parmağını koparıyordu.

LXXVI

Acı son haddine vardığı anda, artık her şeyin bitmek üzere olduğuna inanmış itiraf etmeye hazırlanırken Tomás, birdenbire saldırganının üzerindeki güçlü baskısının gevşediğini hissetti.

Acısını hafifletebilmek için yaralı elini sıkarak yerde kıvrıldı. Neler olup bittiği hakkında hiçbir fikri yoktu. İsrailli'yi yüzünde tuhaf bir ifadeyle, gözleri yuvalarından fırlamış, dili dışarı sarkmış ve âdemelması ucundan kan fışkıran bir bıçak tarafından delinmiş bir halde karşısında diz çökmüş olarak gördü.

İki el ateş edildi. Tomás, Grossman'ın arkasında bir gölgenin hareket ettiğini seçti. Arpad Arkan'dı bu. Vakıf başkanı olanca ağırlığıyla yere yığıldı. Tarihçi başını çevirdiğinde Valentina'nın namlusundan hâlâ duman tüten tabancasıyla atış pozisyonunda bulunduğunu gördü. Bütün bu kargaşanın içinde neler olduğunu anladı.

Arkan nihayet kendine gelmiş ve koluna saplanmış olan bıçağı çıkartmıştı. Alevleri fark ederek çıkışa doğru koşuncaysa Grossman'ın Tomás'a işkence etmekte olduğunu görmüş olmalıydı. Bunun üzerine müfettişe saldırmış ve Sikarilerin hançerini onun boynuna saplamış olacaktı. Ancak İtalyan kadın da sırtına iki kurşun sıkarak onun hakkından gelmişti.

"Çıldırdınız mı siz?" diye haykırdı tarihçi öfkeden pas tutmuş gibi bir sesle, Arkan'a doğru sürünürken. "Aklınızı mı kaçırdınız?"

Valentina silahını ona doğrulttu.

"Kımıldamayın!"

Tomás, vakıf başkanının fazla umut verici olmayan yüzünü inceledi. Sonra da başını İtalyan müfettişe doğru çevirdi.

"Az önce ne yaptığınızın farkında mısınız?"

Valentina yaklaşan alevlere doğru dehşetle baktı; aralarında artık ancak birkaç metre kalmıştı.

"Kapıyı açın!" diye emretti kadın elini çıkışı tıkamakta olan madenî panoya vurarak. "Şimdi bu ayrıntılarla yitirecek zamanımız yok! Açın şu lanet olasıca kapıyı!"

Tomás, Arkan'ın bedenini girişe kadar sürükleyip, Grossman'ın cesedinin önünden geçirdi.

"Şifreyi o biliyordu!" diye feryat etti tarihçi. "Buradan çıkmayı istiyorsanız onu ne diye öldürdünüz sanki?"

İtalyan kadın ne yapacağını şaşırmış gibi bir Tomás'a bir de Arkan'ın hareketsiz vücuduna bakıyordu.

"Ne demek istiyorsunuz siz? Şifreyi bilmiyor muydunuz yani?"

"Biliyor olabilirim!" diye karşılık verdi tarihçi öfkeli bir sesle. "*Olabilirim*! Emin değilim!"

Doludizgin ilerlemekte olan kızgın fırın karşısında telaşa kapılmış olan İtalyan, kendinden geçmişçesine avaz avaz haykırdı:

"Kapıyı açın! Derhal açın şu kapıyı!"

Tarihçi yaklaşan alevlere bir göz attı.

"Açacağım," dedi. "Ama önce siz o silahı ateşe atın."

"Açın kapıyı!"

"Size ne dediğimi duymadınız mı?" Parmağıyla yangını işaret etti. "Siz tabancanızı şu tarafa atın, ben de kapıyı açayım! Dediğimi yapmazsanız başınızın çaresine bakarsınız!"

Valentina, adamın ciddi olup olmadığını kestirebilmek için onun yüzünü inceledi. Şu anda tamamen bu Portekizli'nin insafına kalmış durumdaydı.

"Pekâlâ!" diye kabul etti. Tabancasını namlusundan tutarak alevlerin ortasına fırlattı. "İşte yaptım!"

İtalyan kadın, sonra da içinde İsa'nın genetik malzemesini taşıyan deney tüpünü eline aldı ve üzerine bir öpücük kondurarak onu da aynı yöne doğru savurdu.

"Elveda, Efendimiz!"

"Ne halt ettiniz siz?" diye sordu Tomás nefretle. "İsa'nın DNA'sını yok ettiniz!"

Valentina içini çekti.

"Görevim buydu benim," diye hatırlattı. "Şimdi artık açın şu lanet kapıyı! Çabuk!"

Gitgide boğucu hale gelmekte olan sıcaklığın içinde ateşin onları yutmasına ancak bir dakikalık zaman kalmıştı. Tomás, kapıya doğru dönerek kutucuğun kapağını kaldırdı. Sonra da kapının tam ortasında bulunan çember şeklindeki pencerenin camına kazınmış şiire göz gezdirdi.

Über allen Gipfeln ist Ruh,
in allen Wipfeln spürest du kaum einen Hauch;
Die Vögelein schweigen im Walde.
Warte nur, balde. Ruhest du auch.

"Arkan, bu kapının kilidini açan şifrenin, vakfının sloganı olan bu şiire bir gönderme yaptığını söylemişti..." diye mırıldandı. "Onu hiç unutmamak için bu camın üzerine kazıttırmış. İçeri girmemiz için şifreyi girdiği sırada bip seslerini saymıştım. Altı taneydiler." Valentina'ya baktı. "Bu şiire gönderme yapacak altı harfli bir sözcük ne olabilir?"

İtalyan kadının dehşet dolu gözleri iki metreye kadar yaklaşmış olan alevlere dikilmiş, onun söylediklerini duymuyordu bile.

"Acele edin!"

"Goethe," dedi Tomás, kendi sorusunu kendi yanıtlayarak. "Bu şiiri yazan Goethe idi."

Altı harfi klavye üzerinde tuşladı: G-O-E-T-H-E.

Sonra bekledi.

"Çabuk!" diye bağırdı Valentina. "Kapıyı açın! Tanrı aşkı için açın şu kapıyı!"

Hiçbir şey olmuyordu. Kapı açılmadı. Adam bir kere daha denedi ama sonuç aynıydı. Tomás'ın içini çaresizlik kapladı. Yanılmıştı demek ki.

Sıcaklık cehennemî bir hal almıştı ve Valentina ağlamaya başladı.

"Açın şu kapıyı!"

Beyin hücrelerini çalıştır Tomás... Başka hangi altı harfli sözcük bu şiire gönderme yapabilir? Tarihçi gözlerini yumdu ve dikkatini toplayabilmek için insanüstü bir çaba harcadı. *En başa dönelim*, diye akıl yürüttü. *Bu şiirin teması neydi?* "Bütün zirvelerde barış hüküm sürüyor," diye yineledi alçak sesle. "Ağaçların tepelerinde bir tek soluğun gezdiği bile hissedilemiyor; ormanın bütün kuşları susmuşlar. Sabret! Yakında sen de dinleneceksin..."

Barış.

Tomás'ın yüreği yerinden oynadı. *Peace*[20]! Olsa olsa *peace* olabilirdi şifre! Zihninden harfleri saydı.

"Siktir!"

Beş harf! Bir harf eksikti! Tek bir kahrolası harf eksikti! Başını iki yana salladı. Şifre *peace* de değildi.

Valentina iki gözü iki çeşme ağlarken alevler ise derisini yakmaya başlamıştı bile.

"Açın!" diye yalvardı ellerini dua edercesine birleştirerek! "Tanrı aşkı için!"

Peace de değilse hangi sözcük olabilirdi bu şifre? Tomás dikkatini yeniden yoğunlaştırdı. Arkan Vakfı merkezi Kudüs'te araştırma laboratuvarlarıysa Nasıra'da bulunan bir İsrail vakfıydı. Hangi dili kullanıyordu o zaman? İngilizce mi? Hayır, elbette ki değil. İbranice! "Barış" sözcüğünün İbranice karşılığı neydi?

Bu onun son şansıydı. Tarihçi heyecanla klavyeye yaklaşarak titremekte olan elleriyle altı harfli sözcüğü tuşladı. S-H-A-L-O-M. Kapı açıldı.

---

20 (İng.) Barış (ç. n.)

Sonsöz

Beyaz gömlekli kadın odadan içeri girerek hastaya profesyonelce bir gülümsemeyle baktığında, güneş ışıkları pencereden içeri süzülmekteydi. Kadının göğsünde, boynuna asılı duran stetoskobun yanında üzerine adı işlenmiş olan mavi kumaştan bir üçgen vardı: *Dr. Lesley Koshet.*

"Günaydın!" diye selamladı neşeli bir sesle. "Kahramanımız bu sabah nasıllar?"

Tomás'ın yanıtı tok bir sızlanmadan ibaret oldu.

"Daha iyi günler görmüştüm..."

İsrailli doktor gülümsedi.

"Bir ağrı kesici daha ister misiniz, yoksa ağrıya dayanabilecek güce kavuştuğunuzu hissediyor musunuz?"

Hasta yüzünü buruşturdu.

"İtiraf edeyim ki küçük bir hapa hayır demem. Mümkün mü?"

Doktor Koshet, bu talebi dudak bükerek karşıladı.

"Küçücük bir ağrıya ağlanmadan katlanabilecek yaşta değil misiniz yani?"

Tomás doğruldu ve yatağının karşısındaki duvara asılı olan aynada kendine bakmaya çalıştı.

"Şu suratımın haline bir bakın," diye yakındı. "Sizce de bir ağrı kesiciyi daha hak etmiyor muyum?"

Kafası beyaz sargılarla çevrelenmiş, yüzünün sol yanı tamamen gazlı bezlerle örtülmüş, sağ eli olduğu gibi hareketsiz hale

getirilmiş, sol elininse serçe parmağı bandajlanmıştı. Boynunda hâlâ bir pansuman vardı.

"Bir mumyaya benziyorsunuz," diye takıldı kadın. "II. Ramses!"

"Ah, ne zalimsiniz!"

"Haydi ama, biraz cesaret!" Yatağın ayak ucunda duran bakım raporunu eline alıp inceledi.

"Alay edin bakalım!" diye itiraz etti Tomás, dudağını bükerek. "Hiç de komik değilsiniz! Bütün bu yara izleriyle yüzüm tanınmaz hale gelecek, farkında değil misiniz?"

"Başlamayın yine..."

"Öğrencilerim bana ne ad takacaklar, biliyor musunuz? 'Yaralı Yüz' diyecekler ya da belki 'Frankenstein'! Ah şimdiden duyabiliyorum..."

Portekizli akademisyenin bu melodramatik halleri doktoru güldürdü.

"Peki bu hastanede bana ne ad taktılar, onu biliyor musunuz?" diye sordu kadın. "'Sihirli parmaklar!' Nedenini biliyor musunuz peki? Çünkü ameliyat masasında harikalar yaratırım. Sizi temin ederim ki buradan ayrılırken bir meleğin yüzüne sahip olacaksınız. Tek bir sıyrık bile kalmayacak! Eskisi kadar yakışıklı olacaksınız."

"Yemin eder misiniz?"

Doktor Koshet, bir elini kalbinin üzerine götürerek ciddi bir tavır takındı.

"Ant içiyorum!"

Bu yemin Tomás'ın içini rahatlattı. Başını yastığına gömüp yatağına boylu boyunca uzandı. Nedenini hiç bilmiyordu ama ne zaman yatağa bağlanacak olsa uysallaşmaya eğilim gösterirdi. Daha çocukluğunda bile böyleydi bu ve anlaşılan hâlâ da değişmemişti.

"Sizi uyarıyorum," dedi, "eğer yüzümde en küçük bir sıyrık bulacak olursam sizi doğrudan tabipler odasına şikâyet edeceğim!"

"Tanrım, korkudan titrettiniz beni!"

"Korkun tabii. Korkun ki bana iyi bakın."

Doktor, hastanın dosyasını incelemeyi bitirerek onu yerine bıraktı. Sonra da başını kaldırıp Portekizli'nin yüzüne baktı ve artık ciddi şeylerden söz etmeye hazırlanırcasına, yüzündeki sevecen gülümsemeyi sildi.

"Bay Arkan sizinle konuşmak istiyor."

Bu haber Tomás'ı şaşırttı.

"O nasıl?"

"Siz ne dersiniz?" diye karşılık verdi Lesley, sesinde bir parça alaycılıkla. "Sırtına iki kurşun yedi ve üstelik bir tanesi hâlâ ciğerlerinde bulunuyor. Mermiyi çıkarabilmek için birazdan onu yeniden ameliyata alacağım."

"Sizce sağ çıkabilecek mi?"

Doktor başıyla onayladı.

"Ah, evet," dedi. "Tam ona anestezi uygulamak üzereydik ki sizinle konuşmayı istedi." Doktor, Tomás'ın yatağa uzanmış olan bedenini inceledi. "Kendinizi ameliyathaneye kadar yürüyebilecek durumda hissediyor musunuz yoksa sizi bir hemşirenin tekerlekli sandalyeyle oraya götürmesini mi tercih edersiniz?"

Tomás ani bir hareketle üzerindeki çarşafı sıyırıp ayaklarını yere bastı. Doktor Koshet, ona yardım etmek için eğilmek istediyse de o bunu reddetti.

"Bırakın beni," dedi. "Tek başıma gidebilirim."

Yatağa yan oturup kenarlarına dayanarak bacaklarına güç verdi. Kendini zayıf hissediyor, uylukları titriyordu ama yine de ayakta durabildi. Yavaşça elini yatağın kenarından çekerek doğruldu.

"Tebrikler!" diye haykırdı doktor. "Gördünüz mü? İsteyince oluyormuş demek!"

Bu son cümle Tomás'a bir parça alaycı gözüktü ama hiç de umurunda değildi. Kendi başına ayağa kalkabilmişti ve bununla gurur duyuyordu. Başına gelen onca şeyden sonra iyileşmesi hızlı

oluyor sayılırdı aslında. Birkaç gün içinde buradan çıkıp gidebileceğinden emindi.

"Gidelim mi?"

Doktor odadan çıkarak ona yolu gösterdi.

"Bu taraftan."

Hâlâ pijamalarının içinde olan Tomás, hastane koridoru boyunca doktorun peşinden gitti. Hareketleri beceriksizceydi ve bacak kaslarının gevşek olduğunu hissediyordu. İki gün boyunca yatağa uzanmış halde kalmanın mantıklı bir sonucuydu bu da. Gözle görülür zayıflığına karşın artık kendini çok daha iyi ve yürüyebilmek için yeterince sağlam hissediyordu. Hem zaten birazcık alıştırma yapmaktan zarar gelecek de değildi.

Cebindeki telefonu çalınca, ekranına baktı.

"Günaydın anne!" diye selamladı. "Nasılsın?"

"Ah, oğlum!" diye yanıtladı annesi. "Merakımdan ölecektim neredeyse!"

Tomás'ın yüreği sıkıştı. Annesine olan bitenlerle ilgili hiçbir şey anlatmamıştı ama belli ki birileri onu haberdar etmişlerdi.

"Ben çok iyiyim," diye yanıt verdi aceleyle. "Önemli bir şeyim yok."

"Önemli bir şeyin yok mu?" diye çıkıştı kadın. "Bana anlatılanlara göre savaşın hiç bitmediği, deli insanların her yere bombalar koydukları, daha kim bilir nelerin döndüğü ülkelere gitmişsin! Ulu Tanrım! Üniversiteni aradığım zaman senin oralara gittiğini söylediklerinde ben ne hale geldim, hiç haberin var mı senin? Her gün ayine gidiyorum. Ah Tanrım! Senin yüzünden kiliseden çıkmayan o kadınlara döndüm! Hiç durmadan senin için dualar ediyorum."

Tarihçi durumun aslında korktuğu kadar dramatik olmadığını anladı. Belli ki annesi onun Orta Doğu'ya gelmiş olduğunu haber almıştı ama son günlerde başına gelen şeylerden kimse ona söz etmiş değildi.

"Her şey yolunda..." diye mırıldandı annesinin içini rahatlatmak için usulca. "Şu an neredeyim, biliyor musun? Kudüs'te!"

"Kudüs mü?" diye sordu kadın yanlış duymadığından emin olmak ister gibi. "Kudüs'te misin yani? Kutsal topraklarda mısın?"

"Aynen!"

"Ah, canım benim! Ne şanslısın!"

Annesinin sesi tamamen değişmiş, az önceki endişeli yakınmanın yerini coşku almıştı.

"Doğru. Çok ilginç bir yer burası."

"İlginç mi?" dedi annesi gücenmiş gibi. "Kutsal topraklardasın sen oğlum! Rab'bin ülkesinde! Çile Yolu'ndan geçtin mi? Kutsal Kabir'i ziyaret ettin mi?"

"Yarın gideceğim... Ya da belki daha sonra."

"Ah! Kutsal Kabir'e gittiğinde benim için de bir mum yak, olur mu? Sakın unutma, İsa Tanrı'nın sağında oturur, her yaptığımızı seyreder ve bize göz kulak olur."

"Peki anne," diye yanıtladı Tomás. "Senin için bir mum yakacağım."

"Bir tane benim için, bir tane baban için, bir tane de kendin için yak oğlum," diye öğütledi kadın telaşla. "Sen de Hıristiyansın, sakın unutma bunu! Esenlik senin de hakkın!"

"Tabii ki, üç mum yakarım."

Annesi tatminle iç geçirdi.

"Beni çok sevindirdin Tomás." Sesi değişti. "Beni dinle, ayin saati geldi. Ben şimdi bu vesileyle São Bartolomeu Kilisesi'ne gidip Papaz Vicente'ye senin nerede olduğunu söyleyeceğim. Senin kutsal topraklarda olduğunu duyunca nasıl sevinecektir kim bilir! Kendine dikkat et yavrum! Mumları yakmayı da unutma sakın!"

Tomás telefonu kapattı. Hâlâ hastanenin koridorlarında, kendisini ameliyathaneye götüren doktorun peşi sıra yürüyordu. Annesinin sözleri zihninde yankılanıyor, bunların gerçekte ne anlama geldiklerini düşünmeden edemiyordu.

Annesi inançlıydı. Ama inançlı olmak ne anlama geliyordu sanki? İsa'nın gerçek öyküsünü bilen biri için Mesih'e inanmak ne demek olabilirdi? Tomás, ortada yeterli veriler olmayınca herhangi bir şeye inanmayı her zaman saçma bulmuştu. İnsanı inanca ancak araştırma, bilim ve bilgi götürebilirdi; cehalet, dogmalar ve kuşkuların yadsınması değil. İnanç kör olamazdı, bilgiden geçmek zorundaydı. Hiçbir gerçek tartışılmaz sayılmamalıydı. Ortada hiçbir güvence olmadığı halde inanan insanları batıl inanç sahibi, kolay kandırılır, saf zihinler olarak görüyordu. İnanç, ancak bilgiye dayandığı zaman değerli olabilirdi.

Bununla birlikte Tomás, inancın kesinlikten yoksun olmasının kaçınılmaz olduğu durumların da bulunduğunun bilincindeydi. Örneğin dostluk söz konusu olduğunda. Birine dostum dediğinizde ona inanmanız, onun sizin güveninize lâyık olduğuna inanç duymanız gerekirdi. Doğal olarak bu inanç kimi zaman temelsiz çıkardı. Valentina'nın durumu bunu örneklemek için yeterliydi. Sırf bu bile bilgiye dayanmayan inancın ne kadar tehlikeli olduğunun kesin bir kanıtı sayılmaz mıydı?

Ancak başka ne yapılabilirdi ki? Dostu olabilecek herkesi önceden sıkı bir soruşturmadan mı geçirmesi gerekiyordu? Bu kişinin kişisel geçmişini gözden mi geçirmeliydi? Bu hiç de mantıklı değildi! Yaşamda, insanın hiçbir güvence olmadan da inanmasını gerektirecek durumlar olabiliyordu. Güvence sonradan gelecekti mutlaka. Ama ilk önce inançtan geçilmesi gerekiyordu. Başka bir deyişle, önce inanmak şarttı.

Eğer insanlar arasındaki ilişkilerde durum böyleyse, kutsal ve tanrısal olanla ilişkide de aynı şey geçerli olamaz mıydı? Tomás, insanların aşkın bir şeye inanma gereksinimi içinde olduklarını pekâlâ da biliyordu. Kuşkusuz İsa aslında yalnızca bir insandı ama annesi gibi ona inanmış olan pek çok kimsenin gözünde bir Tanrı'ya dönüşmüş durumdaydı. Eğer bu inanç annesinin karşılaştığı sorunlarla başa çıkmasına ve daha iyi bir insan haline gelmesine yardım ediyorsa bunda ne kötülük olabilirdi ki? Yola devam edebilmek için

inanca gereksinimimiz yok muydu? İsa'yı tanrısallığından soymak acımasızlık olmaz mıydı? Yaşam belirsizliklerden ibaretti, bilinmeyenle kalıcı bir ilişkiden...

"Profesör Noronha?"

...Yaşamımız boyunca kaç kere emin olmadığımız konularda kararlar alıyorduk? Her gün bilinmeyene doğru kaç küçük adım atmak zorunda kalıyorduk? Ya bizi...

"Profesör Noronha!"

Doktor Koshet'in sesi, zihni annesinin inançları ile İsa'nın öyküsü hakkında bildiği her şeyin arasında sürekli gidip gelerek hastanenin içinde bir robot gibi gezinen Tomás'ı daldığı düşüncelerden sıyırdı.

"Efendim?"

"Anestezi salonuna geldik," diye duyurdu doktor, sağ tarafındaki iki bitişik kapıyı göstererek.

Kapılar, filmlerdeki barların kapıları gibi iki yana doğru açıldı. Tomás içeri girdi ve salonun orta yerinde bir köşesine bir serum poşeti asılı duran bir sedyeyle karşılaştı. Bir köşede oturmuş olan iki hemşire aralarında alçak sesle sohbet ediyorlardı.

Tarihçi sedyeye yaklaşınca, Arpad Arkan'ın kurşuni renkteki yüzünün beyaz çarşafların arasından belirdiğini fark etti. Hastanın yüz hatları, onun kendisine doğru yaklaştığını görünce canlanmıştı.

"*Shalom*!" diyerek onu selamladı vakıf başkanı yüzünde solgun bir gülümsemeyle "Sizi böyle sağ salim görmek beni çok mutlu etti!"

"Ah, *Shalom*!" diye karşılık verdi Tomás, onun güçsüz elini sıkarak. "Ne muhteşem bir sözcük bu! Son anda hepimizin canını kurtardı, öyle değil mi?"

"Canımızı kurtaran şey bu sözcük değildi Profesör Noronha." Parmağıyla onun kafasını gösterdi. "Sizin zekânızdı."

"Eğer o kaçık, parmağımı koparmak üzereyken siz araya girmiş olmasaydınız, bu da mümkün olmayacaktı," diye karşılık verdi Tomás, Arkan'ın elini kuvvetlice sıkarken. "Büyük bir cesaret gösterdiniz!"

"O koşullar altında benim yerimde kim olsa aynı şeyi yapardı."

"Ben hiç sanmıyorum."

Vakıf başkanı beklenmedik şekilde ve öylesine içten bir neşeyle güldü ki, kahkahası karşısındakine de bulaştı.

"Bu kadar kutlama yeter. İki ihtiyar bunağa döndük! Önemli olan tek şey hâlâ hayatta olmamız..."

"Kesinlikle. İki kurşun yedikten sonra yere hareketsiz serildiğinizi gördüğümde öldüğünüzden emin olmuştum."

"Gördüğünüz gibi dirildim işte!"

"Evet, tam bir Mesih gibi!"

Arkan, Doktor Koshet'in beklemekte olduğu kapıya doğru bir baktıktan sonra bir an için durdu ve Tomás'a soran gözlerle baktı.

"Doktor Koshet size söyledi mi bilmiyorum ama biraz sonra ameliyata alınacağım," dedi Arkan. "Hassas bir operasyon olacak bu, çünkü kurşunlardan biri hâlâ ciğerimde bulunuyor. Doktor Koshet, kurşunun çıkarılmasının hiç zor olmayacağını söyleyerek, beni endişelenmeme gerek olmadığına ikna etmeye çalıştı. Ne var ki ben kuşkucu, ihtiyar keçinin tekiyim işte. Doktorların da ciğerini bilirim. Her zaman size önemli bir şeyiniz olmadığını söylerler ama sonradan ortaya komplikasyonlar çıkıverir. İşte bu yüzden her türlü olası sonucu göze almayı tercih ediyorum. Sizi görmeyi de bunun için istedim."

Bir an için susarak konuyu açmanın en iyi yolunun ne olacağını düşündü.

"Neler oluyor?" diye sordu Portekizli.

Hasta, içini bu defa da hüzünle çekti.

"Bu ameliyathaneden sağ çıkabilecek miyim bilmiyorum."

"Haydi, saçma sapan konuşmayın!" diye itiraz etti tarihçi. "Tabii ki sağ çıkacaksınız. Sırtınıza giren iki kurşun bile öldüremedi sizi, şimdi bu küçük ameliyat mı öldürecekmiş? Size bir şey söyleyeyim mi? Bir haftaya kalmaz sizinle eski kentte oturup kadeh

tokuşturacağız! Annem benden Kutsal Kabir'de onun adına mum yakmamı istedi. Siz de bana eşlik edersiniz."

Arkan sağ elini havaya kaldırarak Tomás'a sözünü tamamlamasına izin vermesini işaret etti.

"Ben de her şeyin yolunda gideceğini düşünüyorum," dedi. "Ancak yine de... Tanrı'nın başka türlü karar vermesi halinde diyelim... ne olur ne olmaz diye sizinle konuşmam gerekiyordu. Bu konuyu iyice düşündüm ve hatta vakfın mütevelli heyetinden dün ziyaretime gelmiş olan birkaç kişiye ve Profesör Hammans'a da konuyu açtım. Eğer işler yolunda gitmezse, *Yehoshua* projesinin başına sizin geçmenizi isterim. Son derecede büyük bir önem taşıyan böyle bir görevi sonuna kadar götürmek için en uygun olabilecek kişinin siz olacağınıza inanıyorum. Dünya barışı bu projenin başarısına bağlı olabilir!"

Bu sözcükleri duyunca Portekizli, yüzündeki ifadeyi koruyabilmek için büyük çaba harcamak zorunda kaldı. Arkan'a neler anlatıldığını bilmediği için başını kaldırıp kapıya doğru bakarak doktorun soran bakışlarıyla göz göze geldi. Başkan hâlâ şokun etkisinde bulunuyor olmalıydı. Herhalde *Kodesh Hakodashim*'de olup bitenler ona anlatılmamış olacaktı.

"Ben..." diye kekeledi Tomás ne yanıt vereceğini bilemeyerek. "Bu benim için büyük bir onur elbette... Seve seve kabul ederdim ama... sorun şu ki... Yani bilemiyorum, bu proje... Nasıl söylemeli? Kurtarılabilir olduğundan emin değilim."

Arkan'ın yüzü kırıştı, soran gözlerle baktı.

"Ne demek bu?" diye sordu hayretle. "Ne demek istiyorsunuz siz?"

Tarihçi duraksadı, utanıp sıkıldı. Yardım ister gibi bir kere daha Doktor Koshet'e doğru baktıktan sonra bu sorunu bizzat çözmeye karar verdi. Bu herhalde böyle büyük açıklamalarda bulunmak için en uygun zaman sayılmazdı ama madem şimdiye kadar kimse

olup bitenleri Arkan'a anlatacak cesareti gösterememişti, bunu o yapacaktı.

"Size söylemem gereken bir şey var," diye duyurdu. "Çok... Canınızı sıkacak bir şey. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

Bu sözleri öyle büyük bir ciddiyetle söylemişti ki vakıf başkanının gözleri, bir felaket haberi almaya hazırlanırcasına, endişeyle kocaman açıldı.

"Ne var?" diye sordu telaş içinde. "Ne oldu?"

Tomás nasıl davranması gerekeceğinden emin olamayarak bocaladı. Ancak sonuna kadar gitmek zorunda olduğunu da biliyordu.

"*Yehoshua* projesinin gerçekleşmesi artık mümkün değil." Başını önüne eğdi. "Çok üzgünüm."

"Neden? Ne oldu ki?"

Tarihçi cesaretini toplamak istermiş gibi ciğerlerini havayla doldurdu. Bir insanın bütün yaşamının düşlerini birkaç sözcükle paramparça etmek hiç kolay değildi.

"İsa'nın genetik malzemesini içeren o deney tüpünü hatırlıyor musunuz?"

"Evet, elbette," diye yanıtladı Arkan, "*Yehoshua* projesinin köşe taşıdır o!" Gözlerini yumdu. "Neden? Bir sorun mu var?"

Tomás onun yüzüne bakmak istediyse de bunu yapamadı.

"O deney tüpü yok oldu."

Birden sessizlik çöktü.

"Yok mu oldu?" diye sordu Arkan bu bilginin anlamını tam kavrayamayarak. "Nasıl yok oldu yani?"

Tarihçi, elinden gelen hiçbir şey olmadığını göstermek için omuzlarını kaldırdı.

"Yok oldu. Uçtu gitti. Öyle bir deney tüpü yok artık."

Başkan, duyduklarını sindirmeye kendini zorlayarak onun yüzüne hayretle bakıyordu.

"İsa'nın DNA'sı yok mu oldu? Gerçekten mi yok oldu? Nasıl oldu bu?"

"Valentina yaptı," diye yanıtladı Tomás, "İtalyan kadın. Alevler üzerimize doğru yaklaşırken, ben kapıyı açmaya uğraşmaktaydım ve o da son anda deney tüpünü alevlerin içine fırlattı."

"Ne diyorsunuz siz?"

Tarihçi başını yine önüne eğdi.

"Size bu haberi veren kişi olmaktan nefret ediyorum," diye fısıldadı. "Elimden hiçbir şey gelmedi. İsa'nın DNA'sı yitip gitti. *Yehoshua* projesi sona erdi."

Arpad Arkan, bu bilgiyi özümserken sedyesinin üzerinde usulca döndü, başını yastığının üstünde yukarı çevirip gözlerini tavana dikti. Acı verici bir kabullenme anıydı bu ve kendini bir anda orada fazlalıkmış gibi hisseden Tomás, arkasını dönerek ses çıkarmadan, yavaşça uzaklaşmaya koyuldu.

"Profesör Noronha?"

"Efendim?"

Sedyesine uzandığı yerden Arkan, yüzünde belirsiz bir ifade, gözünün ucuyla ona bakıyordu.

"PCR makinesi nedir, biliyor musunuz?"

Tomás başını iki yana salladı.

"Hiçbir fikrim yok."

Vakıf başkanı, parmağıyla ona yeniden yanına yaklaşmasını işaret etti. Tarihçi isteneni yaptı.

"Daha önce bundan söz edildiğini duymuş olmalısınız!"

Tomás belleğini zorladı.

"PCR makinesi," diye yineledi. Yüzünde bilmediğini gösteren bir ifade vardı. "Hayır, bilemeyeceğim."

"PCR, 'Polimeraz zincir tepkimesi' adlandırmasının İngilizce kısaltmasıdır," diye açıkladı Arkan. "Bu teknik sayesinde enzimler kullanılarak küçük miktarda bir DNA'nın çok sayıda kopyasını elde

etmemiz mümkündür. Başka bir deyişle, tek bir hücreyi bir PCR makinesine yerleştirmemiz bu genetik malzemeden binlercesini elde etmemize yeter."

"Sahi mi?" diye yanıtladı Tomás etkilenmiş gibi görünmeye çalışarak. "İnanılır gibi değil!"

Arkan gözünü karşısındakinin yüzüne dikerek âdeta onu az önce söylediğin şeyin sonuçlarını çıkarmaya davet etti.

"Talpiot Mezarları vakasında, İsa'nın kemiklerinden, çekirdekleri neredeyse hiç hasar görmemiş halde bulunan iki hücre çıkartmayı başardık. Bu iki hücre, Nasıra'daki laboratuvarlarımız için satın almış olduğumuz PCR makinelerine yerleştirildiler. Bu yolla aynı hücreden binlerce örnek elde ettik ve bunları üç gruba ayırdık. Bunlardan ilki, bir deney tüpü içinde *Kodesh Hakodashim*'de saklanıyordu. Diğer iki grupsa, iki farklı deney tüpüne doldurularak, biri Profesör Vartolomeev tarafından Bulgaristan'daki Plovdiv Üniversitesi'nin laboratuvarlarında, diğeriyse Profesör Hammans tarafından, Almanya'nın Heidelberg kentindeki Avrupa Moleküler Biyoloji Laboratuvarı'nda koruma altına alındı." Başkan bir an susarak ne tepki vereceğini görmek istercesine Tomás'ın yüzüne baktı. "Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?"

Bu haber karşısında şaşkına dönmüş olan tarihçi, adamın yüzüne sersemlemiş gözlerle bakarken bir yandan da başını uzun uzun sallayarak duyduklarının sonuçlarını çıkarmaya çalıştı.

"Demek istediğiniz, iki deney tüpünün daha var olduğu mu?"

"Aynen öyle."

"İçinde aynı genetik malzemeyle."

Arpad Arkan'ın yüzü sevecen bir gülümsemeyle aydınlanıverdi. Elini havaya kaldırarak Doktor Koshet'e anesteziye hazır olduğunu işaret etti. Doktor, hemşire odasının kapısını açtı ve hemşireler sedyeyi ameliyathaneye doğru itmeye başladılar.

Yıldırım çarpmışa dönmüş olan Tomás, duydukları karşısında şaşkın, olduğu yerde donakalmıştı. *İki deney tüpü daha var,* diye fısıldıyordu bir ses kulağına.

İki deney tüpü daha var.

Vakıf başkanı kapıdan geçerken sedyeyi durdurttu ve başını çevirerek Tomás'a son bir defa baktı.

"Yunanlılar 'müjde' anlamında hangi sözcüğü kullanıyorlardı profesör? *Evangelion,* değil miydi? Eh işte, bizim 'İncil'imiz de bu."

Tarihçi ona anlamaz gözlerle baktı.

"Efendim?"

Arpad Arkan'ın çocuksu gülümsemesinin yine belirmiş olduğunu gördü ve arkasından iki hemşire sedyeyi iterek kapıları arkalarından kapattılar. Tomás, hayret içinde tek başına kaldığında, odadaki sessizliği vakıf başkanının koridordan çınlayan ve muzafferane bir tavırla son sırrını haykıran sesi böldü.

"İsa yeryüzüne geri dönecek."

Yazarın Notu

Bu romanın içindeki her türlü ifşaattan daha sarsıcı bir şey varsa, o da aslında hiçbirinin yeni olmadığıdır. Hem de hiçbiri. Bu sayfalarda söylenmiş olan her şey, tarihçilerin eleştirel çalışmalarının sonucudur. Tarihsel inceleme yönteminin İncil metinlerine uygulanması on sekizinci yüzyıldan beri yapılagelmektedir ve bu süre boyunca bu alanda şaşırtıcı sonuçlar doğurmuştur. Bu incelemeler sonucunda ortaya çıkmış olan tarihsel İsa figürü, bizlere kateşizmde, ayinlerde ve dinî metinlerde sunulan tanrısal figürden çok farklı niteliktedir.

Ben hiçbir noktada dünyanın en yaygın dini olan bu büyük dinin, Hıristiyanlığın hiçbir inananını incitmeyi ya da gücendirmeyi amaçlamadım. Çünkü aslında bu din bizim ahlak anlayışımızın da temelini oluşturmaktadır. İyi ve kötü, doğru ve yanlış, haklı ve haksız kavramlarımızın arkasında hep Hıristiyanlık bulunmaktadır. Biz bunun farkında olmasak bile, hepimiz Hıristiyanlığı özümsemiş, onun etik anlayışından etkilenmiş bulunuyoruz.

İşte tam da bu yüzden, bu dini iyi tanımak bana önemli görünüyor. Kurucusu aslında kimdir? Vaaz ettiği şeyler nelerdi? O sıradan bir ölümlü müydü yoksa gerçek bir Tanrı mı? Bugün yeryüzünde yeniden beliriverecek olsa Mesih olarak mı kabul görürdü yoksa sapkın olarak dışlanır mıydı? Bugün kendi adına uygulanan dine İsa'nın söyleyeceği ne olurdu?

Bu soruların yanıtları yıllar içinde, Yeni Ahit'in sayısız tarihsel incelemesi yoluyla verilmiştir. Bu roman da o incelemelere

dayanmaktadır. Bu alandaki öncü eser, Hermann Reimarus'un 1778 yılında yayınlanmış olan *Von dem Zwecke Jesu und seiner Jünger* (İsa ve Havarilerinin Amaçları Üzerine) adlı kitabıdır ve bu eser Alman tarih yazımının baskın olduğu verimli bir çağı başlatmıştır. İngilizce çevirileri aracılığıyla başvurmuş olduğum en önemli eserler arasında Albert Schweitzer'ın *The Quest of the Historical Jesus* (Tarihî İsa'nın Arayışı); Hans von Campenhausen'in *The Formation of the Christian Bible* (Hristiyan İncil'inin Yaradılışı) ve Walter Bauer'ın *Orthodoxy and Heresy in Earliest Christianity* (Erken Dönem Hristiyanlıkta Geleneksellik ve Sapkınlık) gibi klasiklerini sayabilirim.

Günümüzün tarihçi ve ilahiyatçıları arasındaysa en önemlileri *The Historical Figure of Jesus* (Bir Tarihî Figür olarak İsa) ve *Jesus and Judaism* (İsa ve Musevilik) kitaplarının yazarı olan E. P. Sanders ile özellikle de *Misquoting Jesus–The Story Behind Who Changed the Bible and How* (İsa'nın Dediklerini Yanlış Aktarmak–İncil'in Neden ve Nasıl Değiştirildiğinin Hikâyesi)[21]; *Jesus, Interrupted–Revealing the Hidden Contradictions in the Bible* (Sözü Yarıda Kesilmiş İsa–İncil'deki Gizli Çelişkileri Açığa Çıkarmak); *Lost Christianities–The Battles for Scripture and the Faiths We Never Knew* (Kayıp Hristiyanlıklar–Kutsal Yazılar ve Hiç Bilmediğimiz İnançlar Adına Savaşlar); *Lost Scriptures–Books That Did Not Make It into the New Testament* (Kayıp Kutsal Metinler–Yeni Ahit'e Alınmayan Kitaplar) ve *Jesus–Apocalyptic Prophet of the New Millennium* (İsa–Yeni Yüzyılın Kıyamet Günü Peygamberi) gibi çok sayıda çalışmayı gerçekleştirmiş olan Bart Ehrman'dır.

Bu romanın yararlanmış olduğu öteki başvuru kaynakları arasında Bruce Metzger'in *The Canon of the New Testament–Its Origin, Development and Significance* (Yeni Ahit Kanonu–Kökeni, Gelişmesi ve Önemi) adlı kitabı; yine Bruce Metzger ve Bart Ehrman'ın *The Text of the New Testament–Its Transmission, Corruption, and Restoration* (Yeni Ahit Yazıları–Yayılması, Bozulması ve Düzeltilmesi)

21 Bu kitap ülkemizde, *İncil Nasıl Değiştirildi?* adıyla basılmıştır. (yay. n.)

adlı çalışmaları, Robert Wright'ın *The Evolution of God* (Tanrı'nın Evrimi); Burton Mack'in *Who Wrote the New Testament? The Making of the Christian Myth* (Yeni Ahit'i Kim Yazdı? Hıristiyan Mitini Oluşturmak); Anthony Buzzard'ın *Jesus Was Not a Trinitarian-A Call to Return to the Creed of Jesus* (İsa Kutsal Üçleme Yanlısı Değildi-İsa'nın İnancına Geri Dönme Yolunda Bir Çağrı); Amy-Jill Levine'in *Misunderstood Jew-The Church and the Scandal of the Jewish Jesus* (Yanlış Anlaşılmış Yahudi-Yahudi İsa'nın Kilisesi ve Skandalı) adlı kitaplarıyla, Amy-Jill Levine, Dale Allison ve John Dominic Crossan tarafından derlenmiş çok geniş bir seçki olan *The Historical Jesus in Context* (Bağlamına Göre Tarihî İsa) sayılabilir.

Dini savunan eserler arasındaysa Craig Blomberg'ün *The Historical Reliability of the Gospels* (İncillerin Tarihî Güvenilirliği); Ed Komoszewski, James Sawyer ve Daniel Wallace'ın *Reinventing Jesus-How Contemporary Skeptics Miss the Real Jesus and Mislead Popular Culture* (İsa'yı Yeniden Yaratmak-Modern Şüpheciler Nasıl Gerçek İsa'yı Yanlış Anlayıp Popüler Kültürü Yanlış Yönlendirdi); Craig Evans'ın *Fabricating Jesus-How Modern Scholars Distort the Gospels* (İsa'yı Uydurmak-Modern Dinbilimciler İncilleri Nasıl Çarpıttı) ve Timothy Paul Jones'un *Misquoting Truth-A Guide to the Fallacies of Bart Ehrman's Misquoting Jesus* (Gerçeği Yanlış Aktarmak-Bart Ehrman'ın İsa'yı Yanlış Aktarmak Kitabındaki Yanlış Bilgiler Rehberi) adlı kitaplarını saymış olalım.

İncil alıntılarında, Vatikan'ın elinde bulunan en eski Yunanca el yazmalarının en iyi çevirileri kullanılarak hazırlanmış ve 1982 yılında Papa II. Jean Paul'ün Portekiz'e gelişi onuruna yeniden basılmış olan, 1976 Verbo baskısı *Bíblia Sagrada*'ya başvurdum.[22]

İnsan klonlanması da dâhil olmak üzere, klonlamaya ilişkin bütün bilgiler de aynı şekilde gerçektir ve bu konuyu ele alan bütün bilimsel eserlerde bulunabilir.

22 Türkçe çeviride Kitabı Mukaddes Yayınları'nın ve Yeni Yaşam Yayınları'nın Kitab-ı Mukaddes çevirilerinden yararlanılmıştır. (yay. n.)

Talpiot Mezarı gerçekten vardır ve romanda sözü edilen öyküsü ve özellikleri gerçektir. *Yehoshua bar Yehosef*, yani Yusuf oğlu İsa adıyla işaretli olan mezar, Talpiot'tan çıkarılan ve *Marya, Mariamn-u eta Mara, Yahuda bar Yehoshua, Matya* ve *Yose* adlarını taşıyan öteki mezar kalıntılarıyla birlikte bugün, İsrail Tarihî Eserler Başkanlığı'nın Bet Şemeş'teki deposunda saklanmaktadır. *Ya'akov bar Yehosef akhui di Yeshua* adıyla işaretli mezarın sahte olmadığı da ceza mahkemesi tarafından sabit görülmüştür, ancak bu mezarın gerçekten Talpiot'tan çıkarılmış olduğuna ilişkin bir kanıt bulunamamıştır.

Genetikle ilgili kısımda geçen tek kurgu unsuru, İsa'nın mezarında bulunan ve içinde DNA taşıyan hücre çekirdekleriyle ilgili kısımdır. Gerçekte, bu mezarda bir Orta Doğu erkeğiyle uyumlu niteliklere sahip olan mitokondriyal DNA bulunmuşsa da bu genetik malzeme klonlamada kullanılmaya elverişli değildir. Aslında, bunun çok zorlu bir görev olması bir yana, DNA içeren çekirdeklerin metodik bir araştırmasına hiç girilmemiştir ve mezarın çok büyük bir kısmı hâlâ genetik inceleme bakımından el değmemiş durumdadır.

Talpiot Mezarı ve bunun içinde bulunmuş olan mezarlarla ilgili bilgiler, Simcha Jacobovici ve Charles Pellegrino'nun *The Jesus Family Tomb–The Evidence Behind the Discovery No One Wanted to Find* (İsa'nın Aile Kabri–Kimsenin Bulmak İstemediği Keşfin Ardındaki Kanıt) adlı çalışmalarında bulunabilir. Ayrıca bu keşifle ilgili kimi önemli bilgilere Don Sausa'nın *The Jesus Tomb–Is It Fact or Fiction? Scholars Chime In* (İsa Kabri–Yalan mı Gerçek mi?) adlı kitabından da ulaşılabilir. *Yusuf Oğlu, İsa Kardeşi, Yakup* adını taşıyan mezarın sahiciliğiyle ilgili verilerse, davaya dair, yargıcın hiçbir sahtecilik kanıtı bulunamadığını açıklamış olduğunu belirten basın makalelerinden alınmıştır.

Kanada'daki Lakehead Üniversitesi'nin Paleo-DNA laboratuvarında Talpiot Mezarları'ndan alınmış olan örnekler üzerinde yapmış olduğu DNA deneyleri konusunda beni aydınlattığı için

Profesör Carney Matheson'a ve bu romanda bilimsel düzeltmenlik görevini üstlenen Yeni Lizbon Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin molekül ve hücre biyolojisi profesörlerinden Miguel Seabra'ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her ikisi de bu romanda yine düzeltmenlik yapmış olan Lizbon hahamı Eliezer Shai di Martino ve Almanya, Sankt-Georgen Felsefe ve İlahiyat Fakültesi ile Portekiz Katolik Üniversitesi'nde ilahiyat profesörü olan Teresa Toldy'e de teşekkür ederim. Hepsi, kuşkusuz roman kişilerinin savundukları tezlerden sorumlu olmaksızın, bu romanı besleyen tarihsel, bilimsel ve teolojik bilgilerin kesinliğini sağlamakta bana yardımcı olmuşlardır.

Ayrıca Vatikan'ın dolambaçları arasında bana yol gösteren Fernando Ventura ve Diogo Madredeus'a; Celile, Kumran ve Kudüs yollarında bana sadakatle eşlik eden Irit Doron'a; İsrail'in Lizbon büyükelçisi Ehud Gol'a ve İsrail'de bana açtığı kapılar için, bu ülkenin Turizm Bakanlığı'nda çalışan Suzan Klagsbrun'a da teşekkürler ederim. Aynı zamanda, bağlılıkları ve çabaları için bütün dünyadaki yayıncılarıma da teşekkür ediyorum. Son olarak da her serüvende benim peşimden gelen çok sayıdaki okurlarıma minnetlerimi sunuyorum.

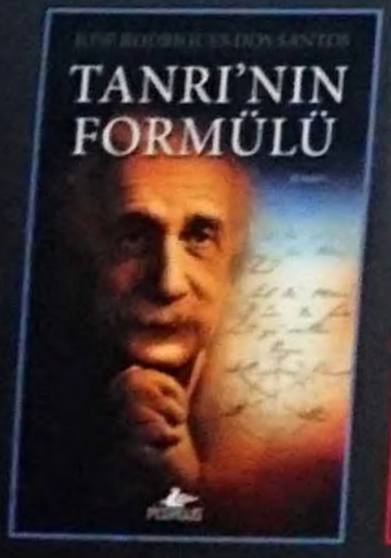
Son teşekkürümse, her zamanki gibi ilk okurum olan Floberla'ya gidiyor.

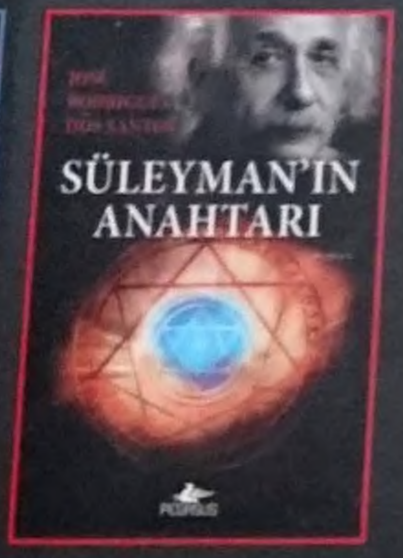
"İsa aslında kimdi? İki bin yıldır bu sırrı bizden kim sakladı? Dos Santos'un yeni romanında tüm bu sorulara yanıt bulacaksınız."

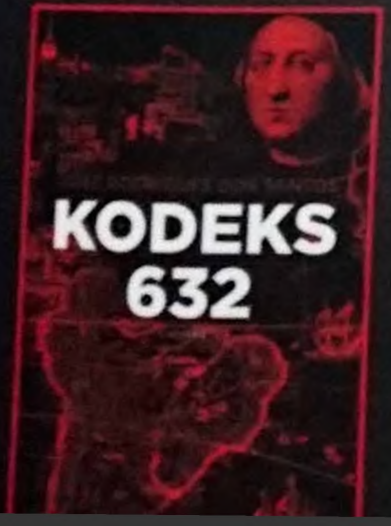
Panorama

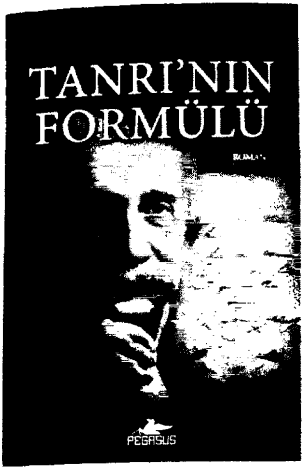
"Gizli Hıristiyan tarikatlarıyla ilgili hikâyeler seven okuyucuları kendine çekecek, heyecan verici bir roman."

L'Espresso

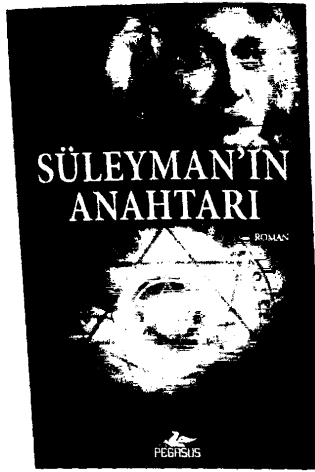

"Rab mahirdir ama zalim değildir. Doğa sırlarını sinsiliğinden değil özündeki yüceliğinden dolayı saklar."
Albert Einstein

Tanrı'nın Formülü bilimin hâlâ keşfetmeye çalıştığı biricik yer olan dünyadan ve onun başlangıcı ve sonundan bahsediyor. Hikâyenin konusu bilimsel ayrıntılara boğulmadan okuyucuyu ilk sayfadan sonuna kadar ele geçiriyor. *Tanrı'nın Formülü* sinemaya uyarlanacak kadar güçlü bir görsel algıya sahip. Peki, hikâyede ne anlatılıyor? Okuyucuyu bunu kendi başına keşfetme zevkinden mahrum bırakmayacağım. Ancak şu kadarını söyleyebilirim ki kitabı bir kez okumaya başladığınızda elinizden düşüremeyeceksiniz.

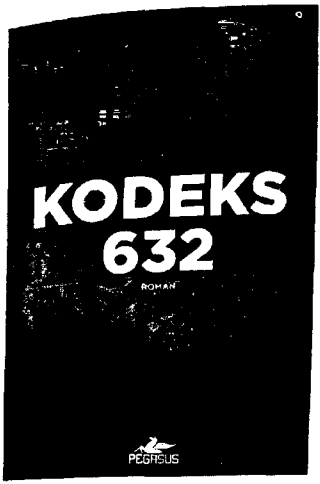
O Primeiro de Janeiro

"RAB hileli teraziden iğrenir,
Hilesiz tartıdansa hoşnut kalır.
Küstahlığın ardından utanç gelir
Ama bilgelik alçakgönüllülerdedir."
Hz. Süleyman

"Türün ustasından yeni bir şaheser. İnsanoğlunun en büyük gizemlerinden biri olan varoluşa dair ufuk açıcı bir anlatı.
'Neden varız?' bu romanın temel sorusu."
Le Quotidien du Luxembourg

"José Rodrigues dos Santos okuyucusunun karşısına yeni bir sürükleyici macerayla çıkıyor. Felsefe, bilim ve din yeniden bir arada. Okumaya başlayınca durmak istemeyeceksiniz."
Nice Matin

Kodeks 632 dünyanın en büyük yanlış anlaşılmalarından biri olabilecek bir muamma üzerine yazılmış tarih dolu bir roman.

"Ahlak pusulası şaşan bir adamın gerçek Kuzey'i bulmaya çalıştığı gerilimli bir tarihsel roman."
Kirkus Reviews

"Okuyucusunu karmaşık bilmecelerle karşı karşıya getiren, yüzyıllar önce hazırlanmış bir komplonun içine sürükleyen ve Amerika'yı keşfeden adamın gerçek kimliğine dair bu zamana kadar varlığını korumuş sis perdesini aralayan enfes bir roman."
Universal